

INTEGRIRANA STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE NOVO SARAJEVO do 2023 godine

Izrada Strategije podržana od ILDP projekta
finansiranog od:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

NOVO SARAJEVO

Strategija općine Novo Sarajevo pripremljena u sklopu Projekta integriranog lokalnog razvoja u Bosni i Hercegovini (BiH) koji predstavlja zajedničku inicijativu Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP) u BiH i Švicarske agencija za razvoj i saradnju (SDC).

Gledišta iznesena u ovoj Strategiji razvoja ne odražavaju obavezno gledišta UNDP-a BiH i SDC-a.

I. Sadržaj

II. Uvod.....	4
III. Metodologija kreiranja strategije razvoja.....	4
IV. STRATEŠKA PATFORMA.....	5
1. <i>Geografski položaj i prirodne karakteristike</i>	6
1.1. Historijat općine	6
1.2. Geografski položaj.....	6
1.3. Karakteristike reljefa.....	7
1.4. Klimatske karakteristike	7
1.5. Hidrološke karakteristike	8
1.6. Geološke karakteristike.....	8
1.7. Saobraćajne veze	8
2. <i>Demografska analiza</i>	9
2.1. Broj stanovnika	9
2.2. Prirodni priraštaj stanovništva	10
3. <i>Lokalna ekonomija</i>	15
3.1 Broj i struktura poslovnih subjekata	18
3.1.1. Broj i struktura pravnih lica	20
3.1.2. Broj i struktura obrta	23
3.2. Struktura ekonomije općine.....	25
3.3. Spoljnotrgovinska razmjena.....	26
3.4. Investicije u privredi.....	27
3.5. Turizam	29
3.6. Poljoprivreda.....	31
3.7. Ekonomski razvoj i vlasničko-pravni odnosi.....	32
4. <i>Tržište rada</i>	34
4.1. Zaposlenost	34
4.2. Penzioneri	40
5. <i>Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja</i>	43
5.1. Obrazovanje	43
5.1.1. Predškolsko obrazovanje	43
5.1.2. Osnovno obrazovanje	43
5.1.2.1. Inkluzivna nastava.....	46
5.1.3. Srednje obrazovanje	46
5.1.4. Visoko obrazovanje	47
5.1.5. Stipendiranje	47
5.2. Kultura i sport	48
5.3. Zdravstvena zaštita	51
5.4. Socijalna zaštita.....	56
5.5. Stanovanje	60
5.6. Civilna zaštita	63

5.7. Sigurnost građana	64
5.8. Osjetljive/ranjive grupe.....	67
5.9. Civilno društvo	72
6. Stanje javne infrastrukture i javnih usluga	73
6.0. Općenito.....	73
6.1. Saobraćajna infrastruktura	74
6.1.1. Putna mreža.....	73
6.1.2. Saobraćaj u mirovanju.....	74
6.2. Elektroenergetska mreža	76
6.3. Telekomunikacije, internet, RTV signal.....	79
6.4. Vodovodna mreža	79
6.5. Odvodnja otpadnih i oborinskih voda.....	80
6.6. Toplifikacija	81
6.7. Gasni sistem	82
6.8. Tehnološki i kućni otpad	83
6.9. Javni prevoz.....	84
6.10. Vazdušni saobraćaj.....	84
6.11. Groblja.....	84
6.12. Tržnice i pijace.....	84
6.13. Administrativne usluge	85
7. Stanje okoliša	89
7.1. Upravljanje kvalitetom zraka	89
7.1.1. Praćenje kvaliteta zraka	88
7.1.2. Katastar emisija u zrak.....	88
7.2. Vodni resursi	91
7.2.1. Vodovodni sistem.....	90
7.2.2. Distributivni i transportni cjevovod.....	91
7.2.3. Gubici vode.....	91
7.2.4. Zaštita izvorišta vode za piće.....	92
7.2.5. Zaštita od voda.....	92
7.3. Stanje zemljišta	93
7.4. Stanje šumskih eko sistema	94
7.5. Upravljanje otpadom	95
7.6. Upravljanje prostorom, stanje zelenila	97
7.6.1. Upravljanje prostorom.....	96
7.6.2. Stanje zelenila.....	96
7.7. Zaštita prirodnog i kulturno istorijskog nasljeđa	98
7.8. Uticaj lokalne ekonomije na okoliš	100
7.9. Uticaj okoliša na javno zdravlje.....	101
8. Prostorno planska dokumentacija	103
9. Analiza budžeta	105
10. Swot analiza Općine Novo Sarajevo.....	111
11. Vizija	115
12. Strateški ciljevi	116
V SEKTORSKI RAZVOJNI PLANOVI	118
V.1. Plan lokalnog ekonomskog razvoja	118

V.1.1. Swot analiza-ekonomski razvoj.....	117
V.1.2. Fokusiranje	120
V.1.2. Razvojni ciljevi ekonomskog razvoja	122
V.1.3. Programi, projekti i mjere	123
V.1.4. Procjena očekivanih ishoda sa indikatorima	126
V.2. Plan društvenog razvoja	127
V.2.1. Swot analiza- društveni razvoj.....	126
V.2.2. Fokusiranje	127
V.2.3. Razvojni ciljevi društvenog razvoja	129
V.2.4. Programi, projekti, mjere.....	129
V.2.5. Procjena očekivanih ishoda sa indikatorima	136
V.3. Plan zaštite životne sredine.....	137
V.3.1. Swot analiza- zaštita životne sredine.....	136
V.3.2. Fokusiranje	138
V.3.3. Razvojni ciljevi zaštite životne sredine.....	138
V.3.4. Programi, projekti, mjere.....	141
V.3.5. Procjena očekivanih ishoda sa indikatorima	148
VI. OPERATIVNI DIO	152
VI.1. Plan implementacijeintegrisane strategije razvoja.....	152
VI.1.1. Orjentacioni pregled prioriternih projekata za period 2014-2016 godina.....	152
VI.1.2. Indikativni plan finansiranja strateških projekata za 2016-2023 godina.....	168
VI.2. Plan razvoja organizacijskih kapaciteta i ljudskih potencijala	216
VI. 3. Praćenje, ocjenjivanje i ažuriranje strategije razvoja	218
PRILOG 1	221
Tabela 1.1. Analiza organizacijskih i ljudskih kapaciteta	221
Tabela 1.2. Stanovništvo općine Novo Sarajevo po etničkim skupinama.....	227
Tabela 1.3. Broj stanovnika po mjesnim zajednicama i broj domaćinstava	227
Tabela 1.4. Gustina naseljenosti u 2011 godini	227
Tabela 1.5. Uporedni priraštaj po godinama	228
Tabela 1.6. Starosna struktura stanovništva 2011 godine	228
Tabela 1.7. Broj registrovanih pravnih osoba/obrta prema djelatnostima.....	228
Tabela 1.8. Broj novoregistrovanih i zatvorenih/odjavljenih preduzeća po godinama	229
Tabela 1.9. Broj registrovanih obrta po godinama za period 2009-2011	229
Tabela 1.10. Izvoz i uvoz po područjima klasifikacije djelatnosti (Kanton Sarajevo)	229
Tabela 1.11. Izvoz i uvoz po sektorima.....	230
Tabela 1.12. Zaposlene , nezaposlene osobe i neto plaće po općinama - 2011 godina.....	230
Tabela 1.13. Broj zaposlenih-klasificirani po djelatnosti	230
Tabela 1.14. Broj registrovanih nezaposlenih osobaprema obrazovnoj strukturi.....	231
Tabela 1.15 Broj registrovanih nezaposlenih osoba prema starosnoj strukturi	231
Tabela 1.16. Dužina čekanja na zaposlenje po godinama	232
Tabela 1.17. Broj penzionera po vrsti penzije i prosječna penzija	232
Tabela 1.18. Školska igrališta.....	233
Tabela 1.19. Pregled stanja otvorenih sportskih terena.....	234
Tabela 1.20. Plan implementacije 2014-2018 godina	235

II. Uvod

Revidovana Strategija integriranog razvoja do 2023. godine je ključni strateško-planski dokument općine Novo Sarajevo, koji treba da nastavi podsticanje započetog razvoja zajednice. Strategija obuhvata društvenu, ekonomsku i okolišnu sferu razvoja. Strategija je izrađena kao okvir za definiranje zajedničkih ciljeva, podsticanja lokalnih snaga, ali i kao odgovor na izazove dugoročnog razvoja općine i sveukupnog života u njoj. Kao takva, revidovana Strategija integriranog razvoja je u skladu sa strategijama i politikama na višim nivoima vlasti.

Strategija je izrađena od strane radnih tijela koje je imenovao načelnik općine uz puno učešće Komisije za strateško planiranje i razvoj općine, predstavnika javnog, privatnog i nevladinog sektora. Strategija informiše sveukupnu javnost i privatne ulagače o razvojnom putu općine, predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira podlogu za praćenje napretka te ohrabruje saradnju i dogovor u planiranju različitih nivoa vlasti i društveno-ekonomskih partnera.

Ova revidovana Strategija razvoja predstavlja putokaz za sveukupni razvoj općine Novo Sarajevo, obuhvata ekonomski, društveni i plan zaštite i unapređenja životne sredine, uz poštivanje prostornog aspekta. Vizija razvoja te strateški ciljevi razvoja Strateškog plana razvoja do 2015 godine su preispitani u pogledu njihove aktuelnosti, te su definisani novi strateški ciljevi općine na period od 10 godina te sektorski ciljevi na 5 godina. Prihvatajući činjenicu da postavljanje ciljeva podrazumijeva ne samo odgovor na pitanje „šta“, već i „kako“, te da je odgovor na ovo pitanje od ključnog značaja za kvalitetnu implementaciju Strategije, Općinski razvojni tim je izradio sektorske planove i operativni dio Strategije. Sektorski planovi, operativni ciljevi, programi, projekti i mjere, usmjereni ka poboljšanju kvaliteta života u općini, definisani su na period od 5 godina, a okvirni operativni planovi su izrađeni za naredne tri godine. Bitno je naglasiti da Strategija obuhvata i listu prioriternih programa i projekata u svakom sektoru, a koji omogućavaju dosezanje postavljenih ciljeva putem provođenja operativnih aktivnosti, čime se stvara osnova za sveukupnu implementaciju Strategije. Nadalje, prioritetni programi i projekti nisu samo osnova za korištenje općinskih i drugih domaćih izvora sredstava, nego i dobra osnova za pristup eksternim izvorima sredstava, poput IPA programa Evropske unije, ali i drugih programa podrške u Bosni i Hercegovini

Kod izrade revidovane Strategije razvoja općine Novo Sarajevo posebno se vodilo računa o ostvarivanju horizontalne intersektorske usklađenosti te vertikalne usklađenosti Strategije sa strategijama i planovima na drugim nivoima. Preduslov kvalitetne i pravovremene implementacije Strategije jeste prepoznavanje njenog značaja od strane sveukupne lokalne zajednice i viših nivoa vlasti, a li i uspostava Strategijom predviđenih mehanizama za njenu implementaciju, izvještavanje, ažuriranje i sveukupnu operacionalizaciju, a što je zadatak koji Općini, ali i svim drugim akterima u lokalnoj zajednici, predstoji u narednom periodu. Tehnička pomoć u procesu izrade Strategije razvoja pružena je u okviru Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDP) i uz finansijsku podršku Švajcarske agencije za razvoj i saradnju. Projekat predstavlja zajedničku inicijativu Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u BiH (UNDP) i SDC-a.

III. Metodologija kreiranja strategije razvoja

U izradi ove revidovane Strategije razvoja općine Novo Sarajevo korištena je standardirana Metodologija za integrirano planiranje lokalnog razvoja (MiPRO), prihvaćena i preporučena od strane entitetskih vlada te saveza općina i gradova oba entiteta. MiPro je u potpunosti usklađena sa postojećim zakonskim okvirom kojim je definisano planiranje razvoja na lokalnom nivou, gdje je općinska uprava nosilac procesa izrade i implementacije strategije, uz maksimalno uključivanje i svih drugih aktera života u lokalnoj zajednici. Nadalje, MiPRO je u potpunosti usaglašena sa vodećim principima i pristupima strateškom planiranju koje promovira Evropska unija. Vodeći principi kojima smo se vodili i na kojima se zasniva revidovana Strategija razvoja su održivost i socijalna uključenost. Održivost kao princip integriše ekonomski i okolišni aspekt, dok princip socijalne uključenosti podrazumijeva jednake šanse za sve i pravičnost u smislu identificiranja potreba i interesa marginaliziranih i socijalno isključenih grupa stanovništva.

Nadalje, Strategiju razvoja karakteriziraju integracija (što znači da su ekonomski, društveni i okolišni aspekt posmatrani kao neodvojivi dijelovi jedne cjeline) i participacija (svi zainteresirani akteri su angažirani i doprinijeli su izradi Strategije). Općina se angažirala u procesu izrade Strategije vođena uvjerenjem da strateško planiranje predstavlja ključni instrument za proaktivno i odgovorno upravljanje lokalnim razvojem. Proces izrade revidovane Strategije razvoja općine Novo Sarajevo, iniciran od strane Komisije za strateško planiranje i razvoj općine i podržan od strane Općinskog vijeća, započeo je prihvatanjem aplikacije općinskog načelnika na javni poziv UNDP-a za učešće u projektu integriranog lokalnog razvoja (ILDP), potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju između Općine Novo Sarajevo i UNDP-a u septembru 2012. godine, te formiranjem radnih tijela – Općinskog razvojnog tima i Partnerske grupe uz monitoring od strane Komisije za strateško planiranje i razvoj. Proces je operativno vodio Općinski razvojni tim, a u samom procesu stvoreni su mehanizmi za snažno građansko učešće, dominantno kroz rad partnerske grupe – konsultativnog tijela kojeg su činili predstavnici javnog, privatnog i nevladinog sektora. Poseban naglasak je stavljen na uključivanje i adekvatno prepoznavanje potreba potencijalno ranjivih kategorija stanovništva.

Polazna tačka reviziji strategije razvoja općine Novo Sarajevo je bila analiza postojećih strateških dokumenata, nivoa njihove realizacije, te stepena razvijenosti ljudskih resursa neophodnih za izradu i implementaciju strategije.

Ova analiza je bila nadograđena na osnovu analize relevantnih kvantitativnih i kvalitativnih podataka iz primarnih i sekundarnih izvora. Noseći i najvažniji dio Strategije predstavlja njen strateški dio, tj. strateška platforma, a koja obuhvata socio-ekonomsku analizu, strateške fokuse, viziju razvoja i strateške ciljeve razvoja. Sektorske planove ekonomskog i društvenog razvoja te plana zaštite i unapređenja okoliša izradile su za tu svrhu formirane sektorske radne grupe, a koje su činili predstavnici javnog, privatnog i nevladinog sektora. U završnom dijelu procesa, Općinski razvojni tim je, na bazi principa integracije, objedinio i uskladio sektorske dokumente, te izradio okvirne petogodišnje i trogodišnje planove implementacije, uključujući i plan razvoja organizacijskih kapaciteta i ljudskih potencijala neophodnih za process implementacije Strategije. Kako bi se omogućila učinkovita implementacija Strategije, finansijski okvir Strategije i općinski budžet za 2014. godinu su u potpunosti usklađeni.

IV. Strateška platforma

1. Geografski položaj i prirodne karakteristike

1.1. Historijat općine

Odmah poslije Drugog svjetskog rata, teritorij Grada Sarajeva podijeljen je na četiri rejona. Četvrtom rejonu pripadalo je područje današnje Općine Novo Sarajevo. Godine 1952. formiraju se Općine užeg i šireg područja grada. Općina Dolac (Novo Sarajevo), Ilidža i Vogošća predstavljale su šire područje grada Sarajeva. Godine 1955. uvodi se novi komunalni sistem, kada se prvi put i zvanično spominje Općina Novo Sarajevo.

U ratnom periodu Općina Novo Sarajevo je pretrpjela značajne gubitke u stanovništvu, devastiran je veliki broj stambenih i privrednih objekata. Od 1996 godine sa obnovom Grada počeo je proces intenzivne obnove i nove gradnje na području općine, čime se dobio izgled moderne urbane općine.

1.2. Geografski položaj

Općina Novo Sarajevo je jedna od devet općina Kantona Sarajevo sa površinom od 9,9 km². Zauzima centralni dio „Sarajevskog polja“. Do 1992. godine Općina je zauzimala površinu od 47,15 km², što znači da sada 79 % prijeratne teritorije pripada Republici Srpskoj. U Kantonu Sarajevo graniči na istoku sa Općinom Centar, na zapadu sa Općinom Novi Grad, na sjeveru sa općinama Centar i Vogošćom, a na jugu sa Republikom Srpskom. Općina Novo Sarajevo je smještena između 43°45'20" i 43°50'39,5" sjeverne geografske širine, te između 18°17'55,6" i 18°23'18,8" istočne geografske dužine. Rastojanje između najsjevernije tačke Općine i najjužnije iznosi 4,5 km, a između zapadne i istočne tačke dužina je 3,75 km. Općina Novo Sarajevo je najgušće naseljena Općina u BiH sa preko 7.300 stanovnika/km².

1.3. Karakteristike reljefa

Prosječne nadmorska visina Općine Novo Sarajevo je 519 m (Č.Vila) i pripada nizijskom rejonu (do 550 m.n.v.). Na nadmorskoj visini od 550 -700 m.n.v. teren pripada brdskom rejonu, a n.v. iznad 700 m pripada planinskom rejonu. Prosječna nadmorska visina Općine je 667 m.n.v.

Planinski rejon se prostire na sjevernom dijelu Općine gdje se nalazi brdo Hum sa nadmorskom visinom od 816 m. U ovom dijelu Općine nalaze se naselja Gornji Pofalići, Gornji i Donji Velešići.

Planinski rejon se sa tog dijela postepeno spušta prema dolini rijeke Miljacke preko brdskog i padinskog dijelu Općine gdje su formirana naselja, padinska naselja Donjih Pofalića i Gornjih i Donjih Velešića.

Nizijski dio Općine smješten je na aluvijalnim naslagama rijeke Miljacke. To je centralni dio Općine i grada Sarajeva sa prosječnom nadmorskom visinom od 519 m.n.v. gdje su smještena naselja Dolac, Malta, Č.Vila I i II, Kvadrant, Željeznička, Kovačići, Grbavica I i II, Hrasno. Odatle se teren naglo diže prema padinskim naseljima Hrasnog brda, Vraca i Gornjih Kovačića.

Prostor Općine se odlikuje vertikalnim profilom, čije se visinske kote kreću od 519 m.n.v. (Č.Vila) do 816 m.n.v. (kota Hum).

Nagibi terena Općine Novo Sarajevo (izraženi u %), kreću se u slijedećim procentima

0-10%	40,7%
10-20%	18,9%
20-30%	20,4%
30-40%.....	13,2%
40-50%	5,0%
> 50 %	1,8%
0-45%	96,4%
> 45 %	3,6%

Prema gore navedenim nagibima terena i zastupljenošću teritorije Općine u procentima, vidi se da je veliki procenat korisne teritorije koja daje mogućnost planiranja terena za razne vidove agrarne i druge proizvodnje, naselja, saobraćajnica, svih inženjersko-građevinskih radova i dr.

Na ravne dijelove Općine Novo Sarajevo otpada 25,1 %, na istočne ekspozicije otpada 7,6%, na južne (JI,JJ,JZ) 32,4 %, na zapadne 9,5 % i sjeverne (SZ,S,SI) otpada 25,4 % teritorij Općine.

1.4. Klimatske karakteristike

Prostor općine Novog Sarajeva karakteriše dva klimatska tipa. Do 600 m nadmorske visine zastupljena je kontinentalna klima, dok se iznad te visine izdvaja kontinentalno-planinski tip klime.

Grad Sarajevo je smješten u uskoj kotlini rijeke Miljacke, što mu daje posebne klimatske karakteristike, koje se često značajno razlikuju od klime šireg prostora. Zbog vertikalne razuđenosti reljefa u Sarajevu se mogu izdvojiti padinski i kotlinski dio grada što dovodi do modifikacije klime i pojave mikroklimе pojedinih dijelova grada. Ovakav morfološki sklop terena uzrokuje smanjen intenzitet i učestalost vjetrova, a samim tim i na prirodnu ventilaciju, stvaranje jezera hladnog zraka, inverziju temperature, pojavu toplotnog otoka u užem dijelu grada i pojavu lokalnih vjetrova.

Prosječna godišnja temperatura je 9,5oC. Najhladniji mjesec je januar sa prosječnom temperaturom -1,3oC a najtopliji je juli sa srednjom temperaturom od 19,1 oC.

Prosječna vrijednost relativne vlažnosti iznosi 72%, a najveći prosjek srednjih mjesečnih vrijednosti imaju mjesec decembar (82%) i januar (81%), dok su najmanje prosječne vrijednosti u aprilu i augustu (65%).

Raspodjela zračnih strujanja je u velikoj mjeri uvjetovana reljefom, tako da u Sarajevu preovladavaju istočni (17%) i zapadni (14,6%) vjetrovi, što je svakako u vezi sa otvorenošću sarajevske kotline u smjeru istok-zapad. Vrlo jaki vjetrovi su rijetka pojava, a prosječna brzina vjetra iznosi 2,8 m/sec.

1.5. Hidrološke karakteristike

Na području općine Novo Sarajevo slabo je razvijena površinska hidrografija.

Vodne resurse čini samo jedna rijeka, rijeka Miljacka koja gravitira prema rijeci Bosni.

Hidrografski gledano, prostor Kantona obuhvata i dio vododjelnice između dva glavna bh. slivna područja koja pripadaju slivu Jadranskog mora dok sve ostale vodne pojave gravitiraju prema rijeci Bosni koja pripada crnomorskom slivu-porječju rijeke Save. Rijeka Miljacka spada u bujične vodotoke sa srednjim godišnjim protjecajem od 5,7 m³/s. Njeni minimalni protjecaji su uvećani neprečišćenim otpadnim vodama, koje se direktno ispuštaju u vodotok uzvodno i sukcesivno kroz mnogobrojne ispuste u Sarajevu, što je neminovno uzrokovalo značajnu degradaciju kvaliteta vode.

Značajnijih izvorišta na području Općine nema izuzev manjeg vodozahvata u Gornjim Kovačičima koji služi za vodosnabdijevanje. Nalazi se u vodozaštitnoj zoni.

Podzemne vode se akumuliraju i otječu iz granularne aluvijalne akumulacije u području Sarajevskog polja koje su izgrađene od šljunka, pijeska i glina. Odlikuju se dobrom nosivošću, malim slijeganjima.

1.6. Geološke karakteristike

Na području Općine utvrđeno je prisustvo raznovrsnih tvorevina mezozoika i kenozoika. Tvorevine mezozoika grade trijasko i jursko-kredne naslage. Trijasko naslage izgrađene su od krečnjaka, pješčara i dolomita. Grade stabilne terene i to su vodopropusne stijene postojanih fizičko-mehaničkih svojstava.

Jursko-kredne naslage su izgrađene od naslaga fliša, lapora, pješčara i glinaca. To su stijene promjenjivih fizičko-mehaničkih svojstava gdje je izraženo površinsko raspadanje. Grade stabilne do uslovno stabilne terene. Zauzimaju uglavnom sjeverne dijelove Općine.

Kenozojske tvorevine grade miocenske i kvartarne naslage sarajevske depresije uz riječne tokove.

Miocenske naslage su predstavljene neogenim sedimentima glina, lapora i pijeskova (Gornji Velešići, Pofalići). Ovi tereni uglavnom grade uslovno stabilne i nestabilne terene gdje su klizišta dosta česta pojava. Na prostoru općine Novo Sarajevo ima preko 100 registrovanih klizišta, umirenih i saniranih klizišta formiranih u eluvijalno-deluvijalnom pokrivaču na padinskim dijelovima Općine. Kvartarne naslage se prostiru kao aluvijalni nanosi u dolini rijeke Miljacke. Izgrađene su od šljunka, pijeska i glina, te grade stabilne terene.

1.7. Saobraćajne veze

Kroz teritoriju općine i to njen centralni dio prolazi saobraćajnica od interesa za Federaciju BiH i to Sarajevo-Ilidža- Mostar.

Također kroz teritorij općine prolaze i dvije najfrekventnije i najznačajnije saobraćajnice i to Sjeverna i Južna longitudinal, od kojih je Sjeverna djelimično izgrađena.

Na području općine smještene je glavna željeznička i autobuska stanica, a međunarodni aerodrom je udaljen oko 3 km.

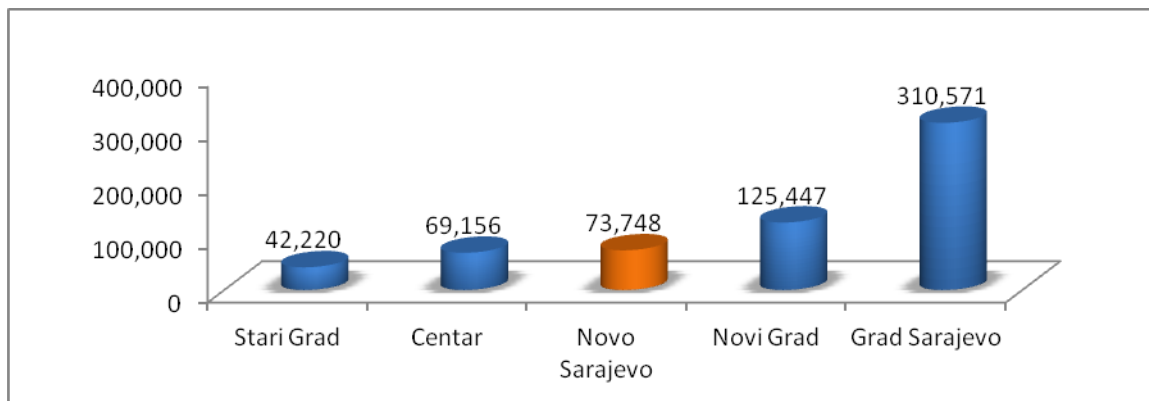
Zaključak

Klima je kontinentalna sa specifičnostima kotlinskog karaktera. Temperature zraka su neujednačene sa značajnim razlikama maksimalnih i minimalnih vrijednosti. Analizom nagiba terena vidi se da 3,6 % prostora općine otpada na nagibe terena preko 45%, a 96,4 % prostora općine na nagibe terena do 45%, što predstavlja najpovoljniji teren za prostorni razvoj. Ravni dijelovi općine zauzimaju 40,7% površine. Padinski dijelovi općine pokazuju nestabilnost terena i pojavu klizišta, a uzrok je, pored konfiguracije terena, najvećim dijelom neplanska gradnja objekata, podzemne vode i neispravna vodovodna i kanalizaciona infrastruktura. Međutim ukupna površina teritorije općine je mala što predstavlja ograničavajući faktor razvoju općine. Općina Novo Sarajevo je najgušće naseljena općina u BiH sa preko 7.300 stanovnika/km². Povoljan geografski položaj, dobra saobraćajna povezanost sa drugim regijama i administrativna pripadnost glavnom gradu BiH daju značajnu prednost općini Novo Sarajevo kada je u pitanju povoljnost teritorije za investicije.

2. Demografska analiza

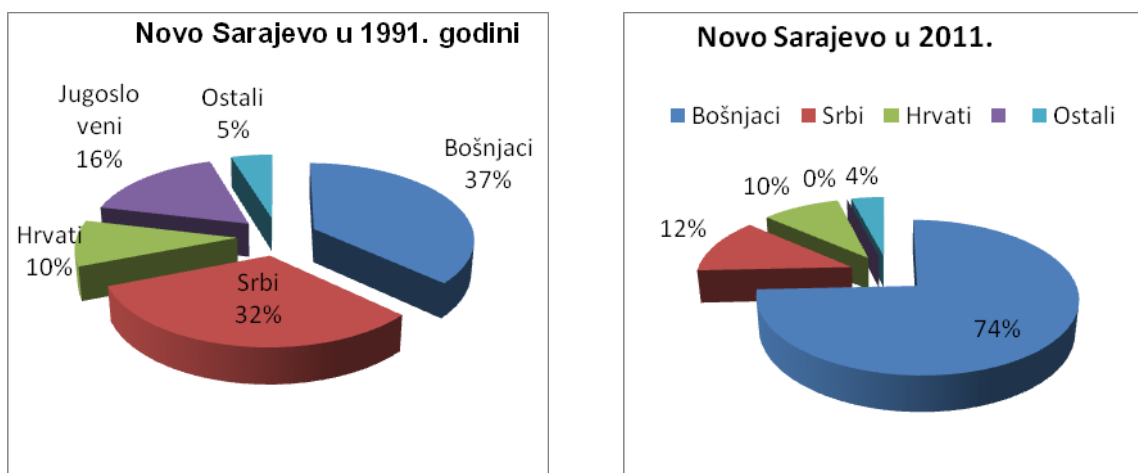
2.1. Broj stanovnika

Na području općine prema podacima zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo na dan 31.12.2011 godine živi 73.584 stanovnika. Prema preliminarnim podacima popisa iz 2013. godine, općina ima 68.802 stanovnika.

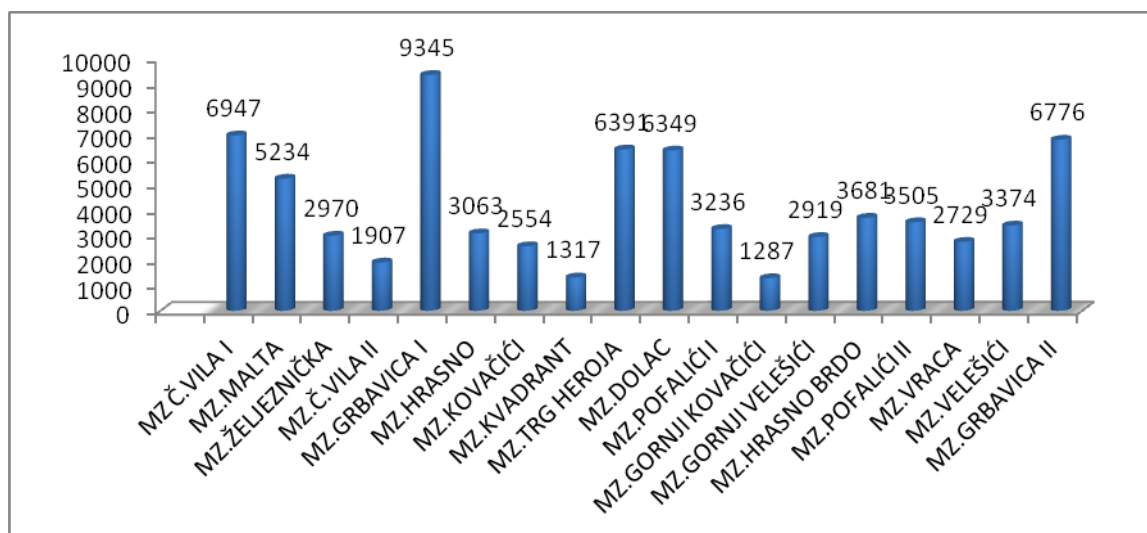
Slika 1. Usporedba broja stanovnika gradskih općina Grada Sarajeva u 2011. godini.¹

Naime, poređenjem podataka grafički prikazanih vidi se da je demografska slika po etničkim skupinama potpuno promijenjena tako je 1991. godine bilo Bošnjaka 37%, Srba 32%, Hrvata 10%, Jugoslovena 16 %, te Ostalih 5 %, a 2011. Godine je bilo Bošnjaka 74%, Srba 12%, Hrvata 9%, ostalih 4%, ali je bitno promijenjena i površina općine, tačnija smanjena za 75%.

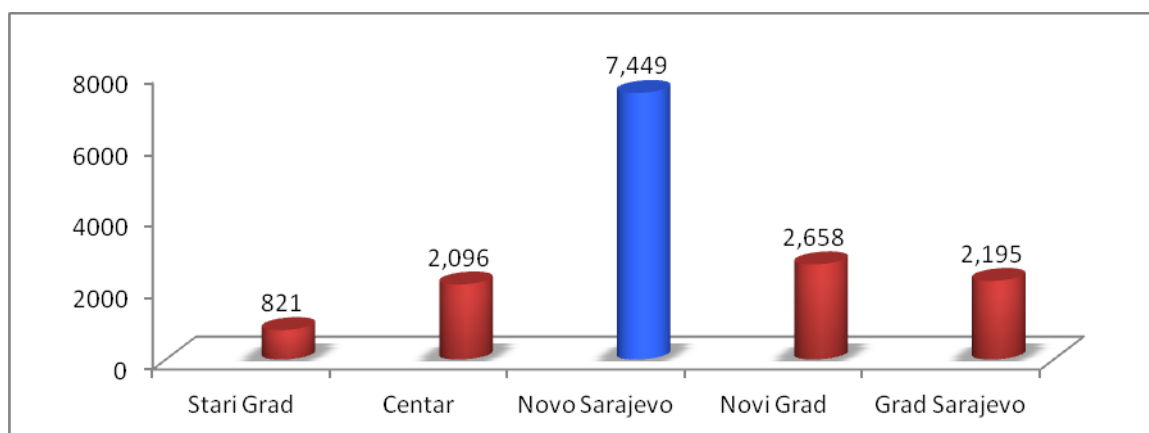
Slika 2. Etnička struktura stanovništva u 1991. i 2011. Godini

¹Izvor: Demografska analiza Kantona Sarajevo po općinama u periodu 2003-2012. godina; Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo; novembar / listopad 2012. godine

Slika 3. Broj stanovnika po mjesnim zajednicama 2011. godine²

Kao i broj stanovnika tako i broj porodičnih domaćinstava varira od mjesne zajednice do mjesne zajednice, ali je osnovni pokazatelj da se radi o malim (tročlanim) porodicama, a veliki je broj porodičnih domaćinstava sa jednim članom, u svim mjesnim zajednicama.

Slika 4. Usporedba gustine naseljenosti (br. stanovnika / km²) po općinama Grada Sarajeva u 2012. godini³

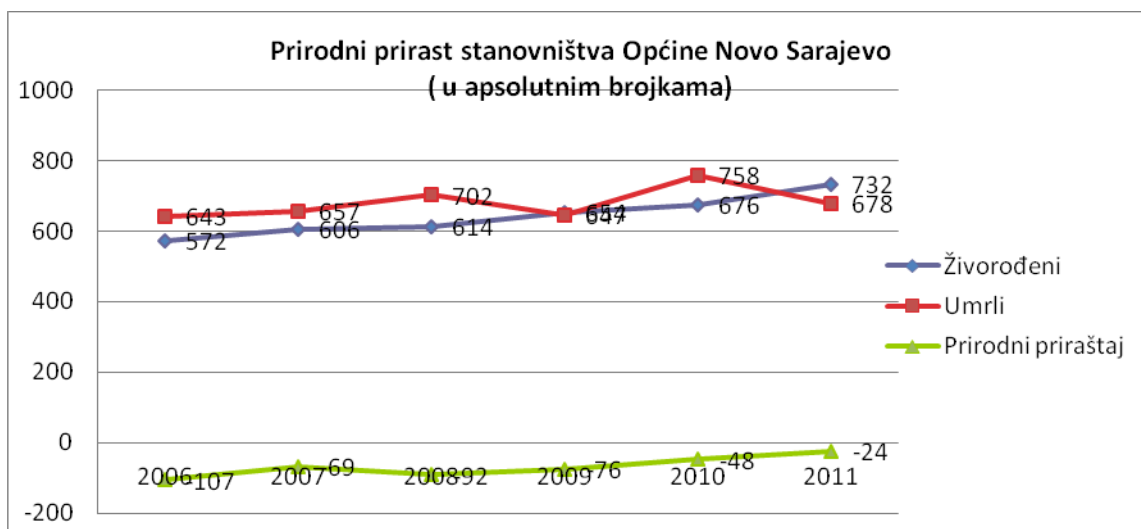
Najgušće naseljena općina u Kantonu Sarajevo je Novo Sarajevo sa gustinom naseljenosti 7.449,3 st/km², što je 21,6 puta više od prosječne gustine naseljenosti Kantona Sarajeva. Gustina naseljenosti najmanja je u općini Trnovo i iznosi 7,3 st/km².³

2.2. Prirodni priraštaj stanovništva

Došlo je do značajnih promjena vitalnih karakteristika stanovništva: natalitet značajno opada ili stagnira, ali posmatrajući godine za koje imamo podatke u našoj općini se rađa godišnje od 586 novorođenčadi 2003. godine, do 676 novorođenčadi 2011. godine. Iako minimalno stopa nataliteta se ipak povećava.

²Izvor: Služba za oblast opće uprave i mjesne zajednice općine Novo Sarajevo

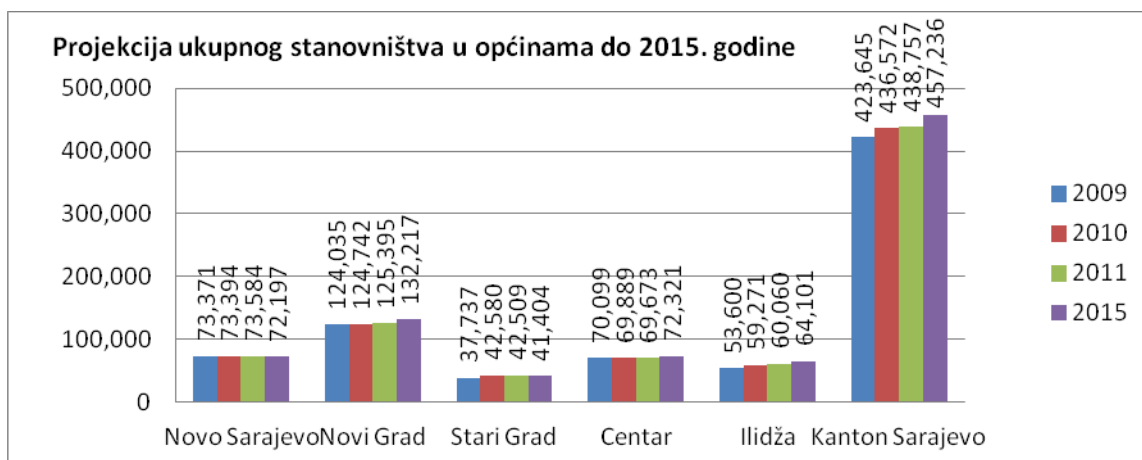
³Izvor: Demografska analiza Kantona Sarajevo po općinama u periodu 2003-2012. godina; Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo; novembar / listopad 2012. godine

Slika 5. Dijagram prirodnog prirasta stanovništva

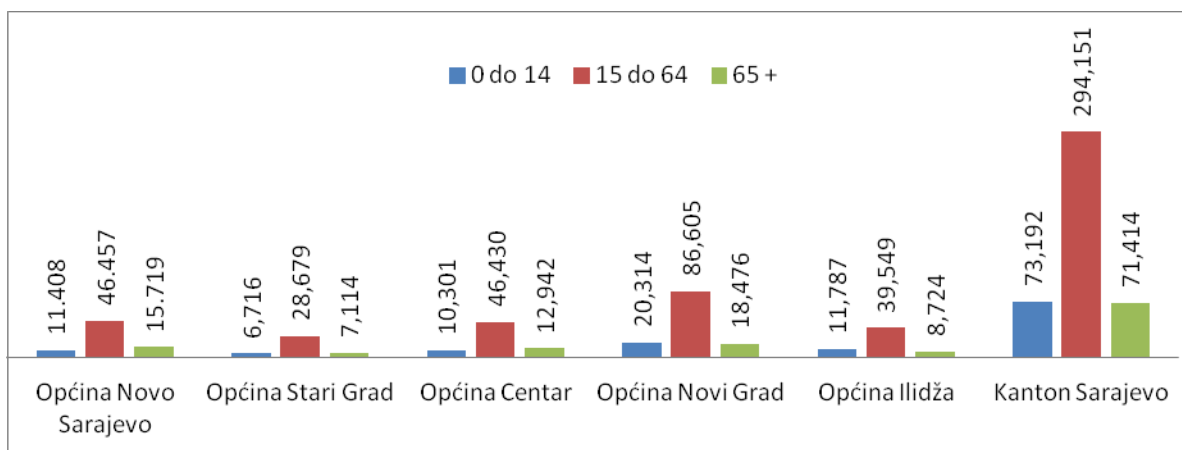
Stopa mortaliteta je također u porastu. Od 8,6promila 2003. godini, do10, 3 promila 2011.g. Stopa prirodnog priraštaja za našu općinu iznosi (-1,1) promil.Vitalni indeks, odnos broja rođenih i umrlih iznosi 1,01.

Prema projekcijama⁴, u Kantonu Sarajevo 2015. godine živjeti će 457.236 stanovnika,odnosno 55.962 ili 13,9% više nego 2003. godine. U Gradu Sarajevo će biti 318.138stanovnika, odnosno za 20.753 ili 7% stanovnika više nego 2003. godine.

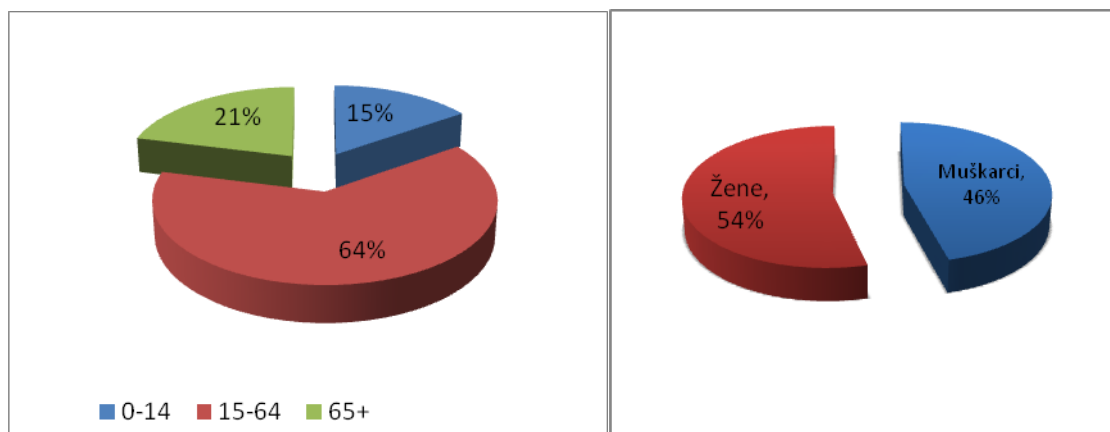
Slika 6. Projekcija ukupnog stanovništva u općinama

⁴Izvor: Demografska analiza Kantona Sarajevo po općinama u periodu 2003-2012. godina; Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo; novembar / listopad 2012. godine

Slika 7. Usporedba starosne strukture stanovništva po općinama u 2011. godini

Posmatrajući starosnu strukturu, vidljivo je jedino u Općini Novo Sarajevo procenat broja stanovništva preko 65 godina veći od broja stanovnika od 0 do 14 godina, što sasvim jasno govori o "starosti stanovništva" kao i o budućnosti radno sposobnog stanovništva. Broj stanovnika do 14 godina opada prosječno godišnje za 1,3%. Pad učešća najmlađe populacije je od 16% u 2003.god. na 13,9% u 2010. god. Negativna stopa rasta radno sposobnog stanovništva je također zabilježena u našoj općini i iznosi 0,5%. Što se tiče starosne grupe preko 65 god. Također je došlo do rasta broja stanovnika skupine preko 65 godina, što jasno govori o "starosti Općine, a istovremeno i o smanjenoj stopi nataliteta.

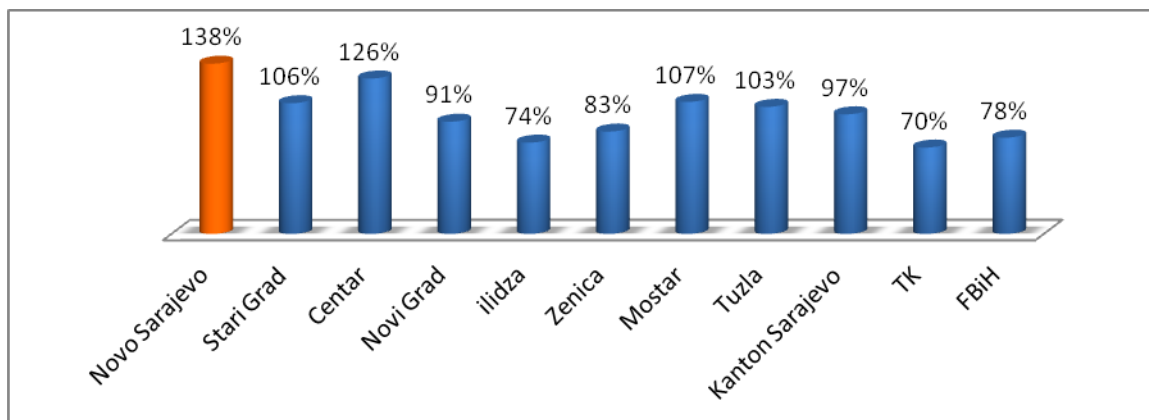
Slika 8. Starosna i spolna struktura stanovništva općine Novo Sarajevo u 2011. godini

Ako koristimo indikatore iz table 1., vidimo da stanovništvo općine Novo Sarajevo spada u regresivni tip populacije.

Tabela 1. Tip populacije u ovisnosti od starosne strukture

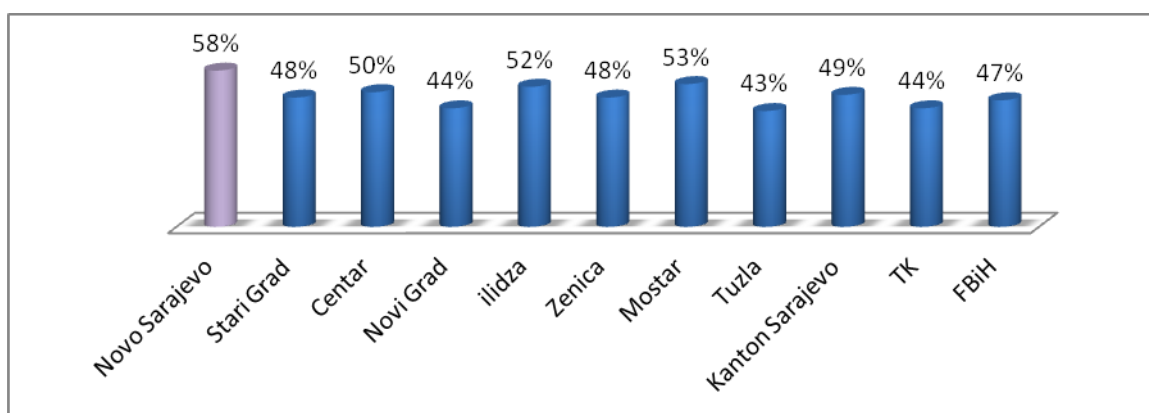
Tip populacije	0-14	15-49	50+
Progresivni	40%	50%	10%
Stacionarni	26,5%	50,5%	23%
Regresivni	20%	50%	30%

Prema metodologiji koju primjenjuje UN pri doređivanju tipa populacije, stanovništvo općine Novo Sarajevo spada u „staru populaciju“⁵.

Slika 9. Usporedba indeksa starenja stanovništva (2011.godina)⁶

Indeks starenja od 138% ukazuje da na svakih 100 stanovnika starosne dobi od 0-14 godina dolazi 138 stanovnika starija od 65 godina. Indeks starenja stanovništva općine Novo Sarajevo značajno je veći od indeksa starenja u općinama slične veličine i od prosječnog indeksa starenja u Tuzlanskom i Sarajevskom Kantonu. Indeks starenja stanovništva općine Novo Sarajevo je za 60% veći od prosječnog indeksa starenja stanovništva u FBiH (78%). Stanovništvo sa indeksom starenja većim od 0,40 (ili 40%) je zašlo u proces starenja. Kako je indeks starenja stanovništva općine Novo Sarajevo trostruko veći od ove granične vrijednosti to je snažan indikator da se radi o staroj populaciji.

Slika 10. Usporedba koeficijenta ukupne dobne ovisnosti (2011)⁷

Koeficijent ukupne dobne ovisnosti pokazuje stupanj opterećenja stanovništva radne dobi mladim i staračkim kontingentom stanovništva. Općina Novo Sarajevo ima koeficijent ukupne dobne ovisnosti od 58%, koji ukazuje kako na 100 stanovnika radne dobi dolazi 58 stanovnika koje oni trebaju izdržavati. Općina Novo Sarajevo ima najveći koeficijent ukupne dobne ovisnosti. Također, koeficijent ukupne dobne ovisnosti je iznad prosjeka u Kantona Sarajevo i Federacije Bosne i Hercegovine.

⁵ Prema metodologiji koju koristi UN, populacija u kojoj je udjel starijih od 65 godina ispod 4% smatra se mladom populacijom, populacija sa udjelom starijih od 65 godina između 4% i 7% smatra se zreloom populacijom, a populacija sa udjelom starijih od 65 godina iznad 7% se smatra starom populacijom.

⁶ Vlastiti izračun na temelju podataka statističkih publikacija Federalnog zavoda za statistiku.

⁷ Vlastiti izračun na temelju podataka statističkih publikacija Federalnog zavoda za statistiku.

Tabela 2. Projekcija ukupnog broja stanovnika Kantona Sarajevo i općina Kantona Sarajevo do 2017.⁸

Redni broj	Općina	2003	2012	2017
1.	Stari Grad	38.183	42.220	44.435
2.	Centar	68.137	69.156	71.095
3.	Novo Sarajevo	74.451	73.748	72.794
4.	Novi Grad	116.614	125.447	132.355
	Grad Sarajevo	297.385	310.571	320.680
5.	Ilidža	47.800	60.417	68.615
6.	Vogošća	19.893	25.450	26.922
7.	Hadžići	20.079	22.731	25.011
8.	Ilijaš	15.282	19.102	21.766
9.	Trnovo	835	2.473	3.838
	Kanton Sarajevo	401.274	440.744	466.830

Prema projekcijama, u Kantonu Sarajevo 2017. godine živjeti će 466.830 stanovnika, odnosno 65.556 ili 16,3% više nego 2003. godine. U Gradu Sarajevo će biti 320.680 stanovnika, odnosno za 23.295 ili 7,8% stanovnika više nego 2003. godine.

⁷Vlastiti izračun na temelju podataka statističkih publikacija Federalnog zavoda za statistiku

⁸Izvor: Demografska analiza Kantona Sarajevo po općinama u periodu 2003-2012. godina; Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo; novembar / listopad 2012. godine

Zaključak

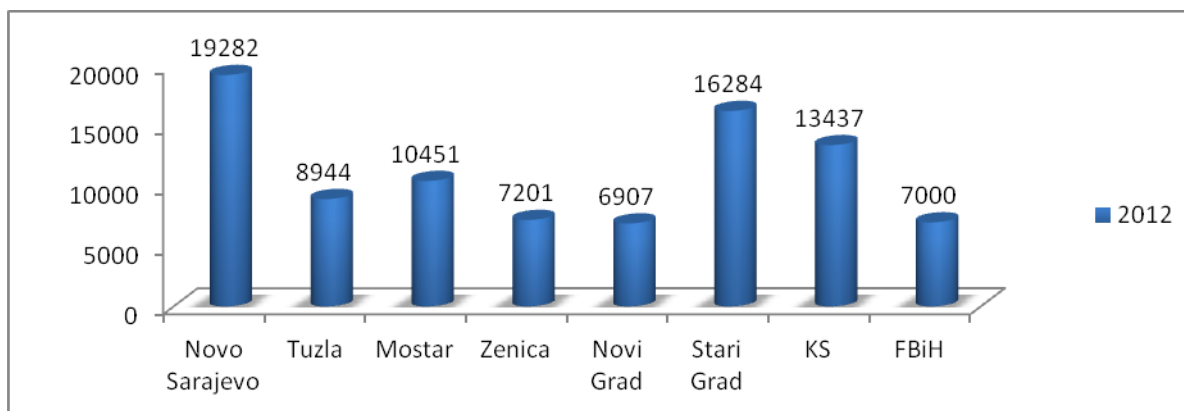
Općina Novo Sarajevo, sa površinom od 9,9 km² jedna je od manjih općina u Kantonu Sarajevo. Procijenjeni broj stanovnika je 73. 584 i sa gustom naseljenosti preko 7. 432 stanovnika/km² najgušće je naseljena općina u BiH. U odnosu na 1991. godinu (95.089 stanovnika) u 2011. godini općina ima 19% manje stanovnika i 79% manju teritoriju. Dejtonskim mirovnim sporazumom odnosno 79% teritorije općine Novo Sarajevo pripalo je manjem entitetu. Demografske karakteristike Općine tokom poslijeratnog perioda ukazuju da se radi o demografskoj tranziciji ka starijoj populaciji. Analiza postojećih podataka o starosnoj strukturi stanovništva ukazuje na regresivni tip stanovništva sa stopom starenja koja je među najvišim u Bosni i Hercegovini i koja je tri puta veća od granične stope starenja koja označava staru populaciju. Isto tako stopa ovisnosti stanovništva, odnosno broj stanovnika mlađe i starije dobi koje bi trebali izdržavati stanovnici radne dobi, je među najvišim u BiH. Demografske projekcije broja stanovnika na području Kantona Sarajevo ukazuju da će jedino općina Nova Sarajevo u 2017. godini imati manje stanovnika u odnosu na današnji ukupni broj stanovnika.

3. Lokalna ekonomija

Općina Novo Sarajevo je jedna od četiri gradske općine grada Sarajeva i spada u red najrazvijenijih općina Kantona i Sarajevske regije. Navedenom svjedoči i činjenica da je bruto društveni proizvod, kao agregatni pokazatelj ekonomske razvijenosti u periodu od 2008-2012 godine bilježio značajan rast izuzimajući 2009. godinu kada je zbog negativnog uticaja svjetske ekonomske krize u svim jedinicama lokalne samouprave na području Kantona Sarajevo došlo da pada parametara ekonomske razvijenosti.

Makroekonomski pokazatelji razvoja

U 2012. godini BDP po stanovniku Općine Novo Sarajevo iznosio je 19.282,00 KM. Jedino Općina Centar, sa preko 30.000,00 KM, ima veći BDP po stanovniku od Općine Novo Sarajevo. Iz slike 11 takođe vidimo da je BDP po stanovniku Općine Novo Sarajevo skoro tri puta veći od prosječnog BDP-a po stanovniku u Federaciji Bosne i Hercegovine, te da je skoro dva puta veći od BDP-a po stanovniku u svim većim gradovima Federacije Bosne i Hercegovine.

Slika 11. BDP po glavi stanovnika u 2012. godini (KM)

Međutim, BDP Općine Novo Sarajevo, iako izrazito visok za BiH uvjete je na razini prosječnog BDP-a Republike Hrvatske, a treba imati u vidu da je prosječni BDP Republike Hrvatske negde na 62%

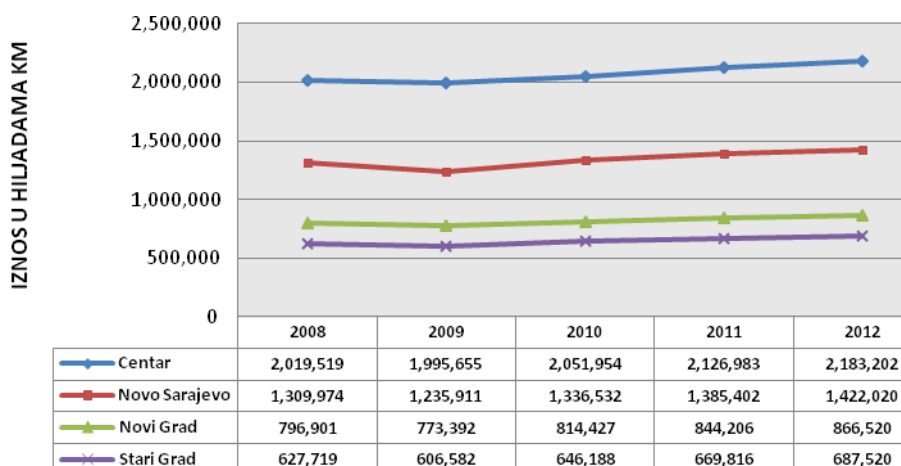
prosječnog BDP-a u EU. Također BDP Općine Novo Sarajevo je dva puta manji od BDP-a po stanovniku grada Zagreba.

U periodu 2008. do 2012. godine BDP po glavi stanovnika Općine Novo Sarajevo kontinuirano je rastao i povećao se sa 17.852,00 KM u 2008. Na 19.282,00 KM u 2012. godini. U istom periodu BDP po glavi stanovnika Općine Novo Sarajevo kontinuirano i za 43% veći od prosječnog BDP-a Kantona Sarajevo, te preko 2,7 puta veći od prosječnog BDP-a po glavi stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine.

OPĆINA	Novo Sarajevo	Godišnja stopa promjene BDP	Općine Novo Sarajevo/Kanton Sarajevo	Kanton Sarajevo	Općine Novo Sarajevo/FBiH	Federacija BiH
2008						
BDP u hiljadama KM	1.309.974	-	24%	5.458.225	9%	15.079.790
BDP/PC u KM (po glavi stanovnika)	17.852	-	138%	12.956	275%	6.480
2009						
BDP u hiljadama KM	1.235.911	-6%	24%	5.240.870	8%	15.164.553
BDP/PC u KM (po glavi stanovnika)	16.845	-6%	136%	12.371	259%	6.516
2010						
BDP u hiljadama KM	1.336.532	8%	24%	5.569.522	9%	15.385.420
BDP/PC u KM (po glavi stanovnika)	18.210	8%	143%	12.757	277%	6.582
2011						
BDP u hiljadama KM	1.385.402	4%	24%	5.769.979	9%	15.947.980
BDP/PC u KM (po glavi stanovnika)	18.827	3%	143%	13.151	276%	6.820
2012						
BDP u hiljadama KM	1.422.020	3%	24%	5.922.489	9%	16.369.510
BDP/PC u KM (po glavi stanovnika)	19.282	2%	143%	13.437	275%	7.001

Tabela 1. Iznos BDP i BDP/PC za Općinu Novo Sarajevo u odnosu na Kanton Sarajevo i FBiH⁹

Udio BDP-a Općine Novo Sarajevo u ukupnom BDP Kantona Sarajevo i Federacije BiH kroz posmatrani period iznosio je 24%, odnosno 9% (Tabela 1).

Slika12. BDP po općinama za period 2008-2012 godine¹⁰

⁹Federalni zavod za programiranje razvoja – Makroekonomski i socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH 2008-2012 (<http://www.fzzpr.gov.ba/dokumenti/aktuelni-dokumenti/makroekonomski-i-socioekonomski-pokazatelji>)
Federalni zavod za statistiku ne radi obračun GDP-a po općinama.

Federalni zavod za programiranje razvoja je izvršio procjenu GDP po općinama prema slijedećoj formuli:
(Broj zaposlenih u općini x prosječna plaća u općini)/(Broj zaposlenih u FBiH x prosječna plaća u FBiH) x GDP
FbiH

¹⁰Federalni zavod za programiranje razvoja – Makroekonomski i socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH 2008-2012 (<http://www.fzzpr.gov.ba/dokumenti/aktuelni-dokumenti/makroekonomski-i-socioekonomski-pokazatelji>)

Slika 12. prikaz je kretanja BDP četiri sarajevske gradske općine u posljednje četiri godine. Vidimo kontinuirani rast BDP osim u 2009. godini kada sve četiri općine bilježe pad BDP-a. Također vidimo da je BDP općine Centar značajno veći od ostale tri općine kao i da je rast BDP-a općine Centar brži od rasta BDP-a u ostalim općinama.

U sljedećem tabelarnom pregledu prikazani su indeksi razvijenosti općina u FBiH za 2012. godinu.

Općina	Zaposlenost u %	Nezaposlenost u %	Broj učenika na 1000 stanovnika	GDP/PC	Indeks odsutnog stanov.	Stepen zaposlenosti u odnosu na FBiH	Stepen nezaposlenosti u odnosu na FBiH	Broj učenika na 1000 stanovnika u odnosu na FBiH	GDP/PC u odnosu na FBiH	Odsutno stanovništvo u odnosu na FBiH	Indeks razvijenosti	Rang
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Centar	58,4	16,6	183	31.569	-12,8	312,1	164,6	137,3	450,9	116,1	236,2	1
Novo Sarajevo	34,4	26,5	120	19.282	-18,9	184,2	143,4	90,7	275,4	76,2	154,0	2
Stari Grad	23,4	40,7	133	16.284	-14,7	125,3	113,0	100,4	232,6	103,2	134,9	7
Ilidža	29,5	39,6	134	7.044	-0,9	157,7	115,5	100,9	100,6	194,1	133,8	8
Vogošća	16,0	57,3	124	5.146	3,3	85,4	77,6	93,3	73,5	221,4	110,2	18
Hadžići	16,3	60,7	138	6.481	-6,1	86,9	70,3	103,8	92,6	160,1	102,8	24
Novi Grad	17,8	47,6	93	6.907	-7,6	95,0	98,3	69,7	98,7	150,2	102,9	25
Trnovo	17,5	55,1	25	3.972	-22,4	93,4	82,2	19,2	56,7	52,8	60,9	59
Ilijaš	12,1	70,2	142	2.571	-23,6	64,6	50,0	107,2	36,7	44,8	60,6	60
KANTON	28,6	36,6		13.437		156,0	122,3		191,9		139,1	
FBiH	18,4	46,8		7.001		100,0	100,0		100,0		100,0	

Tabela 2. Rang razvijenosti FBiH po općinama (Kanton Sarajevo) za 2012. godinu¹¹

Iz tabelarnog pregleda jasno proizilazi da su indeksi razvijenosti izračunati na godišnjem nivou korištenjem sljedećih pokazatelja i to:

- procenjenog bruto domaćeg proizvoda (BDP) po općinama, po glavi stanovnika,
- stepena zaposlenosti stanovništva,
- stepena nezaposlenosti stanovništva,
- broja učenika osnovnih i srednjih škola na 1.000 stanovnika i
- odsustva stanovništva u odnosu na stanovništvo prema popisu iz 1991. godinu¹².

Na osnovu indeksa razvijenosti¹³, izvršeno je rangiranje lokalnih zajednica pri čemu su se koristili dvije granične vrijednosti:

- Izrazito su nerazvijene one općine koje imaju indekse razvijenosti ispod 50% prosjeka Federacije.
- Nedovoljno su razvijene one općine koje imaju indeks razvijenosti između 50% i 75% prosjeka Federacije.

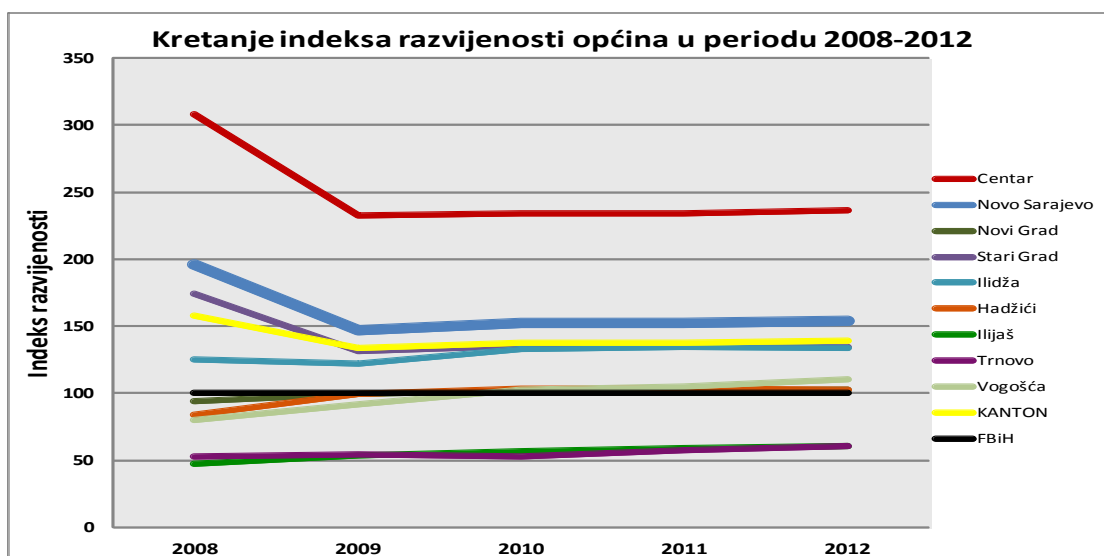
Na osnovu prikazanih podataka jasno se vidi da je po indeksu razvijenosti u 2012. godini Općina Novo Sarajevo na drugoj poziciji, te da spada u najrazvijenije općine FBiH. Također, iz tabelarnog prikaza uočava se da je Općina Novo Sarajevo pored Općine Centar (najrazvijenije općine FBiH) jedina općina čiji je indeks razvijenosti iznad prosjeka kantona Sarajevo što je svrstava u red nosioca i pokretača ekonomskog razvoja cijelog kantona i šire.

¹¹ Federalni zavod za programiranje razvoja – Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2012

([http://www.fzzpr.gov.ba/upload/file/dokumenti/makroekonomski_i_socioekonomski_pokazatelji/SOCIOEKONOMSKI%202012%20-%20KONA%C4%8CNO%2016.05.2013.\(1\).pdf](http://www.fzzpr.gov.ba/upload/file/dokumenti/makroekonomski_i_socioekonomski_pokazatelji/SOCIOEKONOMSKI%202012%20-%20KONA%C4%8CNO%2016.05.2013.(1).pdf))

¹² Odsutno stanovništvo utvrđeno je na osnovu prisutnog stanovništva po općinama u odnosu na stanovništvo po popisu iz 1991. godine u općinama koje su pripale Federaciji BiH po Daytonskom sporazumu.

¹³ Za svaku općinu dobijeno je pet indeksa u odnosu na prosjek Federacije i isti su navedeni u kolonama 7. 8. 9. 10. i 11. tabelarnog pregleda. Izračunavanjem aritmetičke sredine pojedinačnih indeksa dobijen je zbirni indeks razvijenosti svake općine navedene u koloni 12.

Slika 13. Kretanje indeksa razvijenosti općina u periodu 2008-2012

Slika 13. prikaz je kretanje indeksa razvijenosti općina u periodu 2008-2012 godina i njihov položaj u odnosu na indeks razvijenosti FBiH i Kantona Sarajevo. Posmatrajući navedeni grafik on jasno se vidi da je po indeksu razvijenosti tokom cjelokupnog perioda Općina Novo Sarajevo bila drugorangirana općina sa indeksom razvijenosti većim od kantonalnog te indeksa FBiH. Najveći godišnji pad indeksa u iznosu od 25,16% zabilježen je u 2009. godini, kada je sa 196,43 indeksnih poena u 2008. godini, uz zabilježeni pad, isti za 2009. godini iznosio 147 indeksnih poena. Ostvareni pad, prije svega je bio rezultat negativnog uticaja svjetske ekonomske krize na privredne aktivnosti općine. U periodu od 2009. do 2012. godine indeks razvijenosti općine bilježi blagi godišnji rast.

Zaključak:

Općina Novo Sarajevo spada među najrazvijenije općine Federaciji Bosne i Hercegovine i Bosni i Hercegovini. Na temelju indikatora koje prikuplja Federalni zavod za programiranje razvoja kao što su BDP po glavi stanovnika i ukupni indeks razvijenosti općina vidimo da je Općina Novo Sarajevo druga općina po razvijenosti u FBiH, odmah iza Općine Centar. Bruto društveni proizvod po stanovniku u Općini Novo Sarajevo je značajno veći od prosječnog BDP-a po stanovniku u FBiH i svim većim gradovima i općinama FBiH. Veća razvijenost i veća ekonomska aktivnost su se očitovali i u znatno manjoj stopi registrirane nezaposlenosti na području Općine Novo Sarajevo u odnosu na prosječnu registriranu nezaposlenost u FBiH i drugim većim gradovima FBiH.

3.1 Broj i struktura poslovnih subjekata

Prema prikupljenim podacima krajem 2012. godine na području Općine Novo Sarajevo registrovano je 5.978 poslovnih subjekata, od čega su 2.883 pravnih lica, 1.165 jedinice u sastavu pravnih lica, te 1.930 samostalnih djelatnika sa statusom fizičkog lica.

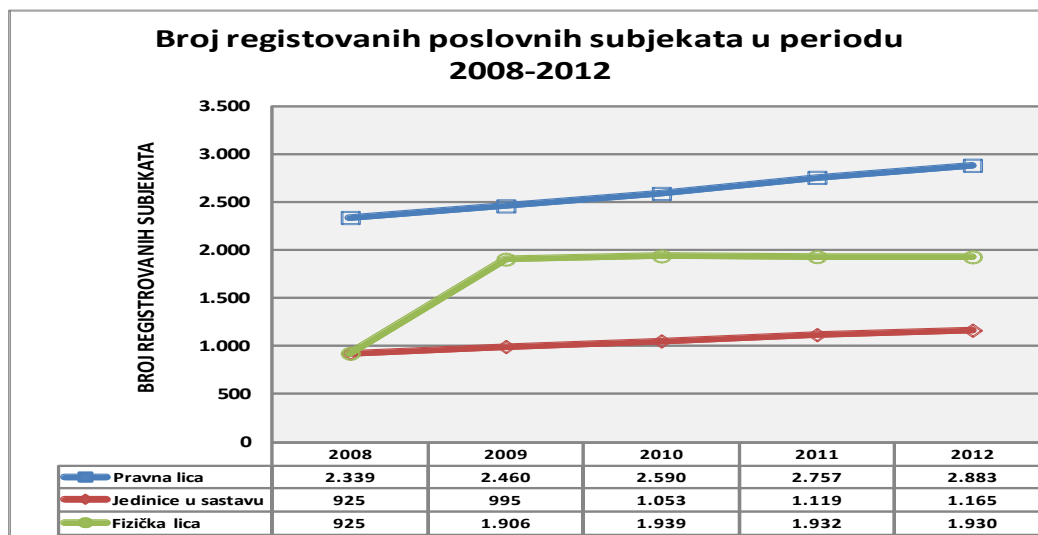
Na narednoj tabeli prikazan je broj registrovanih poslovnih subjekata po djelatnostima u 2012. godini koja ukazuje da je općina značajno industrijsko i trgovinsko sjedište, sjedište finansijskih institucija te uslužnih djelatnosti.

SDK	DJELATNOST	PRAVNA LICA	JEDINICA U SASTAVU	FIZIČKA LICA	UKUPNO	STRUKTURA
A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	6	2	13	21	0,4%
B	Ribarstvo	0	0	0	0	0,0%
C	Vađenje ruda i kamena	1	0	0	1	0,0%
D	Perađivačka industrija	193	46	214	453	7,6%
E	Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom	10	6	0	16	0,3%
F	Građevinarstvo	156	9	57	222	3,7%
G	Trgovina na veliko i malo i održavanje	822	623	424	1.869	31,3%
H	Ugostiteljstvo	65	86	356	507	8,5%
I	Transport, skladištenje i komunikacije	71	39	240	350	5,9%
J	Financijsko posredovanje	54	53	4	111	1,9%
K	Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge	634	50	321	1.005	16,8%
L	Javna uprava i odbrana	42	20	0	62	1,0%
M	Obrazovanje	61	12	9	82	1,4%
N	Zdravstvo i socijalni rad	55	19	76	150	2,5%
O	Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne aktivnosti	703	200	216	1.119	18,7%
P	Djelatnosti domaćinstava	0	0	0	0	0,0%
Q	Eksteritorijalne organizacije i tijela	10	0	0	10	0,2%
	UKUPNO	2.883	1.165	1.930	5.978	100,0%

Tabela 4. Broj registriranih poslovnih subjekata po djelatnosti na području ONS za 2012. godinu¹⁴

Na grafikonu broj 14 prikazano je kretanje broja registrovanih poslovnih subjekata na području Općine Novo Sarajevo za period 2008-2012. godina, na osnovu kojeg se vidi kontinuirano povećanje broja pravnih lica (u prosjeku 136), te jedinica u sastavu pravnih lica (u prosjeku 60) iskazano na godišnjem nivou.

Broj registrovanih fizičkih lica – obrta, nakon značajnog rasta u 2009. godini u odnosu na 2008. godinu, bilježi stagnaciju uz mala odstupanja u prosjeku od 1% godišnjeg registriranog broja subjekata.

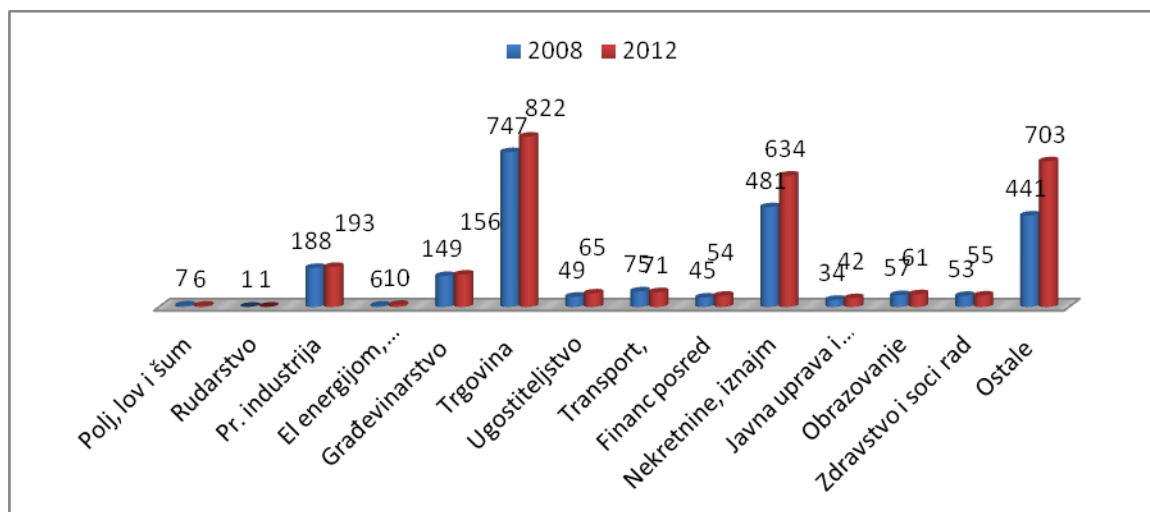

Slika 14. Broj registrovanih poslovnih subjekata u periodu 2008-2012 na području Općine Novo Sarajevo¹⁵

¹⁴ Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo (<http://www.zis.ks.gov.ba/>)

3.1.1. Broj i struktura pravnih lica

U registrima općinskih sudova vodi se evidencija o svim poslovnim subjektima i njihovim dijelovima bez obzira na porijeklo kapitala.

Grafikon 15. Struktura i promjena broja registrovanih pravnih lica u periodu 2008. - 2012. godina na području Općine Novo Sarajevo

Raspoloživi podaci ukazuju je u periodu od 2008 do 2012 godine došlo do povećanja registriranih pravnih lica na području Općine Novo Sarajevo za 544 jedinice, te da djelatnosti koje bilježe najveći procentualni rast u broju novoregistriranih pravnih lica kroz godine su:

- ugostiteljstvo (prosječna godišnja stopa rasta 8%),
- nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge (prosječna godišnja stopa rasta 7%) i
- finansijsko posredovanje (prosječna godišnja stopa rasta 5%).

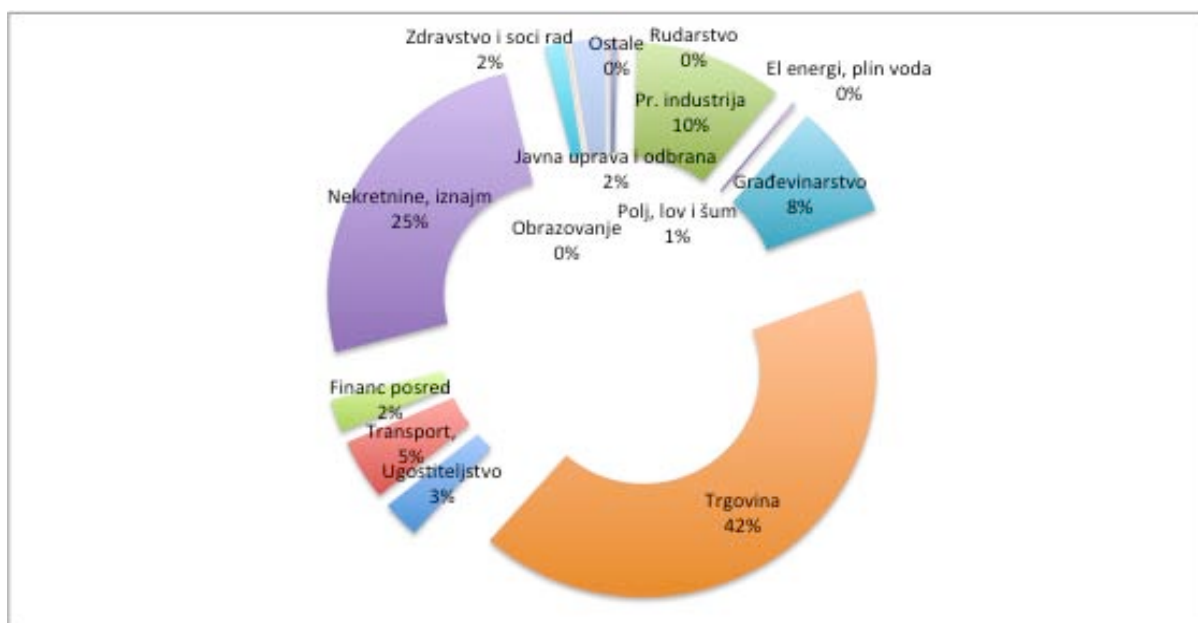
Pad registrovanih pravnih lica zabilježen je u građevinarstvu te transportu, skladištenju i komunikaciji koji u 2011. godini bilježe pad za 1% odnosno 9% u odnosu na 2010. godinu. Ostale djelatnosti po broju registrovanih pravnih lica bilježe manja smanjenja i povećanje tokom posmatranog perioda koja su zanemariva.

¹⁵Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo (<http://zis.ks.gov.ba/node/2130>) Statistički bilten – godišnjak za period 2008-2012 godina.

SDK	DJELATNOST	2008	2009	2010	2011	2012
A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	7	7	6	7	6
C	Vađenje ruda i kamena	1	1	1	1	1
D	Peradiivačka industrija	188	189	192	195	193
E	Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom	6	6	6	7	10
F	Građevinarstvo	149	150	153	151	156
G	Trgovina na veliko i malo i održavanje	747	747	759	800	822
H	Ugostiteljstvo	49	48	59	62	65
I	Transport, skladištenje i komunikacije	75	76	78	71	71
J	Financijsko posredovanje	45	49	52	55	54
K	Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge	481	530	567	604	634
L	Javna uprava i odbrana	34	37	38	39	42
M	Obrazovanje	57	57	56	61	61
N	Zdravstvo i socijalni rad	53	51	53	57	55
O	Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne aktivnosti	441	504	562	637	703
Q	Eksteritorijalne organizacije i tijela	6	8	8	10	10
UKUPNO		2.339	2.460	2.590	2.757	2.883

Tabela 5. Broj registriranih pravnih lica u periodu 2008-2012 po djelatnostima za Općinu Novo Sarajevo

Registar također obuhvata, pored privrednih lica i državne institucije, jedinice lokalne samouprave te ostale jedinice zakonodavne i izvršne vlasti. Tako je npr. u 2009. godini registriranih 2.460 pravnih lica od čega je 1.790 privrednih društava.

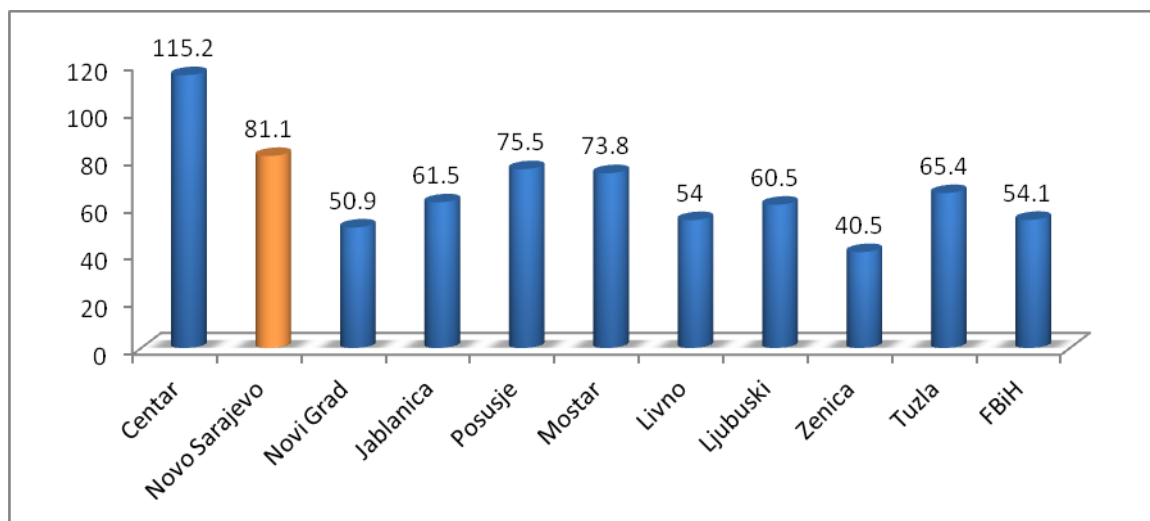
Slika 16. Struktura registriranih privrednih društava na području Općine Novo Sarajevo (2009.)¹⁶

Slika 16. nam daje prikaz strukture registriranih privrednih društava na području Općine Novo Sarajevo u 2009. godini. Podaci za 2012. godinu nisu bili dostupni ali analiza registriranih pravnih lica ukazuje da nije došlo do značajnije promjene u strukturi registriranih privrednih društava i da se rast broja registriranih privrednih društava desio uglavnom u djelatnost trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikla, te djelatnosti poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i

¹⁶Izvor: web stranica Grada Sarajeva <http://www.sarajevo.ba/ba/stream.php?kat=423>

poslovne usluge. Privredna društva iz ove dvije djelatnosti čine 67% svih registriranih privrednih društava na području Općine Novo Sarajevo.

Privredna društva iz djelatnosti prerađivačke industrije čine oko 10% od ukupnog broja registriranih privrednih društava.

Slika 17. Poređenje broja preduzeća na 1.000 stanovnika (2012. godina)¹⁷

Podatak koji nam pruža malo više informacija o ekonomskoj aktivnosti i razvijenosti poduzetništva je broj registriranih preduzeća na 1.000 stanovnika. Slika 17 nam pokazuje istu situaciju kao i kada su bili u pitanju drugi indikatori ekonomskog razvoja. Općina Novo Sarajevo je druga u FBiH kada je u pitanju broj registriranih preduzeća na 1.000 stanovnika i taj indeks je značajno veći od prosjeka FBiH i drugih općina i gradova u FBiH. Kao i u slučaju ostalih indikatora Općina Centar ima najveći broj registriranih preduzeća na 1.000 stanovnika. Gore prikazane podatke treba promatrati sa određenom rezervom. Iako u publikaciji Federalnog zavoda za programiranje razvoja stoji kako su gore navedene brojke odnosi broja registriranih preduzeća i broja građana, vjerovatno se ne radi o broju registriranih preduzeća. Ponovna izračun ukazuje da su te brojke dobivene dijeljenjem ukupnog broja svih registriranih privrednih društava, podružnica, obrta i drugih pravnih lica (javne ustanove itd.) sa brojem građana.

Zaključak:

Analiza broja registriranih pravnih lica po standardnoj klasifikaciji djelatnosti ukazuje na to da se većina ekonomske aktivnosti na području Općine Novo Sarajevo odvija u sektoru usluga i javnom sektoru. Pravna lica iz prerađivačke industrije, u 2012. godini su činila samo 7,6% od ukupnog broja registriranih pravnih lica na području općine. Pravna lica u djelatnostima trgovine i održavanja i nekretnina i poslovnih usluga čine oko 50% svih registriranih pravnih lica. Naravno, tu su i pravna lica klasificirana kao ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti koje čine preko 18% ukupno registriranih pravnih lica i u proteklih 5 godina bilježi najveći rast novoregistriranih pravnih lica. Ako promatramo registrirana privredna društva, udio djelatnosti trgovine i nekretnina i pravnih usluga u ukupnom broju registriranih privrednih društava, u 2009. godini je bio 67%. U posljednjih 5 godina značajniji porast broja registriranih pravnih lica se opet dešavao u ove dvije djelatnosti. Prema podacima Zavoda za programiranje razvoja Općina Novo Sarajevo ima 81 registrirano privredno društvo nad 1.000 stanovnika i taj indeks je značajno veći od prosjeka FBiH i drugih općina i gradova

¹⁷ Federalni zavod za programiranje razvoja – Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2012

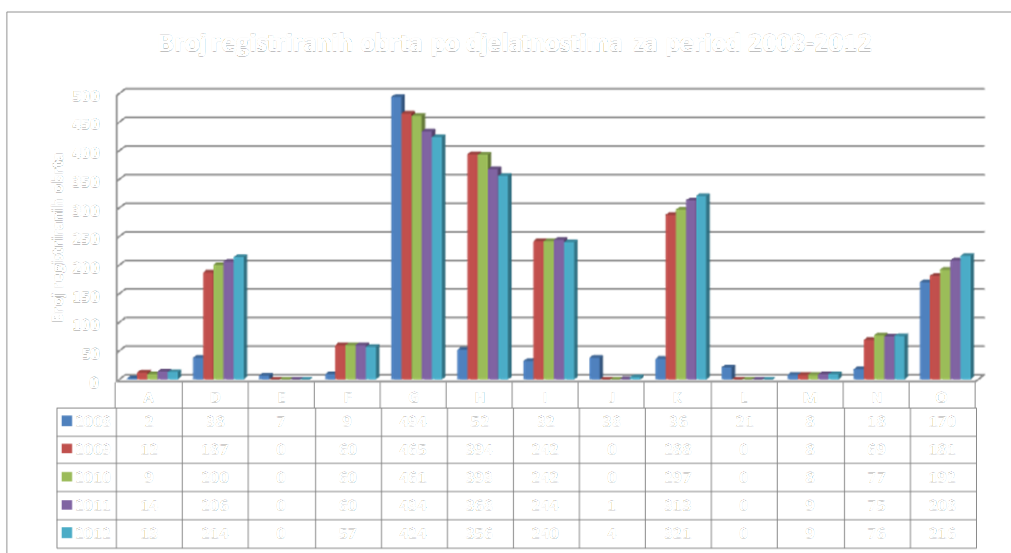
([http://www.fzzpr.gov.ba/upload/file/dokumenti/makroekonomski_i_socioekonomski_pokazatelji/SOCIOEKONOMSKI%202012%20-%20KONA%C4%8CNO%2016.05.2013.\(1\).pdf](http://www.fzzpr.gov.ba/upload/file/dokumenti/makroekonomski_i_socioekonomski_pokazatelji/SOCIOEKONOMSKI%202012%20-%20KONA%C4%8CNO%2016.05.2013.(1).pdf))

u FBiH. Međutim uvidom u podatke u publikaciji Federalnog zavoda za programiranje razvoja vidimo da je broj od 81 privrednog društva dobiven dijeljenjem ukupnog broja svih pravnih lica i njihovih podružnica, obrta i drugih pravnih lica (javne ustanove, udruženja, itd.) sa brojem građana, a ne samo privrednih društava.

Ako pretpostavimo da od 2.883 pravna lica, privrednih društava ima negdje oko 1.900, tada bi na 1.000 stanovnika imali oko 25,7 privredna društava bez obzira na njihovu veličinu. Ako taj broj poredimo sa standardnim indikatorom razvijenosti poduzetništva, odnosno brojem mikro, malih i srednjih (MMSP) preduzeća na 1.000 stanovnika, vidjet ćemo kako se u zemljama članicama EU prosječan broj MMSP na 1.000 stanovnika kreće od 31 do preko 80 (npr. u Republici Češkoj - 85). Na temelju gore navedenog vidimo da postoje indikacije o tome da je poduzetništvo na području Općine Novo Sarajevo nerazvijeno (u poređenju sa zemljama članicama EU) i da je potrebno uložiti dodatne napore za poticanje razvoja MMSP-a.

3.1.2. Broj i struktura obrta

Što se tiče registriranog broja obrtnika na području Općine Novo Sarajevo najveći broj istih je zastupljen u trgovini na veliko i malo, ugostiteljstvu, transportu, skladištenju i komunikaciji te u djelatnostima vezanim za nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge.

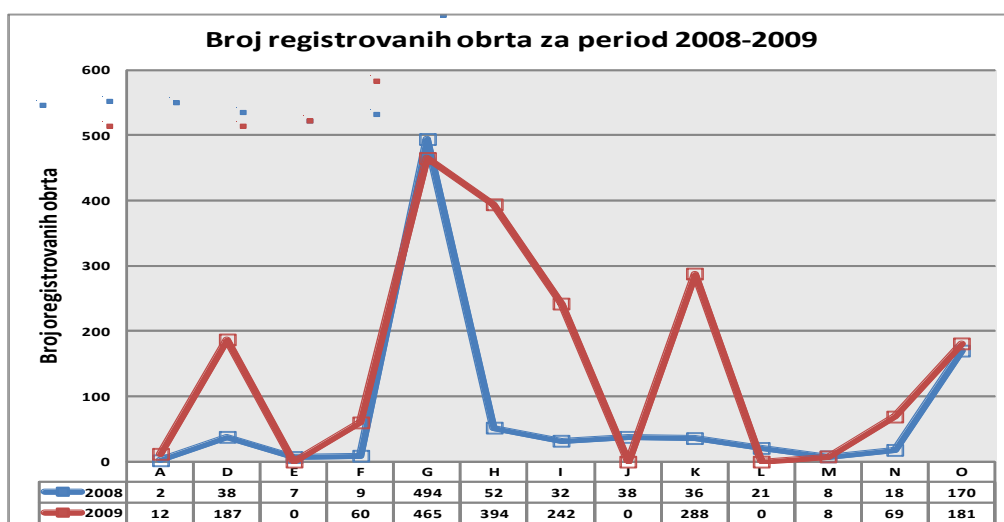

Slika 18. Broj registriranih obrta po djelatnostima za period 2008-2012

Procentualno najveći rast zabilježen je u 2009. godini kada je procenat novoregistrovanih obrta u odnosu na 2008. godinu iznosio 206%. Nakon toga dolazi period stagnacije uz mala odstupanja u prosjeku od 1% godišnjeg registriranog broja subjekata.

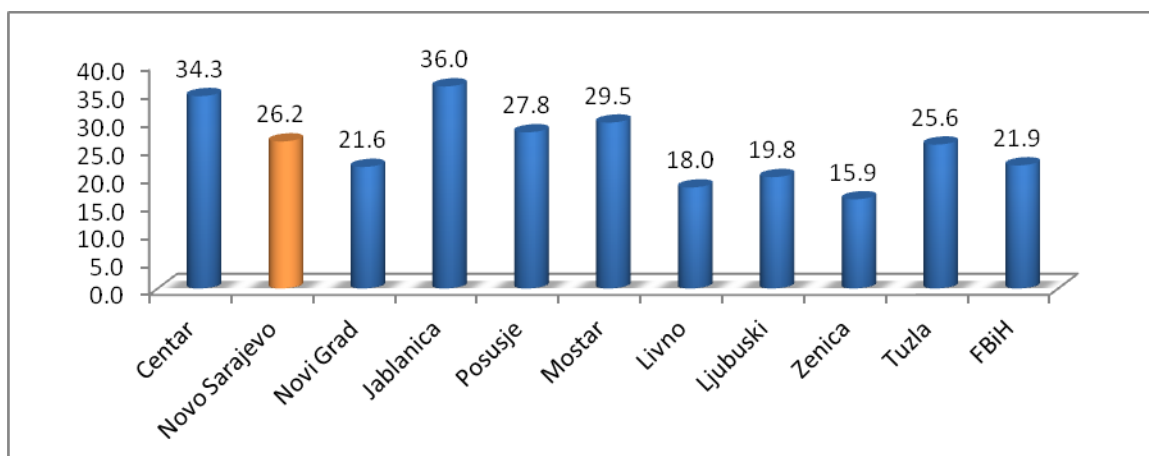
Najznačajniji rast u 2009. godini u odnosu na 2008. godinu zabilježen je unutar sljedećih djelatnosti i to:

- ugostiteljstvu,
- transportu, skladištenju i komunikaciji,
- nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge i
- prerađivačkoj industriji.

Slika 19. Broj registrovanih obrta za period 2008-2009 na području Općine Novo Sarajevo¹⁸

Smanjenje broja obrta tokom posmatranog perioda registrovano je unutar djelatnosti proizvodnje i opskrbe električnom energijom, plinom i vodom, javnoj upravi i odbrani, te finansijskom posredovanju, kako zbog izmjene zakonskih propisa, tako zbog odluke o promjeni vrste djelatnosti u skladu sa potražnjom i konkurencijom na tržištu.

Slika 20. Poređenje broja registriranih obrta na 1.000 stanovnika (2012. godina)¹⁹

Bolji pokazatelj razvijenosti obrtništva i poduzetnosti građana je odnos ukupnog broja registriranih obrta na 1.000 stanovnika. Općina Novo Sarajevo, imala je u 2012. godini 26,2 obrta na 1.000 stanovnika. Istovremeno taj odnos je veći u općinama Centar, Jablanica, Posušje i Mostar.

¹⁸Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo (<http://zis.ks.gov.ba/node/2130>) Statistički bilten – godišnjak za period 2008-2012 godina.

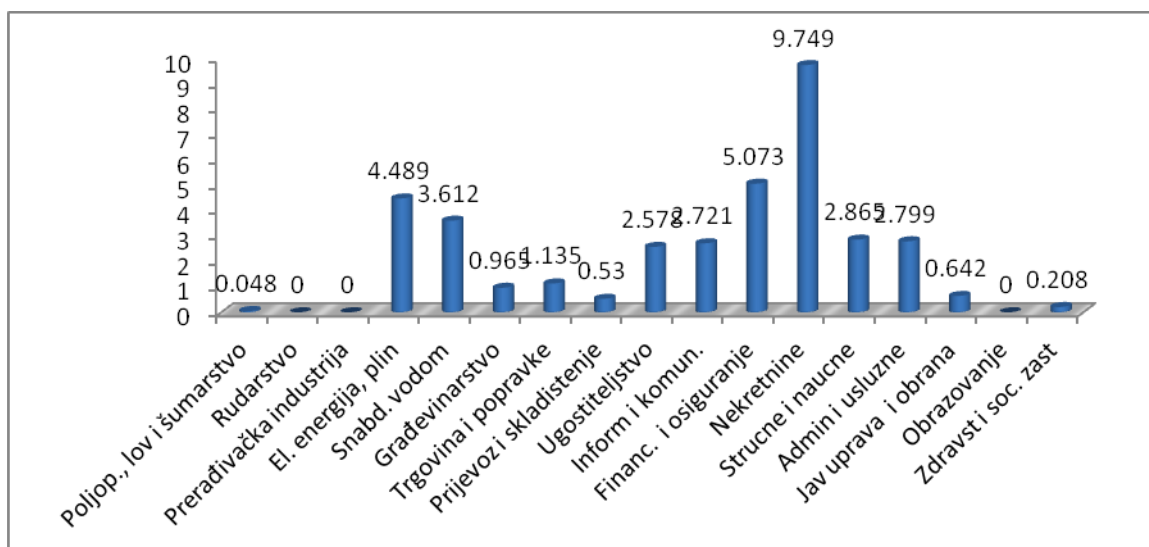
¹⁹Federalni zavod za programiranje razvoja – Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2012 ([http://www.fzzpr.gov.ba/upload/file/dokumenti/makroekonomski_i_socioekonomski_pokazatelji/SOCIOEKONOMSKI%202012%20-%20KONA%C4%8CNO%2016.05.2013.\(1\).pdf](http://www.fzzpr.gov.ba/upload/file/dokumenti/makroekonomski_i_socioekonomski_pokazatelji/SOCIOEKONOMSKI%202012%20-%20KONA%C4%8CNO%2016.05.2013.(1).pdf))

Zaključak:

Vidimo kada su u pitanju obrti, njihova struktura prati strukturu registriranih privrednih lica i privrednih društava. Najveći broj obrta je registriran u djelatnostima uslužnim djelatnostima i to trgovini na veliko i malo, ugostiteljstvu, transportu, skladištenju i komunikaciji te u djelatnostima vezanim za nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge. Općina Sarajevo nije više u vrhu Federacije Bosne i Hercegovine kada su u pitanju indikatori ekonomskog razvoja, te da i neke manje lokalne zajednice poput Jablanice i Posušja imaju razvijenije obrtništvo od općine Novo Sarajevo.

3.2. Struktura ekonomije Općine Novo Sarajevo

Strukturu ekonomije analiziramo korištenjem raspoloživih podataka o zaposlenosti po standardnoj klasifikaciji djelatnosti. U ovom slučaju smo poredili koncentraciju zaposlenosti u djelatnostima na području Općine Novo Sarajevo sa koncentracijom zaposlenosti u djelatnostima na nivou FBiH. Tim poređenjem dobivao lokacijski kvocjent koji nam ukazuje na razvijenost određene industrije i koliko radnika u toj određenoj djelatnosti proizvodi / radi za potrebe lokalne zajednice a koliko za izvoz.

Slika 21 .Lokacijski kvocjent po djelatnostima na području Općine Novo Sarajevo (2012)

Lokacijski kvocijent veći od 1.2 ukazuje na djelatnost koja je razvijenija na području općine nego u FBiH i da je ta djelatnost «izvozna». Podatke je prikupio općinski razvojni tim od Federalnog zavoda za statistiku. Na žalost nisu bili dostupni podaci o broju zaposlenih za sve djelatnosti kao npr. za djelatnosti prerađivačke industrije i obrazovanja.

Lokacijski kvocijent ukazuje da je koncentracija zaposlenosti u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, informacije i komunikacije, stručne, naučne i tehničke djelatnosti, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, veća za preko 2.5 puta od prosječne koncentracije zaposlenosti u tim djelatnostima na području FBiH. To ukazuje na razvijenost ovih uslužnih djelatnosti i da se te usluge pružaju većem broju korisnika koji nisu sa područja Općine Novo Sarajevo.

Zaposlenost u djelatnost proizvodnje i snabdjevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom je 4.5 puta veća od prosječne zaposlenosti u toj djelatnosti na području FBiH. Slična situacija je sa djelatnosti snabdjevanja vodom gdje je koncentracija zaposlenosti 3.6 puta veća od prosjeka u FBiH.

Dvije djelatnosti se posebno izdvajaju po velikoj koncentraciji zaposlenosti. To su financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja i djelatnost poslovanja nekretninama. Djelatnost poslovanja

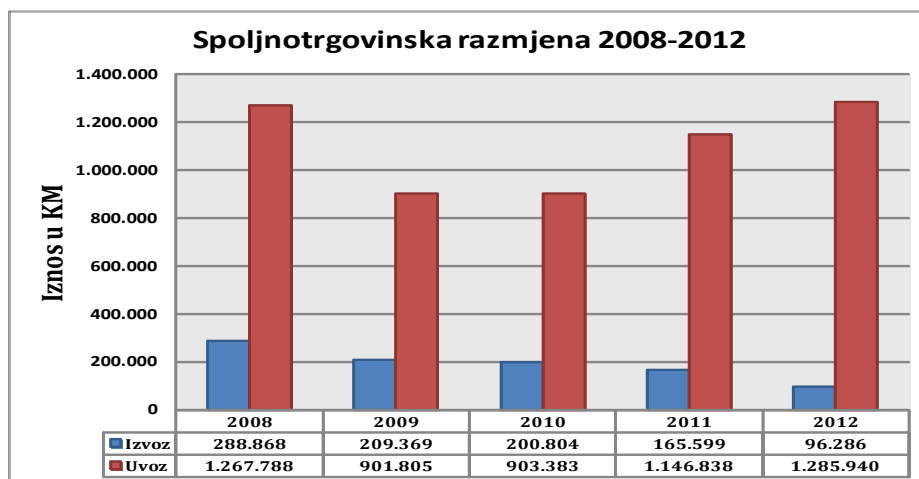
nekretninama ima 9.7 puta veću koncentraciju zaposlenosti na području Općine Novo Sarajevo od prosjeka FBiH. Ono što iznenađuje je niska koncentracija zaposlenosti u djelatnosti trgovine koja je skoro jednaka prosjeku FBiH.

Zaključak:

Teorijski koncept analize lokalne ekonomije lokacijskim kvocjentom ima za svrhu identificiranja izvoznih djelatnosti koji bi faktorom multiplikacije bile pokretač lokalne ekonomije. Koncept ne smatra djelatnosti koje se bave uslugama izvoznim, tj. djelatnostima koje mogu biti pokretači cjelokupne ekonomije. Ekonomija Općine Novo Sarajevo se temelji isključivo na uslužnim djelatnostima, a najrazvijenije su djelatnosti poslovanja nekretninama, financijske djelatnosti, informacije i komunikacije, ugostiteljstvo, itd. Proizvodnja električne energije ima veliku koncentraciju zaposlenosti isključivo zbog toga što je centrala Elektroprivrede BiH locirana na području općine.

3.3 Spoljnotrgovinska razmjena

U periodu od 2008 - 2012 godine spoljnotrgovinska razmjena na području općine po uticajem ekonomske krize bilježi negativan trend pokrivenosti uvoza izvozom, koji je posebno došao do izražaja u 2011 i 2012 godini kada je pokrivenost uvoza izvozom iznosila, svega 14% odnosno 7%, kao što je grafički prikazano slikom broj 21.

Slika 22. Spoljnotrgovinska razmjena Općine Novo Sarajevo u periodu 2008-2012 godina

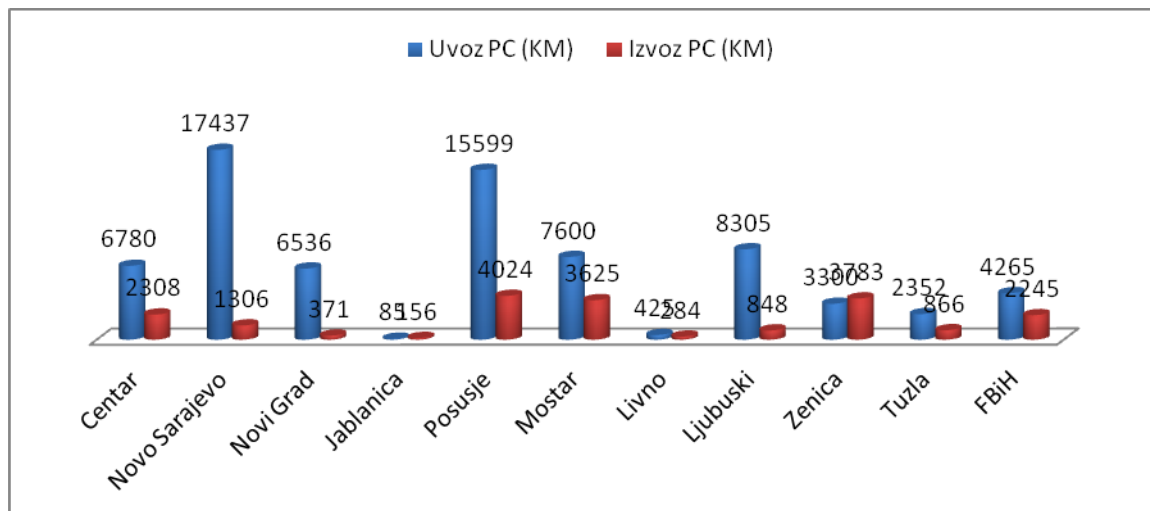
Prema dostupnim podacima možemo zaključiti da je ukupan izvoz za 2012. godinu na području Općine Novo Sarajevo imao vrijednost 96.286 KM, dok je uvoz iste godine iznosio 1.285.940 KM, što je rezultiralo trgovinskim deficitom u iznosu od 1.189.654 KM.

Institucija	Izvoz		Uvoz		Trgovinski bilans		Ukupna razmjena	
	Iznos u KM	% Kanton	Iznos u KM	% Kanton	Iznos u KM	% Kanton	Iznos u KM	% Kanton
Centar	159.602	22%	468.909	13%	-309.307	11%	628.511	15%
Novo Sarajevo	96.286	13%	1.285.940	37%	-1.189.654	43%	1.382.226	33%
Novi Grad	46.596	6%	819.868	23%	-773.272	28%	866.464	20%
Stari Grad	22.465	3%	59.604	2%	-37.139	1%	82.069	2%
Ilidža	142.107	20%	620.687	18%	-478.580	17%	762.794	18%
Hadžići	63.411	9%	128.473	4%	-65.062	2%	191.884	5%
Ilijaš	139.898	19%	13.021	0%	126.877	-5%	152.919	4%
Vogošća	52.601	7%	111.602	3%	-59.001	2%	164.203	4%
Kanton Sarajevo	722.965	100%	3.508.104	100%	-2.785.139	100%	4.231.069	100%
Federacija BiH	5.248.547		9.972.467		-4.723.920		524.627	

Tabela 6. Vanjskotrgovinska razmjena po općinama za 2012. godinu²⁰

²⁰ Uprava za indirektno oporezivanje BiH, posredovanjem Agencije za statistiku BiH i Federalnog zavoda za programiranje razvoja

Međutim, uzimajući u obzir trenutno stanje po kojem se na području Općine Novo Sarajevo od ukupno registrovanih privrednih subjekata u 2012. godini, najviše registrovano u djelatnosti trgovina na veliko i malo²¹, činjenica da od ukupnog trgovinskog deficita Kantona Sarajevo, 43% odnosi na Općinu Novo Sarajevo ne treba posmatrati u negativnom kontekstu²², s obzirom da učešće Općine Novo Sarajevo u ukupnoj spoljnotrgovinskoj razmjeni Kantona Sarajevo u posmatranom periodu u prosjeku iznosi 33%.

Slika 23. Poređenje uvoza i izvoza po glavi stanovnika u 2012. godini²³

3.4. Investicije u privredi

Podaci o investicijama su prikupljeni putem godišnjeg izvještaja o investicijama u stalna sredstva, te istim izvještajem nisu obuhvaćena ulaganja samostalnih poduzetnika i kućanstava.

Podaci o investicijama pokazuju ukupne isplate za investicije po osnovnim oblicima finansiranja, ostvarene investicije po tehničkoj strukturi, i ostvarene investicije u nova stalna sredstva. Investicijama u stalna sredstva smatraju se nabavke preduzeća radi dobijanja novih stalnih sredstava, povećanja vrijednosti ili zamjene postojećih stalnih sredstava. Ostvarene investicije predstavljaju vrijednost fizički realizovane izgradnje ili nabavke novih i polovnih stalnih sredstava. Stalna sredstva se u skladu SNA – 93 grupišu na: materijalna, nematerijalna stalna sredstva i troškove prenosa vlasništva zemlje.

²¹Od kojih seznajni dio se odnosi na velike trgovinske centre i distributere.

²²Pokrivenost uvoza izvozom predstavlja problem na nivou BiH te isti treba rješavati kroz različite programe viših organa vlasti. Područje općine Novo Sarajevo geografski ali i privredno usko povezano sa drugim gradskim općinama, svaka dodatna analiza spoljnotrgovinske razmjene na nivou lokalne zajednice nebi imala velikog uticaja na rješavanje navedenog problema.

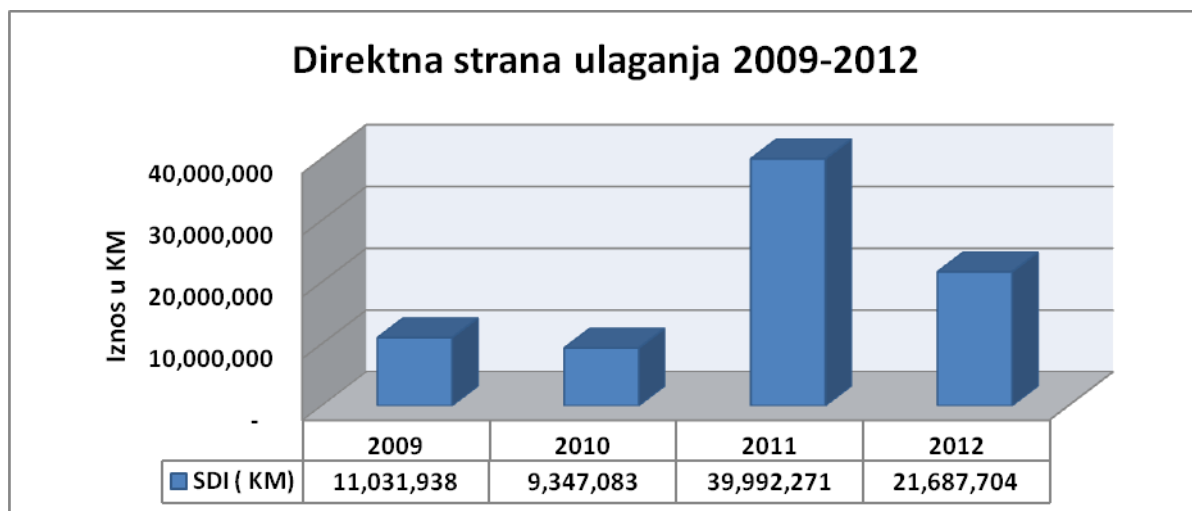
²³Federalni zavod za programiranje razvoja – Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2012 ([http://www.fzzpr.gov.ba/upload/file/dokumenti/makroekonomski_i_socioekonomski_pokazatelji/SOCIOEKONOMSKI%202012%20-%20KONA%C4%8CNO%2016.05.2013.\(1\).pdf](http://www.fzzpr.gov.ba/upload/file/dokumenti/makroekonomski_i_socioekonomski_pokazatelji/SOCIOEKONOMSKI%202012%20-%20KONA%C4%8CNO%2016.05.2013.(1).pdf))

Namjena ulaganja	Ukupno	Materijalna stalna sredstva			Nematerijalna stalna sredstva	Troškovi prijenosa vlasništva
		Građevinski radovi	Strojevi, oprema i transportna sredstva	Ostala materijalna stalna sredstva		
Ukupno	1.049.402	582.891	417.821	4.498	42.979	1.214
Pravne osobe - ukupno	1.043.610	581.684	416.840	894	42.979	1.214
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	2.266	1.168	977	108	12	-
Ribarstvo	-	-	-	-	-	-
Vađenje ruda i kamena	426	108	317	-	1	-
Perađivačka industrija	138.689	96.603	39.195	697	2.183	12
Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom	40.462	27.450	9.853	-	3.158	1
Građevinarstvo	65.739	47.917	15.583	17	2.200	23
Trgovina na veliko i malo i održavanje	209.377	125.737	76.828	45	6.210	557
Ugostiteljstvo	26.544	20.943	5.228	-	372	-
Transport, skladištenje i komunikacije	185.647	51.458	132.622	-	1.530	36
Financijsko posredovanje	104.045	69.405	28.903	-	5.457	279
Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge	82.468	50.740	26.772	-	4.899	57
Državna uprava i odbrana	71.925	16.402	43.211	25	12.156	131
Obrazovanje	29.168	21.381	7.696	-	91	-
Zdravstveni i socijalni rad	40.407	21.815	17.877	-	692	23
Ostale djelatnosti	46.448	30.555	11.777	2	4.018	96
Poljoprivredna gazdinstva – ukupno	5.792	1.207	981	3.604	-	-

Tabela 7. Ostvarene investicije u nova stalna sredstva po namjeni ulaganja i tehničkoj strukturi za 2010 g.²⁴

²⁴Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo

Imajući u vidu reformu Zakona o politici direktnih stranih ulaganja u BiH, prikazani pregled direktnih stranih ulaganja u BiH bazirani su na rješenjima nadležnih registracijskih sudova koji pored osnivanja subjekata bilježe i statusne izmjene u sudskom registru.

Slika 24. Pregled direktnih stranih ulaganja kroz godine 2009-2012 (Općina Novo Sarajevo)

Gledano analitički za područje Općine Novo Sarajevo u period 2009-2012. godina registrirani subjekti sa stranim ulaganjima u osnivački kapital imali su registriranih 82.058.996 KM ulaganja. Napominjemo da je naprijed navedena informacija sačinjena na bazi sudskih rješenja što smatramo privremenim načinom informisanja, obzirom da je u toku izrada baze podataka na području BiH, gdje će se registrirati podaci Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa i Agencije za statistiku BiH.

Zaključak:

Vidjeli smo da Općina Novo Sarajevo ima najveći uvoz po glavi stanovnika u Federaciji Bosne i Hercegovine, a da je izvoz po glavi stanovnika negdje na 10% iznosa uvoza po stanovniku. Iako nemamo uvid u strukturu uvoza, znajući strukturu registriranih pravnih lica od kojih 50% čine privredna društva u djelatnosti trgovine za pretpostaviti je da se radi o uvozu roba za potrošnju.

Također vidimo da su najveće investicije ostvarene u uslužnim djelatnostima i to trgovini i održavanju i transportu, skladištenju i komunikacijama. Poredeći sve djelatnosti značajne investicije su ostvarene i u prerađivačkoj industriji, međutim većina toga je investirana u građevinske radove.

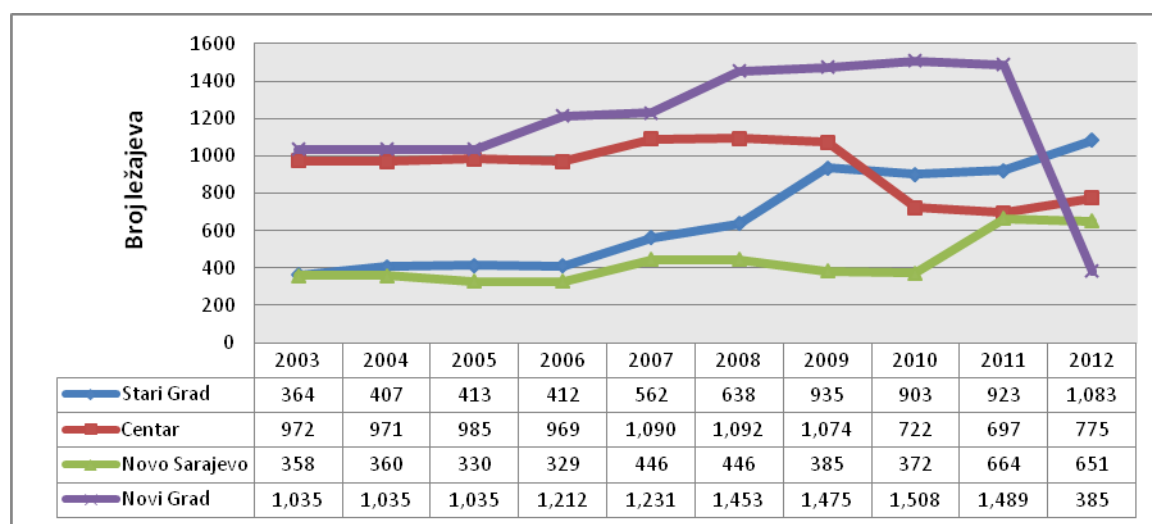
3.5. Turizam

Ratna razaranja koja su ostavila teške posljedice po stanovništvo i privredu odrazila su se i na turističku privredu. Smještajni kapaciteti u toku rata bili su totalno devastirani (Hotel "Bristol" i Hotel "Grand"), kao i najznačajniji privredni resursi i infrastrukturni sistemi. I pored izuzetno teške situacije u poratnom periodu izvršena je sanacija, rekonstrukcija i puštanje u funkciju hotela "Grand" i "Bristol", a novi smještajni kapaciteti su hoteli "Italia" i "Alem" te motel "Maxi".

Općine	Hoteli	Kampovi i druge vrste smještaja za kraći boravak	Restorani	Barovi	Kantine i ketering	Neraspo ređeno	Ukupno
Stari Grad	31	50	308	176	7	13	585
Centar	23	8	533	325	52	3	944
Novo Sarajevo	10	5	377	334	30	4	760
Novi Grad	10	5	382	239	22	8	666
Grad Sarajevo	74	68	1.600	1.074	111	28	2.955
Ilidža	30	9	298	264	17	3	621
Vogošća	9	3	107	83	9	2	213
Hadžići	2	8	93	66	4	10	183
Ilijaš	4		65	63	1		133
Trnovo	3	1	11	6			21
Kanton Sarajevo	122	89	2.174	1.556	142	43	4.126

Tabela 8. Ugostiteljski kapaciteti u Kantonu Sarajevo prema vrstama²⁵

U 2012. godini na području Općine Novo Sarajevo je bilo ukupno 10 hotela, 377 restorana, 239 barova i 5 kampova.

Slika 25. Broj ležajeva u općinama Grada Sarajevo¹⁶

Kao što možemo vidjeti iz prikaza slike 25, broj ležajeva na području Općine Novo Sarajevo je porastao sa 358 ležajeva u 2003. godini na 651 u 2012. godini. U 2011. godini, stavljen je u funkciju hotel „Bristol“, čime je povećan broj raspoloživih hotelskih kapaciteta, na području Općine za više od 100%. Iskorištenost postojećih kapaciteta je vrlo niska, kao i prosječan broj dana zadržavanja gostiju. Dužina boravka u 2012. godini, u općinama kreće se od 1,7 u Općini Novo Sarajevo, do 3,1 dan (Trnovo), a nema većih odstupanja ni u odnosu na prethodne godine.

U Kantonu Sarajevu je u 2012. godini iskorištenost kapaciteta (odnos broja noćenja i smještajnih kapaciteta u toku jedne godine) iznosila 25,9%. Najveća iskorištenost kapaciteta je u Starom Gradu 29,6%, zatim u Novom Sarajevu i Ilidži 29,1%, te u Vogošći 24,5% i td.¹⁶

Kanton Sarajevo je u 2012. godini posjetilo 56.878 domaćih turista od čega je u Općini Novo Sarajevo zabilježen boravak 12.855 osoba, ili 22,6%.

²⁵Turizam na području Kantona Sarajevo od 2003-2012. godini; Sarajevo mart/ožujak 2013. godine

Broj domaćih turista u Kantonu Sarajevo u periodu od 2003. do 2012. godine je rastao prosječno godišnje po stopi od 7,6%, i u 2012. godinu veći je skoro 2 puta u odnosu na 2003. godinu.

Kanton Sarajevo je u 2012. godini posjetilo 211.622 stranih turista. Od toga broja 27.723 turista ili 13,1% registrirano je na području Općine Novo Sarajevo.¹⁶

U Kantonu Sarajevo u 2012. godini zabilježeno je 103.931 noćenja domaćih turista, od čega je Općina Novo Sarajevo imala registrirano 568 noćenja.¹⁶

U Kantonu Sarajevo je u 2012. godini evidentirano 407.826 noćenja stranih turista, od čega je 50.163 noćenja registrovano na području naše Općine.¹⁶

Na području Općine locirane su autobuska i željeznička stanica koje u budućnosti trebaju značajno da participiraju u razvoju turističke privrede. Za razvoj turizma značajna je i činjenica da je telekomunikacijski saobraćaj osavremenjen i da je u stalnoj ekspanziji i da se približava evropskom standardu. Mada su učinjeni znatni pomaci na nivou pružanja usluga i smanjenja cijena to je još uvijek aktuelan problem. Pozitivan trend u obogaćivanju turističke ponude učinila je trgovina izgradnjom i puštanjem u funkciju objekata - trgovačkih centara "Merkator", "Klas", "Konzum", "Interex", "Robot" i "Importane". Izgradnjom ovih objekata dolazi do podizanja nivoa usluga i asortimana robe i kod drugih trgovačkih firmi. Na promociji i unapređenju turizma veoma značajnu ulogu imaju i svi vidovi informativnih medija. Tako je Turistička zajednica Kantona Sarajevo pokrenula izdavanje lista "Turst". U cilju bolje turističke ponude Općina je realizirala projekat pod nazivom "Vizuelne komunikacije", a u sklopu istog postavljeni su panoji sa planom Općine, nazivima ulica kao i fotografijama najznačajnijih objekata, zatim postavljeni su putokazi na važnijim raskrsnicama koji upućuju građane na značajne lokacije.

Zaključak:

Općina Novo Sarajevo nije prepoznatljivo turističko odredište koje posjeduje određeni brend. Smještajni kapaciteti, osim hotela Bristol, prosječne su kvalitete. Prosječni broj dana boravka turista je kratak.

Osnovni fokusi daljnjeg razvoja turizma na području općine bi mogli biti:

- Poslovni i konferencijski turizam
- Povezivanje sa susjednim općinama i razvoj ponude kratkih odmora i sportsko rekreativnog turizma korištenjem okolnih prirodnih resursa
- Gastronomija i shopping

3.6. Poljoprivreda

Namjena	Ukupno	Privatno	Društveno
oranice i bašte(vrtovi)	63	59	4
voćnjaci	52	40	12
livade	61	48	13
pašnjaci	37	18	19
Šumsko	100	65	35
Neplodno	12	3	9

Tabela 9.Katastarski podaci strukture poljoprivrednog zemljišta

Iz prethodne tabele se može vidjeti da općina nema većih površina odgovarajućeg zemljišta za poljoprivredu i razvoj stočarstva. Činjenica je i to da se zemljište prije svega koristi za izgradnju stambenih i poslovnih objekata, čime se smanjuje potencijal za razvoj ove privredne grane. Područje

Kantona (iz Prostorne osnove KS) raspolaže sa oko 51.933 ha poljoprivrednog zemljišta što čini 40,8% njegove ukupne površine. Step en korištenja zemljišta na KS, posebno obradivog, je nizak. Sarajevski kanton pokazuje nedostatak obradivog zemljišta. Obradive površine učestvuju sa 31%. Prosječna površina gazdinstva u kantonu Sarajevo je 3,0 ha koji je izdijeljen, u prosjeku, na 7-8 odvojenih parcela, usitnjenost posjeda predstavlja veliki problem. Odnos poljoprivrednog zemljišta po stanovniku na KS je 0,129 ha (svjetski prosjek je 0,40), a obradivog zemljišta 0,051 ha (svjetski prosjek 0,17 ha), što znači da je stanje u Kantonu daleko ispod definisanih svjetskih normi.

Površina (ha)	Privatno	Javno
0-1	37	0
1-3	2	0
3-5	1	0
5+	0	0
Ukupno	40	0

Tabela 10. Veličina zemljišnih posjeda po vlasničkoj strukturi

Klasa	%
I	22,3
II	30,4
III	25,6
IV	13,9
V	6,9
VI	0,8

Tabela 11. Struktura poljoprivrednog zemljišta prema bonitetnim klasama

Zaključak:

Općina Novo Sarajevo se prostire na iznimno maloj teritoriji i nema većih površina za razvoj poljoprivrede i stočarstva. Ograničeni zemljišni resursi i potrebe za izgradnjom stambenih i poslovnih objekata će daljnje smanjivati mogućnosti bavljenja djelatnosti poljoprivrede.

3.7. Ekonomski razvoj i vlasničko-pravni odnosi

Na ekonomski razvoj lokalne zajednice značajan utjecaj ima i upravljanje gradskim građevinskim zemljištem i ostalim nekretninama na području Općine. Područje Općine je urbano uređen prostor koji je pokriven plansko – provedbenom dokumentacijom. Pojačanom bespravnom gradnjom stvorena je nekontrolisana urbanizacija tako da se donose planski dokumenti uglavnom sanacionog karaktera, što za posljedicu ima smanjen broj lokacija za novu gradnju i privlačenje investitora.

Nadalje, složena administrativna procedura i neriješeni vlasničko pravni odnosi titulara prava vlasništva nad nekretninama, kao posljedica ranijeg pravnog sistema države, i tranzicije u kojoj se država našla, direktno se reflektovalo nad adekvatno upravljanje imovinom i prostorom.

Općina, kao jedinica lokalne samouprave u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima mora na transparentan način raspolagati i upravljati svojom imovinom. Međutim, u uslovima tranzicije Općina kao i svi drugi nosioci prava vlasništva na imovini našla se u situaciji da ne posjeduje precizan i adekvatan popis imovine, kao titular nosioca prava, radi čega se nekontrolisano uzurpira i sprečava Općina da upravlja i raspolaže istom. Pored toga treba istaći da složena administrativna procedura i neriješeni vlasničko pravni odnosi na nekretninama svih pravnih, fizičkih, i lica u javnom pravu, otežavaju obezbjeđenje potpune i pravovremene informacije za moguće investiranje na području

Općine. Ovo dovodi do produženja vremena potrebnog za donošenje odluka o investiranju, a u krajnjoj instanci i odustajanja potencijalnih investitora za ulaganje.

Zaključak:

Općina Novo Sarajevo, prema svim pokazateljima spada u jedan od glavnih administrativnih i poslovnih centara u BiH. Visok BDP po glavi stanovnika je više posljedica teritorijalnih faktora, odnosno pripadnosti glavnom gradu BiH, nego što su rezultat osmišljenih razvojnih politika.

Općina Novo Sarajevo se nalazi na iznimno maloj teritoriji što onemogućava razvoj djelatnosti i industrija koje zahtijevaju velike i specifične površine zemljišta. Poljoprivredna djelatnost kao i većina industrijskih prerađivačkih grana nisu djelatnosti na kojima Općina Novo Sarajevo može temeljiti svoj razvoj.

Zbog toga za Općinu Novo Sarajevo od iznimnog značaja efikasno upravljati prostorom. Jedan od koraka koji je potrebno učiniti u tom pravcu je i donošenje programa uređenja gradskog građevinskog zemljišta koji će planirati obim, vrstu, dinamiku, opremanje i pripremu zemljišta kao i izvore finansiranja ovih aktivnosti.

Pored efikasnog upravljanja prostorom, općinska administracija za razvoj lokalne ekonomije može koristiti i značajnu imovinu koja je u njenom posjedu. To podrazumijeva uvođenje sistema upravljanja imovinom koji bi imao sve potrebne elemente: (i) inventura imovine, (ii) analiza postojećeg stanja imovine, (iii) klasifikacija imovine, (iv) procjena vrijednosti, (v) prikupljanje i analiza podataka o prihodima i troškovima po jedinici imovine, (vi) analiza novčanog toka i stope kapitalizacije, (vii) definiranje procedura iznajmljivanja, subvencioniranog korištenje i drugih oblici ustupanja imovine na korištenje, (viii) sistem izvještavanja, itd.

Analiza strukture ekonomije Općine Novo Sarajevo, bez obzira na koji način je rađena analiza, ukazuje da se većina ekonomske aktivnosti na području Općine Novo Sarajevo odvija u sektoru usluga i javnom sektoru. Vidjeli smo da se posebno ističu djelatnosti u financijskom sektoru, poslovanje nekretninama, informacije i komunikacije, ugostiteljstvo itd.

Ugostiteljstvo i turizam su djelatnosti u čiji razvoj treba ulagati, poticati i stvarati uslove za njihov rast. Napore između ostalog treba usmjeriti na stvaranje novih sadržaja, dizanju kvalitete usluga i stvaranje prepoznatljivosti Općine Novo Sarajevo kao odredišta.

Osnovni fokusi daljnjeg razvoja turizma na području općine bi mogli biti:

- *Poslovni i konferencijski turizam*
- *Povezivanje sa susjednim općinama i razvoj ponude kratkih odmora i sportsko rekreativnog turizma korištenjem okolnih prirodnih resursa*
- *Gastronomija i shopping*

Druga djelatnost čijem razvoju treba pristupiti planski i obavezati se na njen dugoročni razvoj je kulturna i kreativna industrija. Svaka država različito klasificira kulturne i kreativne industrije. Tu se uglavnom svrstavaju

, (iv) zanati, (v) dizajn, (vi) moda, (vii) filmska i video industrija, (viii) software i računalnih igara, (ix) muzička industrija (x) scenske umetnosti, (xi) izdavaštvo, (xii) radio i televizija, itd. Općina Novo Sarajevo može učiniti određene napore u osiguranju materijalnih preduvjeta razvoja ove industrije, pružanje potpore poduzetnicima koji se bave kulturnim i kreativnim aktivnostima, pružanu pomoći u promociji i distribuciji proizvoda koji su rezultat tih aktivnosti.

Broj preduzeća na 1.000 stanovnika i broj obrt na 1.000 stanovnika ukazuju na nedovoljno razvijeno poduzetništvo i postojanje potrebe za ulaganjem dodatnih napora u promicanje poduzetništva, razvoja obrta i malih i srednjih poduzeća.

U promoviranju preduzetništva potrebno je pokušati uvezati postojeće naučno istraživačke resurse na području Općine Novo Sarajevo i staviti ih u funkciju razvoja preduzetništva. Između ostaloga potrebno je razgovarati sa fakultetima i institutima o mogućnosti razvoja tehnološkog parka ili inkubatora visokih tehnologija. Svrha ovih oblika organiziranja i povezivanja naučnih institucija i preduzetnika je podrška inovacijama, podrška razvoju novih proizvoda i podrška unaprijeđenju kvalitete postjećih.

Jedan od fokusa bi mogao biti i na pružanju podrške razvoju poslovnih usluga temeljenih na nauci i tehnologiji u obliku R&D usluga, inženjerskih usluga i ICT usluga.

Jedan od stalnih zadataka za općinsku administraciju je stvaranje dobrog poslovnog okruženja kroz unapređenje funkcioniranja administracije, pojednostavljivanje, ubrzavanje i jeftinije pružanje usluga građanima i privrednicima, unapređenje komunikacije sa privrednicima, stvaranje kvalitetnijih infrastrukturnih preduslova za razvoj privrede itd. Veliki je broj aktivnosti koje općina može poduzeti radi unapređenja poslovnog okruženja. Počevši od pojednostavljenja, ubrzavanja, i smanjenja troškova za administrativne postupke unutar općinske administracije koji su bitni investitorima i privrednicima do izradnje moderne poslovne infrastrukture.

Aktivnosti na kreiranje poslovnog okruženja je najlakše provesti praćenjem koraka i aktivnosti koje se provode u procesu certifikacije općina za povoljno poslovno okruženje.

Neke od preporuka su:

- Ulaganje u stvaranje kvalificirane radne snage;*
- Unapređenje suradnja sa lokalnom privredom i identifikiranje i implementacija projekata kroz javno-privatno partnerstvo; Unaprijediti komunikaciju između općinske administracije i privrednih subjekata, potencijalnih poduzetnika, obrazovnih institucija i ostalim javnim i drugim organizacijama na području Općine;*
- Stvaranje razvijene infrastrukture i pouzdane komunalne usluge;*
- Transparentna politika lokalnih naknada, taksi, podsticaja, subvencija itd;*
- Daljnja informatizacija usluga i procesa unutar općinske administracije*
- Višejezični marketing materijali i websajt;*
- Izraditi Vodič za investiciona ulaganja koji će na jednom mjestu omogućiti dobijanje svih potrebnih informacija za izgradnju građevina i kupovinu zemljišta sa podacima o opremljenosti lokaliteta i mogućnosti prilagodbe namjene gradskog građevinskog zemljišta;*

4. Tržište rada

4.1. Zaposlenost

U 2012. godini, na području općine Novo Sarajevo registrirano je 25.292 zaposlenih djelatnika i 9.144 nezaposlenih lica.

Ukupan broj zaposlenih u Općini Novo Sarajevo u 2012. godini iznosio je 25.399 i isti je u odnosu na prethodnu godinu povećan za 2,63%. Posmatrajući kretanje broja zaposlenih po klasifikaciji djelatnosti KD 2006 u periodu 2008-2012 godina najveći godišnji rast bilježi zaposlenost u sljedećim djelatnostima i to:

- trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala

- informacije i komunikacije
- finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja i
- poslovanje nekretninama,

dok je najveći godišni pad zabilježen u:

- proizvodnji i snabdijevanju električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
- prevoz i skladištenju, te
- građevinarstvu.

Bitno je naglasti da je broj zaposlenih u građevinarstvu, te finansijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja kroz posmatrani period oscilirao tako da je naveće godišnje povećanje u građevinarstvu zabilježeno 2010. godine, a u finansijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja 2009. godine. Najveće smanje broja zaposlenih zabilježeno je 2012. godine za sektor građevinarstva, te 2010. godine za sektor finansijski i osiguranja.

SDK	DJELATNOST	2008			2009			2010			2011			2012		
		broj zaposlenih	%	neto plaća u KM	broj zaposlenih	%	neto plaća u KM	broj zaposlenih	%	neto plaća u KM	broj zaposlenih	%	neto plaća u KM	broj zaposlenih	%	neto plaća u KM
A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	26	0,1%	-	23	0,1%	-	23	0,1%	-	22	0,1%	-	21	0,1%	-
D	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	2.928	12,7%	951	2.749	11,5%	994	2.747	11,1%	922	2.573	10,4%	860	2.453	9,7%	847
E	Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpanih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1.703	7,4%	1.419	1.711	7,1%	1.460	1.699	6,9%	1.494	1.709	6,9%	1.476	1.685	6,6%	1.474
F	Građevinarstvo	1.250	5,4%	563	1.224	5,1%	600	1.479	6,0%	591	1.506	6,1%	578	1.258	5,0%	641
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	4.579	19,9%	728	4.679	19,5%	743	4.732	19,2%	738	4.726	19,1%	744	5.159	20,3%	730
H	Prijevoz i skladištenje	758	3,3%	505	782	3,3%	533	787	3,2%	518	683	2,8%	508	677	2,7%	697
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	2.559	11,1%	1.176	2.538	10,6%	1.171	2.492	10,1%	1.072	2.439	9,9%	1.060	2.555	10,1%	1.086
J	Informacije i komunikacije	788	3,4%	1.402	921	3,8%	1.264	1.533	6,2%	1.574	1.853	7,5%	1.736	1.927	7,6%	1.629
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	2.182	9,5%	1.050	2.935	12,2%	1.076	2.668	10,8%	966	2.829	11,4%	976	3.197	12,6%	965
L	Poslovanje nekretninama	679	2,9%	1.236	707	2,9%	1.291	808	3,3%	1.279	853	3,4%	1.335	861	3,4%	1.344
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1.911	8,3%	987	2.020	8,4%	979	2.049	8,3%	998	1.997	8,1%	988	2.020	8,0%	989
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.027	4,5%	1.029	1.054	4,4%	1.016	1.062	4,3%	994	1.070	4,3%	1.025	1.054	4,1%	1.031
O	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	1.771	7,7%	775	1.777	7,4%	812	1.809	7,3%	816	1.752	7,1%	824	1.800	7,1%	814
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	408	1,8%	-	408	1,7%	-	374	1,5%	-	358	1,4%	-	360	1,4%	-
UKUPNO		23.025		1.010	24.001		1.029	24.697		1.025	24.749		1.053	25.399		1.038

Tabela 3. Broj zaposlenih osoba i prosječne mjesečne isplaćene plaće na području Općine Novo Sarajevo za period 2008-2012 godina²⁶

Najviše isplaćene neto plaće su u sljedećim djelatnostima i to:

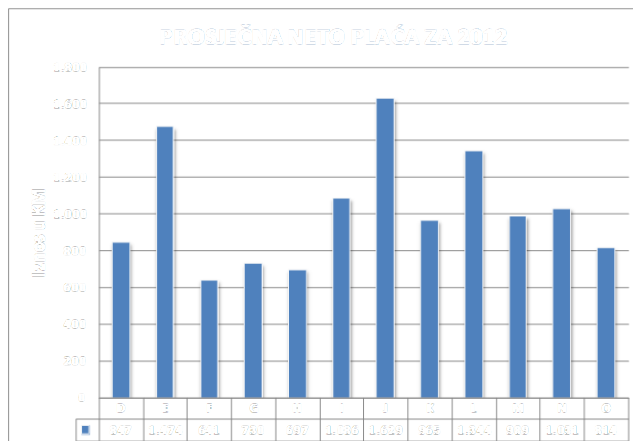
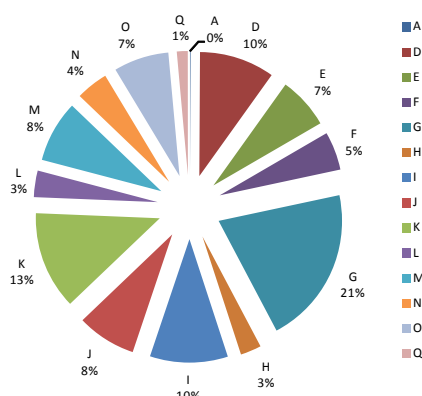
- informacije i komunikacije
- snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša i
- poslovanje nekretninama.

Najniže isplaćene neto plaće su u sljedećim djelatnostima i to:

- prevoz i skladištenje i
- građevinarstvo.

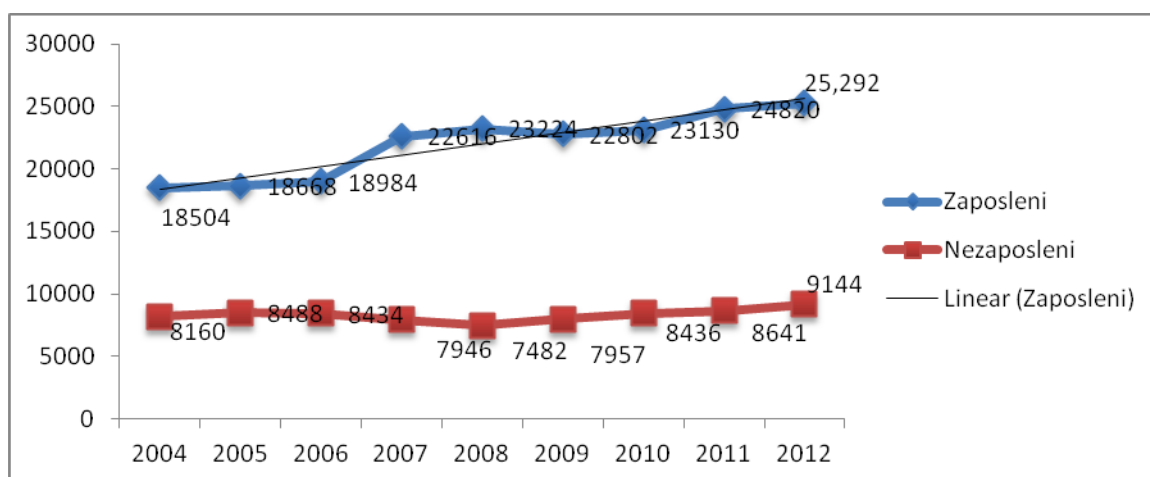
²⁶Federalni zavod za statistiku

STRUKTURA ZAPOSLENIH 2012

Slika 26. Struktura zaposlenih 2012²⁷ Slika 27. Prosječna neto plaća 2012²⁸

Od 2004. godine broj registriranih zaposlenih kontinuirano raste po stopi 4,41%. Od 2008. godine broj registriranih nezaposlenih se kontinuirano povećava po prosječnoj stopi od 3,27%.

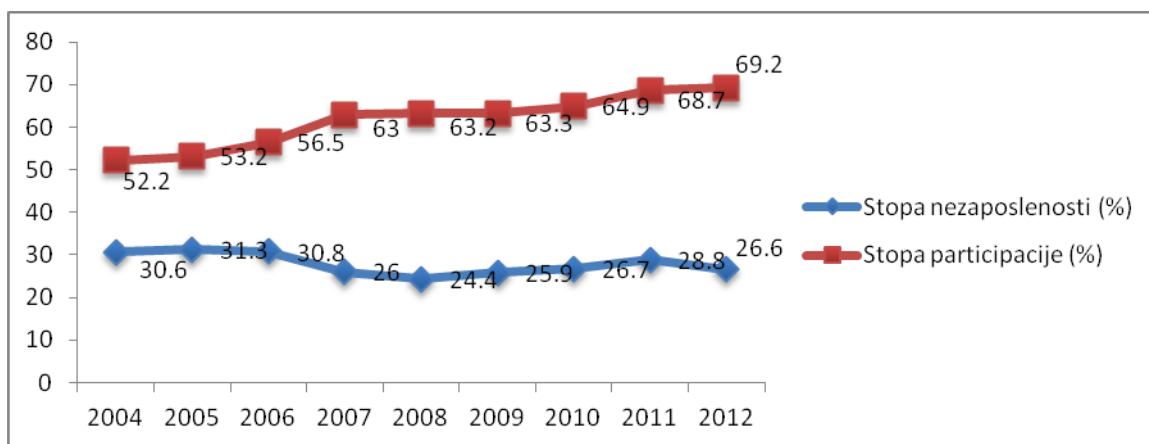
Slika 28. Broj zaposlenih i nezaposlenih na području Općine Novo Sarajevo po godinama²⁹

U periodu od 2008. do 2012. godine stopa registrirane nezaposlenosti se kreće oko 26%. Stopa ekonomske aktivnosti radno sposobnog stanovništva se od 2004. godine sa 52,2% povećala na, za Bosnu i Hercegovinu visokih 69,2%.

²⁷ Federalni zavod za statistiku

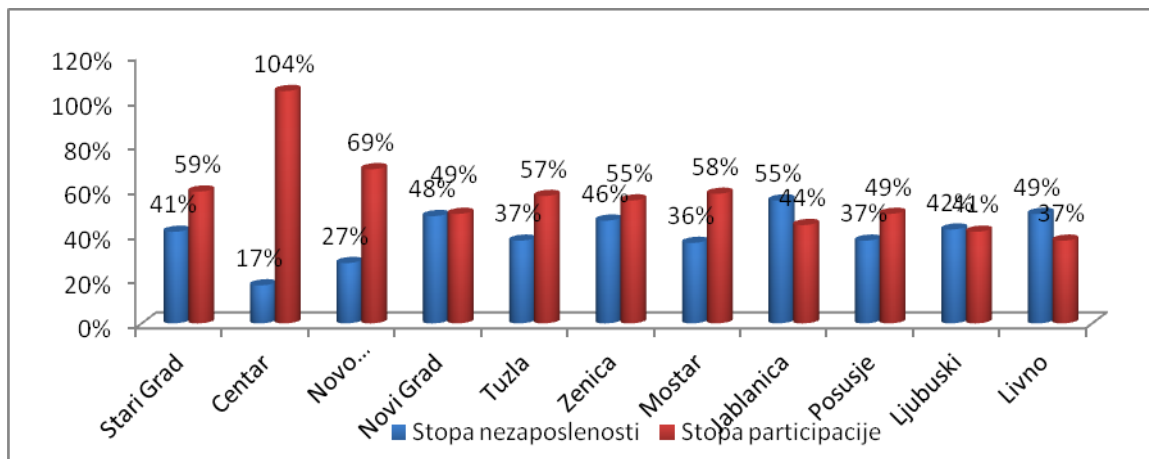
²⁸ Federalni zavod za statistiku

²⁹ Izvor: JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo-Biro Novo Sarajevo

Slika 29. Stopa nezaposlenosti i stopa participacije na području Općine Novo Sarajevo

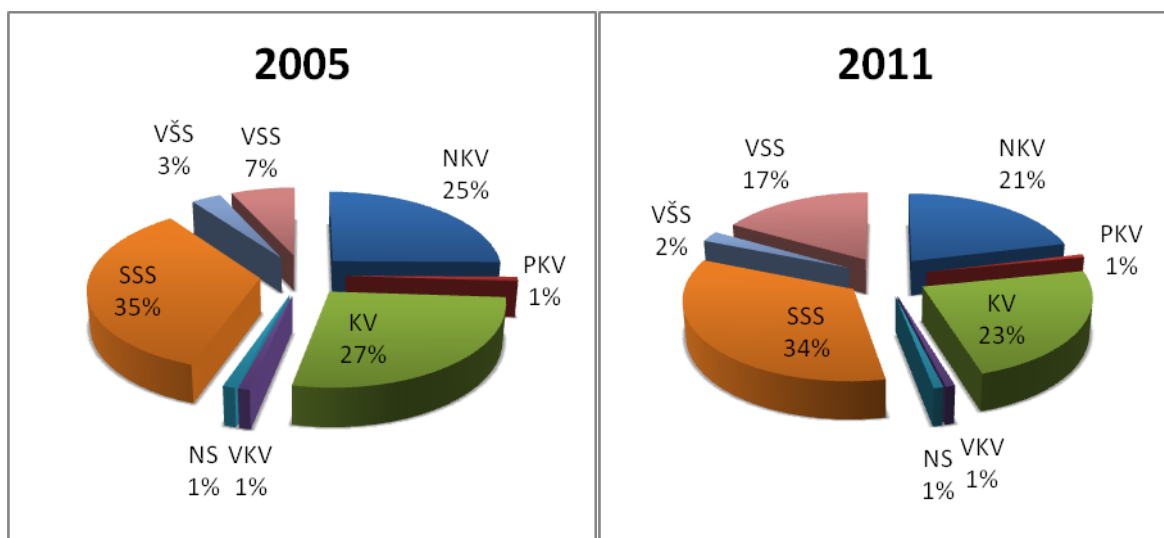
U poređenju sa općinama koje su dio Grada Sarajeva, samo Općina Centar ima višu stopu ekonomske aktivnosti stanovništva radne dobi. Ona za Općinu Centar iznosi 104%, što ukazuje da je statistika registrirala veliki broj zaposlenih u državnim institucijama a koji u biti nemaju prebivalište na području Općine Centar. Isto tako, moguće je da je isti razlog i za visoku stopu ekonomske aktivnosti stanovništva radne dobi na području Općine Novo Sarajevo.

Slika 30. Usporedba stopa nezaposlenosti i participacije u 2012. godini³⁰

Stopa registrirane nezaposlenosti na području Općine Novo Sarajevo, u 2012. godini iznosi 27%. Jedino Općina Centar ima nižu stopu registrirane nezaposlenosti (17%).

³⁰ Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Slika 31. Registrirane nezaposlene osobe prema obrazovnoj strukturi

U 2011. godini najveći udio u ukupnom broju nezaposlenih su imali nezaposleni sa srednjom stručnom spremom (34%), kvalificirani radnici (23%) i nekvalificirani radnici (21%). Dosta je velik udio nezaposlenih sa visokom stručnom spremom u ukupnoj nezaposlenosti i u 2011. godini je iznosio 17%. U poređenju sa 2005. godinom značajniji porast bilježi samo skupina nezaposlenih sa visokom stručnom spremom. Njohov udio u ukupnoj registriranoj nezaposlenosti se povećao sa 7% u 2005. godini na 17% u 2011. godini.

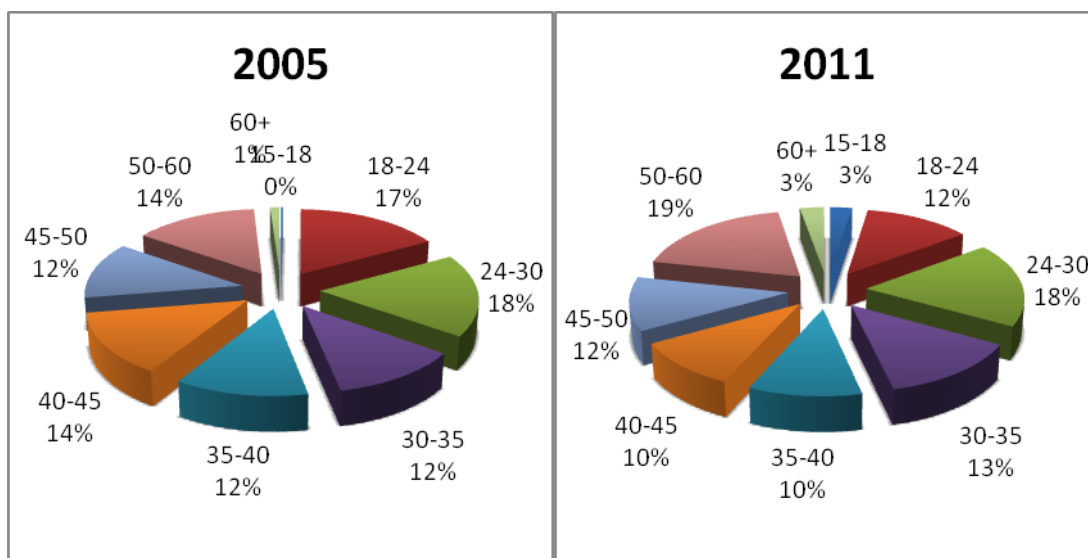
U Kantonu Sarajevo najveći je broj nezaposlenih visokoobrazovnih osoba (u odnosu na druge Kantone). Na dan 31.12.2011. godine bilo je nezaposleno 6.689 visokoobrazovnih osoba. Najveći broj nezaposlenih visokoobrazovnih osoba po završenom fakultetu i zanimanju su: političke nauke 1.401, filozofski fakultet 860, diplomiranih pravnika 736 dok je diplomiranih ekonomista 899 itd.

U Kantonu Sarajevo najmanje je onih koji traže posao a koji su završili Geodetski fakultet (2), Rudarski (9), Metalurški (4), Šumarski (29) Građevinski (35), Farmaceutski (53).

Broj zaposlenih u 2007. godini 20.985 a u 2011. godini 25.206, što znači da se zaposlenost povećava za 4.221 osobu.

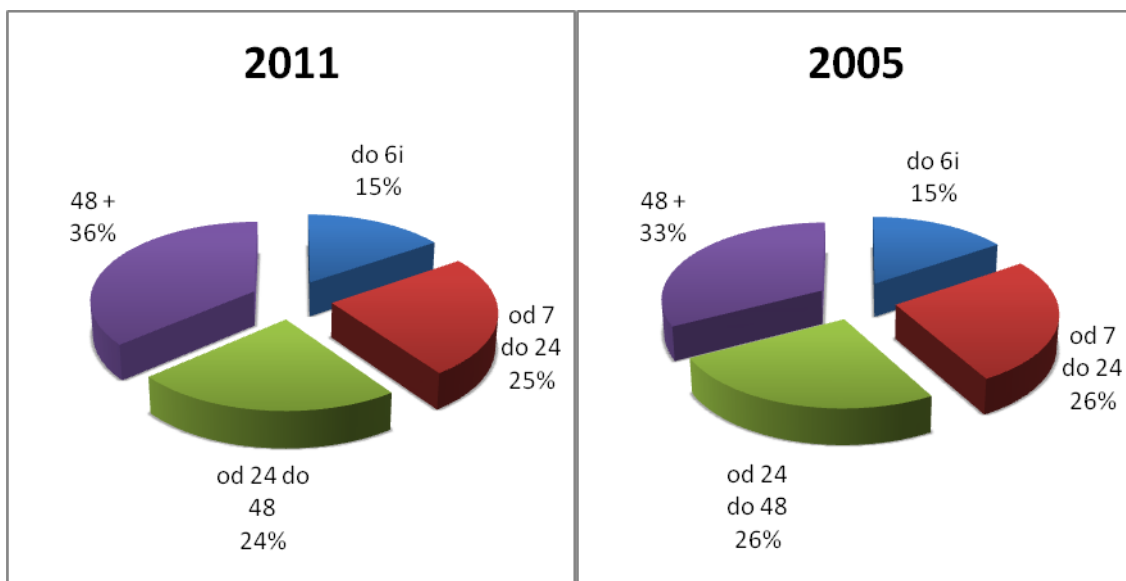
Posmatrano po područjima privredne djelatnosti u 2011. godini u odnosu na 2007. je za 6,10 % povećan broj zaposlenih, a kada posmatramo po klasifikaciji djelatnosti, dolazimo do sljedećih podataka:

- Poljoprivreda, lov i šumarstvo – broj zaposlenih je za 7,06 % bio veći u 2008. godini nego u 2011, što je primjetan pad.
- Kako je mali broj zaposlenih u djelatnosti vađenja ruda i kamena (127), to je uočen porast brojazaposlenih na 204 zaposlenika.
- Primjetan je porast u trgovini na veliko i malo za 10% i ugostiteljstva za 13%.
- Nekretnine i iznajmljivanje – broj zaposlenih je veći za 17,34%. Javna uprava 9,77% veći broj uposlenih u 2011 u odnosu na 2008 godinu.
- Primjetno je povećanja broja zaposlenih u 2011. u odnosu na 2008.te da je najveći porast zabilježen u javnoj upravi, obrazovanju i zdravstvu.

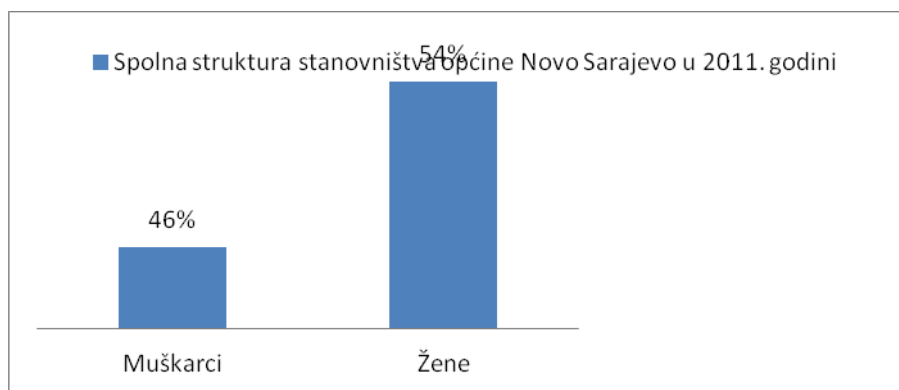
Slika 32. Starosna struktura registriranih nezaposlenih na području Općine Novo Sarajevo

Iz grafičkog prikaza podataka dobivenih od Biroa za zapošljavanje Novo Sarajevo, uočeno je da je najveći broj nezaposlenih radno aktivnih osoba u starosnoj dobi od 50-60 godina kao i 24-30 godina starosti. Kako je evidentan porast broja lica u dobi od 15-25 godina, i u dobi preko 60 godina koji traže zaposlenje, to Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo treba posebnu pažnju posvetiti posredovanju u zapošljavanju, izradi projekata koji se odnose na informisanje o mogućnosti zapošljavanja, te unaprijediti saradnju sa obrazovnim ustanovama radi usklađivanja obrazovnih programa sa kadrovskim potrebama poslodavaca.

Slika33. Dužina čekanja na zaposlenje

U 2011. godini oko 60% od ukupnog broja registriranih nezaposlenih osoba, nalazi se duže od dvije godine pri birou za zapošljavanje. Od ukupnog broja registriranih nezaposlenih 36% čeka zaposlenje pri birou za zapošljavanje duže od 4 godine. Vidimo da većina registriranih nezaposlenih spadaju u grupu dugoročno nezaposlenih koji su izgubili kontakt sa tržištem rada i čija znanja i vještine postaju sve manje konkurentna što je duži period nezaposlenosti.

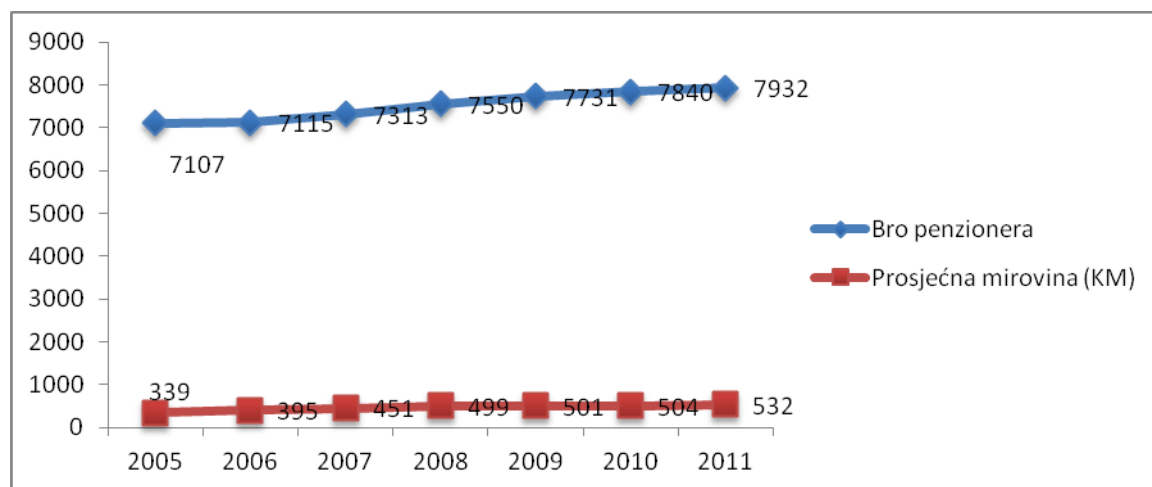

Slika34. Učešće žena u ukupnom broju nezaposlenih

4.2. Penzioneri

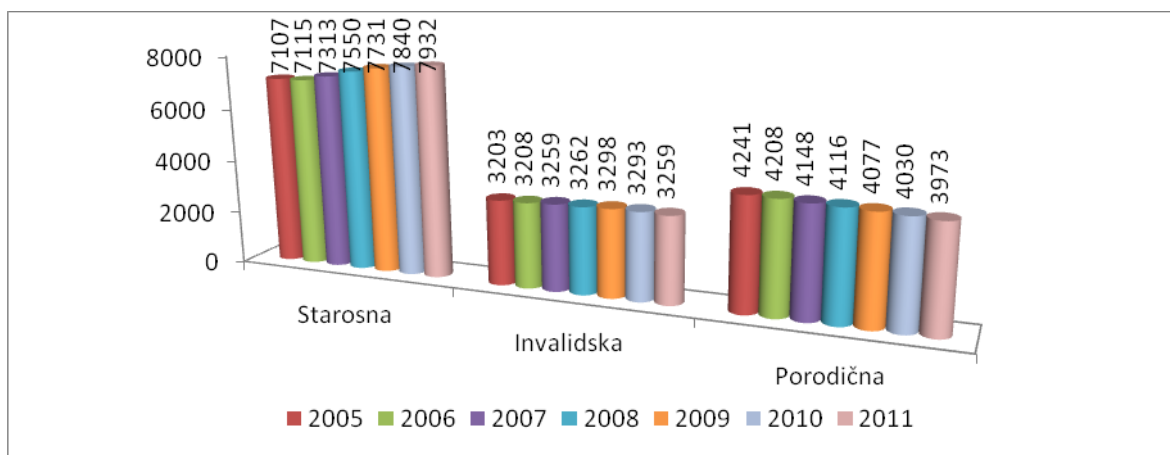
Zakonom o PiO osiguranju uređuje se: sticanje, ostvarivanje i prestanak prava iz penziono-invalidskog osiguranja, penzijski staž, osiguranje sredstava za PiO osiguranje i druga pitanja u vezi s tim.

Prava iz PiO osiguranja su pored pobrojanih u tabeli i pravo osiguranja sa promjenjenom radnom sposobnošću. Prava iz PiO osiguranja su neotuđiva, lična i materijalna i ne mogu se prenositi na druge osobe, ali ova prava ne mogu zastarjeti. Sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje osiguravaju se iz doprinosa i drugih izvora. Prava iz PiO stižu se za slučaj: starosti, invalidnosti i smrti. Uvidom u graf prikazanslikom uočen je blagi porast svih vrsta mirovina.

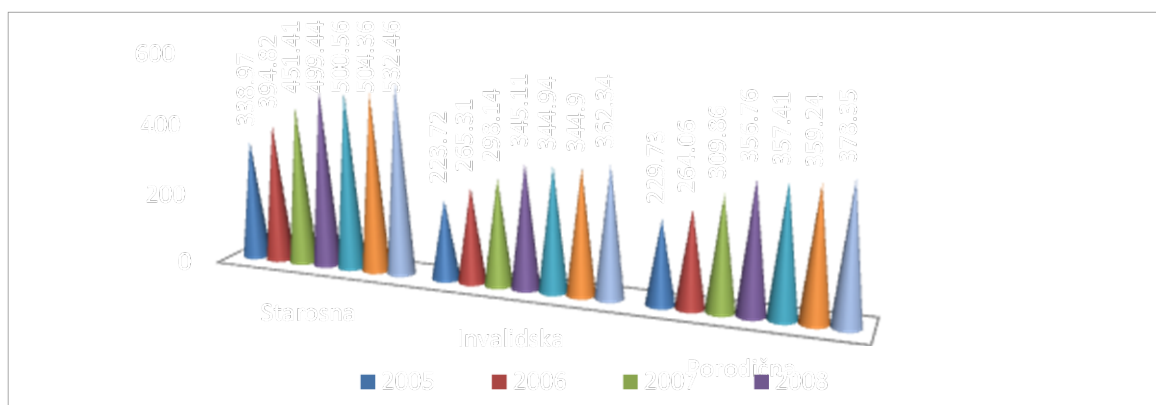
Slika35. Broj penzionera koji imaju starosnu penziju i prosječna visina penzije

Ukupn broj penzionera sa starosnom penzijom je porastao sa 7107 u 2005. godini na 7932 penzionera u 2011. godini.

Slika 36. Broj penzionera po godinama

Ukupan broj penzionera po svim osnovama u 2011. godini iznosi 15.164. Prosječna visina starosne penzije iznosi 532.46 KM, invalidske 362.34 KM i porodična 378.53 KM.

Slika 37. Prosječna visina penzije

Broj penzionera starosne i invalidske penzije iz godine u godinu raste (2005-2011), dok je u blagom opadanju broj penzionera koji primaju porodičnu penziju. Visina penzije je u blagom porastu. Najveći broj umirovljenika prima starosnu penziju.

Za penzionere životne dobi 60+ u otvoren je i Centar za zdravo starenje kao oblik društvenog okupljanja, čiji je osnovni cilj poboljšanje kvaliteta života osoba treće životne dobi i njihove socijalne uključenosti u zajednicu. Uspostava ovog Centra je rezultat realizacije projekta "Promocija mreža za zdravo starenje" iniciranog 2009. godine od strane Yanus Public Health organizacije iz Nizozemske i Udruženja "Partnerstvo za javno zdravlje" BiH, a sve u sklopu Matra projekta Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske. U sklopu Centra pored radionica, sekcija, i aktivnosti, edukativnih predavanja, organizovana su i savjetovališta za socijalno-zdravstvena, pravna i druga pitanja, te pružanje različitih vrsta zdravstvenih i terapijskih usluga kao i usluga socijalne zaštite. Za rad Centra Općina je u posljednje dvije godine planirala po 40.000,00 KM.

Općina Novo Sarajevo od 2008 do 2011 godine obezbijedila je finansijska sredstva u ukupnom iznosu od 580 000,00 KM za populaciju penzionera i to:

- Za organizovanje izleta jednom godišnje u povodu obilježavanja Dana penzionera , i
- Za jednokratne pomoći za cca 1700 penzionera u pojedinačnim iznosima od po 50,00 KM (po utvrđenim kriterijima u Odluci Udruženja penzionera Novo Sarajevo za svaku godinu).

Zaključak

Kako je evidentan porast broja lica u dobi od 15-25 godina, i u dobi preko 60 godina koji traže zaposlenje, posebnu pažnju posvetiti posredovanju u zapošljavanju, izradi projekata koji se odnose na informisanje o mogućnosti zapošljavanja, te unaprijediti saradnju sa obrazovnim ustanovama radi usklađivanja obrazovnih programa sa kadrovskim potrebama poslodavaca.

Posebnu pažnju treba posvetiti velikom broju dugoročno nezaposlenih koji su izgubili kontakt sa tržištem rada. Potrebno je napraviti programe koji će obogučiti njihov povratak na tržište rada i ekonomsko aktiviranje.

Žene također spadaju u grupu nezaposlenih koja ima veće probleme od ostalih u pronalaženju zaposlenja te je potrebno dizajnirati programe zapošljavanja kojima će nezaposlene žene biti ciljna grupa.

Obzirom da je visina penzije godinama skoro na istom nivou, a životni troškovi sve veći penzioneri spadaju u kategoriju ugroženog stanovništva, a jedan od problema javlja se u grejnoj sezoni zbog nabavke ogrijeva. I u narednom periodu trebalo bi kroz realizaciju projekata od interesa za ovu kategoriju stanovništva poboljšati njihov položaj, kao što je međugeneracijska solidarnost, zaštita ove populacije u vanrednim situacijama, promocija zdravlja, podrška okoline, briga i pomoć i sl.

5. Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja

5.1. Obrazovanje

Stanje obrazovanja, prema relevantnim informacijama, pored brojnih ulaganja i programa osavremenjavanja i približavanja savremenoj europskoj praksi, ne daju zadovoljavajuće rezultate. Sociološki posmatrano, ostvarena je dobra baza za razvoj odgojno obrazovnog dijela društvene nadgradnje. Postojeća zakonska legislativa i osnivačka prava se u neznatnoj mjeri primjenjuju u jedinicama lokalne samouprave, međutim prema Zakon o principima lokalne samouprave FBiH, ovlast predškolskog i osnovnog obrazovanja spada u vlastite nadležnosti jedinica lokalne samouprave. Do sada kantonalne vlasti nisu postupile u skladu sa obavezama Federalnog zakona jer vraćanjem osnivačkih prava, a samim tim i pripadajućih finansijskih sredstava namijenjenih za ovu oblast, stekli bi se uslovi za značajniji i konkretniji doprinos u navedenom segmentu.

5.1.1. Predškolsko obrazovanje

Predškolsko obrazovanje realizira se u šest vrtića JU "Djeca Sarajeva", te u dva vrtića u privatnoj svojini. U skladu sa Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju Kantona Sarajevo, od školske 2010/2011. godine uveden je obavezni program u godini pred polazak u školu koji se realizuje u četiri vrtića i tri osnovne škole. Na području općine se nalaze i dva devastirana vrtića koji zahtijevaju adaptaciju i rekonstrukciju, u svrhu implementacije obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja. To su vrtić "Ciciban" i "Narcis" u naselju Grbavica.

5.1.2. Osnovno obrazovanje

Osnivač osnovnih škola je Kanton Sarajevo sa svim Zakonom propisanim ovlaštenjima. Općina je dužna da po članu 107. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju Kantona Sarajevo prati rad osnovnih škola, analizira uspjeh u učenju i vladanju učenika/učenica i predlaže osnivaču mjere za unapređenje odgojno-obrazovnog rada u osnovnim školama³¹.

Na području Općine ima osam osnovnih škola, kao javnih ustanova, tri škole u privatnoj svojini, jedna specijalna i jedna paralelna (Osnovna muzička i baletska) škola.

Objekti novosarajevskih škola izgrađeni su prije 30-50 godina (osim škole "Velešićki heroji") i parcijalnim popravkama se održava njihova upotrebljivost. Potrebno je iznalaziti mogućnosti za obezbjeđenja sredstva poboljšanja prostornih i materijalnih uslova rada s obzirom na amortizaciju i navedenu starost objekata. Evidentan je nedostatak školskog prostora u pojedinim školama, gdje se već godinama nastavni proces realizuje u tri smjene.

³¹To se radina osnovu:praćenja i podsticanja realizacije godišnjih programa rada,, razmatranja izvještaja osnovnih škola o radu i uvjetima rada,, razmatranja izvještaja Prosvjetno-pedagoškog zavoda o radu i uvjetima rada u školama na području općine,, razmatranja izvještaja Prosvjetno-pedagoškog zavoda o testiranju znanja učenika/učenica, rezultatima takmičenja i smotri i nastupa učenika/učenica škola.

Nadležni organ općine:ostvaruje saradnju s direktorima/direktoricama škola na području općine,, ostvaruje saradnju s roditeljima učenika/učenica škola na području općine,, koordinira saradnju među školama na svom području,, sumira i izrađuje izvještaje o radu i uvjetima rada škola,, predlaže i utvrđuje mjere za unapređenje odgojno - obrazovnog rada u školama na, području općine i stara se o njihovoj realizaciji,, radi na poboljšanju prostornih i materijalnih uvjeta škola na svom području,, vodi evidenciju djece dorasle za upis u školu i spiskove te djece dostavlja školama nasvom području,općinsko vijeće utvrđuje školsko područje uz saglasnost ministra/ministrice,, u saradnji s Ministarstvom organizira takm ičenja i smotre učenika/učenica u oblasti, nastave i vannastavnih aktivnosti na općinskom nivou,, organizira javne i kulturne manifestacije škola, posebno iz domena sporta, obrazovanja, za demokratiju, ljudskih prava i prava djeteta

Općina u okviru svojih ovlaštenja pruža pomoć školama kroz: pomoć u poboljšanju prostornih i materijalnih uslova u školama; pomoć u organizaciji ekskurzija za socijalno ugrožene učenike; plaćanje prevoza učenicima sa posebnim potrebama; organizovanje i finansiranje takmičenja na općinskom nivou iz nastavnih predmeta i vannastavnih aktivnosti,, finansiranje projekata u školama ili projekata pomoći učenicima;

r.b.	Naziv škole	Broj učenika					ukupno
		2007	2008	2009	2010	2011	
1.	OŠ "Čengić Vila I"	681	676	626	725	739	3447
2.	OŠ "Pofalići"	696	687	670	681	600	3334
3.	OŠ "Malta"	626	626	626	586	520	2984
4.	OŠ "Hrasno"	909	929	929	902	796	4465
5.	OŠ "Grbavica I"	432	422	422	443	400	2119
6.	OŠ "Grbavica II"	688	676	676	727	658	3425
7.	OŠ "Velešićki heroji"	497	494	494	485	425	2395
8.	OŠ "Kovačići"	519	503	503	540	491	2556
9.	Privatna OŠ "Isa beg Ishaković" bivša Risala	117	113	113	95	91	529
10.	Međunarodna Osnovna škola	253	285	285	346	360	1529
11.	Paralelna Osnovna muzička i baletna škola	425	463	463	505	513	1481
12.	Centar "Vladimir Nazor"	86	74	74	84	83	401

Tabela 12. Broj učenika po školama

Svaka škola na lokalitetu Općine Novo Sarajevo ima salu za tjelesni odgoj. Sve su sanirane i u stalnoj su funkciji. Škole se brinu o održavanju kako sala, tako i otvorenih igrališta.

Bibliotekom raspolažu osnovne i srednje škole, također napominjemo da na području Općine Novo Sarajevo aktivno rade tri odjeljenja: Odjeljenje „Džemala Bijedića“, „Grbavica“ i „Paromlinska“, a sa istima upravlja Kantonalna Javna ustanova Biblioteka Sarajeva

U današnje vrijeme informacijske tehnologije, broj računara po učeniku u svim školama i fakultetima je neznatan, te učenici imaju pristup računarima samo za vrijeme časa informatike.

Osnovne škole imaju dovoljan broj sanitarnih čvorova i raspolažu vodom za piće, dok energetska revizija nije provedena u većini objekata. Fizički pristup obrazovanju djeci s posebnim potrebama odvija se otežano. Jedan od problema predstavljaju fizičke barijere unutar svih školskih objekata u općini, posebno za potrebe kabinetske nastave.

Godina	Ukupno	M	%	Ž	%
2005	349	180	51	169	49
2006	391	214	55	177	45
2008	510	295	58	215	42
2010	514	292	57	222	43
2011	649	356	55	293	45

Tabela 12 a. Spolna struktura djece u vrtićima kojima upravlja Ju Djeca Sarajeva

Godina	Ukupno	M	%	Ž	%
2005	5668	2880	51	2788	49
2006	5631	2834	51	2797	49
2008	5710	2944	52	2766	48
2010	5546	2762	50	2784	50
2011	5302	2651		2651	50

Tabela 12 b. Spolna struktura djece u osnovnim školama kojima je osnivač Kanton

Obrazovna ustanova	Broj učenika po učionici	Broj sanitarnih čvorova	Sportska dvorana u	biblioteka	Broj računara po školi	Omogućen pristup djeci sa posebnim potrebama	Broj djece sa posebnim potrebama	Izvršena energetska revizija
OŠ "Čengić Vila I"	40	7	DA	DA	21	-	16	NE
OŠ "Pofalići"	31,5	12	DA	DA	20	-	14	DA
OŠ "Malta"	25	3	DA	DA	20	-	15	NE
OŠ "Hrasno"	30	14	DA	DA	22	-	31	NE
OŠ "Grbavica I"	24-26	8	DA	DA	32	-	9	NE
OŠ "Grbavica II"	18	10	DA	DA	-	-	12	NE
OŠ "Velešićki heroji"	32,5	6	DA	DA	36	-	5	NE
OŠ "Kovačići"	28	13	DA	DA	23	DA	19	NE
Paralelna Osnovna muzička I baletna škola	-	3	-	-	-	-		DA
Centar "Vladimir Nazor"	8	16	DA	DA	-	DA		DA
Francuska osnovna škola	20	28	DA	-	-	-		DA
Željeznički školski Centar	27	3	NE	DA	58	NE		DA
Treća gimnazija	28	12	DA	DA	40	DA		NE
Srednja elektrotehnička škola za energetiku	29	19	DA	DA	18	NE		NE
Fakultet za krim.kriminologiju i sigurnosne studije	80-120	5	NE	DA	18	DA		NE
Mašinski fakultet	44	43	NE	DA	97	DA		-
Poljoprivredno prehrambeni fakultet	70	14	NE	DA	0	DA		-
Veterinarski fakultet	4	40	NE	DA	9	DA		NE
Šumarski fakultet	8	8	NE	DA	12	DA		DA
Elektrotehnički fakultet	40-55	12	NE	NE	114	DA		NE

Tabela 13.- Opremljenost školskih objekata

Većina osnovnihškola na području Općine raspolaže otvorenim sportskim terenima.

5.1.2.1. Inkluzivna nastava

Inkluzivna nastava je regulisana Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju (Službene novine Kantona Sarajevo, broj:31/11), gdje je resorno ministarstvo nadležno za proces i odvijanje nastave učenika s posebnim obrazovnim potrebama, što je navedeno u članu 26 pomenutog zakona.

Inkluzija je u naš obrazovni sistem ušla na velika vrata i već dugi niz godina je prisutna, makar kada se o njoj govori tako, međutim, trebamo biti svjesni da još niko nije napravio ozbiljnu analizu opravdanosti, spremnosti i uspješnosti dosadašnje inkluzije. Zapravo, desilo se suprotno, ušlo se u veoma ozbiljne poslove bez imalo pripremljenosti, bez plana, edukacije, uključivanja stručnih lica i konačno traženja pomoći od struke.

U skladu sa potrebama učenika pored svakodnevnog rada nastavnog osoblja, pedagoga i psihologa u kontinuitetu Općina na svoj način daje podršku i pomoć u navedenoj oblasti i to kroz: obezbjeđivanje prevoza do škole za djecu i njihove pratioce, finansiranje užina, podrška projektu „Christine Witcutt“, te je također planirana podrška projektu za sufinansiranje asistenata za djecu sa posebnim potrebama. Pored navedenog, učenicima sa posebnim potrebama iz Centra „Vladimir Nazor“, omogućena je besplatna škola plivanja sa posebnim programom i s ciljem osiguranja psihološke adaptacije na boravak i vježbanje u vodi ovih korisnika.

Jedna od vizija, koja bi doprinijela rješavanju problema provođenja inkluzivne nastave, bila bi, podrška edukaciji asistenata u nastavi, jer inkluzija je dugotrajan proces koji treba organizirano provoditi kako bi i rezultat bio stvaran za djecu i osobe s posebnim potrebama, obzirom da u osnovnim školama ima 315 učenika sa posebnim potrebama.

5.1.3. Srednje obrazovanje

Ova oblast je također regulisana Zakonom o srednjem obrazovanju na nivou KS koji je i osnivač svi srednjih škola na svom području. Na području Općine Novo Sarajevo ima sedam srednjih škola i jedna škola za srednje i stručno obrazovanje i radno osposobljavanje.

- Željeznički školski centar
- Ekonomska škola
- Treća gimnazija
- Srednja škola za saobraćaj i komunikacije
- Škola za srednje stručno obrazovanje i radnoosposobljavanje
- Srednja elektrotehnička škola za energetiku
- Srednja škola za okoliš i drveni dizajn.

Bitno je istaći da se sve osnovne i srednje škole i pored dosta učinjenog, još uvijek susreću sa brojnim problemima oko sanacije postojećeg prostora, posebno sanitarnih čvorova u centralnim objektima, zamjene dotrajalog inventara i nastavnih učila, odnosno nabavci nedostajućeg inventara i nastavnih pomagala. Menadžmenti škola su, osim redovnih poslova obezbjeđenja redovnog nastavnog procesa, svoje aktivnosti intenzivirali na iznalaženju sredstava za navedene potrebe putem aplikacija prema nadležnim ministarstvima, nekim nevladinim organizacijama, te evropskim fondovima koji stoje na raspolaganju.

Srednje obrazovanje	Broj učenika						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	1980	2034	1980	1797	1737	2788	2370

Tabela14. Broj učenika srednjih škola po godinama

5.1.4. Visoko obrazovanje

Ova oblast je također regulisana Zakonom o visokom obrazovanju na nivou KS koji je i osnivač svi visokoškolskih ustanova na području općine. Na području Općine locirano je sedam visokoškolskih ustanova:

- Veterinarski fakultet
- Elektrotehnički fakultet
- Poljoprivredno prehrambeni fakultet
- Mašinski fakultet
- Šumarski fakultet
- Fakultet za promet i komunikacije
- Prirodno matematički fakultet
- Fakultet kriminalističkih nauka.

Visoko obrazovanje	Broj studenata						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	1435	1192	1361	1257	1381	1355	558

Tabela15. Broj studenata po godinama

5.1.5. Stipendiranje

U Budžetu općine Novo Sarajevo od 2000.godine planiraju se Grant sredstva za stipendiranje učenika studenata. Stipendije za učenike i studente se dodjeljuju na osnovu Javnog poziva i na osnovu utvrđenih kriterija za koje je odluku donijelo Općinsko vijeće. / na osnovu rezultata postignutih u školovanju, socijalnog statusa .../. U 2011/2012. školskoj godini Općina je osigurala sredstva u iznosu 359.350,00 KM, za dodjelu 397 stipendija. Dodjela stipendija ima za cilj pružanje boljih uslova za školovanje i život mladim ljudima

	Broj stipendija					
	2006/07	2007/08	2008/9	2009/10	2010/11	2011/12
Srednje obrazovanje	37	91	122	152	180	193
Visoko obrazovanje	53	112	132	161	194	204
Ukupan broj	90	203	254	313	374	397
Ukupan iznos	90.090	203.500	258.000	315.000	341.400	359.350

Tabela16. Pregled broja stipendija po godinama

Zaključak

Izazovi brzog razvoja novih znanja i tehnologija, čestih promjena na tržištu rada i sve veće potražnje za visoko kvalifikovanom radnom snagom, te demografsko starenje stanovništva, kao glavni prioritet nameću razvoj društva temeljenog na znanju i procesu cjeloživotnog učenja. Kvalitetno obrazovanje između ostalog znači dobro osposobljen prostor za odvijanje nastavnog procesa.

U Općini Novo Sarajevo predškolske ustanove, osnovne i srednje škole, kao i pojedini fakulteti rade u zadovoljavajućim uslovima, ali još uvijek ima značajan broj školskih objekata koji su daleko od standarda za pohađanje nastave.

Na osnovu informacija dobivenih od osnovnih škola, koje se dostavljaju jednom godišnje, konstantno se izražavaju potrebe za sanacijom i rekonstrukcijom navedenih obrazovnih ustanova. Intervencije koje bi se trebale poduzeti u smislu saniranja postojećeg stanja su zamjena podova i unutrašnje, odnosno vanjske stolarije, sanacija sanitarnih čvorova, te zamjena električnih instalacija i

rekonstrukcija krovova. Neke se ustanove suočavaju i sa problemom nedostatka prostora, odnosno nemogućnošću organiziranja produženog boravka.

Nastavnom osoblju u školama treba omogućiti edukaciju, kako bi bili osposobljeni da podučavaju djecu o zaštiti okoliša i održivom razvoju, što bi se prilagodilo nacionalnom nastavnom programu. Time bi se postiglo jačanje ekološke svijesti i pozitivnijeg odnosa prema okolišu. Kroz grantove nastaviti davati podršku nevladinim organizacijama čiji je fokus aktivnost koja promoviše odgovoran odnos prema prirodi i unapređenju kvalitete ljudskog života, a koji bi se realizirali u saradnji sa školama.

Jedna od vizija, koja bi doprinijela u rješavanju problema provođenja inkluzivne nastave, bila bi podrška provođenju edukacije asistencijom u nastavi za djecu sa posebnim potrebama, a navedene aktivnosti provoditi u saradnji sa Ministarstvom obrazovanja, nauke i mladih Kantona Sarajevo. Nastaviti sa trendom podrške projektima „Christina Witcutt“, te zakonskim obavezama koje treba ispunjavati lokalna zajednica prema navedenoj populaciji.

Bez obzira na osnivača navedenih ustanova, koji je nadležan za većinu problema koji se ističu, cjelokupna društvena zajednica treba da se angažuje u smislu obezbjeđivanja potrebnih uslova u podršci svim nivoima obrazovanja.

5.2. Kultura i sport

U pogledu infrastrukture od kulturnog značaja treba reći da općina Novo Sarajevo raspolaže sa slijedećim objektima:

- **Javna ustanova "Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo"**, čiji je osnivač Općina Novo Sarajevo, predstavlja centar kulturnih i društvenih zbivanja za djecu i omladinu. U Centru djeluje više radionica kao što su: muzička radionica, likovna radionica, moderno opremljeni centar za razvoj karijere, škola gitare, škola stripa, škola džez baleta, škola manekena, škola filma, te su u procesu osnivanja i mnogi drugi edukativni i obrazovni sadržaji. Cilj Centra je da se što više omladine uključi u razvoj i podsticanje kreativnih sposobnosti navedene populacije. Međutim, problem sa kojim se susreće navedena ustanova, je materijalno-tehničke prirode, kao što je dotrajalost staklene fasade, zatim neadekvatna opremljenost dvorane.

Moderno opremljen Centar za razvoj karijere, koji djeluje u okviru Centra, povezan je sa razvojnom strategijom Općine, te stvaranjem pozitivnog imidža. Ovaj prostor nudi veliki spektar mogućnosti u smislu povezivanja teoretskog obrazovanja sa praktičnim radom, u oblasti informatike, stranih jezika, menadžmenta, te drugih edukacijskih treninga.

Smanjenje i izostanak prihoda od komercijalnog iznajmljivanja dvorane za konkretne događaje, ugrožava osnovnu djelatnost Centra. Da bi se stanje popravilo potrebno je napraviti kompletnu analizu normativnih akata na osnovu kojih Centar radi, a također nastaviti sa obnavljanjem i opremanjem istog.

Otvaranjem biblioteke, te prilagođavanjem velike sale i za kino projekcije, uveliko bi se poboljšali kulturni sadržaji. Napominjemo da općina Novo Sarajevo nema nijednu kino salu, a u bliskoj prošlosti na ovom području su egzistirale kino sale "Arena" i "Kumrovec".

U okviru JU "Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo" pripadajući objekat je objekat "Pionirski dom Boško Buha". Nastavak aktivnosti na obnovi i rekonstrukciji objekta "Pionirskog doma Boško Buha" stvorilo bi uslove za realizaciju programskih aktivnosti posebno za djecu u jednom prostoru, a za omladinu u drugom.

- **Centar za mlade (YOUTH HOUSE)**

Centar za mlade Sarajevo, kao privatna ustanova, namijenjena za edukaciju, animaciju, rekreaciju, kulturne i sportske aktivnosti. Korisnici navedenih usluga prvenstveno su djeci i mladi od 4 do 24

godine. Centar za mlade ima značajan uticaj na edukaciju djece i mladih u širem smislu. Osnovan je u decembru 1995. godine. Inicijalna ideja pri osnivanju Centra za mlade bila je skloniti djecu i mlade sa ulica, dati im osjećaj pripadnosti i mjesto za druženje i sticanja znanja.

- **Stadion Grbavica** je lociran u sarajevskom naselju Grbavica po kojem je i dobio ime. Tokom postojanja stadion je renoviran i dograđen u tri navrata. Treća rekonstrukcija stadiona desila se u ljeto 2004. godine u smislu uređenja svlačionica i postavljanja stolica na sjevernoj i južnoj tribini, čime je smanjen kapacitet stadiona na 12 000 mjesta. Pored navedenog, u okviru stadiona je i pomoćno travnato trenajno igralište. Pomenutim stadionom i pratećim objektima upravlja Fudbalski klub "Željezničar" i Sportsko društvo "Željezničar". U neposrednoj blizini Stadiona Grbavica nalazi se i pomoćno nogometno igralište sa umjetnom travom i rekonstruisanim svlačionicama koji pružaju kvalitetne trenajne uvjete. Navedeni teren je u vlasništvu Općine Novo Sarajevo, a na osnovu potpisanog Sporazuma, broj: 010-05-256/10 od 10.5.2010. godine, kojim su regulisana međusobna prava i obaveze, isti je dat na raspolaganje i upravljanje Fudbalskom klubu "Željezničar" do daljnjeg. Prema iskazanim potrebama i zahtjevima građana interes zasportskim objektima je znatno veći u odnosu na postojeće stanje, mada se upražnjavaju sve sportske aktivnosti od nogometa, košarke, rukometa, odbojke, tenisa, borilačkih sportova, šaha, do planinarenja i slično. Ipak do ispunjavanja iskazanih potreba neophodna je finalizacija započete izgradnje sportske dvorane u neposrednoj blizini sportskih terena u naselju Grbavica, što bi iniciralo još više mladih ljudi da se bave sportom. Organizacija sporta na području Općine provodi se, uglavnom kroz aktivan rad i djelovanje udruženja iz oblasti sporta i sportskih manifestacija koje su u organizaciji Općine. Doprinos Općine za sport i kulturu ogleda se i kroz budžetska planiranja koja se izdvajaju za navedene oblasti.

- **Parkovsko-rekreativne zone Park-šuma Hum**

Zbog izuzetnih pejzažnih i prirodnih vrijednosti, bogatstva i raznolikosti biljnog i životinjskog svijeta, zbog izuzetnog uticaja na klimu, zaštitu zemljišta od erozionih procesa i ostalih ekološko-socijalnih vrijednosti

Općina Novo Sarajevo planira realizaciju kapitalnog projekta, izgradnje parkovsko-rekreativne zone Park-šuma Hum. Kroz ovaj projekat, prvenstveno se želi stvoriti područje parkovsko sportsko rekreativne zone kome će šuma, kao najsloženiji ekosistem, posjetiocima omogućiti korištenje svojih ostalih opštekorisnih funkcija

U okviru Regulacionog plana planirana zona sporta i rekreacije obuhvata prostor od 38,40 ha, a sadržaji se planiraju na društvenom zemljištu.

Televizijski toranj je dominantna tačka Park – šume, gdje se nalazi plato-vidikovac sa panoramskim pogledom na grad Sarajevo i njegovu okolinu. U okviru tornja planira se restoran – vidikovac. U odnosu na toranj, koncentrično, niz padine Huma se spušta zona sporta i rekreacije na čijem obodu se nalazi kolska saobraćajnica, koja obezbjeđuje brzu i nesmetanu dostupnost i ravnomjernu distribuciju posjetilaca u svim dijelovima ove zone. Isto tako ovom saobraćajnicom će biti uvedena linija gradskog prevoza (mini-bus linija grada i Park – šume Hum), i doći će do uvezivanja kompletnog prostora Huma u logičnu saobraćajnu cjelinu.

Ovaj prostor je oblikovan kao parkovsko-šumska površina, sa dominantnom vegetacijom šumskog tipa.

U okviru ove zone planirana je putnička žičara manjeg kapaciteta koja će služiti za brzi transport posjetilaca na dominantnu tačku Parka ispod TV tornja.

Na padini koja je orijentisana na sjevernu stranu, planirano je rekreativno sankalište i skijalište za djecu i omladinu, sa smještajem ski lifta dužine horizontalne projekcije 120 metara.

Zona sporta i rekreacije (Park-šuma), ima sadržaje koji su raspoređeni po navedenom prostoru i uvezani u cjelinu sa šetnicama, biciklističkim stazama, piknik površinama, travnatim mini površinama, vidikovcem na vrhu Huma, hladnjacima, natkrivenim poluotvorenim objektima sa sanitarnim čvorovima.

Investiciona ulaganja u ovom prostoru u ranijem periodu su se odnosila na izgradnju saobraćajnice do televizijskog tornja, izrada 20- tak natkrivenih odmorišta za posjetioce i pošumljavanje prostora adekvatnim šumskim rastinjem.

- **Vilsonovo šetalište – otvoreni kulturni centar**

Uz podršku Američke agencije za međunarodni razvoj USAID/ ADF realiziran je projekat revitalizacije Vilsonovog šetališta, kroz dvije faze. Prva faza predviđela je program sanacije oštećenih stabala u Vilsonovom šetalištu, zatim rekonstrukciju rasvjete, a potom prilagođavanje Vilsonovog šetališta kulturno-zabavnim sadržajima pod nazivom "Vilsonovo šetalište otvoreni kulturni centar". Ovim aktivnostima, prostor Vilsonovog šetališta prilagođen je i kulturno-zabavnimsadržajima koji se realiziraju na otvorenoj sceni, kroz programske sadržaje koje organizuje Općina Novo Sarajevo, kao što su: Family day (porodični dan), Revija kulturno umjetničkog stvaralaštva, Festival folklor, obilježavanje međunarodnog praznika Dječije nedjelje – Dan dječije radosti Općine Novo Sarajevo, Festivala Djeca pjevaju sevdalinke, kulturno zabavna manifestacija posvećena novosarajevskim prvačicima, te drugi slični sadržaji.

U cilju obogaćivanja kulturnih sadržaja, a okviru MDGF/UNDP programa "Kultura za razvoj" koji predviđa upotpunjavanje kulturnih aktivnosti u Općini, te u saradnji sa JU „Međunarodni kulturni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo“ Općina je aplicirala na javni poziv sa projektom „Vilsonovo šetalište otvoreni kulturni centar“ za učešće u programu pod nazivom Kultura za razvoj, te dobila podršku za isti.

Projekat „Vilsonovo šetalište otvoreni kulturni centar“ bio je svojevrsni „street festival“ po uzoru na mnoge evropske i svjetske metropole i gradove. Ova manifestacija otvorenog tipa sa izraženim kulturno – umjetničkim karakterom i socio – edukativnim aspektima. Poseban cilj projekta bio je usmjeren ka otvaranju prostora za prezentaciju i promociju mladih i neafirmisanih umjetnika iz širokog spektra kulturno – umjetničkog stvaralaštva, sportsko – rekreativnih aktivnosti, uličnih zabavljača i karnevalskih plesača, edukacija posjetilaca festivala kroz prigodne radionice i prezentacije, približavanje mladih umjetnosti i kulturi.

Sportske plohe

Svi navedeni javni otvoreni sportski tereni (tabela 18 prilog 1) su u upotrebnoj funkciji, a Općina je u proteklo vrijeme vršila sanaciju sportskih ploha u okviru svojih mogućnosti.

R.br.	NAZIV	ADRESA	STANJE
1.	Boćalište „Grbavica II“	Aleja lipa 25	Nije u funkciji
2.	Boćalište „Bulevar Meše Selimovića“	Bulevar Meše Selimovića	U funkciji
3.	Boćalište „Trg heroja“	Trg heroja 8	Nije u funkciji
4.	Boćalište „Grbavica I“	Grbavička do broja 13	U funkciji

Tabela17. Pregled boćarskih staza

Boćalište „Bulevar Meše Selimovića“ ima dvije staze, a boćalište „Grbavica I“ jednu. Ova dva sportska objekta su u funkciji i trenutno se koriste u rekreativne svrhe od strane mjesnog stanovništva, koje ih i održava. Međutim, boćališta „Grbavica II“ i „Trg heroja“, nisu u funkciji.

Zaključak

Oblast kulture u općini Novo Sarajevo temelji se na određenim programskim aktivnostima koje organizuje Općina, a realizuju u prostorima gdje to uslovi dozvoljavaju kao što je JU Međunarodnicentar za djecu i omladinu Novo Sarajevo te Vilsonovo šetalište kao otvoreni kulturni centar.

kao što su raspoložive ustanove, te otvoreni prostori kao što je Vilsonovo šetalište. Većina navedenih događaja usmjerena je na mlađu populaciju, djeca i mladi. Kako bi se upotpunili sadržaji iz kulture potrebno je iznalaziti podršku putem raspoloživih međunarodnih fondova koji daju podršku u ovoj oblasti. (IPA fondovi, UNDP, UNICEF, UNESCO i druge relevantne organizacije.) Napominjemo da općina Novo Sarajevo nema nijednu kino salu, a u bliskoj prošlosti na ovom području su egzistirale kino sale "Arena" i "Kumrovec".

Osnovi uslov za sprovođenje aktivnosti iz oblasti sporta je postojanje adekvatnih sportskih objekata i to onih koji zadovoljavaju propisane uslove i standarde. Obezbeđenje ovog uslova zahtjeva izdvajanje velikih materijalnih sredstava koja, po pravilu, ne mogu da obezbjede sami korisnici (sporski klubovi, organizacije, pojedinci). Uzme li se u obzir neophodnost sportskih objekata, kao i njihov nedostatak, jasno je da rješavanje ovog infrastrukturnog problema traži velika budžetska izdvajanja, te pronalaženje adekvatnih partnera koji bi ulagali u izgradnju istih, a sve u cilju zadovoljenja potreba stanovništva posebno mlađe populacije koja je, uglavnom, preokupirana sportskim aktivnostima. Uzme li se u obzir neophodnost sportskih objekata, kao i njihov nedostatak jasno je da rješavanje ovog infrastrukturnog problema traži velika budžetska izdvajanja te pronalaženje adekvatnih partnera koji bi ulagali u izgradnju istih, a sve u cilju zadovoljenja potreba stanovništva posebno mlađe populacije koja je, uglavnom preokupirana sportskim aktivnostima.

5.3. Zdravstvena zaštita

Dom zdravlja Novo Sarajevo je zdravstvena ustanova koja obavlja primarnu zdravstvenu zaštitu, specijalističko-konsultativnu djelatnost na području Općine. Djelatnost Doma zdravlja je, opća medicina, zdravstvena zaštita djece, zdravstvena zaštita školske djece i omladine, zdravstvena zaštita specifičnih i nespecifičnih oboljenja, zubozdravstvena djelatnost, higijensko-epidemiološka djelatnost, laboratorijska, ultrazvučna-radiološka, specijalističko-konsultativna djelatnost, fizikalna i mentalna rehabilitacija i alergološko savjetovalište.

Organizaciona jedinica Novo Sarajevo pruža zdravstvenu zaštitu za 73.584 stanovnika koji žive na području Općine Novo Sarajevo, a koja pokriva područje od $\approx 9,9 \text{ km}^2$. Organizaciona jedinica Dom zdravlja Novo Sarajevo organizovana je u 8 područnih ambulanti. Centralni objekat je Dom zdravlja Omer Maslić sa svojim Službama koji pruža usluge za 24.000 stanovnika, a područne ambulante od 2.500 do 16.500 stanovnika. Područne ambulante na području Općine Novo Sarajevo su: Ambulanta Pofalići, Velešići, Trg Heroja, Kovačići, Grbavica, Vraca, Kalesijska i ambulanta u Osnovnoj školi Vladimir Nazor. Na području Općine je centralni punkt JU Zavod za Hitnu Medicinsku pomoć koja djeluje na kompletnom području Kantona Sarajevo i pokriva svih devet Općina.

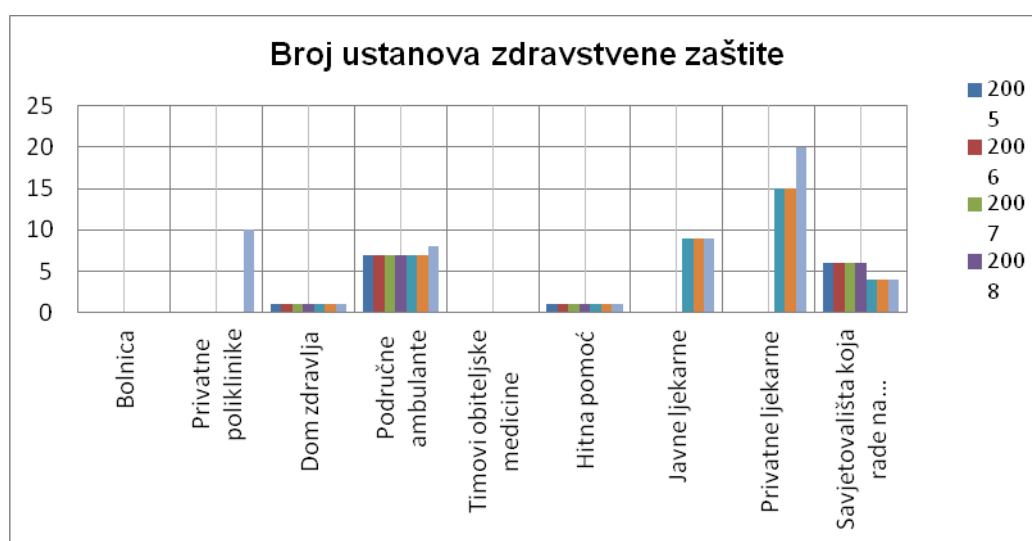
U cilju unaprjeđenja zdravstvene zaštite stanovništva: povećati broj ustanova primarne zdravstvene zaštite (ambulanti), povećati broj centara (savjetovališta) koja rade na unapređenju zdravstvene zaštite kroz prevenciju i edukaciju

U okviru ambulanti formirati timove porodične medicine koja će vršiti kontinuiranu edukaciju stanovništva u cilju podizanja svijesti o zdravlju.

Vodič kroz zdravstveni sistem i prava iz zdravstvenog osiguranja u Kantonu Sarajevo omogućava građanima da imaju uvid gdje i kako mogu ostvariti svoja prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja na što lakši i brži način.

Ustanova	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bolnica	0	0	0	0	0	0	0
Privatne poliklinike							10
Dom zdravlja	1	1	1	1	1	1	1
Područne ambulate	7	7	7	7	7	7	8
Timovi obiteljske medicine	-	-	-	-	-	-	-
Hitna pomoć	1	1	1	1	1	1	1
Javne ljekarne					9	9	9
Privatne ljekarne					15	15	23
Savjetovališta koja rade na unapređenju zdr. zaštite kroz prevenciju i edukaciju	6	6	6	6	4	4	4

Tabela18. Broj ustanova zdravstvene zaštite na području Općine Novo Sarajevo

Slika 38. Broj ustanova zdravstvene zaštite na području Općine Novo Sarajevo

Osoblje	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ukupno zdravst. radnika	1701	1815	1874	2023	2181	2164	1353
Liječnici opće prakse	94	98	100	103	104	92	82
Ukupno specijalista	219	222	213	210	210	208	206
Ginekolozi	0	0	0	0	0	0	0
Stomatolozi	134	174	150	160	175	170	165
Ljekari porodične medicine	46	56	64	74	82	86	91
Medicinski tehničari	841	885	950	1052	1143	1141	358
Ostalo osoblje	367	380	397	424	467	467	451

Tabela 19. Broj i struktura osoblja u zdravstvenim ustanovama na području Općine Novo Sarajevo

Na osnovu rezultata istraživanja kvalitet zdravstvenih usluga na Općini Novo Sarajevo je na zavidnom nivou. Što se tiče pristupnosti zdravstvenim ustanovama u poređenju sa drugim posmatranim općinama, Novo Sarajevo je sa Tuzlom na prvom mjestu.

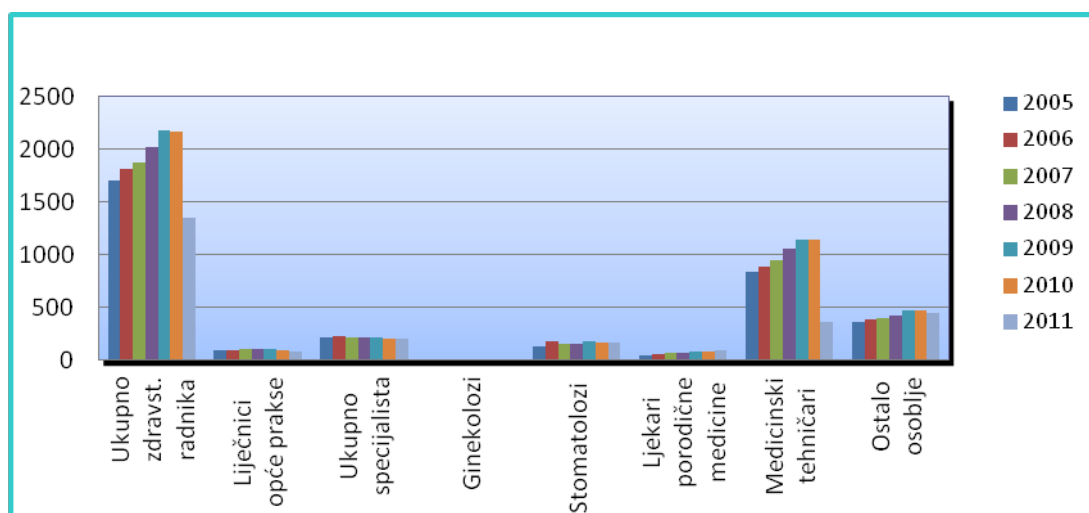
Od 2005 godine do 2011 godine smanjuje se ukupan broj zaposlenih zdravstvenih radnika. Evidentno je smanjenje broja zaposlenih u zdravstvenim ustanovama na području JLS. U zdravstvenoj ustanovi-Dom zdravlja Novo Sarajevo nedostaju zdravstveni radnici u porodičnoj medicini, što je uzrokovano promjenama unutar ove ustanove, i uspostavom novih lokaliteta za područne ambulante.

Iako podaci pokazuju da se smanjuje broj zaposlenih u odnosu na raniji period, kvalitet zdravstvenih usluga na području lokalne zajednice je zadovoljavajući.

Treba naglasiti da i pored značajnog broja educiranih doktora i medicinskih sestara, te unaprijeđene infrastrukture, uz evidentan problem nedostajućeg kadra, implementacija porodične medicine otežana je, dijelom zbog sporog procesa reorganizacije službi unutar Domova zdravlja a dijelom zbog odsustva menadžerskih vještina i neadekvatne legislative koja prati reformske promjene.

Na području Novog Sarajeva zdravstvene usluge građani mogu dobiti na 11 lokaliteta (Centralni objekat Dom zdravlja Omer Maslić, 8 područnih ambulanti, Zavod za hitnu medicinsku pomoć i Zavod za zdravstvenu zaštitu ŽTO).

Također na području ove lokalne zajednice nalazi se sjedište JU Zavoda za hitnu medicinsku pomoć koja djeluje na kompletnom području Kantona Sarajevo i pokriva svih devet Općina.

Slika 39. Broj i struktura osoblja u zdravstvenim ustanovama po godinama

Opis	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Nositelji osiguranja	0	0	0	44.394	45.859	0	0
Članovi obitelji nositelja osiguranja	0	0	0	18.343	18.347	0	0
Ukupno osiguranika	0	0	60.833	62.737	64.206	0	0

Tabela 20. Pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem

Zdravstvene usluge se pružaju na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite, tena nivou Federalnog i Kantonalnog Zavoda za zdravstvenu zaštitu. Poseban oblik zdravstvene zaštite stanovništva ostvaruje se putem javnog zdravstva.

Prema evidenciji Zavoda zdravstvenog osiguranja Općine Novo Sarajevo na dan 31.12.2008. godine na obavezno zdravstveno osiguranje bilo je prijavljeno 62.737lica od čega su44.394 nosioca osiguranja i 18.343 članova obitelji, a u 2009. godini broj je povećan za 1469 osiguranika.

U 2010. i 2011. godini ne postoje statistički podaci po pojedinim Općinama već za cijeli Kanton Sarajevo (svih devet općina) što je prikazano kako slijedi:

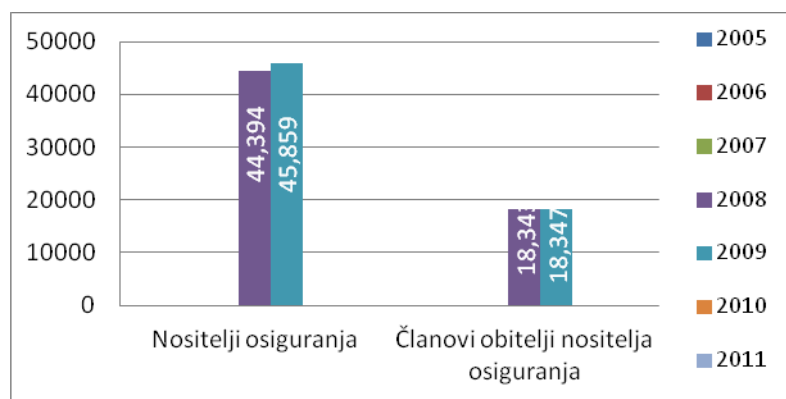
- Broj nosioca osiguranja u 2010. godini iznosio je 278.233 a u 2011. godini 284.439.
- Broj članova obitelji nositelja osiguranja u 2010. godini iznosio je 131.848 a u 2011 godini 130.127.

U Službi za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, raseljena lica i izbjelice Općine Novo Sarajevo u skladu sa Zakonom o zdravstvenom osiguranju ("Službene novine F BiH" broj 30/97, 7/02 i 70/08), te u skladu sa Zakonom o socijalnom zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ("Službene novine Kantona Sarajevo" broj 16/02, 8/03, 2/06, 21/06, 17/10 i 26/12) priznaje se pravo na zdravstveno osiguranje pod uslovom da to pravo ne mogu ostvariti na drugi način za sljedeća lica: djeca do 15 godina starosti koja su ostvarila pravo na dječiji dodatak, civilnim žrtvama rata i članovima porodice civilnih žrtava rata, raseljenim licima, povratnicima iz Kantona Sarajevo u RS, licima preko 65 godina starosti, licima u stanju socijalne potrebe.

Lica kojima je priznato pravo na zdravstveno osiguranje, zdravstvenu zaštitu ostvaruju u zdravstvenim ustanovama (Dom zdravlja, ambulantne, bolnice i dr.)

Rastuće siromaštvo, nezaposlenost i opšti osjećaj nesigurnosti i neizvjesnosti pojačavaju stanje ugroženosti i predstavljaju rastuću opasnost po zdravlje stanovništva. U cilju poboljšanja zdravstvenog stanja stanovništva potrebno je formirati posebne fondove iz kojih će se finansirati zdravstvena zaštita za sve stanovnike, bez obzira jesu li osigurani ili ne.

Prema informaciji Centra za socijalni rad Općine Novo Sarajevo poseban problem predstavljaju strani državljani koji ilegalno borave na području Općine, kao i romska populacija, obzirom da većina njih nema lične dokumente i nisu u mogućnosti ostvariti ni pravo na zdravstvenu zaštitu. To su uglavnom osobe u stanju socijalne potrebe, te višečlane porodice.

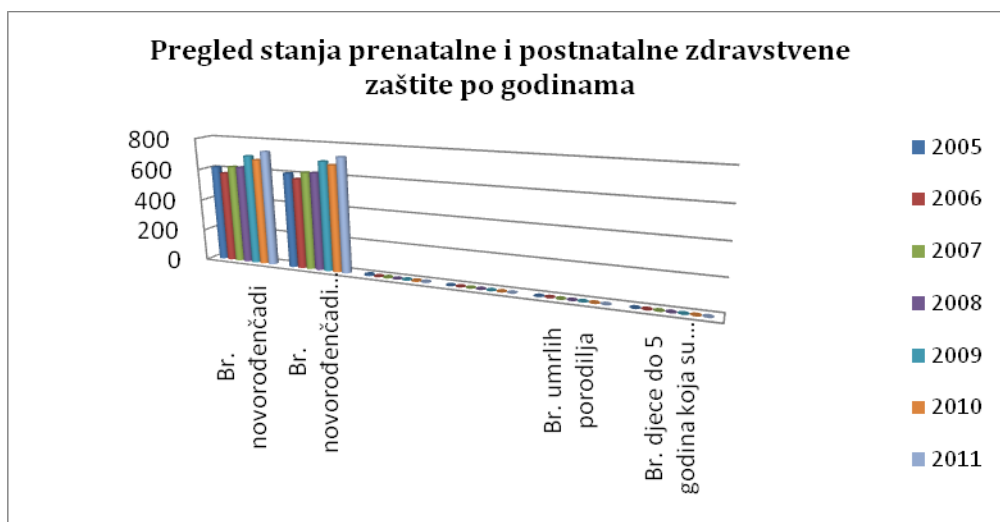
Slika 40. Pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem

Opis	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Broj novorođenčadi	612	576	621	621	698	676	732
Broj novorođenčadi uz stručnu pomoć	605	574	618	620	695	676	729
Broj umrle djece u dobi do 1 godine	7	2	4	1	3	3	3

Tabela21.Pregled stanja prenatalne i postnatalne zdravstvene zaštite

Broj novorođene djece u 2011. godini u odnosu na 2005. godinu povećan za 0,83%.

Broj rođenih uz stručnu pomoć u odnosu na isti period povećan za 0,82% , smrtnost smanjena za 0,42%.Posmatrano statistički prema podacima u tabeli, smanjena je smrtnost. Jedan od razloga za to je i povećanje svijesti kod majki-porodilja u smislu traženja pomoći od lica koja su za to kvalifikovana, te stalna briga i konsultacije sa zdravstvenim ustanovama i poslije porođaja.

Slika 41. Pregled stanja prenatalne i postnatalne zdravstvene zaštite po godinama

Zaključak

U cilju unaprijeđenja zdravstvene zaštite stanovništva povećati dostupnost i kvalitetu zdravstvene zaštite za sve stanovnike i posebno raditi na promociji zdravlja i zdravstvenoj prevenciji kod određenih kategorija stanovništva (djece, osoba starije životne dobi i radno aktivnog stanovništva), povećati broj ustanova primarne zdravstvene zaštite (ambulanti), povećati broj centara (savjetovališta) koja rade na unapređenju zdravstvene zaštite kroz prevenciju i edukaciju.

U okviru ambulantni formirati timove porodične medicine koja će vršiti kontinuiranu edukaciju stanovništva u cilju podizanja svijesti o zdravlju.

Treba naglasiti da i pored značajnog broja educiranih doktora i medicinskih sestara, te unaprijeđene infrastrukture, uz evidentan problem nedostajućeg kadra, implementacija porodične medicine otežana je, dijelom zbog sporog procesa reorganizacije službi unutar Domova zdravlja a dijelom zbog odsustva menadžerskih vještina i neadekvatne legislative koja prati reformske promjene.

Rastuće siromaštvo, nezaposlenost i opšti osjećaj nesigurnosti i neizvjesnosti pojačavaju stanje ugroženosti i predstavljaju rastuću opasnost po zdravlje stanovništva. U cilju poboljšanja zdravstvenog stanja stanovništva potrebno je formirati posebne fondove iz kojih će se finansirati zdravstvena zaštita za sve stanovnike, bez obzira jesu li osigurani ili ne.

Prema informaciji Centra za socijalni rad Općine Novo Sarajevo poseban problem predstavljaju strani državljani koji ilegalno borave na području Općine, kao i romska populacija, obzirom da većina njih nema lične dokumente i nisu u mogućnosti ostvariti ni pravo na zdravstvenu zaštitu. To su uglavnom osobe u stanju socijalne potrebe, te višeečlane porodice.

Vodič kroz zdravstveni sistem i prava iz zdravstvenog osiguranja u Kantonu Sarajevo omogućava građanima da imaju uvid gdje i kako mogu ostvariti svoja prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja na što lakši i brži način.

5.4. Socijalna zaštita

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, te Kantonalno ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice nadležni su za oblast socijalne zaštite, a općine putem nadležne službe provode dio zakona iz oblasti zaštite porodice sa djecom i zaštite civilnih žrtava rata.

Socijalna zaštita je djelatnost usmjerena na osiguranje socijalne sigurnosti građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe, odnosno trajnog ili privremenog stanja u kojem se nađe pojedinac ili porodica uzrokovano ratnim događanjima, elementarnim nesrećama, ekonomskom situacijom, psihofizičkim stanjem pojedinca i drugim uzrocima koji se ne mogu otkloniti bez pomoći društvene zajednice. Na području općine djeluje Kantonalni centar za socijalni rad u ulici Azize Šaćirbegović, u obnovljenim prostorijama koje je za potrebe centra Općina ustupila besplatno.

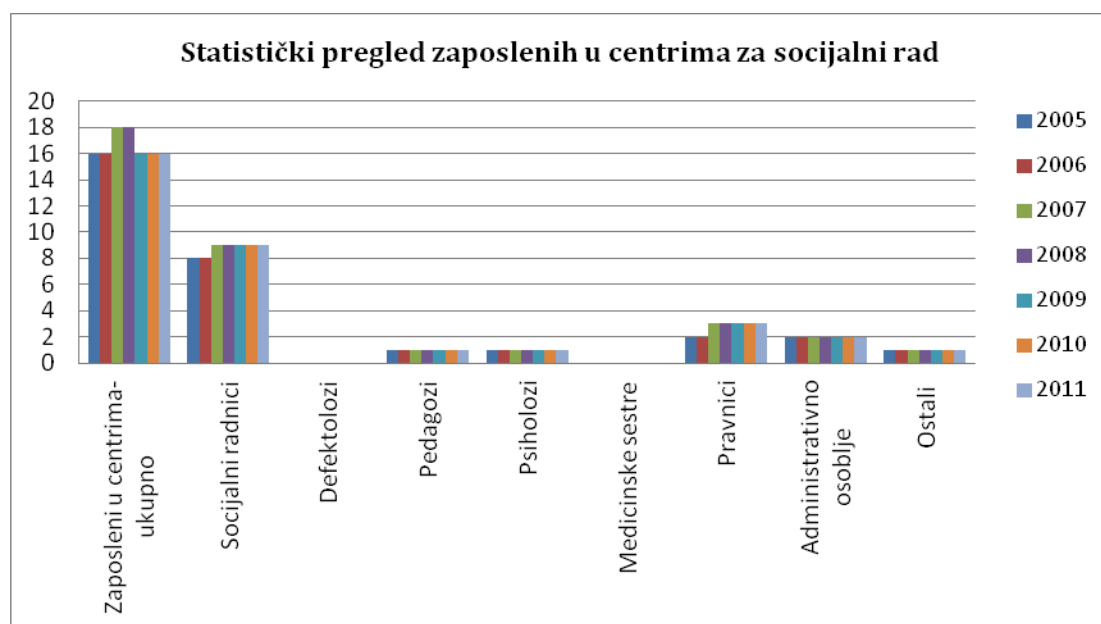
Vrsta posla	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zaposleni u centrima- ukupno	16	16	18	18	16	16	16
Socijalni radnici	8	8	9	9	9	9	9
Defektolozi	0	0	0	0	0	0	0
Pedagozi	1	1	1	1	1	1	1
Psiholozi	1	1	1	1	1	1	1
Medicinske sestre	0	0	0	0	0	0	0
Pravnici	2	2	3	3	3	3	3
Administrativno osoblje	2	2	2	2	2	2	2
Ostali	1	1	1	1	1	1	1

Tabela 22. Statistički pregled zaposlenih u centrima za socijalni rad

U službi socijalne zaštite Općine Novo Sarajevo, rad je organizovan u stručnim cjelinama koje obuhvataju: opći i socijalni rad i trijaža, zaštita braka, porodice i djece i zaštita i tretman djece i omladine sa poremećajima u ponašanju i članova porodice.

Analizom podataka vidljivo je da je broj zaposlenih u Centru za socijalni rad Općine Novo Sarajevo u period od 2007 do 2011 ostao neprimijenjen (17) unatoč sve većem obimu i složenosti poslova, kao i povećanje administrativnih poslova vezanih za široku lepezu socijalnih davanja.

Na osnovu statističkih podataka stiče se dojam da se veliki broj građana Općine nalazi u teškoj materijalnoj situaciji i dio njih su korisnici usluga Centra. Obzirom da je broj korisnika u stalnom porastu neophodno je povećati broj zaposlenih u Centru kako bi se osiguralo brže i efikasnije rješavanje zahtjeva lica u stanju socijalne potrebe.

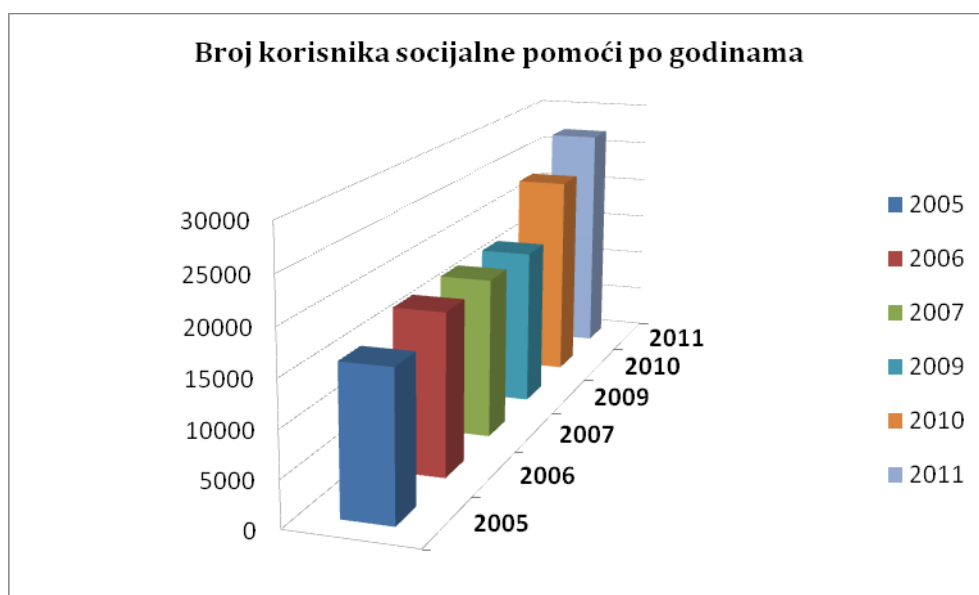
Slika 42. Statistički pregled zaposlenih u centrima za socijalni rad

Vrsta pomoći	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Stalna novčana pomoć	97	97	92	103	88	82	83
Novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	1125	468	965	55	132	208	218
Druga materijalna pomoć	0	0	0	0	3	3	3
Osposobljavanje za život i rad	67	18	19	25	31	25	4
Smještaj u drugu obitelj	31	13	6	8	20	7	8
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	134	229	231	219	101	116	144
Jednokratne novčane pomoći	557	669	587	558	644	540	642
Zdravstveno osiguranje	66	68	71	70	73	82	81
Usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada	10.637	13.150	13.162	20.249	14.115	19.936	23.343
Kućna njega i pomoć u kući	0	0	0	0	0	0	0
Dječiji dodatak	2750	2500	2098	1951	1801	1771	1786
Naknada umjesto plaće roditelju koji je u random odnosu	250	248	239	268	336	360	386
Naknada umjesto plaće roditelju koji nije u random odnosu	198	201	211	218	204	177	231
Ukupno osoba	15912	17661	17681	23724	17548	23307	26929

Tabela 23. Vidovi pomoći koji se isplaćuju putem centra za socijalni rad i broj korisnika pomoći

Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ("Službene novine FBiH" broj: 36/99, 54/04, 14/09) i Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ("Službene novine Kantona Sarajeva" broj: 16/02, 8/03, 2/06, 21/06, 17/10 i 26/12) utvrđene su gore navedene vrste pomoći koje se isplaćuju korisnicima putem Centra za socijalni rad. Socijalna zaštita je usmjerena na osiguranju socijalne sigurnosti njenih građana i njihovih obitelji u stanju socijalne potrebe. Isplate dječijeg dodatka, naknade umjesto plaće porodiljama u radnom odnosu in a Biro-u, vrše se putem Službe za rad i socijalna pitanja, zdravstvo,

izbjeglice i raseljena lica Općine Novo Sarajevo. Primjetan je porast broja korisnika svih vidova pomoći po godinama, osim u 2009 godini kada je veliki broj korisnika na osnovu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH" broj 14/09) izgubilo pravo na novčanu naknadu za invalidnost do 80% te samim tim je broj korisnika naglo smanjen. Također se vidi da je u period od 2005-2011 godine porastao broj svih usluga socijalnog i drugog stručnog rada Centra za socijalni rad. Prema podacima Centra povećava se i broj lica koji se obraćaju sa zahtjevom za pravo na topli obrok tako da Općina Novo Sarajevo ima 1027 korisnika javne kuhinje, koja u skladu sa Uredbom o priznavanju prava na topli obrok ("Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 24/06) koriste jedan topli obrok dnevno. Prilikom podnošenja zahtjeva korisnici sami biraju gdje će to pravo ostvarivati (javne kuhinje: Merhameta, Crvenog križa, Kruh Svetog Ante i Caritas). Također je povećan broj lica koji imaju priznat status RVI, CŽR, demobilisanog borca i penzionera, a traže pomoć Centra.

Slika 43. Broj korisnika socijalne pomoći po godinama

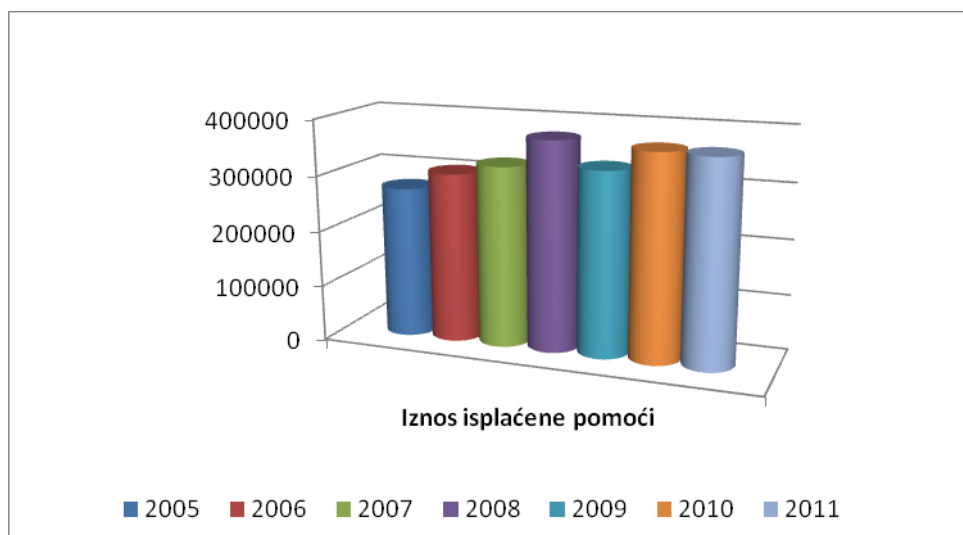
Vrsta pomoći	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
stalna novčana pomoć	15.919,00	15.874,00	15.517,00	15.574,00	15.702,00	14.182,00	15.468,34
novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	129.509,00	37.481,50	51.517,00	72.990,00	13.560,00	30.880,00	19.890,00
druga materijalna pomoć	0	0	0	0	0	0	0
osposobljavanje za život i rad	0	0	0	0	0	0	0
smještaj u drugu obitelj	0	0	0	0	0	0	0
smještaj u ustanove	0	0	0	0	0	0	0

socijalne zaštite							
jednokratne novčane pomoći	2.172,40	2.122,60	1.990,00	1.988,75	1.697,50	1.662,50	1.872,50
zdravstveno osiguranje	3.150,00	3.636,00	3.678,30	3.731,67	3.715,00	4.320,00	5.523,30
usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada	0	0	0	0	0	0	0
kućna njega i pomoć u kući	0	0	0	0	0	0	0
dječiji dodatak	140.690,50	129.142,00	130.858,58	134.291,20	138.121,75	130.695,33	127.095,04
naknada umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu	82.946,00	90.719,00	93.239,17	124.669,00	129.965,75	160.199,83	169.359,42
naknada umjesto plaće roditelju koji nije u radnom odnosu	27.465,75	25.955,80	27.360,00	26.404,42	27.340,00	25.640,00	26.140,00
Ukupno sredstava	272343,6	304930,9	324160,0	375917,3	330102	367579,6	365348,6

Tabela 24.Iznos isplaćene pomoći putem Centra za socijalni rad

Sredstva za finansiranje korisnika socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom osiguravaju se u skladu sa Federalnim i Kantonalnim Zakonom, sredstvima iz Federalnog i Kantonalnog budžeta.

Primjetan je porast broja korisnika zdravstvenog osiguranja putem Centra za socijalni rad kao i finansijska izdvajanja za naknade umjesto plaće ženi majci porodilji koja je u radnom odnosu ili na birou. Izdvajanje za korisnike prava na dječiji dodatak ima tendenciju opadanja. Novčana naknada za njegu i pomoć druge osobe je u period 2008-2009 drastično opala obzirom da su Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata, zaštiti porodice sa djecom ("Službene novine FBiH" broj: 14/9) veliki broj korisnika izgubio pravo na istu.

Slika 44. Pregled isplaćene pomoći po godinama

Zaključak

Na osnovu statističkih podataka stiče se dojam da se veliki broj građana općine nalazi u teškoj materijalnoj situaciji i dio njih su korisnici usluga Centra za socijalni rad. Obzirom da je broj korisnika u stalnom porastu neophodno je povećati broj zaposlenih u Centru kako bi se osiguralo brže i efikasnije rješavanje zahtjeva lica u stanju socijalne potrebe. Takođe je potrebno i inicirati izmjene pozitivnih zakonskih propisa koji regulišu socijalnu zaštitu na federalnom odnosno kantonalnom nivou, sa posebnim akcentom na priznavanje prava na dječiji dodatak, te naknade za porodilje.

Stavljanjem u funkciju Centra za razvoj karijere poboljšat će se mogućnost zapošljavanja mladih i time socijalna inkluzija posebno rizičnih skupina stanovništva. Općina će kroz razvoj i unaprijeđenje suradnje sa NVO i višim nivoima vlasti raditi na promicanju socijalne zaštite i socijalne inkluzije što treba doprinijeti ujednačavanju životnih šansi za sve kategorije stanovništva. Putem Centra za zdravo starenje povećat će se socijalna uključenost osoba treće životne dobi.

5.5. Stanovanje

U toku ratnih dejstava uništen je ili oštećen veliki dio stambenog fonda Općine, tako da je oštećenost stambenog fonda Općine iznosila 36% od ukupno oštećenog stambenog fonda Kantona Sarajevo. Sa oštećenjem većim od 40% evidentirano je 37% stambenog fonda.

Kroz aktivnosti realizovane vlastitim sredstvima, kao i sredstvima Grada, Kantona i humanitarnih organizacija, saniran je veliki broj stambenih jedinica u objektima individualnog stanovanja, kao i zajednički dijelovi devastiranih objekata kolektivnog stanovanja. Imajući u vidu stepen devastacije u periodu 1992-1995. godina i ograničenost raspoloživih sredstava, štete na zgradama kolektivnog stanovanja još uvijek nisu u cijelosti sanirane.

Trenutno je evidentirano 16 totalno devastiranih objekata kolektivnog stanovanja sa 64 stambene jedinice.

Veliki problem predstavljaju objekti kolektivnog stanovanja na kojima do sada nije izvršena sanacija zajedničkih dijelova, te nisu stvoreni uslovi za sanaciju stambenih jedinica. Određeni broj objekata nije zadržan novim Regulacionim planovima što predstavlja dodatni problem. U cilju prevazilaženja ovog problema i stvaranja uslova za povratak općina je u saradnji sa Kantonalnim ministarstvom stambene politike Kantona Sarajevo i Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine pokrenula aktivnosti na da se izvrši relokacije takvih objekata u jedan novi objekat koji bi se izgradio u ulici Ivana Gorana Kovačića. Procjenjuje se da na području Općine Novo Sarajevo 2011.godine bilo

34,973 stambenih jedinica od čega u 5853 objekata individualnog stanovanja (12.550 stambenih jedinica) i 22.423 stambenih jedinica u objektima kolektivnog stanovanja. Individualni objekti su najvećim dijelom smješteni u padinskim dijelovima općine, odnosno 35,88 % stambenih jedinica je smješteno u objektima individualnog stanovanja, a 64,12 % u objektima kolektivnog stanovanja.

Broj stambenih jedinica	Broj stanovnika	Prosječan broj stanovnika po stanu
34.973	73.371	2,10

Tabela 25. Prosječan broj stanovnika po stanu

Broj stanova		
Vrsta stambenog fonda	1991 godina	2011 godina
Individualni stanovi (u kućama)	9.908	12.550
Stanovi u objektima kolektivnog stanovanja	22.041	22.423
Ukupno	31.949	34.973

Tabela 26. Uporedni pregled broja stambenih jedinica

Novi Zakon o održavanju zajedničkih dijelova zgrada i upravljanje zgradama preciznije definiše nadležnosti etažnih vlasnika, upravitelja, općinskih i kantonalnih vlasti u održavanju i upravljanju stambenim zgradama. U zakonu je utvrđena obaveza općina za realizaciju „nužna popravka“ na stambenim zgradama, dok je za saniranje „ratnih šteta“ na stambenim objektima nadležan Kanton Sarajevo.

Naziv mjesne zajednice	Broj zgrada	Broj stambenih jedinica	Broj kuća	Broj stambenih jedinica	Samostalni poslovni Objekti
G Velešići	14	234	453	899	12
Čengiđ Vila I	33	2436	21	25	23
Kvadrant	9	471	6	29	0
Hrasno	22	1132	27	1	17
Trg Heroja	41	3470	12	28	24
Grbavica I	65	3342	35	69	30
Dolac	32	1364	327	658	36
Čengiđ Vila II	14	854	0	0	11
Pofalići I	39	366	970	1737	4
Velešići	39	240	462	833	25
Hrasno Brdo	23	138	1148	2768	15
Malta	18	1769	0	0	18
Pofalići II	2	42	1199	1757	2
Željeznička	32	1396	2	1405	54
Grbavica II	54	3147	82	176	12
Kovačići	47	1364	74	148	11
Vraca	47	585	682	1399	22
G Kovačići	6	73	353	618	3
Ukupno	537	22423	5853	12550	319

Tabela 27. Stambeni objekti po mjesnim zajednicama

Pojam nužne popravke Zakon je definisao kao trajno rješenje problema na stambenim zgradama koje se preduzimaju u slučajevima koji mogu ugroziti ljudske živote. Utvrđena je obaveza općina da svojim aktima regulišu način izvršenja nužne popravke. Budući da je općina druga po broju stambenih objekata na području Kantona, kao i uzimajući u obzir veliku oštećenost objekata u ratnim dejstvima, to je ova problematika bila veoma izražena u poslijeratnom periodu. Općinskim službama su se u proteklm godinama stalno obraćali stanari, upravitelji, mjesne zajednice sa zahtjevima za sanacije krovova, liftova, fasada, kao i drugih zajedničkih dijelova stambenih objekata. Općinska služba stambene i komunalne poslove, poslove obnove, razvoja i zaštite okoliša ima oko 400 evidentiranih zahtjeva za sanaciju, koji se uglavnom odnose na sanaciju oštećenih krovova, liftova i fasada, te oko 100 zahtjeva za nužnom popravkom.

Na području Općine Novo Sarajevo koje je nakon rata znatno smanjeno, stvorila se neravnomjerna urbanizacija. Velika gustina naseljenosti stanovništva nije praćena razvojem odgovarajuće infrastrukture. Zemljište koje se zauzima bespravnom gradnjom, u većini slučajeva nema obezbjeđenu komunalnu infrastrukturu, niti mogućnost da se ona naknadno uvede na redovan način. Nekontrolisana izgradnja, te pojedinačni interesi i pojedinačno projektovanje su van stručne brige i usmjeravanja. U ukupnom obimu ove izgradnje, broj bespravno izgrađenih objekata premašuje broj objekata građenih po odobrenju. Razlozi su nepoštivanje zakona i neprovođenje odluka inspekcijske službe. Jedna od posljedica bespravne gradnje je pogoršanje stabilnosti terena i pojava klizišta, gdje najveći problem predstavlja fizička opasnost za stanovnike koji žive na nestabilnom terenu. Nedostatak uređenih lokacija za izgradnju je također jedan od uzroka bespravne izgradnje što je posljedica neusklađenosti prioriteta razvoja, te je neophodno korištenje prostora staviti u službu kvaliteta življenja.

Zaključak

Budući da općina Novo Sarajevo raspolaže velikim brojem objekata kolektivnog stanovanja, i uzimajući u obzir veliku stepen oštećenja na stambenim objektima u periodu ratnih dejstava i nekontinuirano održavanje objekata kolektivnog stanovanja, problemi u oblasti stanovanja postaju veoma izraženi. Ovo se naročito javlja nakon procesa promjene strukture vlasništva stambenih jedinica, odnosno pretvaranjem društvenog-državnog vlasništva u privatno vlasništvo (nosioci stanarskog prava su privatizovali stanove i postali vlasnici stanova i zajedničkih dijelova objekata kolektivnog stanovanja). Održavanje i upravljanje zajedničkim dijelovima zgrada se od strane etažnih vlasnika povjerava „upraviteljima“ zgrada i isto se finansira iz sredstava koja se prikupljaju na račun etažnih vlasnika koja najčešće nisu dovoljna ni zaredovno održavanje. Općinskim službama se oddonošenja Zakona (2007. godine) stanari, upravitelji, mjesne zajednice obraćaju sa zahtjevima za velike opravke na sanaciji krovova, liftova, fasada, kao i drugih zajedničkih dijelova stambenih objekata gdje gotovo svu nadležnost imaju Upravitelji i Kantonalno ministarstvo stambene politike. U tom pravcu, treba poboljšati saradnju sa svim učesnicima procesa u cilju iznalaženja rješenja za sanaciju preostalih 16 ratom devastiranih objekata kolektivnog stanovanja sa 64 stambene jedinice kao i osigurati siguran izvor sredstva za redovne poslove na velikim opravkama na useljenim a neredovno održavanim objektima. Bespravna stambena izgradnja na području Općine ostavila je teške posljedice koje bi mogle, ako im se ne posveti puna pažnja, odnosno ne pristupi sistemskom rješavanju problema uzrokovati trajnim posljedicama na urbano gradsko područje. U periodu od 2006. do 2013. godine zaprimljeno oko 3.000 zahtjeva za legalizaciju bespravno izvedenih radova i izgrađenih objekata (pretežno se radi o individualnim stamb. objektima što znači da na oko 51 % individualnih stambenih objekata koji egzistiraju na području Općine su bespravno izvedenih građevinski radova ili su bespravno izgrađeni novi objekti Dosadašnja praksa je pokazala da Odluke o legalizaciji bespravno izgrađenih objekata same po sebi nisu dovoljne jer i dalje ostaje veliki broj investitora koji iz različitih razloga ne legaliziraju svoje objekte /nedostatak plansko-provedbene

dokumentacije, klizišta koja se prethodno trebaju sanirati da bi se legalizirale građevine, nedostatak novčanih sredstava za sam proces legalizacije, nezainteresiranost investitora za legalizaciju i dr./ . Neophodno je paralelno djelovati na uzroke i posljedice koje reproducira bespravna izgradnja i u istom mahu poduzimati akcije na ublažavanju ili anuliranju i posljedica i uzroka ove pojave.

5.6. Civilna zaštita

Oblast zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća je obrađena u Federalnom Zakonu o zaštiti i spašavanju koji treba da se implementira kroz izgradnju struktura civilne zaštite. Civilna zaštita obuhvata: ličnu i uzajamnu zaštitu građana, mjere zaštite i spašavanja, štabove civilne zaštite, povjerenike civilne zaštite, jedinice civilne zaštite, službe zaštite i spašavanja i rukovođenje i upotreba snaga i sredstava civilne zaštite. Formiranje jedinica, službi, povjerenika i štabova civilne zaštite je uslovljeno procjenom ugroženosti teritorije općine Novo Sarajevo (dostavljena u el. formi), a sam proces aktiviranja i djelovanja struktura civilne zaštite se odvija u tri faze: faza prevencije, faza djelovanja u momentu nastanka prirodne nesreće i faza otklanjanja posljedica djelovanja prirodne ili neke druge nesreće.

Centralno mjesto i ulogu u sistemu zaštite i spašavanja ima općina kao jedinica lokalne samouprave, a i 60% sredstava posebne namjene koje se izdvajaju iz plaća uposlenih pripada - vraća se općini i vodi na posebnom finansijskom računu. Na području općine se odvija ukupni život i rad ljudi, tu se nalaze sva materijalna i druga dobra: imovina građana, imovina pravnih i drugih subjekata u kojima ljudi rade i stvaraju uslove za život kao i imovina koja služi za ostvarivanje drugih potreba kao što su kulturne, obrazovne, sportske i druge potrebe, pa je organizacija sistema zaštite i spašavanja na lokalnoj razini prioritet.

Stoga izgradnja sistema zaštite i spašavanja mora uvijek polaziti od općine, a kantoni i Federacija BiH, te država predstavljaju nadogradnju tog sistema koji je uvezan u jedinstven sistem zaštite i spašavanja.

Ključni problem u funkcionisanju sistema zaštite i spašavanja je u nepostojanju podzakonskog propisa kojim bi se jasno definisalo ko su obveznici civilne zaštite, odnosno na koji način će se vršiti popuna i pozivanje obveznika civilne zaštite. Nakon gašenja federalnog ministarstva odbrane, početkom 2006. godine, ne postoji način mobilizacije i aktiviranja pripadnika civilne zaštite, tzv. rezervnog sastava koji bi činili građani različitih zanimanja i obučenosti.

Od 2004. godine počinje sa izgradnjom struktura civilne zaštite, formiraju se štab CZ u općini, Službe zaštite i spašavanja (služba zaštite od požara, služba prve medicinske pomoći i služba za spašavanje iz ruševina) i planiraju popune jedinica opće i posebne namjene po mjesnim zajednicama, kao i uspostava povjerenika civilne zaštite.

Zaključak

Uz gore navedene opće konstatacije i analizu stanja prioriteta u narednom periodu će biti:

- *utvrđivanje sistema evidencije pripadnika civilne zaštite i njihovog pozivanja i mobilizacije,*
- *izgradnja struktura - jedinica CZ i povjerenika na područjima mjesnih zajednica,*
- *stavljanje u punu funkciju rada operativnog centra i sistema za uzbunjivanje stanovništva,*
- *obuka građanstva i jedinica opće i posebne namjene te povjerenika CZ,*
- *jačanje saradnje sa ustanovama i udruženjima od značaja za sistem zaštite i spašavanja (policija, crveni križ, gorska služba spašavanja, radio amateri i dr.),*
- *dalje opremanje struktura civilne zaštite,*
- *izgradnja objekata za potrebe CZ (vatrogasni dom sa pratećim objektima),*
- *sanacija javnih skloništa i*
- *izrada planske dokumentacije.*

5.7. Sigurnost građana

Godina	Ukupan broj krivičnih djela	Ukupan broj prijavljenih počinilaca	Broj krivičnih djela po poznatom počinocu	Broj krivičnih djela po nepoznatom počinocu	Procenat ukupne rasvijetljenosti	Broj počinilaca maloljetni-ka	Ukupan broj prijavljenih prekršaja
2005	1928	1928	297	1631	88,39%	156	
2006	1635	1635	334	1301	50,51%	109	
2007	1546	1546	281	1265	50,00%		
2008	1290	1290	624	1046	67,00%	58	1918
2009	1335	1335	196	1139	57,00%	52	17277
2010	1276	1276	256	1083	60,00%	31	17818
2011	1374	1374	195	1179	50,00%	71	15520

Tabela 28. Kriminalitet i javni red i mir: stepen otkrivenosti

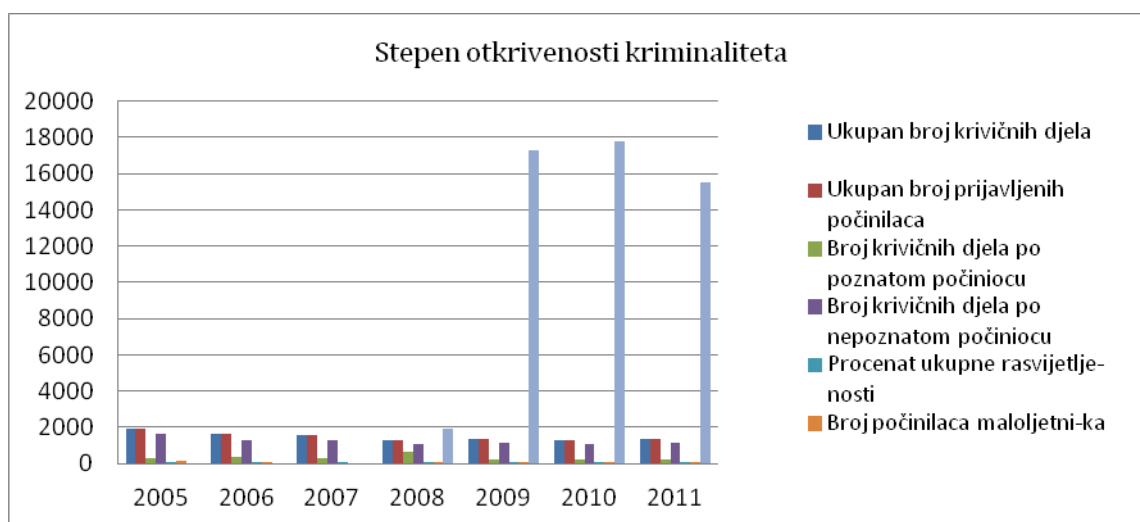
Analizom podataka za period 2005-2011 vidljivo je da je procenat otkrivenosti bio daleko najveći u period januar-december 2005. godine – 88,39%, kao i da je broj počinilaca maloljetnika u tom period u porastu.

Ukupan broj prijavljenih prekršaja za period 2009-2010 godina bio je približno isti, dok je vidljivo da je 2011. godine primjetna tendencija opadanja.

Prekršaji po javnom redu i miru su, pored sigurnosti prometa na cestama, jedno od najbrojinih prekršajnopornih područja. Temeljeći iskaz na policijskim izvještajima, treba napomenuti dasu počinitelji ovih oblika protupornih ponašanja uglavnom primarni (ranije nekažnjavani), delikventi, srednje životne dobi (preko 36 godina života), teda su među prekršiteljima najbrojniji oni koji su ušli u kažnjivu zonu prosjačenjem, tučama, ili fizičkim napadima i naročito drskim ponašanjem. Ovi podaci čine preventivne aktivnosti složenim, jer se u pravilu radi o stihijskom ponašanju koje je teško predvidjeti i sistematski preduprjeđivati.

Prosjeck broj prekršaja po javnom redu i miru na području Općine Novo Sarajevo za period 2006 – 2010. godine je 1.204 prekršaja. U navedenom periodu uočljiv je konstantan porast u broju prekršaja po javnom redu i miru (u 2006 godini je zabilježen 751 prekršaj, dok je u 2011. godini zabilježeno 2350 prekršaja).

Za suprostavljanje ovim oblicima delikvencije potrebno je daljnje poduzimanje kontinuiranih opštih preventivnih akcija, naročito putem prisustva policije na ulicama, kontrole ugostiteljskih objekata (za koje se zna dasu mjesta okupljanja kriminogenih osoba), promocije zdravog života, osiguranja kvalitetnog slobodnog vremena za mlade i sl.

Slika 45. Stepen otkrivenosti kriminaliteta

Opis	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Krvni delikti	1		1		2		2		3		0		0	
Organizirani i privredni kriminal	65		72		31		34		66		64		46	
Imovinski delikti	21		150		1610		1371		2290		1401		1468	
Narkomanija	48		52		36		38		28		10		14	
Trgovina ljudima-prostitucija	1		4		2		0		2		0		0	
Ostala krivična djela	19		163		1265		1046		1335		1276			
Ukupan broj/procenat	28		5								2			
Maloljetnička delikvencija	88		66		154		61		91		90		43	

Tabela 29.Struktura kriminaliteta

Prema strukturi kriminaliteta i broju prijavljenih krivičnih djela dominiraju krivična djela (imovinski delikti), teške krađe, krađe, razbojništva, oštećenja tuđih stvari itd. Objekti napada pri vršenju krivičnih djela protiv imovine najčešće su bili automobili, zatim stambeni objekti, te prodavnice i poslovni objekti.

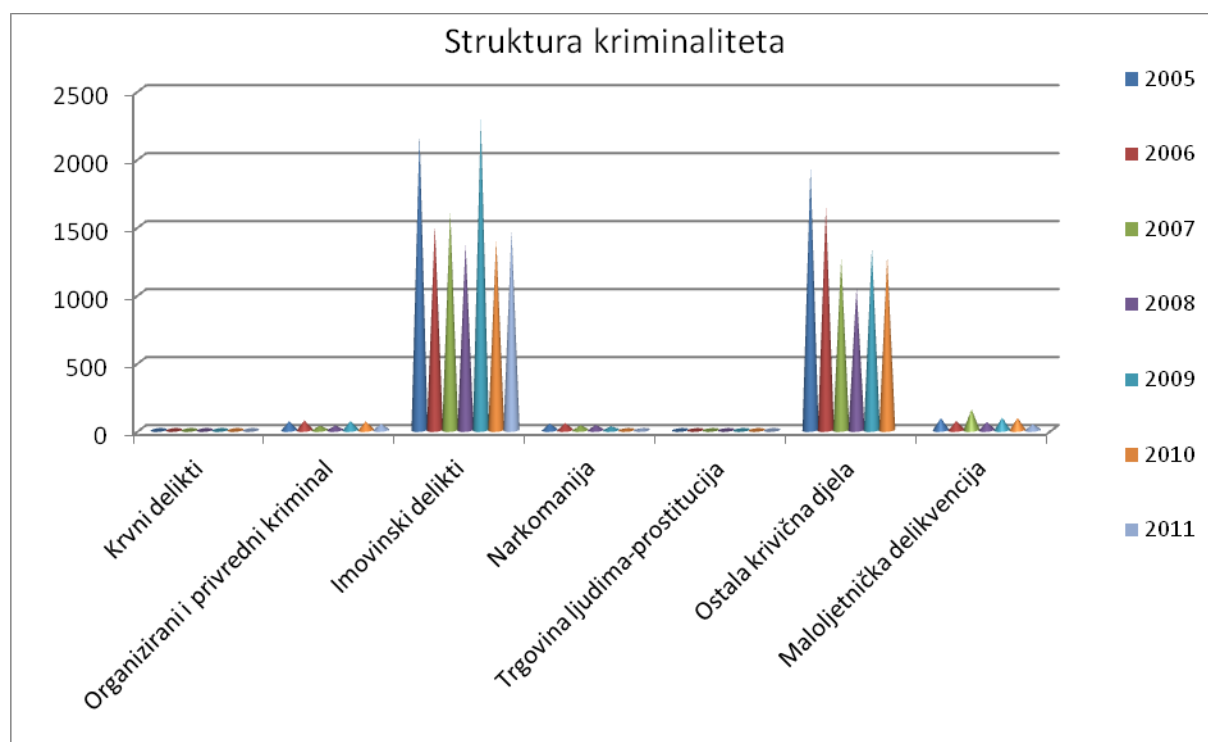
Statistika pokazuje da se kriminalitet sam po sebi povezuje sa pripadnicima nižih društvenih klasa. Uostalom ljudi iz nižih slojeva društva imaju najveći poticaj začinjenje krivičnih djela i ovi ljudi koji prolaze kroz finansijske poteškoće najčešće postaju i žrtve. Čini se logičnim da ljudi koji ne mogu dobiti željena dobra i usluge konvencionalnim putem, kao posljedicu toga čine krađe ili se bave drugim ilegalnim aktivnostima – kao što je ilegalna trgovina opojnim drogama – (kako bi ih dobili).

Ove aktivnosti se nazivaju instrumentalni zločini. Za one koji živeu siromaštvu također se vjerujeda počine nesrazmjeran broj ekspresivnih zločina, kao što su silovanja i nanošenje tjelesnih povreda, što predstavlja rezultat njihovog bijesa, ljutnje i frustracija usmjerenih protiv društva. Alkohol i droga su veoma česti u siromašnim područjima, što samo pospješuje nasilje.

Na području Kantona Sarajevo u period od 2006-2010 godine imovinski kriminalitet je u prosjeku činio 73% ukupno registrovanog kriminaliteta.

Neka bitna obilježja imovinskog kriminaliteta danas su: masovnost (veliki udio u ukupnom kriminalitetu), recidivizam i profesionalizam (povrat u činjenju i specijalizacija za određeni oblik imovinskih delikata), organiziranost, velika tamna brojka (krivična djela koja su počinjena, a nisu prijavljena ili primjećena).

U 2010. godini na području Općine Novo Sarajevo zabilježen je porast razbojništava (147 krivičnih dijela u toku jedne godine). Poznato je da razbojništvo predstavljaju najopasniji oblik imovinskih delikata jer se primjenom ili prijetnjom silomod osoba oduzimaju novac, predmeti od vrijednosti i sl. Krivična djela razbojništava se najčešće čine prema maloljetnicima i ženama. Izvršioc razbojništava su uglavnom povratnici u vršenju krivičnih djela (oko 50%).

Slika 46. Struktura kriminaliteta

Zaključak

Kako je teška ekonomska situacija i prisutno siromaštvo dovelo do povećanja krivičnih djela, sa posebno izraženim imovinskim kriminalitetom, često u recidivu, te trgovina i korištenje opojnih droga i alkohola, to je potrebno preduzeti preventivne mjere i razviti programe koji će doprinijeti stvaranju sigurnog, zdravog i poželjnog okruženja za život i rad. Poseban akcenat daće se projektima koje će se u saradnji sa NVO provoditi u osnovnim školama, s ciljem prevencije nasilja i suprostavljanja svim oblicima delikvencije, te edukacija s medicinskog aspekta o zdravom načinu odrastanja i opasnostima koje nose narkomanija i alkoholizam. Potrebna je jača saradnja policije i Centra za socijalni rad vezano za sigurnost građana.

5.8. Osjetljive/ranjive grupe

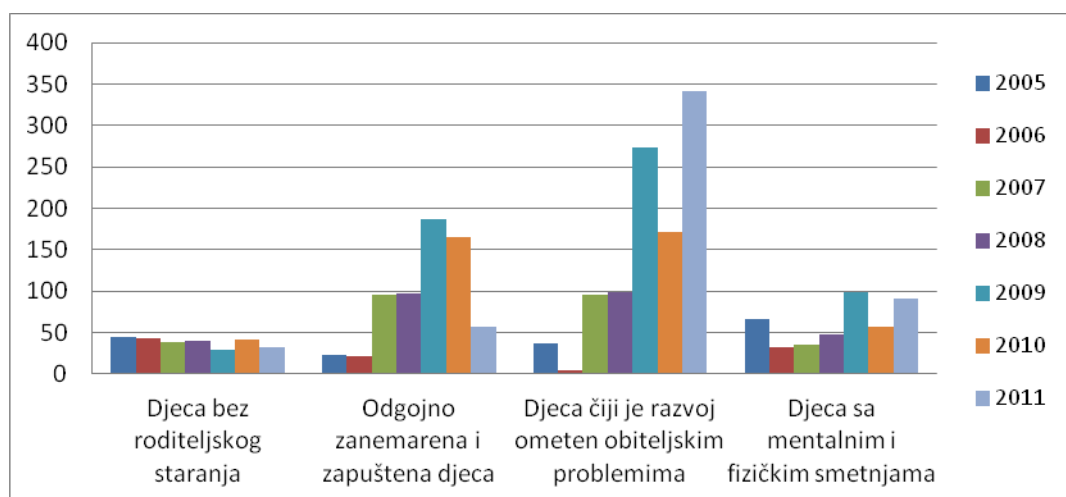
Ustanove socijalne zaštite zbrinjavaju djecu i omladinu bez roditeljskog staranja, djecu i omladinu čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, djecu i omladinu kojima je Odlukom Suda izrečena odgojna mjera smještaja, tjelesnu i fizički oštećenu djecu, omladinu i odrasla lica, odrasla i starija lica kojima je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna stalna pomoć i njega drugog lica, jer sama ne mogu udovoljiti osnovnim životnim uvjetima, te psihički bolesna lica koja nisu u mogućnosti daim se socijalna zaštita osigura drugim oblicima (član 58, 59, 60, 61, Zakona o socijalnoj zaštiti).

Romi kao ranjiva kategorija stanovništva, imaju problem prvenstveno vezano za stambeno zbrinjavanje, obzirom da veliki dio ove populacije nema riješeno stambeno pitanje, mijenjaju prebivalište, ili boravište zbog čega ne mogu ostaviti pravo na zdravstvenu zaštitu, a veliki problem je i obrazovanje romske djece, upravo zbog čestih migracija.

Maloljetnici	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Djeca bez roditeljskog staranja	45	43	39	40	29	41	33
Odgojno zanemarena i zapuštena djeca	23	22	96	97	187	165	57
Djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim problemima	37	4	96	98	273	172	341
Djeca sa mentalnim i fizičkim smetnjama	66	33	35	47	99	57	91
Ukupno:	171	102	266	282	588	435	522

Tabela 30. Ranjive grupe- maloljetnici

Primjetno je da je broj djece čiji je razvoj ometen obiteljskim problemima u 2011 godini 341, dok je u 2010 taj broj bio 172, dok je s druge strane broj odgojno zanemarene djece u 2010 godini bio 165 a u 2011 godini 57. Djeca bez roditeljskog staranja su kategorije korisnika čija zaštita zahtjeva i primjenu odredbi Porodičnog zakona. Osnovni oblici zaštite za ovu kategoriju su: smještaj u drugu porodicu, smještaj u ustanove za brigu o djeci bez roditeljskog staranja, obezbjeđivanje zdravstvene zaštite i školovanje i osposobljavanje za rad. Primjena odredbi Porodičnog zakona obuhvata i sljedeće oblike i mjere zaštite za djecu bez roditeljskog staranja: starateljstvo i usvojenja.

Slika 47. Ranjive grupe po vrstama-maloljetnici

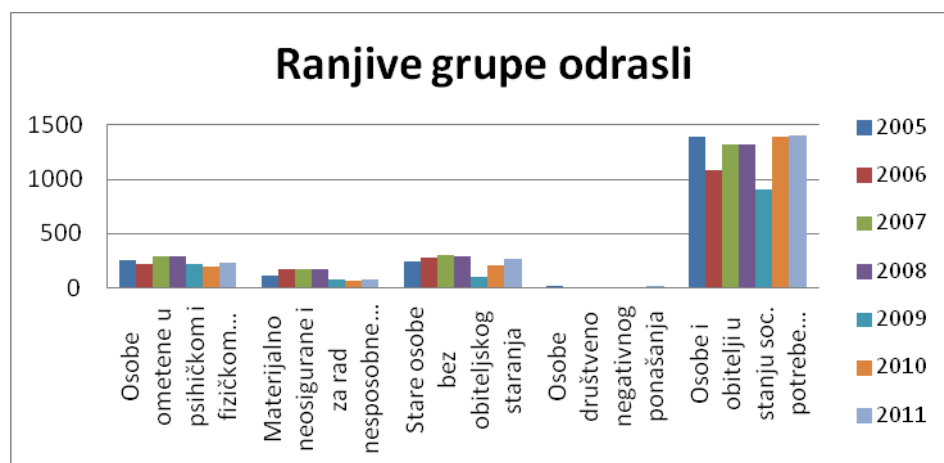
Odrasli	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Osobe ometene u psihičkom i fizičkom razvoju i osobe sa invaliditetom	254	226	295	296	222	192	229
Materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe	110	170	170	170	79	73	79
Stare osobe bez obiteljskog staranja	245	275	309	295	98	211	274
Osobe društveno negativnog ponašanja	17	5	5	6	12	14	18
Osobe i obitelji u stanju soc. potrebe kojima je usljed posebnih okolnost potrebna pomoć	1395	1082	1324	1316	904	1391	1408
Ukupno:	2021	1758	2103	2083	1315	1881	2008

Tabela 31. Ranjive grupe- odrasli

Analizom podataka evidentno je da na području Općine Novo Sarajevo, postoji porast broja „ranjivih grupa“ kako maloljetnih tako i odraslih. Djeca sa posebnim potrebama pohađaju specijalne škole (Osnovna škola Vladimir Nazor i Srednja škola za stručno osposobljavanje). Postoji i Zavod za vaspitanje muške djece i omladine Sarajevo – „Hum“. Za lica treće životne dobi kao najranjiviju grupu otvoren je i Centar za zdravo starenje kao oblik društvenog okupljanja, čiji je osnovni cilj poboljšanje kvaliteta života osoba treće životne dobi i njihove socijalne uključenosti u zajednicu. Uspostava ovog Centra je rezultat realizacije projekta „Promocija mreža za zdravo starenje“ iniciranog 2009 godine od strane Yanus Public Health organizacije iz Nizozemske i Udruženja „Partnerstvo za javno zdravlje“ BiH a sve u sklopu Matra projekta Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske. U sklopu Centra pored radionica, sekcija, i aktivnosti, edukativnih predavanja, organizovana su i savjetovaništa za socijalno-zdravstvena, pravna i druga pitanja, te pružanje različitih vrsta zdravstvenih i terapijskih usluga kao i usluga socijalne zaštite.

Kao poseban cilj ističe se da je neophodno podignuti nivo društvene brige za djecu i omladinu sa posebnim potrebama, odnosno djecu sa mentalnim i fizičkim smetnjama, sa naglaskom na pružanje

usluga podrške u skladu sa individualnim potrebama svakog djeteta, a u svrhu smanjenja stepena socijalne isključenosti.

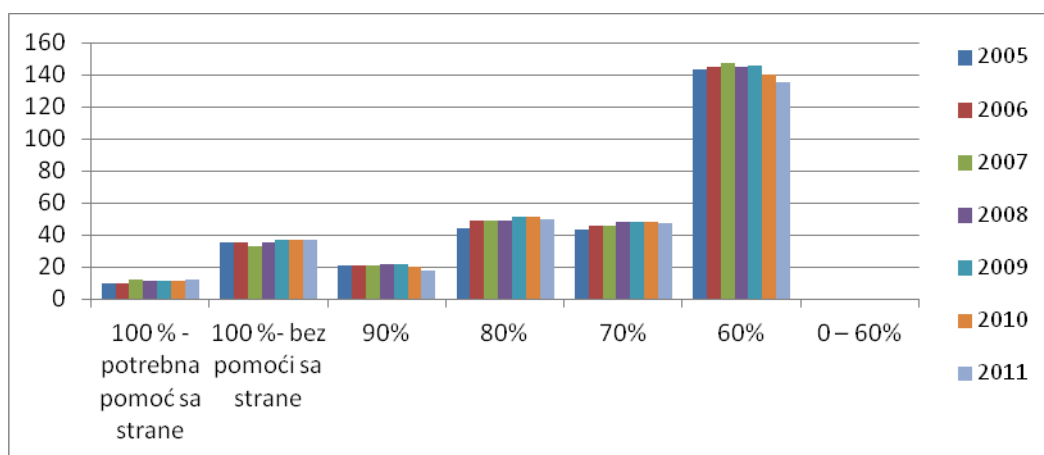
Slika 48. Ranjive grupe po vrstama-odrasli

Kategorija	Razina invaliditeta	Broj invalida						
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
I	100 % -potrebna pomoć sa strane	10	10	12	11	11	11	12
II	100 %- bez pomoći sa strane	35	35	33	35	37	37	37
III	90%	21	21	21	22	22	20	18
IV	80%	44	49	49	49	51	51	50
V	70%	43	46	46	48	48	48	47
VI	60%	143	145	147	145	146	140	135
	0 – 60%	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno		296	306	308	310	315	307	299

Tabela 32. Kategorija civilnih žrtava rata: Broj civilnih žrtava rata

Broj korisnika civilnih žrtava rata po Zakonu o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata, zaštiti porodice sa djecom ("Službene novine Federacije BiH broj: 36/99, 54/04, 39/06 i 14/09) ("Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 16/02, 8/03, 2/06, 21/06, 17/10 i 26/12) je neznatno promijenjen za period 2005-2011 godine. Promjene nastaju zbog preseljenja na područje druge općine, smrti korisnika prava kao i uvođenjem posebne kategorije civilnih žrtava rata u koju spadaju osobe koje su preživjele seksualno zlostavljanje i silovanje što je uticalo i na povećanje ukupnog broja korisnika budući da po ranijim propisima ove osobe nisu imale status civilne žrtve rata ("Službene novine Federacije BiH" broj 39/06).

Pravo na dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica imaju invalidi od I-IV grupe koji su nesposobni za vršenje osnovnih životnih potreba bez pomoći drugog lica, o čemu odlučuju nadležne ljekarske komisije, a rješenja donosi općinska Služba za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, izbjegla i raseljena lica.

Slika 48. Broj civilnih žrtava rata

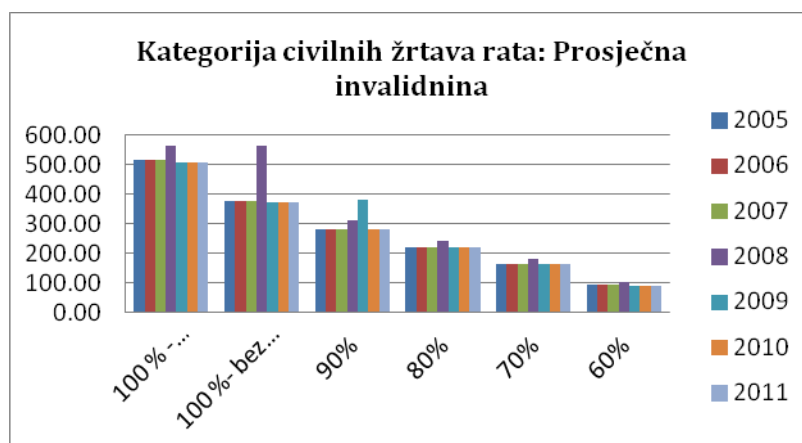
Kategorija	Razina invaliditeta	Iznos prosječne invalidnine u KM						
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
I	100 % - potrebna pomoć sa strane	514,00	514,00	514,00	563,95	507,56	507,56	507,56
II	100 %- bez pomoći sa strane	375,00	375,00	375,00	563,95	370,51	370,51	370,51
III	90%	283,00	283,00	283,00	310,17	279,15	279,15	279,15
IV	80%	221,00	221,00	221,00	242,50	218,24	218,24	218,24
V	70%	164,00	164,00	164,00	180,46	162,41	162,41	162,41
VI	60%	92,00	92,00	92,00	101,51	91,36	91,36	91,36

Tabela 33. Kategorija civilnih žrtava rata: Prosječna invalidnina

U 2009. godini invalidnina je umanjena za 10% zbog stupanja na snagu Zakona o uštedama (Službene novine Federacije BiH, broj 50/9). Invalidnine su iskazane u mjesečnim iznosima.

Finansiranje za sve kategorije civilnih žrtava rata vrši se u omjeru 70 % Federacija BiH i 30% Kanton Sarajevo. U smislu Zakona o civilnim žrtvama rata, civilna žrtva je lice kod kojeg je u toku rata ili neposredne ratne opasnosti uslijed ranjavanja ili nekog drugog oblika ratne torture nastupilo oštećenje organizma ili značajno narušavanje zdravlja ili nestanak ili pogibiju tog lica.

Kao što je i prikazano u tabeli pravo na ličnu invalidninu imaju lica kod kojih postoji najmanje 60% oštećenja organizma, dok lica sa manjim procentom mogu ostvariti status civilne žrtve rata bez prava na novčana davanja. Na području lokalne zajednice djeluje i Unija civilnih žrtava rata koja pruža razne vidove pomoći civilnim žrtvama rata. U programskim aktivnostima Unije u narednom periodu poseban akcenat bit će na stvaranju uslova za prekvalifikaciju, edukaciju i zapošljavanje civilnih žrtava rata, mladih ljudi kojima je školovanje uslijed ranjavanja prekinuto i koji treba da žive od svog rada jer se rad pokazao kao najbolji vid rehabilitacije i resocijalizacije. Jedan od bitnih zadataka biće i kampanja po pitanju izmjene pozitivnih propisa za ostvarivanja dopunskih prava CŽR analogno boračkoj populaciji (zdravstvena zaštita, banjsko liječenje, naknada troškova liječenja u inostranstvu is l.)

Slika 49. Civilne žrtve rata- prosječne invalidnina

Osnovna prava ratnih vojnih invalida se finansiraju iz Budžeta Federacije i to za isplatu porodičnih invalidnina, uvećanih porodičnih invalidnina, ličnih invalidnina, ortopedskog dodatka, dodatka za pomoć drugog lica i iz Budžeta kantona za finansiranje dopunskih prava boraca-branitelja: pravo na zdravstvenu zaštitu, pravo na besplatnu vožnju, prvenstvo kod zapošljavanja, besplatno školovanje, banjsko liječenje, dodjela stana u vlasništvo, dodjela donacije, a za adaptaciju stambenog objekta, besplatnu vožnju i ostala prava. Prava po federalnom i kantonalnom zakonu pored ratnih vojnih invalida ostvaruju i članovi porodica šehida i poginulih boraca i to pravo na porodičnu invalidninu I uvećanu porodičnu invalidninu/osnovna prava/ i dopunska prava koja se finansiraju iz Budžeta Kantona.

Kategorija	Stepen invaliditeta	Broj ratnih vojnih invalida						
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
I	100 % -kor. pomoć sa strane	42	38	35	30	30	30	29
II	100 %- bez pomoći sa strane	111	110	108	104	102	105	105
III	90%	60	57	53	53	55	54	51
IV	80%	81	82	91	91	93	90	91
V	70%	195	194	193	184	185	186	179
VI	60%	218	237	239	231	228	225	215
VII	50%	170	190	187	194	192	180	172
VIII	40%	266	295	290	291	283	277	265
IX	30%	260	275	277	284	284	284	287
X	20%	193	186	188	198	194	192	189
		1596	1664	1661	1660	1646	1623	1583

Tabela34. Broj ratnih vojnih invalida

Prema podacima iz evidencije resorne Službe dat je pregled korisnika osnovnih prava, lične invalidnine, i pregled visine lične invalidnine. Lična invalidnina u 2011. godini isplaćivana je za ratne vojne invalide od I do X kategorije ratnih vojnih invalida u mjesečnom novčanom iznosu utvrđenom propisima resornog ministarstva.

1583 ratna vojna invalida su svoja prava ostvarili putem Službe za oblast BIZ-a, pravo na ličnu invalidninu, pravo na njegu i pomoć od strane drugog lica i pravo na ortopedski dodatak. Općina Novo Sarajevo je i u 2011. godini iz Budžeta osigurala isplatu pomoći za najteže ratne vojne invalide 100%I grupe.

Kategorija	Stepen invaliditeta	Iznos prosječne invalidnine u KM						
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
I	100 % - potrebna pomoć sa strane	697,3	734	734	805,64	805,64	805,64	820,14
II	100 %- bez pomoći sa strane	509,03	535,82	535,82	588,12	588,12	588,12	598,7
III	90%	383,52	403,7	403,7	443,1	443,1	443,1	451,08
IV	80%	299,84	315,62	315,62	346,43	346,43	346,43	352,66
V	70%	223,14	234,88	234,88	257,8	257,8	257,8	262,43
VI	60%	125,51	132,12	132,12	145,02	145,02	145,02	147,63
VII	50%	90,65	95,42	95,42	104,73	104,73	104,73	106,62
VIII	40%	48,81	51,38	51,38	56,39	56,39	56,39	57,41
IX	30%	41,84	44,04	44,04	48,34	48,34	48,34	49,21
X	20%	34,87	36,7	36,7	40,28	40,28	40,28	41,04

Tabela 35. Iznos prosječne invalidnine

Zaključak

Jedan od bitnih zadataka općinske službe i Unije civilnih žrtava rata, biće i kampanja po pitanju izmjene pozitivnih propisa za ostvarivanja dopunskih prava CŽR analogno boračkoj populaciji (zdravstvena zaštita, banjsko liječenje, naknada troškova dženaze/sahrane isl.), kao i pružanje pomoći u sudskim postupcima za naknadu nematerijalne štete.

Neophodno je podignuti nivo društvene brige za djecu i omladinu sa posebnim potrebama, odnosno djecu sa mentalnim i fizičkim smetnjama, sa naglaskom na pružanje usluga podrške u skladu sa individualnim potrebama svakog djeteta, a u svrhu smanjenja stepena socijalne isključenosti.

JU Kantonalni centar za socijalni rad – Služba socijalne zaštite Novo Sarajevo od 2009. godine djeluje na dvije adrese – adaptirani prostor u ulici Azize Šaćirbegović broj 96 i manji dio uposlenih u ulici Azize Šaćirbegović broj 2. Uslovi u kojima radi Služba nisu prilagođeni potrebama građana tako da invalidna lica koja moraju koristiti kolica kao ortopedsko pomagalo nemaju pristup prostorijama. Neophodno je obezbijediti prostor koji je prilagođen svim građanima kao i spojiti Službu u jedan jedinstveni Centar na području Općine radi efikasnijeg i bržeg rješavanja problema građana.

Prema informaciji Centra za socijalni rad –Služba socijalne zaštite Novo Sarajevo kao jedan od prioriteta ističe se zbrinjavanje lica sa intelektualnim teškoćama i duševno oboljelim licima, pa je potrebno otvoriti servise/dnevne centre za takva lica, kao i za ovisnike o alkoholu, narkoticima i sl.

5.9. Civilno društvo

U okviru ukupnih procesa tranzicije ka demokratiji i tržišno orijentisanoj ekonomiji, danas je i u našoj zemlji došlo vrijeme kada su institucijama državne vlasti i njihovim nosiocima, za uspješno obavljanje svojih ustavom propisanih nadležnosti, nužno potrebni novi oblici aktivnosti i saradnje, ali i nova znanja i vještine. U tome posebno mjesto zauzima potreba saradnje sa nevladinim sektorom, uključujući ugovaranje i podjelu poslova, odgovornosti i ovlaštenja u obavljanju određenih društveno korisnih funkcija na ravnopravnim partnerskim odnosima. Saradnja sa udruženjima ogleda se u obezbjeđivanju uslova za rad udruženja, uspostavljanju partnerstva sa istim, učešćem u pripremi i realizaciji zajedničkih projekata, u kreiranju društvenog ambijenta koji je podsticajan za civilno društvo. Sistemski način podrške nevladinim organizacijama realizuje se i putem Odluke o kriterijima

za dodjelu sredstava za realizaciju projekata iz oblasti obrazovanja, kulture, sporta i projekata namjenjenih mladima. Iste se provode putem Javnog poziva koji se objavljuje u sredstvima informisanja.

	2007	2008	2009	2010	2011
Iznos sredstava	131.299,00	192.132,00	178.979,00	0	70.681,00
Broj udruženja/ NVO	34	45	40	0	28

Tabela 36. Iznos sredstava i broj udruženja po godinama za projekte

Napominjemo da se na općinskom nivou ne vrši registracija navedenih udruženja, međutim, kroz raznovrsne oblike uspostavljanja saradnje sa istima, nadležna služba posjeduje internu bazu podataka, a koja je dostupna na zvaničnoj web stranici Općine Novo Sarajevo.

Na osnovu podataka iz kreirane interne baze na općini Novo Sarajevo aktivno djeluje oko 130 udruženja kroz raznovrsne oblike društvenog angažmana.

Kroz dosadašnji rad i stečena iskustva došlo se do saznanja da je dio nevladinih organizacija aktivan, ima potporu, uređenu infrastrukturu i kvalitetne programe djelovanja. S tim u vezi, potrebno je nastaviti ostvarivati saradnju sa nevladinim organizacijama, koristiti znanja i stečena iskustva ovog sektora, a onima koji su u povelju dati podršku u stručnom i svakom drugom smislu, a sve sa ciljem razvoja pozitivnih procesa našeg društva i lokalne zajednice u kojoj živimo.

6. Stanje javne infrastrukture i javnih usluga

6.0. Općenito

Zakonom o komunalnim djelatnostima Kantona Sarajevo nadležnosti u organizovanju i pružanju komunalnih usluga su podijeljene na nadležnosti Kantona i nadležnosti općina. Većina komunalnih usluga je u nadležnosti Kantona, a općine su u skladu sa članom 9. Pomenutog zakona nadležne za organizovanje obavljanja sljedećih komunalnih usluga:

1. snabdijevanje pitkom vodom iz vodovoda lokalnog značaja;
2. odvođenje i prečišćavanje otpadnih voda kanalizacijom lokalnog značaja, te crpljenje, odvoz, zbrinjavanje fekalija iz septičkih jama;
3. snabdijevanje toplotnom energijom van centralnog daljinskog sistema zagrijavanja;
4. obavljanje pogrebnih poslova;
5. održavanje groblja lokalnog značaja;
6. kafilerijske usluge;
7. dekorisanje;
8. održavanje javnih česmi i fontana, javnih kupatila i javnih nužnika;
9. održavanje javnih satova.

Obzirom da Općina Novo Sarajevo nema lokalnih sistema, da se u skladu sa podzakonskim aktima definisala nadležnost obavljanja pogrebnih djelatnosti (na nivou Kantona), lokalnih grobalja (na nivou Grada), kafilerijske usluge (na nivou Kantona), dekorisanje (na nivou Kantona), održavanje javnih česmi i fontana, javnih kupatila i nužnika (u nadležnosti općine Novo Sarajevo) i održavanje satova (u nadležnosti Općine).

U skladu sa propisom i dogovorenim nadležnostima sa Gradom Sarajevo, Općina organizuje održavanje 9 spomen obilježja, 8 javnih česmi, 3 fontane i jedan sat.

Mada Općina nema direktnih nadležnosti, osvrnut ćemo se na neke komunalne djelatnosti koje su bitne za kvalitet življenja stanovnika općine.

6.1. Saobraćajna infrastruktura

6.1.1. Putna mreža

Općina ima povoljnu saobraćajnu strukturu i gustinu mreže saobraćajnica što omogućava veliku saobraćajnu dostupnost i povezanost koju karakteriše izgrađen dio magistralnih saobraćajnica M5 i M18, izgrađen dio longitudinalnih i transverzalnih saobraćajnih pravaca kao i planirana trasa dijela gradskog autoputa. Saobraćajna komunikacija preko rijeke Miljacke obavlja se preko pet kolsko pješačkih mostova, 3 pješačka mosta. Na području Općine je izgrađen dio željezničke pruge Sarajevo - Ploče sa željezničkom stanicom za prevoz putnika kao i glavna autobuska stanica locirane na sjevernoj strani Općine, i dijelovi centralnog tramvajskog i trolejbuskog saobraćaja.

Naprijed pomenuti krovni planski dokumenti Urbanistički plan Grada Sarajeva za urbano područje Sarajevo (Stari Grad Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža i Vogošća) za period 1986-2015.godine kao i Prostornom planu Kantona Sarajevo za period 2003. do 2023. godine predstavljaju veoma kvalitetnu osnovu za izgradnju saobraćajne infrastrukture.

Općina	Autoceste	Magistralne	Regionalne	Lokalne	Nekategoris.	Ukupno(km)	Gustina cesta (km/km ²)	Gustina cesta (m/stanovnik)
Novo Sarajevo	-	6,00	0,67	43,40	62,6	112,67	11,63	1,53
Centar	-	7,34	-	71,41	88,7	167,45	5,09	2,46
Novi grad	-	12,26	-	80,91	200,75	293,92	6,21	2,52
Stari grad	-	4,53	7,88	42,71	147,48	202,61	4,08	5,31

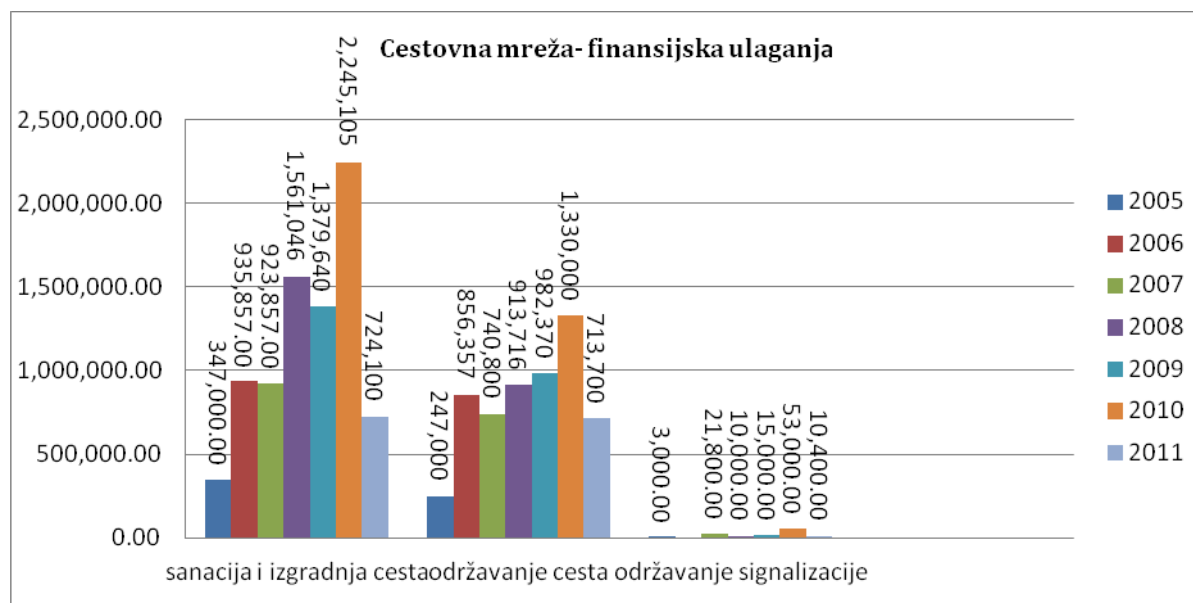
Tabela 37. Pregled dužina cesta po kategorijama u općinama Grada

Ukupna dužina putne mreže na području općine Novo Sarajevo iznosi 112,67 km, od čega je 5,33% magistralnih, 0,59%, regionalnih, 38,52% lokalnih i 55,56% nekategoriziranih cesta.

Gustina kategorizirane putne mreže (magistralni, regionalni i lokalni putevi) iznosi 50,07 km na prostor od 9,9 km². Magistralnim putem i željezničkom prugom, Općina je povezana sa širim područjem prema južnim dijelovima BiH, a regionalnim putem ostvarena je veza sa Sarajevsko romanijskom regijom.

Ukupno je na području općine asfaltirano oko 105 km cesta. Asfaltnom cestom su povezana sva naselja Općine kao i susjedne Općine. Asfaltnom cestom su povezana sva naselja Općine kao i susjedne Općine te se može konstatovati da je pokrivenost saobraćajnicama bolja u odnosu na

druge općine, i da je općenito stanje saobraćajnica na zadovoljavajućem nivou, mada je ovo subjektivna ocjena i tek po uspostavi odnosa upravitelj cesta (općina) – firma za održavanje cesta koja će dati prve ocjene stanja cesta u skladu sa Pravilnikom o održavanju cesta.

Slika 50. Cestovna mreža- finansijska ulaganja

6.1.2. Saobraćaj u mirovanju

Broj parking mjesta ne zadovoljava standard i potrebe stanovnika Općine. Parkiranje vozila na području Općine organizuje se na tri načina koji zavise od vrste stambene jedinice. Parkiranje vozila za individualne stambene objekte se organizuje u okviru građevinske parcele, parkiranje vozila za javne i društvene objekte se organizuje u sklopu objekta dok se za javnu upotrebu koriste parkinzi koji su u naseljima i koji se ne naplaćuju i parkinzi sa naplatom. Broj potrebnih javnih parking mjesta se određuje prema broju stambenih jedinica u objektima kolektivnog stanovanja. Broj parking mjesta za javnu upotrebu u prethodnom period nije značajno povećan jer je prostor Općine već duži niz godina izgrađen i vrlo je teško raditi interpolacije u prostoru i osigurati prostor za gradnju javnih parking i . Ovo se naročito odnosi na stariji dio Općine a posebno za naselje Grbavica, Čengić Vila i Kovačići. Broj stambenih jedinica u objektima kolektivnog stanovanja iznosi 22.423. Standard u oblasti obezbjeđenja parking mjesta je do 1, odnosno jedan stan jedno parking mjesto što u ovoj Općini nije zadovoljeno. Nedostatak parking mjesta se pokušao riješiti kroz plansku dokumentaciju gradnjom javnih podzemnih garaža, međutim ta vrsta gradnje još nije počela na prostoru ove Općine kao ni na području drugih općina Kantona Sarajevo ili je vrlo rijetka.

U prethodnom periodu izvođeni su radovi na povećanju kapaciteta saobraćaja u mirovanju u naselju Čengić Vila uz objekat Youth housa, u ulici Paromlinska gdje je izgrađeno cca 100 parking mjesta.

	2005	2006	2008	2010	2011
Broj parking mjesta	4900	4950	5000	5050	5100
Broj parking mjesta koji se naplaćuju	100	100	100	100	100

Tabela 38. Pregled parking mjesta po godinama

6.2. Elektroenergetska mreža

Područje Općine Novo Sarajevo napaja se električnom energijom iz primarnih transformatorskih stanica TS 110/10 kV Buća potok (SA 7) i TS 110/35/10 kV Velešići (SA2) te jednim dijelom preko dvije primarne TS 110/10 kV Skenderija (SA13) i Otoka (SA14), koje se nalaze u susjednim Općinama Centar i Novi Grad. Na ovom području se nalazi 226 distributivnih transformatorskih stanica prenosnog odnosa 10/0.4 kV od kojih je najveći dio (preko 70%) snage 630 kVA. Svi odlazni 10 kV kablovi iz navedenih primarnih transformatorskih stanica, prolazeći i napajajući distributivne transformatorske stanice TS 10(20)/0.4 kV završavaju u centralnom 10 kV Rasklopištu Grbavica (ranija primarna TS 35/10 kV Grbavica).

Prije posljednjih ratnih dejstava, primarna TS 35/10 kV Grbavica sa instaliranom snagom transformatora 4x8 MVA i vršnim opterećenjem od 22 MW je napajala konzum naselja Grbavica i Hrasno. Postojeći objekat TS 35/10 kV Grbavica (sada Rasklopište 10 kV), izgrađen je 1964. godine a proširen 1973. godine, a u periodu 1992-1995. godina. Sva četiri transformatora snage 8 MVA su uništena. U širem obuhvatu Rasklopišta Grbavica nalazi se 80 TS 10(20)/0.4 kV, ukupne instalirane snage oko 55000 kVA. U zadnje vrijeme su na ovom području i susjednom području koje gravitira prema Rasklopištu Grbavica priključeni ili su im izdate Elektroenergetske saglasnosti za priključenje, sljedeći veći potrošači: Bosmal, Robot, Hotel Bristol, Unipromet, Raiffeisen Bank, Unioninvest, Imortane centar, Avaz, Alta Shop, Američka Ambasada, Magros d.o.o. Marijin Dvor, lanac novih ambasada itd. Instalirana snaga transformatorskih stanica ovih centara je oko 65000 kVA.

Trenutna način napajanja ovog konzuma prouzrokuje iz problema u praksi iznatičena sigurnost napajanja potrošača, a s obzirom na veličinu i karakter potrošača (uža gradska jezgra i neke bitne javne ustanove), praktički je nedopustivo niska. Naime, radi se o sljedećem:

- Ovakav način napajanja podrazumijeva dugačke srednje naponske odvođene velike brojeve transformatorskih stanica, te svakiprekid napajanja podrazumijeva dugačke beznaponske pause kod velikog broja kupaca. Samim tim veća je i količina neisporučene električne energije.
- U ovom slučaju pojedine dionice srednje naponske kablovske mreže često rade pod maksimalnim opterećenjima, te ako uzmemo u obzir starosnu dob i prethodni broj kvarova na tim kablovskim dionicama, povećava ukupnu nepouzdanost mreže.
- Plansko održavanje u TS 110/10 kV (isto je i sa planskim održavanjem distributivne mreže) je veoma otežano i često je nemoguće odobriti beznaponsko stanje nekog dijela prenosnog ili distributivnog sistema, jer su svi pravci napajanja već iskorišteni.
- Naročito je nepovoljan slučaj neraspodjivosti jedne od trafostanica 110/10 kV koje napajaju konzum Grbavice u kojem slučaju veći dijelovi ovoga područja duže vremena ostanu bez električne energije.
- Elektrodistribucija Sarajevo je već sada u situaciji da nije u mogućnosti realizovati zahtjeve za priključenje novih kupaca-poslovnih centara na ovom području i susjednom području koje gravitira prema Rasklopištu Grbavica, uz obrazloženje da trenutno mreža nema dovoljno kapaciteta.

Svi urađeni i usvojeni Regulacioni planovi na ovom području i susjednom području koje gravitira prema Rasklopištu Grbavica se oslanjaju na buduću TS 110/10(20) kV Grbavica (SA 12). Raditoga, u okviru razvojnih planova kompanije Elektroprenos BiH a.d. Banja Luka, bila je u 2010. godini planirana izgradnja nove TS 110/10(20) kV Grbavica (SA 12) na lokaciji sadašnjeg centralnog Rasklopišta Grbavica. Radipoznatih problema u ovoj kompaniji, nije došlo do realizacije izgradnje navedenih transformatorskih stanica. U cilju rješavanja gore opisanih problema napajanja električnom energijom ovog područja, JPElektroprivreda BiH d.d.- Sarajevo je odlučila da realizuje nabavku i izgradnju mobilne transformatorske stanice TS 110/10(20) kV Grbavica snage 10.000 kVA koja je u završnoj fazi izgradnje.

Dužina elektro-mreže na području općine u 2012. godini bila je 137.055 km na visokom naponu i 278,860 km na niskom naponu, što je za 4,36% više od stanja u 2009. godini.

Opis	2009	2010	2011
1. Dužina elektro mreže			
- na visokom naponu	131.830 km	137.055 km	137.055 km
- na niskom naponu	266.690 km	271.865 km	278.860 km
2. Dužina rekonstruisane elektro mreže			
- na visokom naponu	1.386 km	0 km	0,926 km
- na niskom naponu	4,00 km	0,55 km	4.165 km
3. Dužina izgrađene elektro mreže			
- na visokom naponu	2.638 km	5.225 km	0 km
- na niskom naponu	8.794 km	5.166 km	7.004 km

Tabela 39. Pregled stanja elektro distributivne mreže

Od 2005. do 2012. godine ukupan broj kupaca/potrošača električne energije povećan je za 7,56%, tj. sa 33.163 iz 2005. godine na 35.672 u 2012. godini (2.509 novih kupaca/potrošača) što se naročito vidi u povećanju broja kupaca električne energije / potrošača iz reda domaćinstava (1.747 novih kupaca/potrošača) i iz reda ostalih potrošača (769) koji se odnose na mala i srednja preduzeća što je posljedica nove stambene gradnje i stambeno poslovne gradnje u posmatranom periodu. U posmatranom periodu izvođeni su značajni investicioni radovi u oblasti razvoja elektroenergetskog sistema kao što izgradnja 28,83 km nove niskonaponske i visokonaponske elektromreže su rekonstrukcija i rekonstrukcija 11,027 km niskonaponske i visokonaponske elektromreže, rekonstrukcija i proširenje kapaciteta TS 110/35/10 kV – Sarajevo 2-Velešići i početak gradnje TS 110/10 (20) kV – 2 x 31,5 MVA – Grbavica.

Opis	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
na visokom naponu	25	22	24	25	22	25	26
na niskom naponu	33138	33667	34059	34468	34712	35237	35646
a) domaćinstva	30619	31078	31317	31628	31772	32125	32366
b) javna rasvjeta	109	111	114	116	117	116	101
c) ostala potrošnja	2410	2478	2628	2724	2873	2996	3179
Ukupno	33163	33689	34023	34493	34734	35262	35672

Tabela 40. Broj potrošača električne energije

Primarni elektroenergetski sistem zadovoljava potrebe Općine Novo Sarajevo, odnosno izgrađeni objekti omogućavaju nesmetani dotok električne energije u područje Općine. Razvojnim planovima predviđena je izgradnja sekundarnih mreža srednjeg i niskog napona u skladu sa prostornim planom Grada Sarajeva. Za područje Općine Novo Sarajevo to podrazumijeva izgradnju objekata (trafo stanice i niskonaponska mreža) na prostorima gdje su se izradili novi regulacioni planovi.

Na području Općine pored navedenih aktivnosti Elektroprivreda BiH – Elektrodistribucija Sarajevo je obnovila trafo stanicu "Gornji Velešići", sanirala nekoliko trafostanica na reintegriranim dijelovima Općine. Takođe, izvršena je rekonstrukcija niskonaponske mreže na trafo područjima Humska III i Humska IV, a u toku je rekonstrukcija niskonaponske mreže na trafo području Posavska. U saradnji sa Općinom Novo Sarajevo rekonstruisano je trafo područje niskonaponske mreže Ozrenska II i Ozrenska III.

Ukupan nivo investicija od strane lokalne zajednice je oko 110.000 KM na projekat sufinansiranja sa Elektrodistribucijom Sarajevo na sanaciji niskonaponske elektro mreže u naselju Pofalići.

Plan ulaganja u elektroenergetske objekte u 2013. godini na području Općine Novo Sarajevo					
Naziv elektroenergetskog objekta	Općina	Vrsta objekta	Snaga transformatora u kVA	Dužina mreže u m	Ukupno Budžet KM
2	3	4	5	6	7
Nabavka, ugradnja i puštanje u funkciju Mobilne TS 110/10(20) kV Grbavica, snage 10 MVA	N. Sarajevo	TS110 kV	10,000		2,600,000
TP Hasana Bibera 1 (1396)	N. Sarajevo	Rekonstrukcija NNM		700	55,000
TP Hasana Bibera 3 (0424)	N. Sarajevo	Rekonstrukcija NNM		2,500	185,000
TP Šanac 1 (3075)	N. Sarajevo	Rekonstrukcija NNM		2,300	179,000
TP Humska 3 (1175)	N. Sarajevo	Rekonstrukcija NNM		1,350	102,000
TS 10(20)/0,4 kV Humska 7	N. Sarajevo	Interpolacija nove KBTS	630		84,000
KB 10(20)kV Humska 7 x2	N. Sarajevo	Priključni KB10(20) za novu KBTS		15	4,000
TP Humska 7	N. Sarajevo	Rekonstrukcija NNM		1,500	122,000
TS 10(20)/0,4 kV Orlovačka 4	N. Sarajevo	Interpolacija nove KBTS	630	600	84,000
KB Orlovačka 4 x2	N. Sarajevo	Priključni KB10(20) za novu KBTS		80	12,000
TS 10-20/0.4 kV Vraca 1 (0088)	N. Sarajevo	Zamjena postojeće stare TS	630		65,000
Ukupno za 2013. g.					3,492,000

U velikom broju razvijenih zemalja prihvaćeno je da dosadašnji, nekontrolisani pristup potrošnji energije nije održiv. Prioritet treba dati održivoj potrošnji energije kroz racionalno planiranje potrošnje i implementaciju mjera energijske efikasnosti izgradnjom platformi energetske efikasnosti za administrativno prostorne cjeline, prilagođavanje zakonske legislative i uspostavu sistema kontrole energetske efikasnosti što može krenuti od jedinice lokalne samouprave (donošenje propisa obaveznog korištenja određenog energenta za zagrijavanje, obaveza koeficijenta toplifikacije za nove stambene i poslovne objekte i period implementacije za već izgrađene objekte, obaveza kontrole postojanja sklopke za vršno opterećenje korisnika/potrošača, obaveza korištenja obnovljivih izvora energije za određena područja n.p.r.solarna energija ili geotermalne vode i dr.).

6.3. Telekomunikacije, internet, RTV signal

Koncept razvoja poštanskog, telegrafskog i telefonskog saobraćaja zasnovan je na osposobljavanju i proširenju postojećih kapaciteta, uvođenje nove tehnologije, a sve u skladu sa povećanjem broja korisnika i uvođenje sistema za pružanje novih savremenih usluga. Ovu vrstu usluga na širem području Kantona Sarajeva pružalo je JP PTT BiH. Postupak tranzicije i razdvajanje poštanskih, telegrafskih i telefonskih usluga izvršen je tokom 2002. godine i formirana su dva odvojena preduzeća BH Pošte i BH Telekom. Uvođenja novih tehnologija u ovoj oblasti, odnosno uspostava mobilne, internet i kablovske komunikacije čije usluge pruža nekoliko operatera za područje Bosne i Hercegovine a čije se područje pokrivenosti pruža i na područje Općine Novo, komunikacijske usluge su dostupne svim građanima Općine. Nadležnosti iz oblasti komunikacija su određene na državnom nivou uspostavom Regulatorne agencije za komunikacije.

Prostor Općine je dobro pokriven RTV signalom, sistemom fiksne telefonije i interneta. Na čitavom području je dostupan RTV signal javnog RTV servisa, federalne televizije i kantonalne televizije kao osnovnih TV stanica od kojih građani dobijaju servisne i druge informacije. Takođe, prisutni su kablovski operateri kao što su HS kablovska televizija, Telemah koji pored tv signala pružaju usluge interneta kao dopunska usluga a prisutan je i BH Telekom koji pored mobilne i fiksne telefonije pruža usluge i interneta. Sjedište BH Telekoma i HS kablovske televizije je na području Općine. Uslugu telefonije pored glavnog operatera – BH Telekom-a pruža i HS kablovska televizija putem kćerke firme HS HKB net.

6.4. Vodovodna mreža

Korištenje i zaštita voda do sada su regulisani Zakonom o vodama ("Sl.novine Federacije BiH" broj 70/06), Pravilnikom o vrstama, načinu i opsegu mjerenja ispitivanja iskorištene vode iz vodotoka ("Sl.novine Federacije BiH" broj 48/98, 36/00, 35/01, 20/03 i 56/04), kao i Zakonom o vodama Kantona Sarajeva ("Sl.novine Kantona Sarajeva" br. 18/10). Na nivou Federacije BiH donesen je Zakon o zaštiti voda ("Sl.novine Federacije BiH" br.33/03). Inspekcijski nadzor nad provođenjem Zakona o vodama Kantona vrši nadležna Kantonalna inspekcija. Razvoj vodovodnog i kanizacionog sistema temelji se na studiji "Dugoročnog rješavanja vodosnabdijevanja, odvođenja i tretmana otpadnih voda u Kantonu Sarajeva" koja je rađena radi rješavanja deficita vode u vodosnabdijevanju, uključujući prognoze potreba za vodom. U svrhu finansiranja izrađena je i studija vodosnabdijevanja i kanalizacije Kantona koja se implementira u dvije faze: master plan i studija izvodljivosti. Stanje u oblasti vodosnabdijevanja, odvođenja i tretmana otpadnih voda pod kontrolom KJKP "Vodovod i kanalizacija".

Vodovodna mreža na području općine dužine je cca 138,5 km i upoređujući stanje iz 2005. godine može se konstatovati da nije došlo do značajnijih promjena (136,1 km). Na području Općine nema loklanih vodovodnih sistema te je u skladu s tim nadležnost nad davanjem ove komunalne usluge na nivou Kantona. Stanovništvo Općine Novo Sarajeva se snabdijeva vodom za piće iz centralnog gradskog vodovodnog sistema. Vodosnabdijevanje stanovništva Općine nije izdvojeno od ostalog urbanog dijela Grada Sarajeva odnosno urbanih prostora općina Stari Grad, Centar, Novi Grad, ilidža i Vogošća. Razvojnim planovima predviđeno je proširenje centralnog gradskog vodovodnog sistema na područje općina Hadžići i Ilijaša. Na području općine Novo Sarajeva postoje 4 rezervoara kapaciteta cca 2000 m³ koji u primarnom sistemu distribucije sa ostalim rezervoarskim prostorima centralnog gradskog vodovoda, obezbijavaju vodosnabdijevanje za cca 98% stanovništva Općine. Prostori gornjih dijelova naselja Hrasno Brdo (naselje Kanara) nemaju tehničke mogućnosti kontinuiranog vodosnabdijevanja iz rezervoarskih prostora ali je vodosnabdijevanje osigurano dizanje pritiska u ovu zonu vodosnabdijevanja iz postojećeg sistema. Generalna karakteristika postojećeg vodovodnog sistema je da su evidentirani veliki gubitci vode iz sistema do 70,68% što u odnosu na period iz 2005 . godine je povećanje za 7,62%. Zbog ovakve situacije, a uz pojavu suša

često se dešava da dolazi do redukcija vode za piće što je veliki problem, a naročito za objekte kolektivnog stanovanja sa visokom spratnošću (iznad 5 spratova).

Investicioni zahvati u ovoj oblasti rađeni tokom prethodnih godina za područje Općine Novo Sarajevo su:

- Izgradnja distributivnog cjevovoda u naselje Pofalići iz pravca potisnog cjevovoda "Buća potok – Kobilja glava", dužine 250 m, profila 200 mm sa dotokom nedostajućih količina vode u zonu vodosnabdijevanja,
- Izgradnja distributivnog cjevovoda iz pravca Pofalići prema naselju Velešići, dužine 2.500 m, profila 200mm, čime su se obezbijedile nedostajuće količine vode u dijelu naselja Velešići.
- Rekonstrukcija vodovodne mreže u ulicama Derviša Numića i Posavska u ukupnoj dužini od cca 1200 m1,
- Sanacija i zamjena azbest cementnih cijevi u naselju Hrasno brdo u ulicama Varaždinska , Olovska i Milinkladska i sanacija potisne cijevi iz pravca rezervoara Kobilja Glava prema zoni vodosnabdijevanja naselja Pofalići i Velešići sistemom „close to feet“ u dužini od oko 400 metara.

Ukupan nivo investicija od strane lokalne zajednice je oko 1.851.000 KM.

Planirana investiciona ulaganja u ovoj oblasti u narednom periodu će se vršiti u pravcu izgradnje objekata vodosnabdijevanja za područje naselja KANARA. Kao predradnja, inicirane su aktivnosti na izradi Regulacionog plana Hrasno Brdo i Kanara kojim će se precizno definisati prostor na kojem će se graditi objekti vodoopskrbe ovog dijela Općine.

Opis	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Dužina vodovodne mreže km	136,1	136,1	136,1	138,5	138,5	138,5	138,5
Broj potrošača	33.018	33.018	33.018	33.218	33.218	33.218	33.218
% gubici vode	63,06%	63,85%	63,55%	66,67%	68,13%	69,75%	70,68%
% naplate usluge	87%	89%	90%	91%	91%	92%	91%

Tabela 41. Broj potrošača vode

6.5. Odvodnja otpadnih i oborinskih voda

Odvodnja otpadnih i oborinskih voda sa područja Općine se vrši se putem centralnog gradskog kanalizacionog sistema. Centralni gradski kanalizacioni sistem je od 1980 godine predviđen kao separatan način odvodnje gdje se putem glavnog gradskog kolektora otpadne i oborinske vode odvede u postrojenje za prečišćavanje Butila. Kapacitet izgrađenog postrojenja za prečišćavanje može zadovoljiti potrebe Kantona odnosno općina koje su naslonjene na ovaj kolektor. Tokom rata ovo postrojenje je znatno oštećeno i nije u funkciji te se prihvaćene otpadne vode, djelimično neprečišćene ulijevaju u rijeku Bosnu. Kroz Općinu sa obje strane Miljacke prolaze pravcem istok – zapad i to :glavni gradski kolektor i kolektor Grbavica – Hrasno – Otoka. Tokom 2010 do 2012. godine Općina Novo Sarajevo sa Kantonom Sarajevo i općinama koje su u slivu rijeke Miljacke: opština Sokolac, opština Pale, opština Istočni Stari Grad, općina Stari Grad Sarajevo, općina Centar Sarajevo, općina Novo Sarajevo, općina Novi Grad Sarajevo i općina Ilidža putem Razvojne agencije "Serda" izradila projekat pod nazivom "Čista Rijeka Miljacka". Tokom izrade projekta obuhvat se proširio na druga slivna područja (sliv Dobrinje, sliv Željeznice, sliv Zujevine sa svim pritokama i neposredni sliv Bosne do VS Reljevo). Analiza je pokazala da se najvećim zagađivačem rijeke Miljacke e može smatrati fekalna kanalizacija, odnosno otpadne vod stanovništva. Svi zagađivača svoje otpadne vode ispuštaju u gradsku kanalizaciju ili u potoke koji gravitiraju Miljackoj (Koševski, Pofalički, Sušica i sl.), koje u konačnici bez tretmana završavaju direktno u razmatranom vodotoku. Sistem prikupljanja, odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda je u stanju das u potrebne hitne mjere na sanaciji i proširenju sistema te je zbog toga Vlada Kantona preuzela kreditno zaduženje za rekonstrukciju postrojenja za prečišćavanje i rekonstrukciju kanalizacionog sistema.

Investicioni zahvati u ovoj oblasti rađeni tokom prethodnih godina za područje općine Novo Sarajevo su:

- Rekonstrukcija i izgradnja separativnih kanalizacionih mreža u dijelovima ulicama: Humska, Zahira Panjete (Orlovačka), Pofalička, Velešići, Milinkladska, Triglavska, Nevesinjska, Čamila Sijarića, Gornji Velešići, Posavska, Novopazarska, Marka Marulića, Alojza Benca, Trebevička. Svi projekti su rađeni u saradnji sa KJKP "Vodovod i kanalizacija" i stavljeni u funkciju i inkorporirani u centralni gradski kanalizacioni sistem.
- Čišćenje korita potoka Sušica koji ima funkciju kolektora za prikupljanje otpadnih i oborinskih voda.

Ukupan nivo investicija od strane lokalne zajednice je oko 3.469.000 KM.

Planirana investiciona ulaganja u ovoj oblasti u narednom periodu će se vršiti u pravcu izgradnje separatnog kanalizacionog sistema za područje Općine na kojem isti nije izgrađen a utoku 2013. godine dijelovi naselje Hrasno brdo, a naročito dijelovi Ulice Novopazarska za šta su Budžetom Općine predviđena određena sredstva i izrađena projektna dokumentacija.

6.6. Toplifikacija

Prostornim planovima za potrebe grijanja, kuhanja, pripremu tople sanitarne vode prema načinu korištenja energenata, područje Općine je podijeljeno u sljedeće zone:

- padinski dijelovi Općine sa pretežno individualnom stambenom izgradnjom predviđa se korišćenje prirodnog gasa,
- urbano uže područje sa objektima kolektivnog stanovanja toplifikacija se rješava putem centralnih toplifikacionih sistema.

U zavisnosti od specifičnosti objekata i pristupačnosti energenata primjenjuju se i kombinovana rješenja što podrazumijeva primjenu individualnih i centralnih toplifikacionih sistema na jednoj prostornoj cjelini.

Prirodni gas, kao energent se najčešće koristi za individualne toplifikacione sisteme a kod centralnih toplifikacionih sistema isti predstavlja najčešće korišten energent mada su određene kotlovnice opremljene da koriste i tečna goriva.

Na prostoru Općine se nalazi 8 kotlovnica instalirane snage 162,2 MW. Sistem zagrijava cca 16.550 stambenih jedinica. Sve kotlovnice (Hrasno,B.Blažek,Živko Jošilo,Podvožnjak,Č.Vila I,Grbavica II, Pofalići i Lenjinova)su potpuno rekonstruisane.

Kotlovnice koriste prirodni gas kao osnovno gorivo, a lako ili teško ulje (mazut)kao alternativno gorivo što u situaciji problema u snadbijevanju prirodnim gasom doprinosi stabilnosti energetskeg sistema u Općini i Kantonu.

Opis	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Domaćinstva-priključci	14.900	15.000	15.100	15.200	15.300	15.400	15.467
Pravne osobe-priključci	950	955	960	965	970	975	987

Tabela 42. Broj potrošača grijanja

Broj korisnika centralnog sistema za zagrijavanje stambenih se od 2005. godine povećao za 3,80% dok se broj korisnika centralnog sistema za zagrijavanje poslovnih prostora povećao za 3,89 %. U apsolutnom iznosu nisu veliki brojevi i procjena je da broj prati novu stambenu gradnju.

Upoređujući podatke o ukupnom broju stambenih jedinica u objektima kolektivnog stanovanja(22.423) , evidentno je da se 5.870 stanova zagrijava drugom vrstom energenta u čemu je najzastupljeniji energent prirodni gas a jedan dio stambenih jedinica se zagrijava električnom energijom. U zavisnosti od perioda građenja (stara naselja), veći dio mjesne zajednice Grbavica I, dijelovi MZ Grbavica II, zgrade kolektivnog stanovanja u naseljima Hrasno, Hrasno brdo Velešići i Pofalići u ulicama Olovska, Hrasnička, Velešići, Muhameda ef. Pandže, Drinska, Ivanjska i Humska se zagrijavaju izvan sistema centralnog grijanja.

6.7. Gasni sistem

Prirodni gas kao osnovni toplifikacioni energent je zastupljen na čitavom području Općine Novo Sarajevo.

Na padinskim područjima Općine izgrađen je primarni i sekundarni distributivni sistem u kapacitetu koji zadovoljava potrebe građana Općine.

U urbanim dijelovima Općine ovim energentom su pokrivena područja dijelova naselja Dolac, Malta i dio Ulice Zvornička gdje se miješa kolektivno stanovanje i individualno stanovanje. Broj korisnika gasa kao izvora energenta se u zadnjih 6 godina povećao za 3,42% za domaćinstva i 33,02% za pravna lica mada to u apsolutnom iznosu nije veliko povećanje (140 novih pravnih korisnika) što je posljedica povećanja broja malih preduzeća i prelazak sistema za zagrijavanje sa jednog energenta na prirodni gas ili kao rezervni izvor zagrijavanja.

Davalac usluga ove komunalne djelatnosti na području Kantona Sarajevo a samim tim i na području Općine je KJKP "SARAJEVOGAS" .

Glavni zadatak Sarajevogasa je obezbjeđenje tehničke sigurnosti i pouzdanosti gasnog sistema Kantona Sarajevo što podrazumijeva kontinuirano snabdjevanje svih kupaca prirodnim gasom.

U gusto naseljenim područjima kao što je Kanton Sarajevo značajnija primjena nekog drugog fosilnog goriva za potrebe grijanja, osim prirodnog gasa, izazvala bi ozbiljne posljedice. Distribucijom prirodnog gasa Sarajevogas je doprinio poboljšanju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo, jer je korištenjem prirodnog gasa umjesto drugih fosilnih goriva izbjegnuta emisija hiljada tona ugljen dioksida, sumpor dioksida, azotnih oksida i čađi.

Uloga i spremnost Sarajevogasa da ostvari svoju misiju može se cijeliti posmatranjem aktivnosti koje se poduzimaju u području sigurne distribucije prirodnog gasa, odnosa prema kupcima - korisnicima prirodnog gasa i razvoju i unapređenju gasnog sistema u cjelini.

Distribucija prirodnog gasa do kupaca u Kantonu Sarajevo se odvija putem 3 gradske mjerno-regulacione stanice (Butila, Hum i Misoča), 102,5 km distributivne gasne mreže pritiska 8(14,5) bar i 105,9 km pritiska 3(4)bar, 104 regulacione stanice, 208 prijemno-regulacionih stanica, 774 mjerno-regulacionih linija, cca 1.115 km niskotlačne distributivne gasne mreže sa pripadajućim servisnim priključcima i 79.310 mjerno regulacionih setova kod kupaca.

Kapaciteti za distribuciju prirodnog gasa na području općine Novo Sarajevo i Kantona Sarajevo su pregledno prikazani u narednoj tabeli koja pokazuje trenutno stanje.

P – pritisak	Dužina gasne mreže (u metrima)	
	Novo Sarajevo	Kanton Sarajevo
P = 8 /14,5/ bar	15.224	102.500
P = 3 / 4 / bar	931	105.900
P = 0,1 /0,2/ 0,5/ bar	125.903	1.115.000

Tabela 43. Dužina gasne mreže
(Podaci iz januara 2013. godine)

Ukupan broj kupaca na području Općine je 12.321 što uključuje velike potrošače (kotlovnice, industrijska postrojenja) domaćinstva i malu privredu i ovaj broj se linearno za svaku godinu povećao oko 1,8%, odnosno, ukupno oko 10% u odnosu na 2006. godinu. Povećanje linearno prati sve kategorije korisnika ove komunalne usluge.

Ako uzmemo podatak da je na području općine 33.840 stambenih jedinica, 34,41% stambenih jedinica zagrijava se na prirodni gas odnosno 11.646 stambenih jedinica je ima priključak na gas.

Ukupan nivo investicija u gasnu mrežu od strane jedinice lokalne samouprave je iznosio oko 340.000 KM.

6.8. Tehnološki i kućni otpad

Problematika zbrinjavanja tehnološkog i komunalnog otpada u Općini Novo Sarajevo je kvalitetno riješeno, a naročito prikupljanje kućnog otpada. Prikupljanje kućnog otpada se vrši putem posuda za smeće u urbanom dijelu gdje je moguće organizovati prilaz specijalizovanim vozilima dok se kućni otpad u rubnim dijelovima Općine prikuplja dva ili tri puta sedmično u zavisnosti od lokaliteta otvorenim kamionima u plastičnim kesama ili u kantama za smeće. Za područje Kantona Sarajeva deponovanje otpadaka se vrši na Gradskoj deponiji "Buća potok" površine 16,5 ha. Tokom prethodnog perioda urađeni su značajni građevinski i tehnološki zahvati na prostoru gradske deponije. Najznačajniji zahvati su bili u pravcu sanacije deponije, kontrole deponovanja otpada, organizacija prostora deponije, način deponovanja otpada, prihvata i mehaničko-fizičko prečišćavanje otpadnih voda, prihvata gasa nastalog prirodnim sagorijevanjem organske materije i izgradnja mini termocentrale na gas, instalisanje snage 3 KV kao i organizovanje postrojenja za separaciju kućnog otpada. Na području Općine je organizovano selektivno prikupljanje otpada na oko 120 lokacija sa posudama za prikupljanje staklene ambalaže, papira i plastične ambalaže. Također, izgrađeno je oko 110 natkrivenih niša u kojima su smještene posude za prikupljanje otpada. Procenat pokrivenosti općine odvozom otpada je 99%. U cilju poboljšanja kvaliteta usluge odvoza kućnog otpada i uvođenja sistema selektivnog prikupljanja otpada, Općina će nastaviti aktivnosti na izgradnji natkrivenih niša i postavljanje posuda za selektivno prikupljanje otpada.

Opis	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Divlje deponije - procjena	3	3	3	3	2	2	2
Sanirane divlje deponije	3	3	3	3	2	2	2

Tabela 44. Broj divljih deponija

6.9. Javni prevoz

Sistem javnog gradskog putničkog saobraćaja organizovan je kombinovanjem prevoza putnika tramvajem, trolejbusom, autobusom – kombibusom. Na području Općine u funkciji su svi vidovi prevoza putnika.

Tramvajski saobraćaj na području Općine je dio jedinstvenog tramvajskog saobraćaja šireg područja Kantona. Prostornim planovima, za područje Općine Novo Sarajevo, predviđeno je proširenje trolejbuske mreže na sjevernu longitudinalu čime bi se omogućilo povezivanje longitudinalnih pravaca trolejbuskom mrežom na trasi svih transversalnih pravaca na području Općine.

Autobuskim i kombibus saobraćajem je pokriveno veće područje Općine tako da je trenutno registrovano 16 linija za prevoz putnika od kojih su dvije autobuske linije koje se organizuje iz područja izvan Općine prema naseljima Pofalići i Velešići, 3 kombibus linije koje se organizuju na području općine i trikombibus linije koje se organizuju sa područja izvan Općine i 8 autobuskih i kombibus linija koje prolaze kroz Općinu a koriste ih i građani ove Općine. Javnim gradskom prevozom nisu pokrivena područja naselja Hrasno Brdo i dijelovi naselja Vraca. Uslov za uspostavu ove vrste javnog gradskog prevoza je osposobljavanje cesta U narednom periodu će se poduzimati aktivnosti na proširenju saobraćajnica u naselju Vraca i Hrasno brdo (ulice Novopazarska i Dobojska) radi produženja postojeće kombibus linije i eventualnog uvođenja novih linija gradskog prevoza putnika.

U prethodnom periodu uspostavljene su tri nove kombibus linije u naselju Pofalići i Hrasno brdo te prema naselju Bakarevac, gornjim dijelovima padina brda Hum i prema dijelovima MZ Hrasno Brdo ulicom Novopazarska.

6.10. Vazdušni saobraćaj

Za potrebe šireg područja Grada Sarajeva u funkciji je aerodrom Sarajevo koji svojom osposobljenošću i kapacitetima može zadovoljiti potrebe stanovništva Grada. Od centra općine aerodrom je udaljen cca 4 km.

6.11. Groblja

Na urbanom području Grada Sarajeva u funkciji su gradska groblja: "Vlakovo", "Bare", "Toplik", "Dolac" kao i tokom rata formirano je gradsko groblje na području Općine Novo Sarajevo "Obad", površine 6,5 ha.

Tokom 2001. godine prostor gradskog groblja "Obad" je ograđen, uređen stazama i hortikulturalnim rastinjem. Šire područje groblja "Obad" je zaštićeno ogradom i prostor je zasađen šumskim drvećem. Razvojnim planovima nije predviđeno formiranje novih površina za sahranjivanje na području Općine.

6.12. Tržnice i pijace

Na urbanom području Grada Sarajeva postoji 15 tržno-pijačnih prostora od čega su na području Općine Novo Sarajevo organizovano 2 tržno-pijačna prostora, Grbavica i Hrasno.

Zaključak

Saobraćajna infrastruktura na području Općine Novo Sarajevo je dobro razvijena. Najavljene investicije i investicije koje su u toku (izgradnja južne longitudinalne i 1 transversale) će u velikoj mjeri, doprinijeti razvoju Općine i konkurentnosti općine za nove investicije. Nedostajuća infrastruktura u ovoj oblasti se odnosi na saobraćaj u mirovanju i u ovom segmentu su najavljene investicije koje provodi jedinica lokalne samouprave a odnose se na objavu poziva za gradnju dvije podzemne garaže korisne površine oko 3.000 m² na lokacijama u užem urbanom jezgru u naseljima Malta i Hrasno čime bi se trenutni gorući problem za građane Općine i građane u privremenom zaustavljanju koji prolaze kroz Općinu ili dolaze na posao u mnogome poboljšao. Detaljnim prostornim planovima predviđena je gradnja još nekoliko podzemnih garaža u naseljima koji imaju problem sa saobraćajem u mirovanju, a naročito se odnosi na naselja Hrasno, Čengiće vila, Dolac I, Trg heroja te nastavkom pomenutih aktivnosti jedinice lokalne samouprave rješenje ovog problema postaje sve izvjesnije. Proširenje postojeće mreže javnog gradskog prevoza (ulice Novopazarska i Dobojska,) i uspostava nove (trolejski saobraćaj u četvrtoj transversali) će biti fokus aktivnosti na poboljšanju kvaliteta usluga javnog gradskog prevoza. Tehnička - komunalna infrastruktura je također dobro razvijena i predstavlja kvalitativnu prednost koju druge općine u Kantonu Sarajevo u skorije vrijeme teško mogu dostići. Napori koje je učinila jedinica lokalne samouprave u saradnji sa nadležnim kantonalnim ministarstvima i komunalnim preduzećima u unaprjeđenju kvalitete sistema vodosnabdijevanja stanovništva, prikupljanja i odvodnje oborinskih i fekalnih voda, sistema toplifikacije odnosno osiguranja energenta za zagrijavanje energenata za druge potrebe je na visokom nivou. U narednom periodu je potrebno kontinuirano nastaviti raditi na unaprjeđenju sistema vodosnabdijevanja kojim bi se procenat gubitaka vode za piće smanjio na prihvatljiv nivo što podrazumijeva učešće u izgradnji nedostajuće i rekonstrukciji postojeće vodovodne instalacije, što se isto odnosi i na oblast odvodnje otpadnih voda. Dosadašnja ulaganja Općine u ovim oblastima i planovi za naredni period stvorice održive sisteme koji će svojim kvalitetom stvoriti realne pretpostavke za dalji razvoj lokalne zajednice.

Problematika zbrinjavanja tehnoloških i komunalnih otpadnih voda nije u nadležnosti općine mada prema informacijama sanacija glavnog prečišćivača prije njihovog ispuštanja u vodotok, u rijeku Bosnu bi trebala da započne u skorije vrijeme i sredstva za ovu namjenu su osigurana putem kreditnog zaduženja Kantona Sarajevo.

6.13. Administrativne usluge

Općina Novo Sarajevo je administrativno organizovana kao jedinstveni organ uprave koga čine općinske službe. Obuhvata poslove iz samoupravnog djelokruga Općine koji su utvrđeni Zakonom. Osim ovih službi organizovane se i stručne i druge službe koje obavljaju stručne i administrativne poslove za potrebe rada Općinskog vijeća i zajedničke, operativno tehničke poslove.

U vlastitu nadležnost općine, u skladu sa zakonom, spadaju poslovi kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a što se naročito odnosi na slijedeće poslove:

- osiguranje i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda, u skladu sa Ustavom i zakonom;
- donošenje budžeta Općine;
- donošenje programa i planova razvoja Općine i stvaranje uvjeta za privredni razvoj i zapošljavanje;
- utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline;
- utvrđivanje i provođenje urbanističko-stambene politike i donošenje programa stambene i druge izgradnje
- utvrđivanje politike korištenja i utvrđivanje visine naknada za korištenje javnih dobara;
- utvrđivanje i vođenje politike raspolaganja, korištenja i upravljanja građevinskim zemljištem;

- utvrđivanje politike upravljanja i raspolaganja imovinom Općine;
- utvrđivanje politike upravljanja prirodnim resursima Općine i raspodjele sredstava ostvarenih na osnovu njihovog korištenja;
- upravljanje, finansiranje i unaprijeđenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture;
- osnivanje, upravljanje, unaprijeđenje i finansiranje ustanova i izgradnja objekata za zadovoljavanje potreba stanovništva u oblasti kulture i sporta;
- analiziranje rada ustanova i kvaliteta usluga u djelatnosti zdravstva, socijalne zaštite, obrazovanja, kulture i sporta, te osiguranje finansijskih sredstava za unaprijeđenje njihovog rada i kvaliteta usluga u skladu sa potrebama stanovništva i mogućnostima Općine;
- analiza stanja javnog reda i mira, sigurnosti ljudi i imovine, te predlaganje mjera prema nadležnim organima za ova pitanja;
- organiziranje, provođenje i odgovornost za mjere zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća u okviru sistema zaštite i spašavanja u skladu sa zakonom;
- uspostavljanje i vršenje inspekcijskog nadzora nad izvršavanjem propisa iz vlastitih nadležnosti Općine
- donošenje propisa o porezima, naknadama, doprinosima i taksama iz nadležnosti Općine;
- raspisivanje referenduma za područje Općine;
- raspisivanje javnog zajma i odlučivanje o zaduženju Općine;
- preduzimanje mjera za osiguranje higijene i zdravlja;
- osiguravanje uvjeta rada lokalnih radio i TV stanica, u skladu sa zakonom;
- osiguravanje i vođenje evidencija o ličnim stanjima građana i biračkih spiskova;
- obavljanje poslova iz oblasti premjera i katastra zemljišta i evidencija o nekretninama;
- organiziranje efikasne lokalne uprave prilagođene lokalnim potrebama;
- uspostavljanje organizacije mjesne samouprave;
- zaštita životinja.

Za obavljanje upravnih i drugih stručnih poslova iz samoupravnog djelokruga općine Novo Sarajevo, kao i stručnih poslova koji su federalnim i kantonalnim zakonima preneseni na Općinu, osnovane su slijedeće službe za upravu:

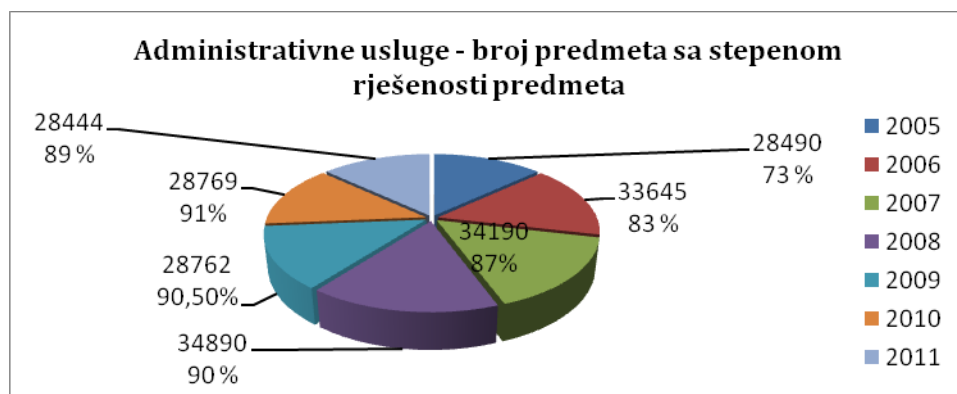
- Služba za oblast privrede i finansija,
- Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma,
- Služba za geodetske i imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina,
- Služba za stambene i komunalne poslove, poslove obnove, razvoja i zaštite okoliša,
- Služba za poslove opće uprave i mjesne zajednice,
- Služba za oblast boračko-invalidske zaštite,
- Kabinet Općinskog načelnika,
- Služba za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica
- Služba za poslove inspekcijskog nadzora (inspektorat),
- Služba civilne zaštite,
- Služba za zajedničke poslove,
- Služba za društvene djelatnosti

Radom svih općinskih službi za upravu, posredno, rukovodi Općinski načelnik. Radom pojedinih službi, neposredno, rukovode pomoćnici općinskog načelnika, koji su za svoj rad odgovorni načelniku općine.

Od 2006. godine općina ima uveden sistem upravljanja kvalitetom po zahtjevu ISO 9001:2008, sistem održava uz stalno poboljšanje, a 2012. za transparentnost u donošenju budžeta kao primjer dobre prakse dobitnik je Beacon statusa.

Opis	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Broj predmeta	28490	33645	34190	34890	28762	28769	28444
% rješениh predmeta	73%	83%	87%	90%	90,50%	91%	89%
% prenesениh predmeta	27%	17%	13%	10%	9,50%	9%	11%
Broj računara	128	149	152	167	184	195	210

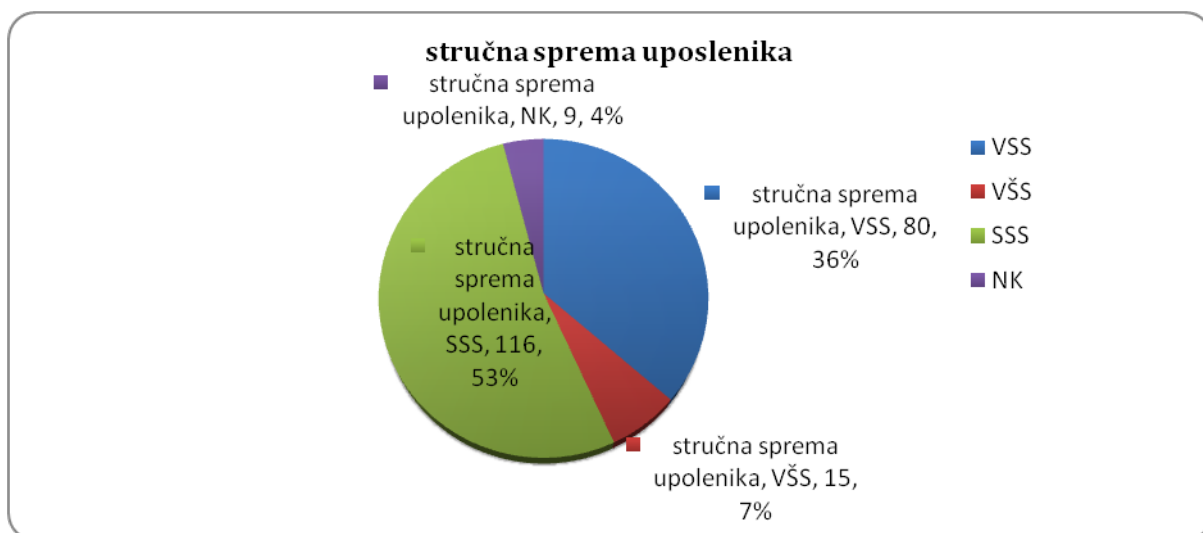
Tabela 45. Broj predmeta po godinama

Slika 51. Broj i riješenost predmeta po godinama

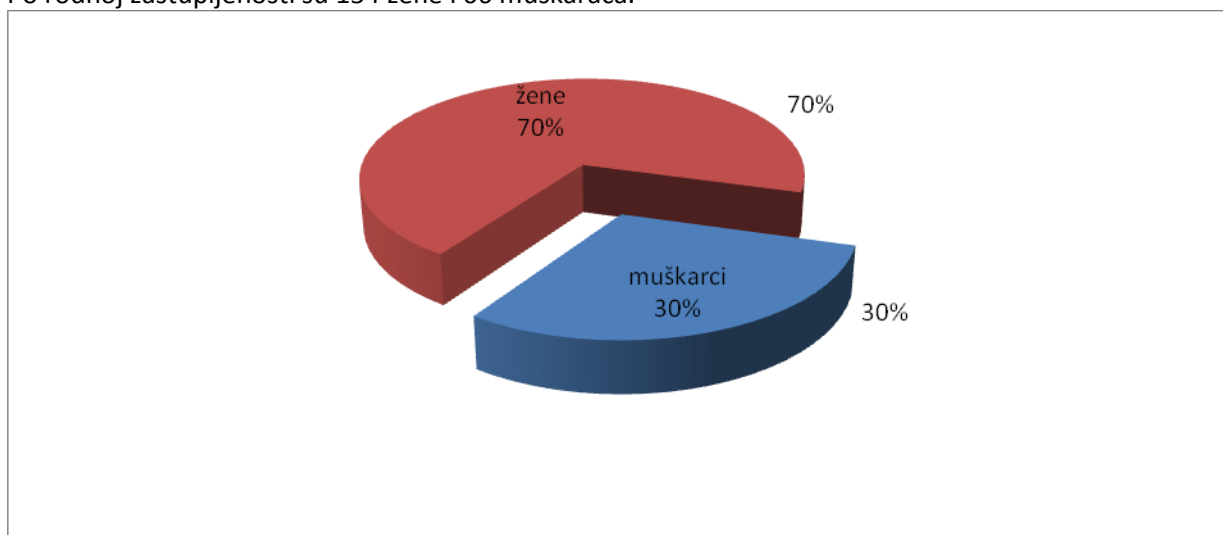
U periodu od 2005.godine do 2011.godine broj primljenih zahtjeva se kretao od 28479 predmeta do 28444 sa procentom riješenosti od 73% do 91%. iz navedene tabele je primjetno da se u periodu od 2005.godine do 2008.godine broj zahtjeva povećao cca 6000 predmeta. Može se konstatovati slijedeće: broj zahtjeva u navedenom periodu se povećao zbog promjene zakonske regulative u oblasti građenja i u oblasti prava boraca i članova njihovih porodica. Postotak riješenosti iz godine u godinu se povećavao a što je u najvećoj mjeri doprinijela edukacija uposlenih a i preraspodjela poslova unutar službi. Osim prijema zahtjeva i njihovog dostavljanja u rad po službama, služba obavlja i slijedeće poslove u sklopu Centra za pružanje usluga građanima (prijem pošte, ovjera dokumenata, evidencija matičnog stanja i izdavanje izvoda i uvjerenja iz istih, otprema pošte, vođenje evidencije, arhivski poslovi). Cilj Centra je napraviti savremenu i transparentnu općinsku administraciju kojoj će građani uvijek biti na prvom mjestu, a istovremeno građanima je omogućeno da na jednom mjestu dobiju potrebne informacije i dokumenta koja su iz nadležnosti ostalih službi.

U Općini Novo Sarajevo ima ukupno 220 zaposlenika, od toga 80 sa visokom stručnom spremom (ovdje su i Pravobranilac i njegovi zamjenici, savjetnici načelnika, pomoćnici načelnika), 15 sa višom stručnom spremom, 116 sa srednjom stručnom spremom i 9 nekvalifikovanih radnika. Odnos uposlenika po spremama nije odgovarajući jer je još uvijek mnogo više srednje stručne spreme, u odnosu na visoku stručnu spremu, koja je neophodna za obavljanje gotovo svih poslova i zadataka.

Slika52. Odnos u postotcima stručne spreme uposlenika

Po rodnoj zastupljenosti su 154 žene i 66 muškaraca.

Slika 53. Polna zastupljenost uposlenika

Administrativna organizacija općine je 12 službi, posebna služba Općinskog vijeća i Pravobranilaštvo, sa ukupno 220 uposlenika.

Zaključak

Odnos uposlenika srednje stručne spreme i visoke stručne spreme još uvijek nije zadovoljavajući, mada je u zadnjih šest godina postignut vidan napredak, tako da se procenat srednje stručne spreme u odnosu na visoku značajno promjenio u korist visoke stručne spreme. Ovo se postiglo prirodnim odlivom uposlenika odlaskom u penziju a zapošljavanjem službenika sa visokom stručnom spremom. Također, napominjemo da bi trebali organizaciono planirati radna mjesta sa visokom stručnom spremom , čiji bi poslovi bili praćenje realizacije strateških dokumenata.

Druga značajna karakteristika je da broj uposlenika je vrlo blizu evropskim standardima prema broju stanovnika, a i predmeta u radu. Trajna su nastojanja da se procedure za ostvarivanje nekih prava i obaveza građana pojednostave, kao i što se poduzimaju vanredne mjere za povećanje efektivnosti

rada, odnosno povećanja procenta rješenosti predmeta. U ovom procesu jako pomažu i procedure i procesi utvrđeni Iso standardom 2008, ali i poduzimanjem nekih drugih radnji na primjer plan za prevazilaženje vanrednih povećanja priliva predmeta.

U okviru Odsjeka funkcionirše i Centar za pružanje usluga građanima (CSC) gdje su se stvorili uslovi za brže i efikasnije pružanje usluga građanima. Građani ravnopravno ostvaruju svoja prava iz djelokruga ovog organa. Praksa je pokazala da uspostavom centra, Općina je ostvarila favoritski imidž u odnosu na gradske općine, što su i pokazatelji ankete korisnika usluga. Osoblje Centra je opredijeljeno za stalno poboljšanje kvaliteta u pružanju usluga građanima a uloga Centra je da se objedine usluge na jednom mjestu, smanji broj posjeta pozadinskim kancelarijama a prevashodno da građani kao korisnika naših usluga budu zadovoljni pruženom uslugom. Kao što smo već spomenuli broj predmeta varira, ali je uvijek godišnje na nivou cca 30.000, međutim i pored primljenih predmet u općinskim službama se rade i mnogi drugi administrativni poslovi za potrebe građana. Problemi u funkcionisanju administracije se najčešće javljaju kada u nekoj oblasti dođe do promjene propisa, a što indirektno utiče na rad službi ili centra za pružanje usluga građanima u smislu enormnog povećanja poslova, a broj uposlenika ostaje isti (npr. donošenje odluka o legalizaciji bespravno izgrađenih objekata, usvajanje novog Zakona o matičnim knjigama koji je upetostručio obim poslova i sl.).

Sve službe su dobro opremljene i obučene za rad na elektronskoj obradi podataka, baze podataka su jedinstvene, svi računari umreženi i opremljeni internetom i intranetom. Općina ima dobro posjećenu web stranicu.

7. STANJE OKOLIŠA

7.1. Upravljanje kvalitetom zraka

7.1.1. Praćenje kvaliteta zraka

Prva praćenja kvaliteta zraka na području Općine Novo Sarajevo su počela 1967. godine na lokacijama Grbavice i Dolac Malte. Međutim, mjerenja su prekinuta 1991. godine. Nažalost, ni do danas nisu uspostavljena kontinuirana mjerenja kvaliteta zraka na području Općine. Mreža monitoringa kvaliteta zraka na području Kantona Sarajevo se trenutno sastoji od 5 (pet) automatskih i tri manuelne stanice, a uspostavljena je u skladu sa starim Pravilnikom o monitoringu kvaliteta zraka FBiH (Službene novine FBiH, broj 12/05). Automatske mjerne stanice postavljene na lokacijama Skenderija-Alipašina, Otoka i Ilidža (mobilna stanica), su dio mreže stanica za monitoring kvaliteta zraka Kantona Sarajevo. Drugi dio mreže čine stanice na Bjelavama i Ivan Sedlu kojima upravlja Federalni hidrometeorološki zavod.

7.1.2. Katastar emisija u zrak

Prvi katastar emisije u zrak je u Sarajevu napravljen još osamdesetih godina koji, i pored svog kvaliteta, nikada nije ažuriran. U skladu sa čl. 26. Zakona o zaštiti zraka („Službene novine FBiH“ br.33/03 i 04/10) Federalno ministarstvo objavljuje, u januaru svake godine, Izvještaj o emisijama zagađujućih materija u zrak za prethodnu godinu za Federaciju BiH. Kantoni, u aprilu svake godine, objavljuju izvještaje o emisijama zagađujućih materija u zrak (uključujući emisije iz prirodnih izvora) za prethodnu godinu za teritorij svog kantona. Registri emisija moraju biti pripremljeni najmanje za slijedeće zagađujuće materije zraka: sumpordioksid, nitrooksid, ugljendioksid, ugljenmonoksid, amonijak, nitrozoeksid, metan, nemetanske ugljenvodonike, benzen i PM10. Zadnja mjerenja i nalaze kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo su objavljena u „registru emisija u zrak za područje Kantona za 2010 godinu“ rađena od strane Centra za ekonomski, tehnološki i okolinski razvoj (CETEOR), objavljena u aprilu 2012. godine po narudžbi Ministarstvo prostornog uređenja i okoliša

Kantona Sarajevo. Cilj izrade registra je bio prikaz emisija, okolnosti i aktivnosti koje utiču na emisije u zrak (saobraćaj, industrija, grijanje, domaćinstva itd.).

U tu svrhu urađeno je poređenje emisije sumpor dioksida, nitro oksida, ugljen monoksida i čvrstih čestica manjih od 10 μ m za 1970, 1980. i 2010. godinu iz stacionarnih izvora za ~~že~~ područje grada (urbani prostor općina Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi grad i Ilidža. Podaci za 1970. i 1980. godinu su uzeti iz studije Upravljanje životnom sredinom u gradu Sarajevu¹.

Emisija sumpor dioksida, nitro oksida, ugljen monoksida i čvrstih čestica manjih od 10 μ m iz stacionarnih izvora za uže područje grada (tona godišnje)

Godina	SO ₂	NO _x	CO	PM 10
1970	7.327	299	7.815	434
1980	4.294	607	2.694	184
2010	454	630	9.207	517

Tabela 46. Uporedni pregled emisija po godinama

Emisija sumpor dioksida u 2010. godini je značajno smanjena u odnosu na 1970. godinu i to 16 puta, a u odnosu na 1980. godinu skoro 10 puta. Iako su toplotne potrebe rasle iz godine u godinu emisija sumpor dioksida je značajno smanjena, ponajviše zahvaljujući uvođenju gasa u kotlovnice i individualna ložišta krajem prošlog stoljeća.

Emisija nitro oksida je u razdoblju 1970-2010. godina porasla, tako da je emisija za 2010. u odnosu na 1970. godinu više od dva puta. Razlog za povećanje emisije nitro oksida iz stacionarnih izvora je velika urbanizacija grada, te nastanak emisija u kotlovnica centralnog grijanja na području Kantona Sarajevo.

Emisija ugljen monoksida je u periodu 1970 – 1980. godine opala za oko tri puta, dok je u periodu 1970- 2010. porasla za skoro 20%.

Emisija PM10 je opala 1970. u odnosu na 1980. godinu, ali je u 2010. godini taj iznos povećan skoro tri puta.

Za potrebe izrade Registra emisija u zrak za područje Kantona Sarajevo izvori emisije su podijeljeni prema veličini izvora i načinu emitovanja na: tačkaste izvore emisije, linijske izvore emisije i površinske izvore emisije.

Tačkasti izvori emisije su oni izvori emisija koji imaju emisiju određene zagađujuće materije veću od 0,5 % od ukupne emisije te iste zagađujuće materije za cijelo razmatrano područje. Tačkasti izvori emisije – kotlovnice, asfaltne baze, velika industrijska postrojenja, kamenolomi. Na osnovu podataka iskazanih u pomenutom Registru na području Općine Novo Sarajevo su analizirani podaci za tri kotlovnice (Lenjinova, Hrasno i Čengić Vila) i postrojenja u preduzeću „KLAS“. Iz podataka se može konstatovati da, u Kantonu Sarajevo, postoji najviše izvora emisije koji se smatraju tačkastim izvorima za čvrste čestice d μ m10(osam izvora) i ugljen dioksid(sedam izvora). Od svih identificiranihtačkastih izvora emisije jedino su BAGS„Energotehnika“ dd Vogošća, Hidrogradnja dd Sigma i dvije kotlovnice Toplana Sarajevo od kojih je jedna kotlovnica Hrasno na području Općine tačkasti izvori emisija za više polutanata.

Linijski izvori su motorna vozila na frekventnim saobraćajnicama. Emisije u zrak u Kantonu Sarajevo iz linijskih izvora imaju najviše vrijednosti kako slijedi:

- sumpor dioksid u općini Novo Sarajevo koja iznosi 2,1 t što je oko 26 % od ukupne emisije linijskih izvora i Kantonu Sarajevo.

- nitro oksid u općini Novi Grad koja iznosi 332 t, što je oko 23 % od ukupne emisije linijskih izvora u Kantonu Sarajevo
- ugljen dioksid u općini Novi Grad koja iznosi 79.309 t ili 22 % od ukupne emisije linijskih izvora u Kantonu Sarajevo
- ugljen monoksid u općini Novi Grad koja iznosi 4.659 t ili 28 % od ukupne emisije ugljen monoksida linijskih izvora u Kantonu Sarajevo.
- amonijak u općini Novo Sarajevo koja iznosi 3,1 t ili 26 % ukupne emisije amonijaka linijskih izvora u Kantonu Sarajevo.
- nitro suboksid u općini Novi Grad i iznosi 2,4 t, ili 22 % ukupne emisije nitro suboksida linijskih izvora u Kantonu Sarajevo.
- metana u općini Novi Grad koja iznosi 19 t ili 23 % ukupne emisije metana linijskih izvora u Kantonu Sarajevo.
- nemetanski ugljikovodik u općini Novi Grad koja iznosi 198 t ili 21 % ukupne emisije nemetanskih ugljikovodika linijskih izvora u Kantonu Sarajevo.
- benzena u općini Novi Grad koja iznosi 6,3 t ili 20 % ukupne emisije benzene linijskih izvora u Kantonu Sarajevo.
- čvrste čestice do 10 µm u općini Novo Sarajevo koja iznosi 21 t, ili 20 % ukupne emisije čvrstih čestica do 10 µm linijskih izvora u Kantonu Sarajevo.

Iz navedenih rezultata vidljivo je da je zrak od emisije polutanata iz vozila najlošiji na području Općina Novo Sarajevo i Novi Grad što je posljedica razvijene primarne saobraćajne mreže.

Površinski izvori emisija su zbir malih izvora emisije (stacionarnih i mobilnih) koji nisu uvršteni u tačkaste i linijske a odnose se na emisije u zrak iz stambenog sektora, javnog sektora i industrije i saobraćaja izvan frekventnih primarnih saobraćajnica.

Emisija polutanata iz stambenog sektora na području Općine je zbog kvalitetnih energenata u poređenju sa ostalim općinama Kantona u boljoj situaciji što je slično i u javnom sektoru i industriji dok je u dijelu koji se odnosi na saobraćaj izvan primarnih saobraćajnica u lošijoj poziciji kao i općine Ilidža i Novi Grad. Razlog je isti kao i za linijski izvor emisija.

Bilans emisija površinskih izvora za područje Kantona Sarajevo pokazuje da se Općina Novo Sarajevo sa Općinom Centar nalazi odmah iza Općina Ilidža i Novi Grad.

Generalno, može se konstatovati da su u Kantonu Sarajevo najznačajnije emisije iz površinskih izvora za sve polutante gdje je Općina Novo Sarajevo srednje loše pozicionirana. Linijski izvori emisija su loši u odnosu na druge općine Kantona Sarajevo i približno su iste kao u Općini Novi grad dok se emisija tačkastih izvora na području Općine mogu ocijeniti kao zadovoljavajući uzimajući u obzir činjenicu da isti učestvuju sa najmanjim procentom zagađenja zraka u Kantonu Sarajevo.

7.2. Vodni resursi

Teritorijom Općine Novo Sarajevo protiče rijeka Miljacka u dužini cca 2,50 km. U rijeku Miljacku na granici s Općinom Centar Sarajevo ulijeva se potok Sušica a na granici sa Općinom Novi Grad protiče Buća potok koji su promjenljivog kapaciteta zavisno od količine padavina.

Od izvorišta na području Općine Novo Sarajevo za vodosnabdijevanje se koristi vrelo "Kovačići", kapaciteta 60 l/sec.

7.2.1. Vodovodni sistem

Prema podacima KJKP "Vodovod i kanalizacija", Općina Novo Sarajevo se najvećim dijelom snabdijeva vodom iz Sarajevskog polja, a jedan dio se snabdijeva vodom iz vrela "Kovačići" koje se isključuje iz sistema vodosnabdijevanja u vrijeme prirodnog zamućenja.

Rezervoari su raspoređeni tako da je njihov položaj u funkciji izravnjanja dnevne ravnomjernosti održavanja pritiska u vodovodnoj mreži i održavanja rezervi za potrebe gašenja požara.

Ukupni akumulacioni prostor postojećih rezervoara na teritoriji Općine Novo Sarajevo iznosi 5.736 m³. Starost rezervoara je u rasponu od 21 do 56 godina starosti izuzimajući novosagrađeni rezervoar na sjevernim padinama brda Hum. Rezervoari sa kojih se snabdijeva Općina Novo Sarajevo su:

- Hum, kapaciteta 500 m³, izgrađen 1986.godine
- Kovačići, kapaciteta 1136 m³, izgrađen 1952.godine
- Lukavac, kapaciteta 3000 m³, izgrađen 1980.godine
- Vraca, kapaciteta 3000 m³, izgrađen 1960.godine i
- Hum Novi, kapaciteta 500 m³, izgrađen 2006.godine.

Rezervoari koji nisu u funkciji su: Bakarevac koji je izgrađen 1951.godine, kapaciteta 200 m³ i Hum stari koji je izgrađen 1952. godine kapaciteta 200 m³. Ukoliko bude potrebno ovi rezervoari se mogu staviti u funkciju.

Trenutne količine vode na izvoristima zadovoljavaju potrebe stanovništva Općine za nesmetano vodosnabdijevanje, ali zbog neodržavanja vodovodnog sistema i evidentnih velikih gubitaka u snabdijevanju pitkom vodom, javljaju se problemi u kontinuiranoj isporuci vode za piće na području Općine i šire. Ovome dijelom doprinosi i nepostojanja vodomjera u rubnim dijelovima Općine gdje najvećim dijelom nelegalna gradnja ugrožava sigurnost i snabdijevanje vodom u okviru sanitarno tehničke bezbjednosti, zbog nepoštivanja tehničkih pravila i propisa KJKP "ViK". Također, niska ekološka svijest građana utiče da se voda za piće nekontrolisano koristi i upotrebljava za razne namjene koji nisu u funkciji osnovne namjene.

7.2.2. Distributivni i transportni cjevovod

Distributivni sistem Općine Novo Sarajevo čini mreža vodovodnih cijevi različite dužine, profila i materijala (azbest-cementne, liveno željezne, ductila, čelika i sl.).

Distribucioni sistem uključuje mrežu cjevovoda koja raspoređuje vodu iz distribucionih rezervoara. Različiti materijali otežavaju poslove održavanja sistema te se zbog toga kod izgradnje novih vodovodnih mreža ugrađuju savremeni materijali (pretežno ductil čelik) dok se materijali kao što su azbest cement ne ugrađuju i politika KJKP „ViK“ je da se postepeno izvrši zamjena ovog materijala. Tokom perioda 2008- 2010 godina donesen je Program zamjene azbest cementnih cijevi u vodovodnom sistemu. Program je realizovan u saradnji sa općinama, a za područje Općine Novo Sarajevo se odnosio na zamjenu cjevovoda u ulicama Triglavska, Novopazarska, Olovska i Varaždinska. Nositelj realizacije ovih projekata je bila Općina. Problem vodosnabdijevanja djelom je izražen u područjima koja su napadnuta bespravnom gradnjom, kao što su Šanac, Gornji Velešići, Pofalići, Kanara, itd. kao i u zgradama kolektivnog stanovanja visoke spratnosti.

7.2.3. Gubici vode

Zbog starosti cjevovoda gubici u mreži iznose cca. 70%. Gubici vode se statistički prate na nivou cijelog vodovodnog sistema. Praćenje gubitaka vode ostvaruje se odnosom transporovane vode i fakturisane vode, a što je zadatak KJKP " Vodovod i kanalizacija".

Kontrola kvaliteta vode

JKP "Vodovod i kanalizacija" u okviru programskog zadatka vrši kontrolu ispravnosti vode za piće, preventivne i tekuće zaštite vodovodnog sistema Kantona Sarajeva i obavlja slijedeće poslove: fizičko-hemijsku kontrolu kvaliteta, održavanje kontinuiteta tehnološkog procesa proizvodnje pitke vode na filterima Bosna i Mošćanica, mikrobiološku kontrolu kvaliteta vode i sanitarnu zaštitu vodovodnog sistema.

Laboratorijska dijagnostika se obavlja po međunarodno priznatim laboratorijskim metodama za mjerenje fizičko-hemijskih parametara i mikrobiološke analitike.

Bespravni korisnici ugrožavaju sigurnost i snabdijevanje vodom u okviru sanitarno tehničke bezbjednosti, zbog nepoštivanja tehničkih pravila i propisa KJKP "ViK".

Opis	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Broj potrošača	33018	33018	33018	33218	33218	33218	33218
% gubici	63,06%	63,85%	63,55%	66,67%	68,13	69,75	70,68

Tabela47. Usporedni pregled broja potrošača i gubitaka u cjevovodu po godinama

7.2.4. Zaštita izvorišta vode za piće

Na području Općine se nalazi jedno izvorište koje je fizički zaštićeno, U cilju urednog snabdijevanja građana vodom za piće iz ostalih izvorišta sa kojih se građanima Općine isporučuje voda, potrebno je kroz odgovarajuća tehnička rješenja definisati zaštitne zone, a u skladu sa važećom zakonskom legislativom. Potrebno je što prije početi sa primjenom Zakona o vodama, kojim će se regulisati osiguranje vodozaštitne zone, čime će se spriječiti i bespravna gradnja u pojasu vodozaštite.

7.2.5. Zaštita od voda

Na teritoriji Općine Novo Sarajevo kao najveći vodotok je rijeka Miljacka, koja je najvećim dijelom regulisana i može prihvatiti proticaje koji se javljaju jednom u 100 godina.

Primaran zadatak je proširenje infrastrukture za prihvatanje, transport i naročito pročišćavanje otpadnih voda sa gradskog područja s ciljem smanjenja nekontroliranih ispusta otpadnih vode u prirodne vodotoke

7.3. Stanje zemljišta

Dejtonskim sporazumom je područje Općine Novo Sarajevo podijeljeno na dva dijela, čiji je manji dio (urbani) oko 23% predratne teritorije pripao Općini Novo Sarajevo. Kao posljedica ratnih dejstava dolazi do devastacija šuma i voćnjaka a u poslijeratnom periodu dolazi do ekspanzije bespravne gradnje, uglavnom na padinskim dijelovima Općine uzurpacijom društvenog zemljišta (naselja Šanac, Bakarevac, Obad i dr.), te masovne promjene vlasništva na privatnom zemljištu što dovodi do usitnjavanja parcela i promjene namjene zemljišta iz poljoprivrednog u građevinsko.

Upotreba zemljišta na području općine Novo Sarajevo pretežno je usmjerena na privrednu ili neku drugutehničku upotrebu (izgradnja i proširenje naselja i infrastrukturnih objekata i sl.), a sasvim mali dio u okviru okućnica i na sjevernom dijelu Općine u naseljima Pofalići i Velešići se koristi se u poljoprivredne svrhe.

Namjena	Ukupno	Privatno	Društveno
oranice i bašte(vrtovi)	63	59	4
voćnjaci	52	40	12
livade	61	48	13
pašnjaci	37	18	19
Šumsko	100	65	35
Neplodno	12	3	9

Tabela 48.Katarstarski podaci strukture poljoprivrednog zemljišta

U toku je treća legalizacija bespravno izgrađenih objekata te se podaci o stanju vlasništva i karakteru zemljišta ne mogu tačno sravniti sve dok se konačno ne izvrši legalizacija, upis vlasništva i promjena namjene zemljišta iz poljoprivrednog u građevinsko zemljište.

Sadašnji prostor Općine Novo Sarajevo izuzimajući dijelova naselja Pofalići i Velešići se nije nikad koristilo kao poljoprivredno zemljište. Područje padina brda Hum se koristilo kao šumsko zemljište. Urbanizacijom ovih prostora vrlo mali dio ovog područja je ostalo kao poljoprivredno zemljište a padine brda Hum su zadržane kao prostor za sport i rekreaciju a šumsko zemljište je pretvoreno upark-šumu. Analiza poljoprivrednog zemljišta na području Općine pokazuje da se namjena korištenja(kulture) ne mijenjaju dok se površina koja je veoma mala još više smanjuje. Kulture koje se proizvode su kulture koje se uzgajaju u okućnicama dok se broj voćki djelomično povećao mada su ovi zasadi za ozbiljno bavljenje poljoprivredom simbolični.

Način korištenja poljoprivrednog zemljišta, velika usitnjenost parcela, industrijsko okruženje i ekspanzija urbanizacije legalne i nelegalne donijela je niz problema kao što su: kontaminacija zemljišta i pojava klizišta.

Poseban vid ugrožavanja zemljišta jeste kontaminacija zemljišta štetnim materijama, prije svega teškim metalima, emitiranim izduvnim gasovima motornih vozila kao i sagorijevanje u ložištima individualnih stambenih objekata ugljenom slabog kvaliteta. Problem kontaminacije zemljišta je prisutan, ali podaci o istom ne postoje.

Klizišta se javljajukao posljedica prethodno pomenutih problema. Na području Općine registrovano je 109 klizišta od kojih su većina velikih koji su ugrožavali živote i materijalna dobra sanirana do 2004. Godine. Preostala klizišta su umirena i ne ugrožavaju materijalna dobra i ljudske živote. U cilju prevencije tokom zadnjih godina rađena je sanacija nekoliko klizišta manjih obuhvata gdje su radovi izvođeni u funkciji zaštite saobraćajnica, komunalnih infrastrukturnih objekata i pojedinačnih stambenih objekata. Investiciona ulaganja u ovu oblast su iznosila oko 450.000 KM a radovi su izvođeni na prostoru iznad hotela „Grand“(palijativne mjere), ulica Trebevička, Ljubljanska (sanacija potpornih zidova uz saobraćajnice i prihvrat podzemnih voda).

7.4. Stanje šumskih eko sistema

Šumskim područjima Kantona Sarajevo, u skladu sa Zakonom o šumama, gazduje i upravlja J.P. „Sarajevo šume“ d.o.o. Općina Novo Sarajevo pripada šumsko gospodarskom području «Bistričko» (ŠGP »Bistričko»), te pripada Šumskoj upravi „ISTOK“, koja obuhvata dijelove gospodarske jedinice Vogošća-Bulozi.

Od ukupne teritorije Općine Novo Sarajevo, koja se prostire na površini od 9,9 km², danas Općina raspolaže sa 22,9 ha šuma i šumskog zemljišta. Raspoloživa površina šuma i šumskog zemljišta po gazdinskim klasama evidentirana u katastru Općine je sljedeća: šumski zasadi (kulture)četinar na staništima šuma hrasta kitnjaka na pretežno dubokim smeđim tlima zauzimaju površinu od 5,8 ha, izdanačke šume hrasta kitnjaka, kitnjaka sa bukvom i običnim grabom na pretežno dubokim smeđim tlima zauzimaju površinu od 16 ha, prosjeci ispod dalekovoda zauzimaju površinu od 1,1ha i površina uzurpirana bespravno izgrađenim objektima i drugim vrstama uzurpacije zauzima 10,4 ha.

Miniranost šuma i šumskog zemljišta nije konstatovana, a na području Općine Novo Sarajevo nisu evidentirani šumski požari. Ovi podaci su upitni jer se tokom rata i poslije rata desila totalna devastacija šumskog fonda. Iako je zanemarljiva površina šuma i šumskog zemljišta na području Općine Novo Sarajevo u odnosu na površinu kojom raspolaže Kanton (71.805,97 ha) prisutne su različite uzurpacije i štete uzrokovane izraženim uticajem čovjeka.

Najveći problem je bespravna izgradnja individualnih stambenih objekata i to na šumskom zemljištu u državnoj svojini, te štete nastale ispašom stoke i deponovanjem čvrstog otpada što dovodi do zagađenja šumskog zemljišta.

Na šumskim površinama ogoljelim u ratnom periodu obavljaju se isključivo aktivnosti na pošumljavanju te popunjavanju novim sadnicama i čišćenju korova odnosno aktivnosti njege mladih kultura, a sve prema sadnom materijalu određene provenijencije odnosno adekvatnim projektima za stanište.

Općina Novo Sarajevo je, u suradnji sa GAP-om, dijelom finansirala uređenje buduće park šume Hum na površini od 14 ha, koja vremenom treba postati atraktivno mjesto za izletnike. Već su uređena odmorišta sa natkrivenim klupama i stolovima, zasađene su sadnice različite starosne dobi i vrsta adekvatnih za dato područje. Područje je predato na daljeupravljanje i gazdovanje „Sarajevo-šumama“ koje su i izvodile radove.

Zajedničkim aktivnostima Općine i „Sarajevo-šuma“ uređeno je 6,1 ha površine devastiranog šumskog zemljišta u neposrednoj blizini groblja Obad. Pored uložених napora da se stanje poboljša i dalje postoje problemi kojima treba da se posvete svi nivoi vlasti.

Predviđenim projektima, urađenim od strane JP „Bosansko-hercegovačke šume“ Sarajevo i Šumarskog fakulteta u Sarajevu, planirano je pošumljavanje šumskih goleti i degradiranih šuma radi (doprinosu polivalentnom značaju šuma) proširenja šumskog zaštitnog pojasa u užoj okolini Sarajeva čime bi bilo obuhvaćeno i područje Novog Sarajeva.

Nastojanja su ka povećanju šumskih površina u okolini Općine i Grada, sa ciljem povećanja apsorpcije ugljendioksida i oslobađanje kiseonika, sprečavanje erozije zemljišta i klizišta.

Povećanje površina šuma i posebno „približavanje šuma“ u perifernim dijelovima Općine Novo Sarajevo imat će pozitivno dejstvo na gradsku sredinu te pejzažne efekte.

Pokazatelj kvaliteta okoliša su šume kao najvrjedniji prirodni resurs, čija vrijednost se ne mjeri samo proizvodnjom drveta nego i ekološkim funkcijama koje višestruko premašuju cijenu drveta.

Nažalost, aktivnosti čovjeka u velikoj mjeri umanjuju vrijednost šuma zbog nerazumijevanja njihovih funkcija, a tu vrijednost čovjek prepoznaje tek nakon što gubici nastanu.

Sve ogoljene površine imaju za posljedicu negativan uticaj po klimatske uslove, ubrzano oticanje oborinskih voda, brzo otapanje snježnog pokrivača i filtriranje voda.

Razumijevanje funkcija šume je i kulturološko pitanje na kome treba ozbiljno poraditi.

7.5. Upravljanje otpadom

Ako znamo da je jako veliki dio privredne djelatnosti Općine trgovina i usluge i da firme plaćaju odvoz otpada po površini radnog prostora, a ne po količini i vrsti, tako da nemaju ni interes da se bave količinama otpada koji su proizveli i da rade na smanjenju količina otpada, onda je komercijalni i trgovinski otpad treba adekvatnije kontrolisati. Mesnice, pijace, trgovinski centri, prodavnice voća i povrća, hoteli, restorani i sl. imaju velike količine posebno organskog i ambalažnog otpada. Zanimljivo je da ovi sektori često nisu svjesni količine otpada koju proizvode i za njih je, kroz kontakte Ministarstva prostornog uređenja Kantona Sarajevo koje je prikupljalo podatke za izradu Plana upravljanja otpadom, bilo iznenađenje kad su počeli računati količine. Prikupljeni podaci pokazuju da ima dosta neznanja o otpadu uopšte, te nepoznavanja vrsta otpada, koji nastaje u tehnološkim procesima. Ova činjenica govori da nije na dovoljnom nivou razvijen odgovoran odnos prema otpadu. Inspeksijski nadzor je u ovom slučaju jedini način da se sve firme koje proizvode otpad stave pod kontrolu. Iskustva drugih država pokazuju da često tek nakon posjete inspektora preduzeća počnu da redovno dostavljaju podatke.

Najčešće vrste opasnog otpada u Kantonu Sarajevo su otpad iz površinske obrade metala, otpadna ulja, akumulatori, medicinski otpad, te u zadnje vrijeme jako zastupljeni elektronski otpad. Neke vrste otpada kao npr. pesticidi nisu stavljeni pod kontrolu, i zahtijevaju posebno definisanje načina provjere. Količine opasnog otpada koje potiču iz domaćinstava, ne izdvajaju se posebno i uobičajeno završavaju na deponiji. Problem je što se velike količine građevinskog otpada nelegalno odlažu i time ugrožavaju okoliš. U Kantonu Sarajevo je uslijed odlaganja građevinskog otpada došlo do formiranja divljih deponija. Iako ovo nije česta pojava za prostor općine Novo Sarajevo jer se radi o manjem broju lokacija i iste se periodično i po potrebi čiste, ovaj problem se ne može riješiti samo provedbom propisa iz zaštite okoliša, nego i uključivanjem nadležnih inspekcijskih organa iz oblasti prostornog uređenja i građenja i komunalnih poslova. Otpadna ulja u Kantonu Sarajevo nisu na pravi način stavljeni pod kontrolu. Postoje saznanja u okviru prikupljanja podataka da veliki dio starih ulja preuzimaju firme ili fizička lica, i da se ona nekontrolisano spaljuju u fabričkim i kućnim pećima. Ovakav način spaljivanja otpada, bez propisanih dozvola, izaziva značajno zagađenje zraka u Kantonu Sarajevo. Životinjski otpad, stara vozila, otpad iz trgovina na malo treba deponirati u kontejnere odvojene od onih koji se koriste za otpad koji proizvodi stanovništvo, jer odlaganje otpada iz trgovina na malo izaziva brzo prepunjavanje, ako se koriste isti kontejneri. Potrebno je hitno krenuti u realizaciju Plana upravljanja građevinskim otpadom na području Kantona (donesen 2008. godine), raspoloživa sredstva Federalnog fonda za zaštitu okoliša usmjeriti u rješavanje pitanja kontrole tehnološkog otpada kroz ekonomske podsticaje za unapređenje upravljanja otpadom, razvoj postrojenja za reciklažu i zbrinjavanje otpada i iskorištavanje otpada kao sirovine, odnosno osigurati održivost upravljanja otpadom.

Problematika zbrinjavanja kućnog otpada u Općini Novo Sarajevo je kvalitetno riješeno prikupljanje kućnog otpada se vrši putem posuda za smeće u urbanom dijelu gdje je moguće organizovati prilaz specijalizovanim vozilima, dok se kućni otpad u rubnim dijelovima Općine prikuplja dva ili tri puta sedmično u zavisnosti od lokaliteta otvorenim kamionima u plastičnim kesama ili u kantama za smeće. Ovu komunalnu uslugu za područje Općine Novo Sarajevo vrši KJKP «RAD». Za područje Kantona Sarajeva deponovanje otpadaka se vrši na Gradskoj deponiji "Buća potok" površine 16,5 ha. Tokom prethodnog perioda urađeni su značajni građevinski i tehnološki zahvati na prostoru gradske deponije. Najznačajniji zahvati su bili u pravcu; sanacije deponije, kontrole deponovanja otpada, organizacija prostora deponije, način deponovanja otpada, prihvati i mehaničko-fizičko prečišćavanje otpadnih voda, prihvati gasa nastalog prirodnim sagorijevanjem organske materije i izgradnja mini termocentrale na gas, instalisanje snage 3 KV kao i organizovanje postrojenja za separaciju kućnog otpada.

KJKP Rad je od 1998. godine počeo aktivnosti reciklaže prikupljenog otpada. Na području Općine je organizovano selektivno prikupljanje otpada na oko 120 lokacija sa posudama za prikupljanje staklene ambalaže, papira i plastične ambalaže. Također, izgrađeno je oko 110 natkrivenih niša u urbanim mesnim zajednicama a planirano je da se tokom 2013. godine izgradi i preostalih 30-tak lokacija. U toku je projekat pribavljanja lokacija za rubne mjesne zajednice gdje je pretežno individualno stanovanje

Trenutno na području općine Novo Sarajevo je postavljeno oko 1600 kontejnera za odlaganje otpada. Odvozom otpada obuhvaćena je cijela Općina. Na prikupljanju i transportu otpada iz većine ulica na području Općine angažovana su specijalizovana vozila, a iz uskih i strmih ulica angažovana su manja otvorena vozila za kupljenje otpada u kesama i iz kućnih kanti. Dinamika odvoza otpada je tri puta sedmično, a iz pojedinih ulica vrši se svakodnevno. Odvoz otpada iz strmih i uskih ulica vrši se dva puta sedmično što je zadovoljavajuće, a to su naselja: Vraca, Hrasno brdo, Pofalići i Velešići. U toku godine dva puta vrši se odvoz kabastog otpada (april - proljetno i oktobar - jesenje), određuju se termini sa rasporedom po MZ, sa blagovremenim obavještanjem građana. I pored svih napora jedinice lokalne zajednice i preduzeća „Rad“, ipak jedan od većih problema zaštite okoliša na Novom Sarajevu je stvaranje divljih deponija kako na javnim površinama tako i u posjedu korisnika zemljišta

koji nisu trenutno sa sjedištem ili stanovanjem prisutni na lokaciji. Tako, divlje deponije manjeg kapaciteta se javljaju na rubnim dijelovima Općine najčešće formirano od građevinskog otpada jer se na području Kantona ne nalazi ni jedno odlagalište za ovu vrstu otpada, a kapacitet gradske deponije u naselju Smiljevići ne zadovoljava potrebe. Deponije kućnog otpada se zadnjih godina rijetko javljaju, povremeno se čiste i ne predstavljaju veći problem.

Aktivno učešće građana je neophodna stavka u procesu reciklaže, pomoći u razvoju ekonomije, očuvanju prirodnih resursa i umanjenju količina čvrstog otpada. Jedan od osnovnih uzroka sporog rješavanja problema zagađenja okoline je nizak nivo znanja i ekološke svijesti građana. To rezultira nekontroliranim zagađenjem od strane neodgovornih pojedinaca, a istovremeno je vidan i slab utjecaj javnosti na odgovorne institucije koje trebaju rješavati ove problem što se u prvom redu odnosi na inspekcije i komunalne redare. Neophodno je sistemski izvršiti stalnu edukaciju i na razne načine ići ka podizanju nivoa znanja i ekološke svijesti a sve sa svrhom kvalitetnijeg življenja i smanjenja zagađenja prirode.

Održavanje čistoće je zadovoljavajuće. Ulice se peru po program usvojenom od strane vlade Kantona a po potrebi se organizuje i putem lokalnih zajednica za značajne datume i manifestacije. Problem u urbanom dijelu Općine predstavljaju kante za otpatke postavljene na zelenim i drugim javnim površinama koje se ne prazne redovno.

7.6. Upravljanje prostorom, stanje zelenila

7.6.1. Upravljanje prostorom

Prostorno uređenje, zaštita i korištenje prostora je jedan od strateških ciljeva razvoja Općine Novo Sarajevo, a prostor predstavlja vrlo značajan i skup resurs.

Prostor općine Novo Sarajevo znatno je smanjen u odnosu na prostor kojim je upravljala i raspolagala prije agresije, a u poslijeratnom periodu niz faktora uticao je na neravnomjernu urbanizaciju.

Jedan od tih faktora je i nekontrolisana bespravna izgradnja, naročito individualnih stambenih objekata, koja je dugo vremena predstavljajući dominantan vid izgradnje, bila dugo van društvene i stručne brige i usmjerenja, a za posljedicu ima i nerazvijen sistem odgovarajućih infrastrukturnih sadržaja, jer zemljište koje se zauzima bespravnom gradnjom, u većini slučajeva nema obezbjeđenu komunalnu infrastrukturu, niti mogućnost da se ona naknadno uvede na kvalitetan i legalan način.

Jedna od posljedica bespravne gradnje je pogoršanje stabilnosti terena i pojava klizišta, gdje najveći problem predstavlja fizička opasnost za stanovnike koji žive na nestabilnom terenu.

7.6.2. Stanje zelenila

Zelene parkovske površine između stambenih blokova kolektivnog stanovanja se nalaze na listi evidentiranih, prethodno zaštićenih i zaštićenih nepokretnih spomenika kulture i prirodne baštine Kantona Sarajevo. Gradsko područje Kantona Sarajevo ima izrazit deficit u zelenim površinama. Na prostoru Općine Novo Sarajevo imamo svega 6,4 m² uređenih zelenih površina po stanovniku, a za cijelo gradsko područje je 8 m².

	Parkovske površine (m ²)	Parkovske površine po stanu
Općina Stari Grad	40.669	1.07
Općina Centar	394.959	5.60
Općina Novi Grad	1.111.207	9.00
Općina Novo Sarajevo	467.120	6.40
Općina Ilidža	618.030	11.68

Tabela 49. Uporedni pregled veličine parkovskih površina

Prostor Aleje lipa - Vilsonovo šetalište je spomenik vrtne arhitekture i oblikovane prirode. Aleja uz rijeku Miljacku je formirana od tri vrste lipa (krupnolisna, sitnolisna i bijela lipa) 1906. godine u ritmu od 8 metara. U dijelu od mosta Suade Dilberović do hotela Bristo rađena je u dva reda, a u nastavku prema meandru Otoka je jednoredna. Tokom 2004. i 2008. godine izrađen je Elaborat zdravstvenog stanja sa prijedlogom mjera. Generalna ocjena je da su stabla u srednje lošem stanju i da je potrebno izvršiti sukcesivnu zamjenu stabala u periodu od 30 do 50 godina.

Spomen park Vraca predstavlja prirodnu integralnu baštinu, odnosno kombinacija vrtne arhitekture i kulturno historijske baštine. Spomenik je proglašen nacionalnim spomenikom i gazdovanje i upravljanje ovog prostora bi trebalo da je povjerenu državnim institucijama, ali isto se ne vidi na terenu.

Za rekreativne aktivnosti Kantona Sarajevo posebno su značajni šumski kompleksi. Od gradskih šuma to su Park šuma Trebević, Park šuma Sedrenik, Park šuma Hum, Park šuma Žuč, Park šuma Mojnilo, Šuma park Debelo brdo, zatim parkovi Gradski park Betanija, i spomenici prirode Park prirode Ozren, Park prirode Treskavica, Spomenik prirode Skakavac, zaštićeni pejzaž Bijambare, kao i svi oblici zaštitnog zelenila.

Na padinama brda Hum planirana je zona sporta i rekreacije koja obuhvata prostor od 38,40 ha. Ovaj prostor je oblikovan kao parkovsko-šumska površina, sa dominantnom vegetacijom šumskog tipa, uz učešće voćnjaka kao vida nadopune kolorita u periodu behara i plodonošenja. Odnos visokog i niskog zelenila je 80% na prema 20% u korist visokog zelenila. Nisko zelenilo i travno-cvjetne površine se formiraju uz pješačke staze, odmorišta i ulazne punktove gdje su locirani ugostiteljski sadržaji.

Zona sporta i rekreacije (Park-šuma), ima sadržaje koji su disperzno raspoređeni po prostoru, a uvezani su u cjelinu sa šetnicama, biciklističkim stazama, piknik površinama, travnatim mini površinama, vidikovcem na vrhu Huma, hladnjacima, natkrivenim poluotvorenim objektima sa sanitarnim čvorovima. Općina je pribavila projektnu dokumentaciju za izgradnju ovog prostora i krenula u realizaciju. Do sada je izgrađen dio saobraćajnica i dio kanalizacione mreže. Investiciona ulaganja u ovoj oblasti se odnose na redovno planiranje sredstava za održavanje zelenih površina u iznosu oko 100.000 KM godišnje u zadnjih 6 godina, izgradnju objekata u obuhvatu prostora za sport i rekreaciju na padinama brda Hum u ukupnom iznosu od 650.000 KM u zadnje tri godine.

7.7. Zaštita prirodnog i kulturno istorijskog naslijeđa

Evidencija cjelokupnog fonda kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Kantona Sarajevo strukturirana je i pohranjena kao dio dokumentacionog fonda Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo i kao takva predstavlja jedini relevantan izvor podataka iz ove oblasti. Evidencija spomeničkog fonda Kantona Sarajevo sistemski je kodirana (šifrirana), te predstavlja jedinstvenu bazu podataka koju je u cijelosti ili fragmentarno moguće aplicirati u baze podataka dokumenata višeg reda koji tretiraju prostorne, društvene, privredne i druge segmente stanja ili razvoja područja Kantona Sarajevo, a time i općine Novo Sarajevo.

Veliki broj zakonskih propisa na nivou, kako Kantona Sarajevo, tako i Federacije Bosne i Hercegovine, koji se neposredno ili posredno odnose na zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa, nesporno ukazuju na već stvorene ozbiljne zakonske pretpostavke za permanentno očuvanje postojećeg fonda kulturno-historijske baštine.

Prethodno zaštićeni i zaštićeni nepokretni spomenici kulture i prirodne baštine na području općine su:

- Istorijsko-memorijalni kompleksi i spomen obilježja NOR-a
 1. Spomen park Vraca,
 2. Kuća u Travničkoj ulici broj 21.
- Istorijsko-memorijalni kompleksi i spomen obilježja novije istorije

1. Spomen - fontana ispred poslovne zgrade Energoinvesta,
 2. Spomen obilježje ispred zgrade Elektrodistribucije,
 3. Spomen ploča na Vrbanja mostu.
- Mikrourbane cjeline/ulice, trgovi, urbani kompleksi/
 1. Ulica Splitska, arhitektonsko-urbanistička cjelina objekata austro-ugarskog međuratnog perioda,
 2. Ulica Emerika Bluma, arhitektonsko-urbanistička cjelina objekata austro-ugarskog i međuratnog perioda,
 3. Ulica Ljubljanska, arhitektonsko-urbanistička cjelina objekata austro-ugarskog perioda,
 4. Ulica Zmaja od Bosne, blokovi stambeno poslovnih i stambenih objekata austro-ugarskog i međuratnog perioda,
 5. Ulica Šibenska, ulični niz austro-ugarskog i međuratnog i poslijeratnog perioda,
 6. Urbana cjelina iz austro ugarskog perioda između Paromlinske ulice i željezničke pruge (M.Marulića, Butmirska, S.Nišića, S.Udžvarlića), slobodnostojeći objekti- "činovničke i radničke kuće" i stambene vile,
 7. Ulica Trnovska, arhitektonsko-urbanistička cjelina objekata austro-ugarskog perioda.
 - Objekti vojne namjene
 1. Kasarna iz austro ugarskog perioda, kasnije kasarna Maršal Tito.
 - Objekti stambene arhitekture – austrougarski i međuratni period
 1. Vila "Lepa", secesija, ulica Emerika Bluma 16,
 2. Stambene vile u ulici Ljubljanska br.4, 2b,14 i ugao ulica Trnovska i Ljubljanska,
 3. Stambeni objekti u ulici Šaćira Sikirića broj 2, 4, 15,
 4. Stambena vila "Mara", romaničko-alpski stil, Ljubljanska ulica broj 12,
 5. Stambena vila, secesija, ulica Trnovska broj 9,
 6. Najamni stambeni objekti iz austro ugarskog perioda u ulicama Ložionička i Igmanska,
 7. Stambene vile iz austrougarskog perioda, ulica Splitska 7, 9,11, 35, 39,
 8. Stambena zgrada Azemine Čengić, ulica fra Filipa Listrića,
 - Objekti nauke, kulture i obrazovanja
 1. Željeznička škola, međuratni period (sarajevska moderna),
 2. Školski objekat (nekadašnji Đački dom i osnovna škola Blagoje Parović), u ulici Paromlinska 24, međuratni period.
 - Komunalni i prometni objekti i urbana oprema
 1. Javna skulptura Igra – Park penzionera,
 2. Javna skulptura stablo ljubavi – Čengić vila.
 - Industrijski objekti
 1. Objekat paromlina, austrougarski period.
 - Sakralni objekti
 1. Hadži Idriz džamija, Hrasno,
 2. Pravoslavna crkva sv. Preobraženija,
 3. Katolička crkva Presvetog trojstva,
 4. Zavjetno svetište Sv.N.Tavelica, Grbavica
 - Prirodna baština
 1. Vrelo i rezervoar Kovačići sa zaštitnom zelenom zonom,
 2. Aleja lipa, Vilsonovo šetalište, spomenik vrtne arhitekture i oblikovane prirode,
 3. Spomen park Vraca, integralna baština,
 4. Zelene parkovske površine između stambenih blokova kolektivnog stanovanja.

Stanje objekata kulturno istorijskog i prirodnog nasljeđa nije na zadovoljavajućem nivou, većina je usljed ratnih dejstava pretrpila znatna oštećenja, prije svega objekti stambene arhitekture. Spomen park Vraca kao objekat integralne baštine je zapušten i devastiran. Općina je izdvojila sredstva za sanaciju javne rasvjete na ovom lokalitetu, ali za potpunu sanaciju su potrebna značajna sredstva. U

Vilsonovom šetalištu realizovan je projekat ozdravljenja bolesnih stabala, popločane su pješačke staze, izgrađena javna rasvjeta, postavljene klupe i kante za otpatke, izgrađeno dječije igralište, javni toilet, tako da je ovaj lokalitet omiljeno šetalište građana općine i Grada.

7.8. Uticaj lokalne ekonomije na okoliš

Pritisци na okoliš vezani za lokalnu ekonomiju su znatni i odnose se na neracionalnu potrošnju energenata i visoke potrebe za industrijskom vodom. Neadekvatne tehnologije dovode do dodatnih pritisaka na okoliš kroz zrak i vodu, te preko njih i pritisak na tlo i širi prostor.

Najveći dio privredne djelatnosti općine sutrgovina i usluge, koji imaju velike količine otpada koji nije pod adekvatnom kontrolom. Mesnice, pijace, trgovinski centri, prodavnice voća i povrća, hoteli, restorani i sl. imaju velike količine posebno organskog i ambalažnog otpada. Zanimljivo je da ovisatori često nisu svjesni količine otpada koju proizvode, nemaju interes za smanjenje otpada, jer sve djelatnosti plaćaju odvoz otpada po površini poslovnog prostora, a ne po količini otpada, tako da nisu stimulirani za smanjenje količina. Problem je i što se velike količine građevinskog otpada nelegalno odlažu i time ugrožavaju okoliš, i uslijed nelegalnog odlaganja građevinskog otpada dolazi do formiranja divljih deponija. U okviru prikupljenih podataka na nivou Kantona postoje saznanja da veliki dio starih ulja preuzimaju firme ili fizička lica, i da se ona nekontrolisano spaljuju u fabričkim i kućnim pećima. Ovakav način spaljivanja otpada, bez propisanih dozvola, izaziva značajno zagađenje zraka u Kantonu Sarajevo.

Osnovni problem vezani za privredu a koji imaju uticaj na okoliš su slijedeći :

Industrija

- Puštanje neprečišćenih tekućina u vodotoke;
- Industrijski otpad;
- Smanjenje obradive i šumske površine, odlagališta otpada ;
- Visoki pritisci u preradi na energente (nedovoljna racionalna potrošnja);
- Visoka potreba za industrijskom vodom za hlađenje i sl.;
- Pritisци na okoliš kroz zrak i vodu, a preko njih pritisak na tlo i širi prostor;
- Korištenje hemikalija kroz tehnološke potrebe;
- Industrijske nesreće;
- Korištenje duhanskih proizvoda.

Saobraćaj

- Zagađenje zraka;
- Buka;
- Autootpad.

Energetika

- Individualna ložišta (energane na čvrsta i tečna goriva tj. disperzno i nekontrolirano zagađenje);
- Korištenje energenata neadekvatnog kvaliteta;
- Emisija zagaditelja iz energetskih subjekata u zrak i druge medije okoliša;
- Povećana potrošnja energenata i emisije zagaditelja;
- Akumuliranje i «razbacivanje» otpada;
- Loše (ne)upravljanje energetskim, električnim i elektroničkim otpadnim materijama.

7.9. Uticaj okoliša na javno zdravlje

Na osnovu podataka dobivenih mjerenjima čađi i SO₂, na stabilnim stanicama na lokacijama Alipašina i Otoka kao i na osnovu podataka mobilne stanice, može se zaključiti da je već godinama najveća koncentracija ovih zagađivača registrirana u zimskim mjesecima (decembar, januar i februar), a nerijetko su ove visoke koncentracije uzrokovane maglom što u kombinaciji daje smog. Prema raspoloživim statističkim podacima, može se zaključiti da je u tim mjesecima najveći broj epizoda pogoršanja zdravstvenog stanja bolesnika sa hroničnim oboljenjima pluća i bronhija, te shodno tome i bolesnika sa hroničnim kardiovaskularnim bolestima. Svake godine se u istom periodu registrira i veliki broj akutnih respiratornih oboljenja, nastalih kombinacijom djelovanja respiratornih virusa i vremenskih prilika (vlaga, hladnoća, smog). Akutne respiratorne infekcije, također, dostižu kulminaciju u periodu novembar, decembar, januar i februar, kada se uglavnom registrira najveći broj dana sa prekomjernom koncentracijom čađi i sumpordioksida u zraku. Ponavljanje akutnih infekcija vremenom dovodi do hroničnih promjena i oboljenja.

Općina Novo Sarajevo se snabdijeva vodom sa više izvorišta: Bačevo i vrela Kovačići, gdje se zahvataju podzemne vode visoke čistoće, te nisu potrebni značajni zahvati po pitanju prečišćavanja vode i dezinfekcije. Svakodnevnu internu kontrolu kvaliteta vrši laboratorija K.J.K.P. "Vodovod I kanalizacija", koja je dobro opremljena i ima potrebno stručno osoblje, ali je to nedovoljno i u cilju zaštite života i zdravlja građana. Iako Zavod za javno zdravstvo povremeno vrši vanjsku kontrolu, redovna i sveobuhvatna vanjska kontrola kvaliteta pitke vode od strane ovlaštene zdravstvene institucije nije uspostavljena. Analize na po četiri uzorka sirove neobrađene vode, koje se jednom mjesečno rade u Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, pokazale su da je voda za piće iz sarajevskog vodovoda, visokog kvaliteta i higijenski-zdravstveno ispravna, kako sa stanovišta fizičko-hemijskih, tako i mikrobioloških pokazatelja kvaliteta. Vodozahvati u području Sarajevskog polja koje koristi JKP "Vodovod I kanalizacija" Sarajevo nemaju alternativu i najvećim dijelom snabdijevaju vodom za piće stanovništvo Grada Sarajevo.

Od 1997. godine Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo vrši ispitivanje kvaliteta istepena zagađenosti u rijekama na području Kantona Sarajevo. Uzorci su uzimani narijekama Mošćanica, Miljacka, Bosna, Željeznica i Zujevina i analizirani su namikrobiološke i fizičko-hemijske pokazatelje. Analize su pokazale da su vode uispitivanim rijekama na području Kantona Sarajevo zagađene i da se ne mogu koristiti zavodosnabdijevanje i rekreaciju, te kao takve predstavljaju opasnost po zdravlje stanovnika. Zagađenje potiče od sanitarnih otpadnih voda, zagađenja nastalog istresanjem smeća u rijeke, te nepostojanjem kanalizacione mreže u prigradskim naseljima.

Poslovi kontrole higijenske ispravnosti namirnica i stočne hrane obavljaju se na Veterinarskom fakultetu uz primjenu savremenih metoda i tehnika za mikrobiološke, hemijske, toksikološke i radiološke analize. Laboratorij za toksikološke analize, uzorkedobiva uglavnom od strane veterinarske i sanitarne inspekcije na kojima se određuje sadržaj pesticida, soli teških metala i mikrotoksina. Laboratorij za higijenu namirnica redovno obavlja mikrobiološki, hemijski i organoleptički pregled namirnica biljnog i životinjskog porijekla, izveštaje redovno dostavlja Zavodu za zdravstvenu zaštitu. Laboratorij za kontrolu radioaktivnosti također redovno obrađuje uzorke dobivene od strane veterinarske i sanitarne inspekcije, kao i od institucija i pojedinaca koji se bave izvozom namirnica radi dobivanja sertifikata za izvoz. Zavod za javno zdravstvo BiH radi identifikaciju aditiva (Ksorbit, na-benzoat, nitrati, nitriti, boje sladila i konzervansi), kao i kontrolu teških metala u namirnicama i predmetima opće upotrebe.

Zaključak

Osnovni preduvjet za racionalno korištenje prostora i okoliša jeste osigurati razvoj koji ima za cilj da zadovolji ljudske potrebe uz očuvanje okoliša tako da se zadovolje potrebe današnjice, a ne ugrožava

sposobnost budućih generacija da zadovolje svoje vlastite potrebe. Upravljanje prostorom bazirati na načelima primjene ekoloških kriterija, uspostava lokalnih ekoloških principa zasnovanih na globalnim ekološkim principima, osigurati konstantan mehanizam za monitoring kvaliteta zraka, vode, zemlje, biljnog i životinjskog biodiverziteta. Potrebno je poduzeti mjere da se što prije riješi pitanje zagađenja zraka uz saobraćajnice identifikovane kao najozbiljnije zagađivače zraka u Općini poduzimajući odgovarajuće aktivnosti za brži prolazak vozila kroz Općinu, smanjiti neracionalnu vožnju u traženju mjesta za parkiranje kao i smanjenje dolaska motornih vozila na područje Općine izgradnjom nedostajućih tranzitnih, gradskih ili naseljskih saobraćajnica kao što su longitudinale, transverzale (naročito dijelovi prve i četvrte transverzale, veza naselja Pofalići i Kobilja Glava, Pofalići i Buća Potok, Velešići i Pofalići na trasi gradskog autoputa i dr.) i izgradnjom podzemnih garaža u užem urbanom području, a naročito garaže u naseljima Malta, Hrasno i Trg Heroja, u gradskom prevozu koristiti isključivo vozila na električnu energiju ili na prirodni gas, odnosno krenuti u realizaciju izgradnje trolejbuske mreže na IV transverzali koja bi vezala južnu i sjevernu longitudinalu. Takođe je potrebno poboljšati kontrolu kvalitete uglja koji se koristi za zagrijavanje, te što prije odrediti lokacije za deponovanje građevinskog, industrijskog i drugog opasnog otpada. Treba naglasiti da je gasni sistem realizovan kao ekološki projekat u cilju dugoročne zaštite životne okoline masovnom upotrebom prirodnog gasa za proizvodne i potrebe domaćinstava. Promocijom prirodnog gasa kao ekološkog goriva, te promocijom diverzifikacije korištenja prirodnog gasa, povećava se njegova potrošnja. S obzirom na činjenicu da veliki broj postojećih kupaca prelazi na alternativno gorivo (prije svega ugalj), koji su veliki zagađivači, potrebno je u vitalne ciljeve Općine za naredni period uvrstiti i ovu problematiku, sa ciljem da se pronađe način da korištenje prirodnog gasa bude pristupačno svim kupcima, posebno imajući u vidu veliku zastupljenost izgrađene gasne mreže na području Općine. Takođe je veoma važno povećanje energetske efikasnosti kako u objektima individualnog tako i u objektima kolektivnog stanovanja. Utopljavanjem objekata (termo fasade, zamjena stolarije...) bi se uveliko smanjio utrošak energije na zagrijevanju objekata zimi, a hlađenje ljeti, te bi se na taj način smanjila emisija CO₂ u atmosferu. Općina bi mogla značajno pomoći u iznalaženju povoljnih kreditnih linija za stanovništvo za utopljavanje individualnih stambenih objekata, te sa upraviteljima objekata kolektivnog stanovanja i stanarima istih pokušala iznaći najprihvatljivije rješenje za ove objekte. Potrebno je izvršiti sveobuhvatnu analizu broja kotlovnica na ugalj u individualnim stambenim objektima na području Općine Novo Sarajevo, te sagledati mogućnost preorijentisanja ovakvih kotlovnica na kotlovnice koje koriste ekološka gorivo-bio masu (pelet). Kotlovnice na ugalj su u zimskom periodu veliki problem i još veći zagađivač. Proceduru za dobijanje potrebne dokumentacije i odobrenja za izgradnju solarnih elektrana na krovovima kako individualnih objekata tako i objekata kolektivnog stanovanja potrebno je pojednostaviti i ubrzati. Dodatno, potrebno je postaviti sistem reciklaže svih vrsta otpada, smanjiti gubitke vode na razuman nivo, izvršiti izgradnju nedostajućih objekata za odvodnju otpadnih voda u naseljima Kovačići, Velešići, Hrasno brdo, Pofalići i Dolac, izvršiti pošumljavanje zemljišta, spriječiti dalju devastaciju poljoprivrednog i građevinskog zemljišta nelegalnom gradnjom, gradnju energetski efikasnih objekata tržišno regulisati u smislu regulacije cijene gradnje u zavisnosti od ekoloških – energetskih parametara korištenja, plansku dokumentaciju usaglasiti sa potrebama stanovnika Općine, a posebna pažnja da se posveti kvalitetnom rješenju prostora "Park šume Hum", obnavljanje zaštitnog zelenila, uvođenje i rekonstrukcija zelenila u naseljima u smislu unapređivanja njegovog kvaliteta i kvantiteta, te povezivanje koridorima sa okolnim šumama, u sistemu obrazovanja i vaspitanja neophodno je unositi aktualna i potrebna znanja o zaštiti okoline i po mogućnosti formirati botaničke bašte školskom okruženju, sinhronizovati rad nevladinih ekoloških organizacija sa organima vlasti radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva, početi primjenjivati zakonima predviđene kaznene mjere prema fizičkim i pravnim licima, a sve u funkciji preventivne i direktne zaštite čovjekove okoline. Potrebno je poduzeti sve potrebne mjere za očuvanje prirodnog i kulturno historijskog nasljeđa angažovanjem svih nadležnih državnih, federalnih, kantonalnih organa uz aktivno učešće Općine, a naročito u dijelu koji se odnosi na sanaciju devastiranog stambenog fonda koji je pod zaštitom nadležnih zavoda za zaštitu kulturno historijskog nasljeđa, spomen obilježja kao i parkovskog zelenila.

8. PROSTORNO PLANSKA DOKUMENTACIJA

Područje Kantona Sarajevo pokriveno je Prostornim planom Kantona Sarajevo za period 2003.-2023.godine, za koji je donesena Odluka o izmjenama i dopunama „A“ faze ovog prostorno-planskog dokumenta, a ova faza obuhvata i dio područja općine Novo Sarajevo, koje je pokriveno provedbeno-planskim dokumentima – RP „Paromlinska i RP „Kvadrant 30“. U toku je monitoring i izmjene i dopune ovog planskog dokumenta kroz tzv. „B“ fazu, koja obuhvata ostala područja koja nisu obuhvaćena „A“ fazom.

Od planova višeg reda, za područje općine Novo Sarajevo, važi i prostorno-planski dokument „Urbanistički plan Grada Sarajeva za urbano područje Sarajevo (Stari Grad Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža i Vogošća) za period 1986.-2015. godina. I ovaj prostorno –planski dokument, prolazi kroz izmjene i dopune, na dijelu općine Novo Sarajevo kojim prolazi Južna longitudinala. Usvojen je Nacrt Odluke o izmjenama i dopunama, obavljen javni uvid i javna rasprava i do kraja tekuće godine očekuje se usvajanje prijedloga ovih dokumenata.

Pokrivenost područja Općine Novo Sarajevo provedbeno-planskim dokumentima –planovi nižeg reda /regulacioni planovi i urbanistički projekti/ na zadovoljavajućem je nivou, jer od ukupne površine općine od 9,9 km², samo 0,55 km² nije pokriveno regulacionim planom ili urbanističkim projektom i u ovom slučaju je riječ o mjesnim područjima koje pokriva MZ Grbavica I i MZ Grbavica II /Grbavica i Strojorad/, te mali dio područja koje pokriva MZ Pofalići I i MZ Dolac /područje na kojem se nalaze objekti FDS i bivše Mljekare/.

Raspoložemo sa 17 regulacionih planova i 6 urbanističkih projekata. Od usvajanja “Strateškog plana razvoja općine do 2015. godine” do danas, za područje općine usvojeno je 8 provedbeno-planskih dokumenata i to 6 regulacionih planova, te 2 urbanistička projekta, a kontinuirano se vode aktivnosti na izmjenama i dopunama i izradi novih provedbeno – planskih dokumenata. Trenutno je u fazi izrade 5 regulacionih planova i 3 urbanistička projekta.

Regulacioni planovi-važeći:

- Regulacioni plan Centar Novo Sarajevo, Službene novine Kantona Sarajevo, broj: 3/08, prečišćen tekst, /Službene novine Kantona Sarajevo 17/11/
- Regulacioni plan “Hrasno I” /Službene novinama Kantona Sarajevo broj: 31/06/
- Regulacioni plan „ Hrasno II“ /Službene novine Kantona Sarajevo broj: 19/04/
- Regulacioni plan “Kovačići” /Službene novine Kantona Sarajeva, broj: 25/13/
- Regulacioni plan „Kovačići-Centar“ / Službene novine Kantona Sarajevo broj: 34/11/
- Regulacioni plan “Kvadrant 30” /Službene novine Kantona Sarajevo broj: 4/89/
- Regulacioni plan “Kvadrant C1 - Marijin Dvor” /Službene novine Kantona Sarajevo broj: 24/04/
- Regulacioni plan “Park šuma Hum” /Službene novine Kantona Sarajevo broj: 23/09/
- Regulacioni plan “Pofalići”, /Službene novine Kantona Sarajevo broj 17/11/
- Regulacioni plan „Pofalići – Ciglane“ /Službene novine Kantona Sarajevo broj: 1/03/
- Regulacioni plan “Sarajevogas-Bosnalijek” /Službene novine Kantona Sarajevo broj: 5/02/
- Regulacioni plan “Velešići” /Službene novine Kantona Sarajevo, broj: 24/11/.

Regulacioni planovi-u toku izmjene i dopune

- Regulacioni plan “Kanara” /Službene novine Kantona Sarajevo broj: 5/03/, - Odluka o pristupanju izradi RP „Kanara“- /Službene novine Kantona Sarajevo broj: 46/12/.
- Regulacioni plan „Vraca“, - /Službene novine Grada Sarajevo, broj: 26/86, - Odluka o pristupanju izradi RP „Vraca“- /Službene novine Kantona Sarajevo br.28/09/.
- Regulacioni plan “Paromlinska” /Službene novine Kantona Sarajevo, broj: 20/01/, - Odluka o pristupanju izradi RP „Paromlinska“ - /Službene novine Kantona Sarajevo, broj: 20/11/.

- Regulacioni plan "Kvadrant C – Marijin Dvor" - /Službene novine Kantona Sarajevo broj: 27/03/, - Odluka o pristupanju izradi izmjena i dopuna - /Službene novine Kantona Sarajevo broj: 22/07/.
- Regulacioni plana "Brdo Hrasno" uz proširenje obuhvata -/Službene novine Kantona Sarajevo broj: 33/01/, - u pripremi Odluka o pristupanju izmjenama i dopunama plana.

Urbanistički projekti

- U.P. "Džamija Brdo Hrasno" Službene novine Kantona Sarajevo br. 3/00 /proveden/
- U.P. "Džamija Grbavica II " Službene novine Kantona Sarajevo br. 26/00 /proveden/
- U.P. "Centar –Orlovačka ulica" usvojen 2002. godine, izmjenjen 2004. godine /proveden/
- U.P. „Autobusna stanica“ usvojen na Općinskom vijeću u junu 2007. godine /nije proveden/
- U.P. „Međunarodni centar za djecu i omladinu“ Službene novine Kantona Sarajevo br. 20/10 /nije proveden/
- U.P. "Čengić Vila II" Službene novine Kantona Sarajevo, br. 33/11 /nije proveden/.

Urbanistički projekti- u toku izrada

- U.P. "Trg djece Srebrenice",
- U.P. "Poslovno-trgovački centar Bosna auto",
- U.P. „Grbavička ulica“.

Zaključak

Obzirom da je stanje provedbeno-planske dokumentacije za područje općine Novo Sarajevo ocijenjeno kao dobro i da se kontinuirano vrše izrade novih i izmjene i dopune postojećih planskih dokumenata, u skladu sa finansijskim mogućnostima i budžetskim sredstvima, ono što navodi na zaključak, nakon konstatacije da je u poslijeratnom periodu stvorena nekontrolisana urbanizacija i pojačana bespravna gradnja, je da su planski dokumenti uglavnom sanacionog karaktera. Dakle, uglavnom, saniraju stanje na terenu izazvano bespravnom gradnjom, naravno u granicama zakonskih propisa i određenih pravila urbanizacije i potreba razvoja, te cijeneći određene socio-ekonomske aspekte, daju mogućnost bespravnim graditeljima legalizacije njihovih objekata, koji su u najvećem broju slučajeva individualni stambeni objekti.

Područje općine Novo Sarajevo raspolaže malim brojem slobodnih lokacija za izgradnju novih stambenih i stambeno-poslovnih objekata kolektivnog stanovanja ili poslovnih i privrednih kompleksa, koji bi predstavljali značajniju investiciju i bili interesantni potencijalnim investitorima.

Na ostalim lokalitetima na kojima su planirani ovi sadržaji, uglavnom je loše stanje pripremljenosti i opremljenosti zemljišta za gradnju predviđenu provedbeno-planskim dokumentima i riječ je o lokacijama koje se nalaze u obuhvatu RP „Centar Novo Sarajevo“, RP „Kvadrant 30“, RP „Pofalići Ciglane“, RP „Kvadrant C Marijin dvor“, RP „Sarajevogas-Bosnalijek“.

Svakako Općina Novo Sarajevo provodi kontinuirane aktivnosti na izmjenama i dopunama i izradi ovih provedbeno-planskih dokumenata, a sve s ciljem što bolje urbanizacije i planskog uređenja prostora kojim upravlja. Provođenje planskih dokumenata i privođenje zemljišta konačnoj namjeni zavisi od niza faktora, a između ostalog od raspoloživih budžetskih sredstava, zainteresiranosti investitora i njihovih finansijskih mogućnosti, pojednostavljenj zakonskih procedura izdavanja odobrenja i slično. Neophodno je korištenje prostora staviti u službu kvaliteta življenja i donijeti programe uređenja građevinskog zemljišta.

9. ANALIZA BUDŽETA

Prihodi u budžetu Općine Novo Sarajevo sastoje se od:

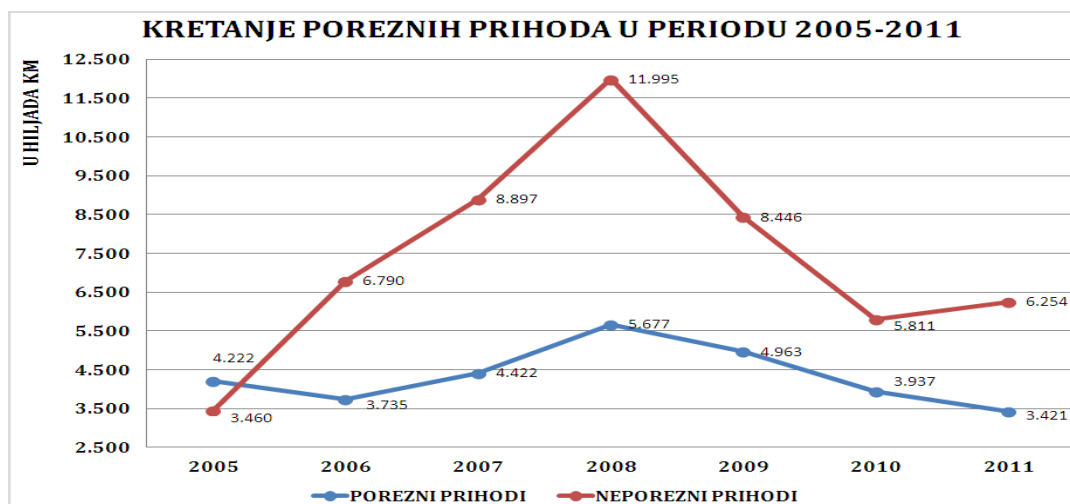
- poreznih prihoda (prihoda od poreza za dobit pojedinca i preduzeća, poreza na imovinu, poreza na dohodak, prihoda od neizravnih poreza, ostalih poreza),
- neporeznih prihoda (prihoda od iznajmljivanja, ostalih prihoda od imovine, prihoda od pružanja javnih usluga - komunalne naknade i takse, ostale budžetske naknade, posebne naknade i takse, i prihodi od vlastitih djelatnosti), kao i
- tekućih potpora drugih nivoa vlasti.

Iako se nivo ostvarenih prihoda znatno mijenja iz godine u godinu, te je isti uslovljen makroekonomskom situacijom i ostalim događajima u okruženju na koje općina nema uticaj, ipak se mogu pronaći neka zajednička uporišta u praćenja ostvarenih prihoda na godišnjem nivou. Općina odgovorno i transparentno raspolaže javnim novcem te se u skladu sa tim u periodu 2005-2011 godine rukovodila politikom štednje kako bi održala sve pokrenute i novougovorene kapitalne poslove na planiranom nivou. Cilj svih trošenja bio je unapređenje života u zajednici i okruženju.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
POREZNI PRIHODI	4.222	3.735	4.422	5.677	4.963	3.937	3.421	4.944
NEPOREZNI PRIHODI	3.460	6.790	8.897	11.995	8.446	5.811	6.254	794

Tabela 50. Kretanje poreznih i neporeznih prihoda 2005-2012 godina (u 000 KM)

U strukturi prihoda u posmatranom periodu gotovo polovicu su činila rezervisana prenesena sredstva, dok su tekući prihodi najvećim dijelom bili ostvareni u dijelu neporeznih prihoda. Najveći nivo ostvarenih prihoda bilježi se u 2008. godini, po osnovu poreznih prihoda, domaćih potpora i grantova. Ujedno, 2008. godina je jedinstven primjer u ostvarenju svih prihoda općine u posmatranom šestogodišnjem periodu. Od 2008. do 2011. godine dešava se pad ostvarenih prihoda koji u nekim svojim stavkama dostiže do 50% i više (neporezni prihodi i grantovi).

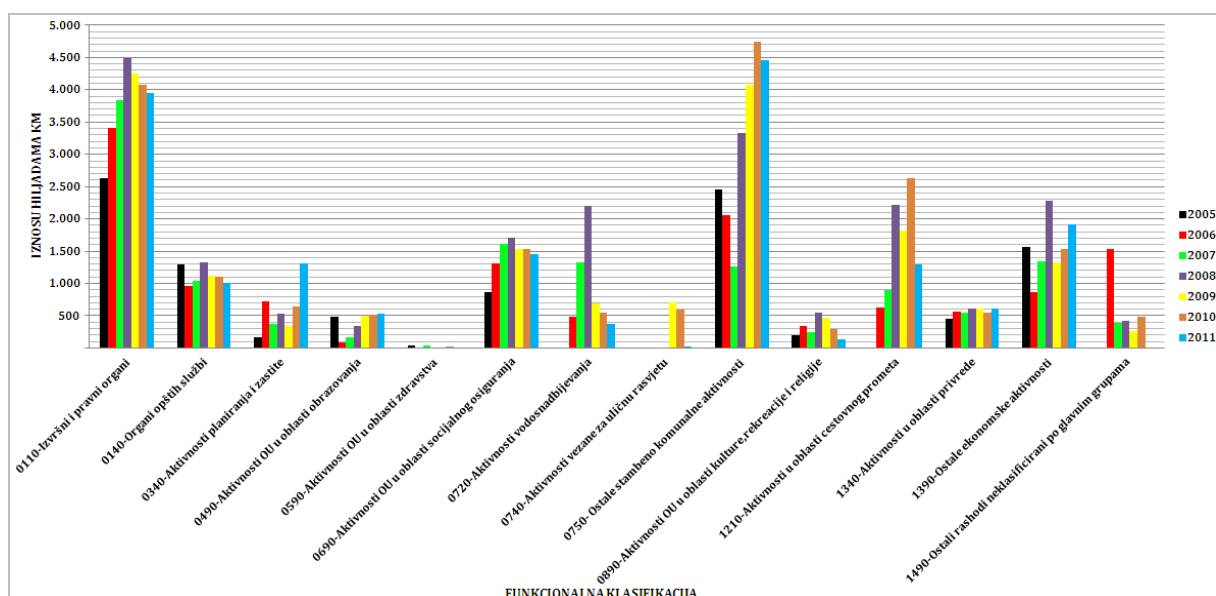

Slika 54.

Kretanje poreskih prihoda u period 2005-2011 godina

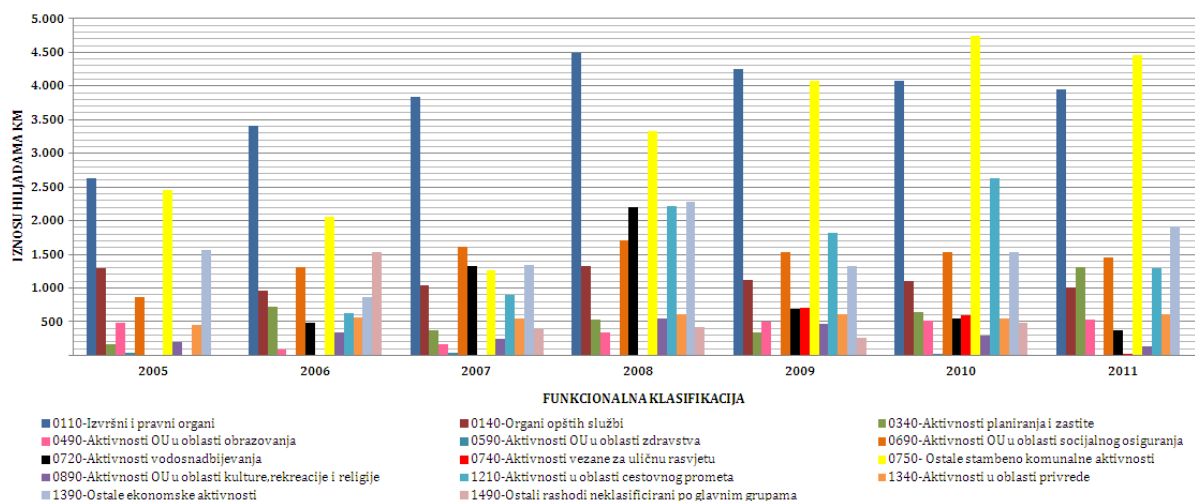
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0110-Izvršni i pravni organi	2.626	3.411	3.839	4.490	4.252	4.079	3.954
0140-Organ opštih službi	1.295	966	1.038	1.333	1.112	1.102	1.008
0340-Aktivnosti planiranja i zaštite	169	726	365	532	338	648	1.307
0490-Aktivnosti OU u oblasti obrazovanja	486	82	166	334	504	517	524
0590-Aktivnosti OU u oblasti zdravstva	41		32			15	
0690-Aktivnosti OU u oblasti socijalnog osiguranja	869	1.303	1.610	1.713	1.528	1.536	1.445
0720-Aktivnosti vodosnadbijevanja		478	1.330	2.201	686	542	372
0740-Aktivnosti vezane za uličnu rasvjetu					709	595	5
0750- Ostale stambeno komunalne aktivnosti	2.450	2.065	1.256	3.336	4.079	4.739	4.465
0890-Aktivnosti OU u oblasti kulture, rekreacije i religije	196	337	252	543	473	290	131
1210-Aktivnosti u oblasti cestovnog prometa		628	898	2.212	1.818	2.633	1.293
1340-Aktivnosti u oblasti privrede	449	559	553	610	612	548	604
1390-Ostale ekonomske aktivnosti	1.557	870	1.347	2.277	1.321	1.525	1.916
1490-Ostali rashodi neklasificirani po glavnim grupama		1.539	380	415	262	477	
UKUPNO	10.137	12.965	13.065	19.996	17.693	19.246	17.024

Tabela 51. Struktura rashoda prema funkcionalnoj klasifikaciji

Slika 55. Struktura rashoda prema funkcionalnoj klasifikaciji 2005-2011 godina

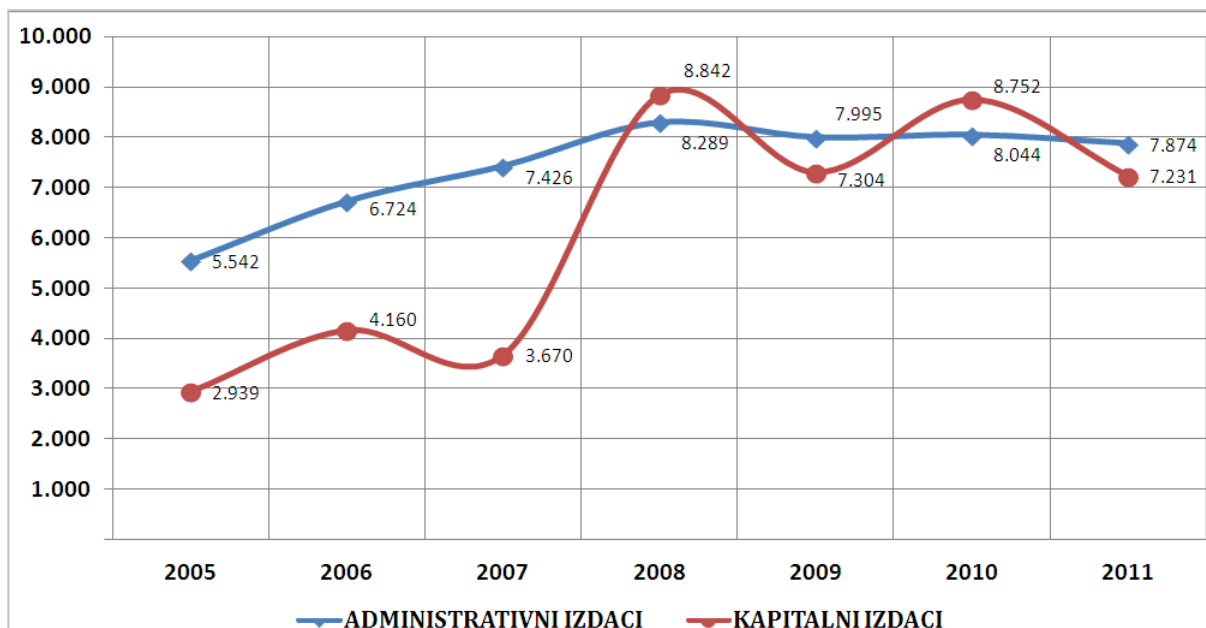
Što se tiče konačnog utroška prikupljenih prihoda, prema priloženom grafiku, vidljivo je da se oni u najvećoj mjeri realiziraju u oblasti stambeno komunalnih aktivnosti, aktivnosti izvršnih i pravnih organa, aktivnostima cestovnog prometa, te u ostalim ekonomskim aktivnostima. Kako općina posebno respektira problem socijalno ugroženih kategorija, gotovo je jednak obim angažiranih sredstava za aktivnosti socijalnog osiguranja kroz posmatrani period što je slučaj i sa aktivnostima organa općih službi i aktivnostima u oblasti obrazovanja. Obrazlažući prikazano, napominjemo da većina prikupljenih prihoda ima namjenski i zakonom definirani način trošenja.

Slika 56. Izvršenje budžeta po funkcionalnoj klasifikaciji 2005-2011 godina

Vrsta rashoda	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
PLAĆE I NAKNADE TROŠKOVA ZAPOSLENIH (ukupno)	3.967	4.950	5.432	5.772	5.825	5.755	5.731	5.441
Doprinosi poslodavca	318	436	471	485	476	475	463	439
MATERIJALNI IZDACI (ukupno)	1.257	1.338	1.523	2.032	1.694	1.815	1.680	2.069
TEKUĆI GRANTOVI (ukupno)	1.633	2.062	1.938	2.842	2.370	2.378	1.889	2.722
KAPITALNI GRANTOVI (ukupno)	2.550	4.024	3.467	8.471	6.502	6.370	3.738	2.717
NABAVKA STALNIH SREDSTAVA(ukupno)	389	136	204	370	801	2.382	3.493	1.494
DOZNAKE VANJSKIM KORISNICIMA (ukupno)								
Sredstva rezervi	23	19	31	23	24	71	30	25
Rashodi / izdaci ukupno	10.137	12.965	13.065	19.996	17.693	19.246	17.024	14.910

Tabela 52.Rashodi po standardnim budžetskim klasifikacijama

Slika 57. Odnos administrativnih i kapitalnih izdataka

- Dokument okvirnog budžeta za period 2014-2016 godina

U nastavku donosimo Plan prihoda i rashoda za period 2014-2016 godina koji temeljimo na instrukciji viših nivoa vlasti, te analizama ostvarenja prihoda i rashoda prethodnih godina. DOB uključuje i programske aktivnosti nadležnih organa Općine, po prioritetima.

Dokument okvirnog budžeta za 2014-2016 godine

O P I S	Izvršenje	Budžet	Projekcija	Projekcija	Projekcija
	2012	2013	2014	2015	2016
POREZNI PRIHODI	4.944	4.332	4.296	4.477	4.477
Porez na dobit pojedina i preduzeća	27	15	12	17	17
Porez na imovinu	3.599	3.080	3.000	3.145	3.145
Porez na dohodak	418	375	389	423	423
Prihodi od neizravnih poreza	879	850	880	880	880
Ostali porezi	19	12	15	12	12
NEPOREZNI PRIHODI	4.194	7.731	8.208	5.317	5.317
Prihodi od iznajmljivanja	789	760	760	810	810
Ostali prihodi od imovine	5	7	50	5	5
PRIHOD OD PRUŽANJA JAVNIH USLUGA	3.400	6.964	7.397	4.502	4.502
Komunalne naknade i takse	1.000	950	1.310	1.050	1.050
Ostale budžetske	802	4.662	4.685	2.098	2.098

naknade					
Posebne naknade i takse	1.277	1.157	1.259	1.209	1.209
Prihodi od pružanja javnih usluga	80	175	141	140	140
Neplanirane uplate - prihod	240	20	2	5	5
TEKUĆE POTPORE	5.043	3.953	3.957	4.092	3.442
Tekuće potpore od drugih nivoa vlasti	5.043	3.953	3.957	4.092	3.442
PRIHOD	14.182	16.017	16.462	13.887	13.237
Prenešena sredstva iz predhodne godine	6.122	5.393	0	0	0
UKUPNO PRIHODI	20.304	21.411	16.462	13.887	13.237

B / RASHODI					
O P I S	Izvršenje	Budžet	Projekcija	Projekcija	Projekcija
	2012	2013	2014	2015	2016
BRUTO PLAĆE I NAKNADE	5.441	5.646	5.803	5.929	5.929
DOPRINOSI POSLODAVCA	439	453	529	541	541
IZDACI ZA MATERIJAL , SITAN INVENTAR I USLUGE	2.076	3.133	2.445	2.010	2.180
TEKUĆI GRANTOVI	2.714	4.219	2.427	1.767	1.717
KAPITALNI GRANTOVI	2.717	3.272	1.891	1.535	1.455
NABAVKA STALNIH SREDSTAVA	1.494	4.639	3.328	2.078	1.398
REZERVE	25	46	38	25	15
UKUPNO:	14.910	21.411	16.462	13.887	13.237

Tabela 53.Dokument okvirnog budžeta za period 2014 - 2016 (u 000 KM)

Zaključak

Iz analiza prihoda općine Novo Sarajevo u posljednjih 10 godina vidimo da su porezni prihodi (ako izuzmemo ekstremne vrijednosti) u prosjeku rasli po godišnjoj stopi od oko 3%.

Godišnje stope rasta (pada) porezni prihoda značajno osciliraju svake godine, čak i kada izuzmemo ekstremne vrijednosti) i to u rasponu od (-16.5%) do 24% u 2008. godini. Prosječni godišnji porezni prihodi u posljednjih 10 godina iznose 4,998,000 KM.

Neporezni prihodi su nestabilniji od poreznih i imaju velike oscilacije u smislu godišnje stope rasta (pada) prihoda koji se kreće od (-36,69%) do 49,54% (izuzete ekstremne vrijednosti). Prosječni godišnji neporezni prihod u posljednjih 10 godina iznosi 4,774,554 KM (izuzete ekstremne vrijednosti), a godišnja prosječna stopa rasta ovih prihoda 3.63% (kada eliminiramo outliere).

Kada su u pitanju projekcije ukupnih prihoda u 2014-2016 one su date u Dokumentu okvirnog budžeta 2014-2016. Projekcije su konzervativne i predviđaju kontinuirani pad prihoda u slijedeće 3 godine. Projekcije za 2017. i 2018. godinu predviđaju mali rast prozih i neporeznih prihoda na razini prosječne desetogodišnje stope rasta tih prihoda od 3% za porezne i 3,6% za neporezne prihode. Eksterni izvori prihoda (tekući transferi) koji obuhvataju transfere sa viših nivoa vlasti, donacije i druge eksterne fondove ne prelaze iznos od 3.500,000 KM.

Ukupni procjenjeni rashodi za period 2014-2016 u prosjeku godisnje iznose oko 12,422,000 KM. Za 2017 i 2018 se predviđa minimalni godišnji rast rashoda koji se zadržava na razini porasta ukupnih prihoda od 2.5%.

Maksimalna ukupna vlastita budžetska sredstva koja bi bila na raspolaganju za financiranje projekata razvojne strategije ne bi prelazila iznos od prosječno 4.140.666,00 KM/ na godišnjem nivou³². S druge strane, 2014 godina odskače od ovog posjeka te su predviđena budžetska ulaganja približno 6.123.000 KM.

Općina je bez obzira na opadajući trend prihoda uspjela zadržati aktivnosti koje se odnose na socijalno ugroženu i ranjivu kategoriju stanovništva (penzioneri, školska djeca i omladina), te smo ustrajali na uspostavljanju uslova za bolji kvalitet života na području ONS (sanacija i izgradnja infrastrukture), zadržali smo projekte očuvanja okoliša, a svoj doprinos dali smo i u brojnim kulturnim i vjerskim manifestacijama. Općina je, u interesu zajednice također podržavala projekte koji nisu u njenoj nadležnosti, niti su u skladu sa Zakonom o principima lokalne samouprave u FBiH (pomoć zdravstvu u nabavci aparata i ostale donatorske aktivnosti).

Općinsko finansiranje je značajno uslovljeno odredbama Zakona o pripadnosti javnih prihoda u FBiH koji je u proceduri izmjena i dopuna, u smislu dovođenja jedinica lokalne samouprave u Kantonu Sarajevo u povoljniji položaj, u smislu adekvatnije raspodjele prihoda od indirektnih poreza. Tako, Općina očekuje da od 2014. godine ostvari znatno veće prihode po ovoj osnovi, što bi trebalo rezultirati poboljšanjem kvaliteta postojećih općinskih usluga i stvaranja pretpostavki za realizaciju novih ekonomskih, društvenih i socijalnih projekata.

³²U ovaj iznos ulaze sredstva svih budžetskih fondova.

10. SWOT ANALIZA OPĆINE NOVO SARAJEVO

Na osnovu prikupljenih podataka koji prikazuju trenutno stanje u pojedinim oblastima, odnosno daju osnovu za procjenu lokalne privrede, urađena je zaključna SWOT analiza općine Novo Sarajevo, odnosno analiza osnovnih snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji sa kojima se suočava Novo Sarajevo. Snage i slabosti predstavljaju interne (unutrašnje) faktore, odnosno internu analizu koja treba da ukaže na to šta su prednosti, a šta nedostaci naše općine, dok prijetnje i mogućnosti predstavljaju eksterne (spoljne) faktore, odnosno eksternu analizu koja treba da indentifikuje potencijalne prijetnje razvoju, kao i da ukaže na to šta su šanse, odnosno mogućnosti naše općine. Snage i mogućnosti predstavljaju pozitivne, dok slabosti i prijetnje predstavljaju negativne faktore ekonomskog razvoja. Koristeći SWOT analizu u strateškom planiranju razvoja, odnosno indentifikujući interne i eksterne faktore koji utiču na razvoj naše općine nastojat ćemo što bolje da:

- **iskoristimo naše snage**
- **realizujemo mogućnosti**
- **smanjimo uticaj prijetnji**
- **eliminišemo slabosti**

SWOT analiza je rezultat zajedničkih napora lokalne uprave i svih ključnih interesnih grupa i pojedinaca, koji su komisijskim i ličnim radom pojedinaca došli do relevantnih podataka i analiza. Na osnovu tog i takvog rada na prikupljanju i sistematizovanju podataka i davanju predloga i ideja za našu općinu. Snimajući i analizirajući stanje skoro svih sektora života i privređivanja u Novom Sarajevu, prirodne, društvene i sve druge faktore kao i prisutne prijedloge i ideje kako to postojeće stanje poboljšati i unaprijediti, prepoznatljivije su naše snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje.

SNAGE	SLABOST
• Sjedište administrativnih i obrazovnih institucija (univerzitetski centar, ambasade) • Veliki broj raspoloživih visokoobrazovanih kadrova iz svih znanstvenih oblasti • Sjedište velikog broja privrednih subjekata i uslužno trgovačkih centara koji zapošljavaju veliki broj radnika sa područja općine • Centar za razvoj karijere • Poslovni prostori u vlasništvu Općine i građevinsko zemljište kao značajan izvor prihoda • Razvijene sve vrste javnog prijevoza putnika • Razvijeni sistemi snabdijevanja energentima • Planskom dokumentacijom predviđena izgradnja primarne putne mreže • Dobra pokrivenost obrazovnim ustanovama (obdaništa, osnovne i srednje škole i fakulteti) • Mreža primarne zdravstvene zaštite razvijena	• Veliki broj nekvalifikovane radne snage • Veliki broj bespravno izgrađenih objekata • Gradski saobraćaj u padinskim dijelovima općine neadekvatno riješen, obzirom na potrebe stanovništva • Loše stanje stambenog fonda kao posljedica ratnih dejstava, neodržavanja neadekvatno upravljanje stambenim fondom u vlasništvu općine • Nedostatak građevinskog prostora za novu stambenu i privrednu izgradnju • Neriješen saobraćaj u mirovanju • Uređenost zelenih površina nije na nivou potreba gradske općine • Jedan broj JU osnovnih škola nema kvalitetne uslove za propisane aktivnosti • Nepokrivenost općine dovoljnim brojem ambulanti (nedostaje jedna ambulanta) • Nepostojanje objekata iz oblasti kulture (kina, pozorišta) • Komplikovane administrativne procedure usljed zakonskih regulativa koje su donijeli viši nivoi vlasti • Nepostojanje kvaliternih

• JU “Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo” kao nositelj kulturnog razvoja općine • Centar za zdravo starenje • Sportska dvorana • Efikasna, transparenta, odgovorna lokalna uprava • Prirodni potencijal Vilsonovog šetališta i Park šume Hum i Spomen park Vraca kao prostor za organizovanje kulturnih, rekreativnih i sportskih manifestacija	programa edukacije stanovništva i podizanje svijesti građana o zaštiti i očuvanju okoliša • Nepostojanje plana upravljanja čvrstim otpadom • Nepostojanje programa uređenja gradskog građevinskog zemljišta i plana korištenja javnih površina • Neadekvatno uređena saradnje sa nevladinim sektorom • Neadekvatan sistem upravljanja općinskom imovinom
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
• Prekvalifikacija kadrova • Mogućnost korištenja međunarodnih fondova • Poboljšanje saradnje sa općinama koje čine Sarajevsku razvojnu regionalnu agenciju “Serda” • Planskom dokumentacijom predviđeno poboljšanje saobraćajne infrastrukture • Raspoloživi fondovi za programe i projekte zaštite okoliša • Provođenje odluke Ustavnog suda o donošenju Zakona o pripadnosti javnih prihoda Kantona Sarajevo (upaketu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi)	• Veliki procenat nezaposlenog i ekonomski neaktivnog radnosposobnog stanovništva • Odlazak mladih obrazovanih kadrova kao posljedica nepostojanja mogućnosti za zaposlenje • Pojava delikvencije kao posljedica nemogućnosti zapošljavanja • Prisustvo sirove ekonomije i rada na crno • Nezadovoljstvo građana niskim životnim standardom kao posljedica velikog broja nezaposlenih • Neusklađenost sistema obrazovanja sa zahtjevima tržišta rada • Stopa delikvencije • Porast delikvencije kao posljedica nedostatka sadržaja za aktivnost mladih u slobodnom vremenu • Proširenje starih i pojava novih klizišta • Neadekvatan sistem zdravstvene i socijalne zaštite ugroženih grupa stanovništva i ukupne populacije na području općine • Neadekvatni procesi u donošenju javnih politika i pravnih akata na višim nivoima vlasti i neadekvatna pravna rješenja • Nedostatak povoljnih kreditnih sredstava za pokretanje i unaprjeđenje biznisa • Nepoštivanje zakonskih propisa u oblasti radnih odnosa od strane privatnog sektora (uplaćivanje socijalnih davanja i poreza i doprinosa) • Nedovoljan broj timova i ljekara za kvalitetniju zdravstvenu zaštitu • Neadekvatan pravni i regulatorni okvir za sprječavanje bespravne izgradnje

Općina Novo Sarajevo je sjedište administrativnih i obrazovnih institucija (univerzitetski centar, ambasade) sa velikim brojem raspoloživih visokoobrazovanih kadrova iz svih znanstvenih oblasti. Ovaj institucionalni i intelektualni potencijal je jedna od snažnih poluga razvoja koje općina može koristiti za daljnji razvoj lokalne zajednice i eliminiranje identificiranih slabosti. Iskorištavanje ovog potencijala zahtijeva dosta aktivnosti na uvezivanju i umrežavanju postojećih kapaciteta i njihovog stavljanja u razvojnu funkciju. Aktivnosti se mogu fokusirati na stavljanje znanstvenih potencijala u funkciju razvoja privrede kroz razvoj inovacija i transfer tehnologija. Općinska administracija može inicirati i koordinirati ove procese, te osigurati potrebnu fizičku infrastrukturu.

Sjedište velikog broja privrednih subjekata i uslužno trgovačkih centara koji zapošljavaju veliki broj radnika sa područja općine.

Općina treba aktivnije raditi na iskorištavanju i stavljanju u funkciju postojećih institucionalnih neiskorištenih kapaciteta kao npr. Centar za razvoj karijere, poticanje većeg broja poslovnih prostora u vlasništvu Općine i građevinskog zemljišta. Stavljanje ovih kapaciteta u funkciju bi mogli postati značajan izvor prihoda za općinu.

Općina Novo Sarajevo među najurbaniziranijim općinama u Bosni i Hercegovini sa odlično razvijenim javnim prijevozom, razvijenim sistemima snabdijevanja energijom, dobro razvijenom planskom dokumentacijom kojom je predviđena izgradnja primarne putne mreže.

Kada je u pitanju društvena infrastruktura Općina ima dobru pokrivenost obrazovnim ustanovama (obdaništa, osnovne i srednje škole i fakulteti). Mreža primarne zdravstvene zaštite je dobro razvijena. Tu su još i javne ustanove kao JU "Međunarodni centar za djecu i mladinu Novo Sarajevo" kao nositelj kulturnog razvoja općine, Centar za zdravo starenje koji populaciji treće dobi omogućava aktivno starenje i uključivanje u lokalnu zajednicu. Tu je i značajan broj sportskih objekata koji omogućavaju odvijanje sportskih aktivnosti kao i sportska dvorana u izgradnji.

Efikasna, transparentna, odgovorna lokalna uprava pruža građanima visok kvalitet javnih usluga i stvara preduslove za razvoj lokalne zajednice.

Općina ima i značajne prirodne rekreativne i spomeničke potencijale kao što su Vilsonovo šetalište i Park šuma Hum i Spomenpark Vraca kao prostor koji omogućava organizovanje kulturnih, rekreativnih i sportskih manifestacija.

OPĆINA NOVO SARAJEVO GRADSKA ZAJEDNICA U PRIVLAČNOM EKOLOŠKOM AMBIJENTU SA IZGRAĐENOM INFRASTRUKTUROM I PREPOZNATLJIVIM DINAMIČNIM RAZVOJEM USLOVA ZA UGODNO ŽIVLJENJE, OBRAZOVANJE, POSLOVANJE I PROSPERITET GRAĐANA SVIH GENERACIJA

STRATEŠKI CILJ 1

Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenom sektoru usluga

1. Do kraja 2018 godine unaprijediti poslovno okruženje minimalno do nivoa ispunjenja uslova za certifikaciju NALAS metodologijom

2. Do kraja 2018 godine povećati iskorištenje turističkih kapaciteta za 10%

3. Do kraja 2018 godine povećati broj MSP u kreativnim i kulturnim industrijama i visokim tehnologijama za 30%

STRATEŠKI CILJ 2

Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana

1. Do kraja 2018 godine poboljšati dostupnost sportskih, rekreativnih, obrazovnih i kulturnih sadržaja za 20%

2. Do kraja 2018 godine unaprijediti zdravstveno stanje svih kategorija stanovništva za 10%

3. Do kraja 2018 godine unaprijediti socijalnu uključenost marginaliziranih skupina stanovništva za 20%

4. Do kraja 2018 godine poboljšati ukupnu sigurnosnu i bezbjedonosnu situaciju za 15%

STRATEŠKI CILJ 3

Općina Novo Sarajevo sa najvišim standardima zaštite okoliša i uređenja prostora po uzoru na razvijene evropske gradove

1. Do kraja 2018 godine poboljšati stanje komunalne infrastrukture u sektoru vodovoda i kanalizacije

2. Do kraja 2018 godine poboljšati stanje saobraćajne infrastrukture

3. Do kraja 2018 godine povećati nivo energetske efikasnosti i kvaliteta zraka za 10%

4. Do kraja 2018 godine uspostaviti sistem selektivnog prikupljanja otpada

5. Do kraja 2018 godine povećati efikasnost upravljanja prirodnim nasljeđem i zelenim površinama

11. VIZIJA

OPĆINA NOVO SARAJEVO GRADSKA ZAJEDNICA U PRIVLAČNOM EKOLOŠKOM AMBIJENTU SA IZGRAĐENOM INFRASTRUKTUROM I PREPOZNATLJIVIM DINAMIČNIM RAZVOJEM USLOVA ZA UGODNO ŽIVLJENJE, OBRAZOVANJE, POSLOVANJE I PROSPERITET GRAĐANA SVIH GENERACIJA

Ostvarenjem ove vizije kroz realizaciju strateških ciljeva općina Novo Sarajevo će postati:

- konkurentna općina,
- centar znanja i kreativne ekonomije,
- poželjna sredina za poslovanje i investiranje,
- privlačna za ljude koji dolaze iz poslovnih i ličnih razloga,
- općina obrazovanog stanovništva,
- općina sa vrijednim društvenim kapitalom,
- ambijentalno uređena i atraktivna,
- ugodnog i zdravog življenja,
- čista, zelena, ekološki prepoznatljiva,
- rekonstruisane i modernizirane mreže infrastrukture,
- općina sa prepoznatljivim sportskim i kulturnim identitetom,
- osnaženih i razvijenih institucijalnih kapaciteta,
- izgrađenim proaktivnim pristupom upravljanja promjenama.

12. STRATEŠKI CILJEVI

1. **Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenom sektoru usluga**
2. **Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana**
3. **Općina Novo Sarajevo sa najvišim standardima zaštite okoliša i uređenja prostora po uzoru na razvijene evropske gradove**

1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenom sektoru usluga

Realizaciju ovog strateškog cilja ostvariti kroz:

- ❖ unaprjeđenje poslovnog okruženja
- ❖ uspostavu partnerske odnose sa privrednim sektorom i razvojnim insitucijama,
- ❖ razvoj javno - privatnog partnerstva.
- ❖ programe obuke, prekvalifikacije za nezaposlene
- ❖ razvoj turističke ponude
- ❖ podrškom poduzetništvu i razvoju malih i srednjih poduzeća u sektoru usluga, i to prevenstveno u području visokih tehnologija i kreativne i kulturne industrije,

2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana

Realizaciju ovog strateškog cilja ostvariti kroz:

- ❖ jačanje socijalnog kapitala, socijalne integracije i uključenosti stanovnika Općine
- ❖ razvijanje sportskih kapaciteta za sve generacije,
- ❖ širenje masovnog, zdravstvenog rekreativnog sporta ,
- ❖ razvijanje kapaciteta za mlade i treću životnu dob,
- ❖ razvijanje rekreativnih kapaciteta,
- ❖ programi za podsticanje svih vidovaobrazovanja i edukacije, kao i unaprjeđivati sisteme za kvalitetnu prekvalifikaciju,
- ❖ poboljšanje saradnje sa građanima, javnim preduzećima, NVO,
- ❖ razvijanje općinskih kapaciteta za upravljanje imovinom,
- ❖ povećati dostupnost zdravstvene zaštite za sve stanovnike,
- ❖ unapređenje saradnje sa višim nivoima vlasti u cilju promicanje socijalne zaštite u socijalnu uključenost,
- ❖ stvaranje ambijenta sigurnog i bezbjednog za život i rad građana,

- ❖ kontinuiran razvoj ljudskih resursa.

3. Općina Novo Sarajevo sanjavišim standardima zaštite okoliša i uređenja prostora po uzoru na razvijene evropske gradove

Realizaciju ovog strateškog cilja ostvariti kroz:

- ❖ rekonstrukcija, unapređenje i razvoj transportne, energetske, vodoprivredne i telekomunikacione infrastrukture,
- ❖ poboljšanje stanja saobraćaja u mirovanju,
- ❖ poboljšanje saobraćajne povezanosti i dostupnosti,
- ❖ zaštita i uređenje graditeljskog i prirodnog naslijeđa i njegovo uključivanje u razvoj ,
- ❖ pokrivenost planskom dokumentacijom,
- ❖ podizanje svijesti građana i mladih o okolišu (kontinuirani programi edukacije)
- ❖ Izgradnja institucija za okoliš općine, ekološka inkluzija stanovništva, te stvaranje ambijenta ugodnog življenja za sve stanovnike,
- ❖ Realizirati kontinuirane programe koji se tiču odgoja i obrazovanja za okoliš u školama na području općine i promocije okolišne kulture među građanstvom kroz razne akcije i medijsku promidžbu.

V Sektorski razvojni planovi

V.1. Plan lokalnog ekonomskog razvoja

V.1.1. SWOT analiza- ekonomski razvoj

Općina Novo Sarajevo, prema svim pokazateljima predstavlja poslovno, urbano, razvojno središte glavnog grada BiH. Osnovni ekonomski pokazatelji ukazuju da je Novo Sarajevo jedna od najrazvijenijih općina. Međutim visok BDP po glavi stanovnika je više posljedica teritorijalnih faktora, odnosno pripadnosti glavnom gradu BiH, nego što su rezultat osmišljenih razvojnih politika. Daljnji razvoj Općine Novo Sarajevo će se i dalje temeljiti na povoljnostima koje su rezultat pripadnosti glavnom gradu Bosne i Hercegovine i koncentraciji javnih poduzeća i administrativnih i upravnih organizacija i insitucija, predstavništava međunarodnih organizacija i ambasada, obrazovnih institucija i razvijenog sektora trgovine, financija, restorana i hotelijerstva. U podršci razvoju turizma treba uložiti dodatne napore u stavljanje u funkciju potencijala poput Spomen parka Vraca, brada Hum i Vilsonovog šetališta.

Daljnji razvoj Općine će također zahtijevati daljnje unapređenje i razvoj fizičke infrastrukture.

Na području Općine Novo Sarajevo smješten je veliki broj fakulteta i veliki intelektualni potencijal koji se treba staviti u funkciju razvoja pogotovo u području transfera novih znanja i tehnologija privatnom sektoru.

Daljnji ekonomski razvoj je uslovljen ograničenom raspoloživosti zemljišta za privredne aktivnosti. Stoga je od strateškog značaj posvetiti pažnju što efikasnijem korištenju i upravljanju prostorom i aktivnom odnosu u privlačenju privrednih djelatnosti i sektora koji u datom poslovnom okruženju mogu polučiti najveće ekonomske efekte po Općinu Novo Sarajevo.

U svojim naporima da što efikasnije iskoristi ograničene fizičke resurse i imovinu općina također treba posvetiti posebnu pažnju upravljanju općinskom imovinom i njenim stavljanjem u funkciju razvoja općine. Za efikasnije upravljanje imovinom treba razviti čitav administrativni sustav, procese i procedure, od procjene stanja imovine, procjene vrijednost, precjene ekonomskog kapaciteta, plana održavanja, itd.

SNAGE	SLABOSTI
• Druga općina po razvijenosti u BiH • Teritorijalno pripada glavnom gradu BiH • Sjedište administrativnih, upravnih, obrazovnih, međunarodnih organizacija, institucija i ambasada • Sjedište velikog broja finansijskih institucija, • Sjedište velikog broj privrednih subjekata i uslužno trgovačkih centara • Pokrivenost planskom dokumentacijom cjelokupnog područja općine • Posjedovanje velikog broja nekretnina u vlasništvu općine • Prisustvo visokoobrazovnih kadrova iz svih znanstvenih oblasti • Ljudski potencijali (iskusna i stručna radna snaga)	• Nedostatak/limitirana dostupnost zemljišta za poslovne investicije • Nezaposlenost (naročito mladih kadrova) • Nedostatak kvalitetnih investicijskih projekata • Nepostojanje programa i projekata za razvoj malih i srednjih preduzeća • Prisustvo velikog broja bespravno izgrađenih objekata • Neadekvatan sistem upravljanja općinskom imovinom • Usložnjene administrativne procedure • Nepostojanje relevantnih statističkih baza podataka na nivou lokalne zajednice • Nedovoljna iskorištenost turističkih potencijala na području općine (Hum brdo, Vilsonovi šetalište, Spomen park Vraca)
MOGUĆNOSTI/PRILIKE	PRIJETNJE
• Turistički potencijal Sarajeva • Vertikalna integracija i poboljšanje saradnje sa višim organima vlasti • Postojanje definisanih uslova za provedbu javno privatnog partnerstva • Otvaranje novih poslovnih mogućnosti napretkom BiH u procesu pridruživanja EU • Raspoloživost razvojnih fondova: IPA fondovi, strukturalni fondovi EU, fondovi za prekograničnu saradnju, strane ambasade u BiH • Vođenje stabilne monetarne politike (nizak nivou inflacije i vezani devizni kurs - currency board) • Postojanje državnih potpora i podsticaja za razvoj preduzetništva i MSP • Postojanje SERDE – „Sarajevske regionalne razvojne agencije“	• Složena pravna regulativa pri registraciji i početku rada novih biznisa • Postojanje sive ekonomije i rada na crno • Nedovoljni priliv stranih direktnih investicija • Odliv mozgova (brain drain) • Definisanje nadležnosti općine (zakonski propisi i fiskalna politika viših organa vlasti) • Nedostatak povoljnih izvora finansiranja (bankarski sektor je u potpunosti komercijalno orijentisan) • Politička nestabilnost u zemlji i šire

Identificirane mogućnosti / prilike, prije svega potencijal javnog privatnog partnerstva, pristup novcima iz EU fondova i drugih donatora, moguće je iskoristiti prvenstveno kroz daljnji razvoj vlastitih kapaciteta (ljudskih potencijala) za privlačenje investicija, razvoj projekata i projektne dokumentacije. U ovome centralnu ulogu treba imati Centar za razvoj karijere i preduzetništva. Centar, unutar općinske administrativne strukture, treba postati centralno mjesto za upravljanje razvojem općine. U njemu se

trebaju razvijati ljudski potencijali koji će kroz suradnju sa drugim razvojnim agencijama, poput SERDE, raditi na pripremi i implementaciji razvojnih projekata u sektoru poduzetništava, zapošljavanj mladih, itd.

V.1.2. Fokusiranje

Fokus 1

Stvaranje dobrog poslovnog okruženja kroz unapređenje funkcioniranja administracije, pojednostavljivanje, ubrzavanje i jeftinije pružanje usluga građanima i privrednicima, unapređenje komunikacije sa privrednicima, stvaranje kvalitetnijih infrastrukturnih preduslova za razvoj privrede itd. Veliki je broj aktivnosti koje općina može poduzeti radi unapređenja poslovnog okruženja. Počevši od pojednostavljenja, ubrzavanja, i smanjenja troškova za administrativne postupke unutar općinske administracije koji su bitni investitorima i privrednicima do izradnje moderne poslovne infrastrukture.

Aktivnosti na kreiranje poslovnog okruženja je najlakše provesti praćenjem koraka i aktivnosti koje se provode u procesu certifikacije općina za povoljno poslovno okruženje.

Neke od preporuka su:

- Donošenje programa uređenja gradskog građevinskog zemljišta koji će planirati obim, vrstu, dinamiku, opremanje i pripremu zemljišta kao i izvore finansiranja ovih aktivnosti.
- Uvođenje sistema upravljanja imovinom koji bi imao sve potrebne elemente: (i) inventura imovine, (ii) analiza postojećeg stanja imovine, (iii) klasifikacija imovine, (iv) procjena vrijednosti, (v) prikupljanje i analiza podataka o prihodima i troškovima po jedinici imovine, (vi) analiza novčanog toka i stope kapitalizacije, (vii) definiranje procedura iznajmljivanja, subvencioniranog korištenje i drugih oblici ustupanja imovine na korištenje, (viii) sistem izvještavanja, itd.
- Unapređenje suradnja sa lokalnom privredom i identificiranje i implementacija projekata kroz javno-privatno partnerstvo; Unaprijediti komunikaciju između općinske administracije i privrednih subjekata, potencijalnih poduzetnika, obrazovnih institucija i ostalim javnim i drugim organizacijama na području Općine;
- Stvaranje razvijene infrastruktura i pouzdane komunalne usluge;
- Transparentna politika lokalnih naknada, taksi, podsticaja, itd;
- Daljnja informatizacija usluga i procesa unutar općinske administracije
- Višejezični marketing materijali i websajt;
- Izraditi Vodič za investiciona ulaganja koji će na jednom mjestu omogućiti dobijanje svih potrebnih informacija za izgradnju građevina i kupovinu zemljišta sa podacima o opremljenosti lokaliteta i mogućnosti prilagodbe namjene gradskog građevinskog zemljišta;
- Ulaganje u stvaranje kvalificirane radne snage kroz programe obuke, prekvalifikacije, itd;

Fokus 2

Ugostiteljstvo i turizam su djelatnosti u čiji razvoj treba ulagati, poticati i stvarati uslove za njihov rast. Napore između ostaloga treba usmjeriti na stvaranje novih sadržaja, dizanju kvalitete usluga i stvaranje prepoznatljivosti Općine Novo Sarajevo kao odredišta.

Osnovni fokusi daljnjeg razvoja turizma na području općine bi mogli biti:

- Poslovni i konferencijski turizam

- Povezivanje sa susjednim općinama i razvoj ponude kratkih odmora i sportsko rekreativnog turizma korištenjem okolnih prirodnih resursa
- Gastronomija i shopping

Fokus 3

Promicanje poduzetništva, razvoja obrta i malih i srednjih poduzeća.

U promoviranju preduzetništva potrebno je pokušati uvezati postojeće naučno istraživačke resurse na području Općine Novo Sarajevo i staviti ih u funkciju razvoja preduzetništva. Između ostaloga potrebno je razgovarati sa fakultetima i institutima o mogućnosti razvoja tehnološkog parka ili inkubatora visokih tehnologija. Svrha ovih oblika organiziranja i povezivanja naučnih institucija i preduzetnika je podrška inovacijama, podrška razvoju novih proizvoda i podrška unaprijeđenju kvalitete postjećih.

Jedan od fokusa bi mogao biti i na pružanju podrške razvoju poslovnih usluga temeljenih na nauci i tehnologiji u obliku R&D usluga, inženjerskih usluga i ICT usluga.

Pored toga potporu treba pružiti poduzetnicima u sektoru kulturne i kreativne industrije. Razvoju kulturne i kreativne industrije treba pristupiti planski i obavezati se na njen dugoročni razvoj. Svaka država različito klasificira kulturne i kreativne industrije. T

, (iv) zanati, (v) dizajn, (vi) moda, (vii) filmska i video industrija, (viii) software i računalnih igara, (ix) muzička industrija (x) scen, (xii) radio i televizija, itd. Općina Novo Sarajevo može učiniti određene napore u osiguranju materijalnih preduvjeta razvoja ove industrije, pružanje potpore poduzetnicima koji se bave kulturnim i kreativnim aktivnostima, pružanu pomoći u promociji i distribuciji proizvoda koji su rezultat tih aktivnosti .

V.1.2. Razvojni ciljevi ekonomskog razvoja

Ciljevi ekonomskog razvoja	Veza sa strateškim ciljevima	Veza sa razvojnim ciljevima u drugim sektorima
1. Do 2018. godine unaprijediti poslovno okruženje minimalno do nivoa ispunjenja uslova za certifikaciju NALED metodologijom	STRATEŠKI CILJ 1	Nema povezanosti
2. Do 2018. godine povećati iskorištenje turističkih kapaciteta za 10%	STRATEŠKI CILJ 1	OC 5-zaštita životne sredine
3. Do 2018 povećati broj malih i srednjih poduzeća u kreativnim i kulturnim industrijama i visokim tehnologijama za 30%	STRATEŠKI CILJ 1	Nema povezanosti

Integracija sa strateškim dokumentima viših nivoa

Sektorski ciljevi ekonomskog razvoja imaju svoje jako uporište u dokumentima strategija sa viših nivoa, planova i zakona. Naime, ciljevi ekonomskog razvoja u skladu su sa sljedećim ciljevima strategija viših nivoa vlasti:

- Prvi cilj ekonomskog razvoja koji se odnosi na stvaranje povoljnog poslovnog okruženja ima direktnu vezu sa strateškim ciljem 4. Stvaranje privredne infrastrukture u okviru Strategije razvoja BiH 2010.-2014. Nadalje, ovaj cilj je u vezi sa strateškim ciljem 2. Konkurentnost i output i ciljem 4. Zapošljavanje unutar Strategija razvoja FBiH 2010-2020.
- Drugi cilj ekonomskog razvoja koji se odnosi na razvoj turističke ponude i ima direktnu vezu sa strateškim ciljem 4. Stvaranje privredne infrastrukture u okviru Strategije razvoja BiH 2010.-2014. Nadalje, ovaj cilj je u vezi sa strateškim ciljem 2. Konkurentnost i output i ciljem 4. Zapošljavanje unutar Strategija razvoja FBiH 2010-2020.
- Treći cilj ekonomskog razvoja, koji se odnosi na ekonomski rast i podršku razvoju malih i srednjih poduzeća, ima direktnu vezu sa strateškim ciljem 2. Povećanje konkurentnosti u okviru Strategije razvoja BiH 2010-2014. Nadalje, ovaj cilj je u vezi sa strateškim ciljem 2. Konkurentnost i output i to posebno konkurentnost u izvozu unutar Strategija razvoja FBiH 2010-2020 te u vezi sa strateškim ciljem 1. Ubrzanje ekonomskog razvoja strateški cilj 2 Konkurentnost i output u to u dijelu poboljšavanje poslovne okoline, modernizacija i standardizacija poslovanja i ciljem 4. Zapošljavanje unutar Strategija razvoja FBiH 2010-2020 te u vezi sa strateškim ciljem 1. Ubrzanje ekonomskog razvoja.

V.1.3. Programi, projekti i mjere

V.1.3. Programi, projekti i mjere

Za realizaciju plana ekonomskog razvoja općine definisano je 19 projekata i mjera grupisanih u 4 programa:

- **Program 1: Imovinsko pravne i urbanističke pretpostavke za poslovno okruženje**
 - Projekt 1.1:** Uspostava registra nekretnina Općine Novo Sarajevo;
 - Projekt 1.2.:** Izrada programa uređenja gradskog građevinskog zemljišta;

- **Program 2: Izgradnja dobrog poslovnog okruženja**
 - Projekt 2.1:** Uspostava posebnog odjeljenja / jedinice za upravljanje razvojem (JURA)
 - Projekt 2.2:** Izrada baza podataka i analitičkih izvještaja o informacijama i podacima od interesa investitorima i privrednicima
 - Projekt 2.3:** Izrada vodiča za investiranje na području općine;
 - Projekt 2.4:** Izrada marketinškog plana privlačenja investitora;
 - Projekt 2.5:** Izrada promotivnih višejezičnih marketinških materijala za općinski web site
 - Projekt 2.6:** Razvoj saradnje sa privatnim sektorom i uspostava stalnog savjetodavnog tijela za ekonomska pitanja sastavljenog od lokalnih privrednika
 - Projekt 2.7:** Analiza svih općinskih internih procesa i procedura vezanih za usluge / dozvole privredi i njihovo unapređenje
 - Projekt 2.8:** Identificiranje potencijalnih projekata javnog privatnog partnerstva

- **Program 3: Podrška razvoju poduzetništva i malih i srednjih preduzeća**
 - Projekt 3.1:** Organizacijsko, administrativno normativno uspostavljanje Centra za razvoj karijere;
 - Projekt 3.2:** Izrada poslovnog plana Centra za razvoj karijere;
 - Projekt 3.3:** Studija izvodivosti uspostave tehnološkog parka;
 - Projekt 3.4:** Studija mogućnosti razvoja poduzetništva u sektoru kreativnih i kulturnih industrija

- **Program 4: Razvoj turističke ponude**
 - Projekt 4.1:** Izrada gastronomskog vodiča
 - Projekt 4.2:** Organizovanje gastro manifestacija
 - Projekt 4.3:** Organiziranje škola kuhinje kroz koje će se promovirati gastro ponuda
 - Projekt 4.4:** Projekt promocije Park šume Hum
 - Projekt 4.5:** Projekt promocije spomeničkog kompleksa Vraca

Program 1.
Imovinsko pravne i
urbanističke pretpostavke za
poslovno okruženje

Uspostava registra
nekretnina Općine Novo
Sarajevo

Izrada programa uređenja
gradskog građevinskog
zemljišta

Program 2.
Izgradnja dobrog poslovnog
okruženja

Uspostava posebnog
odjeljenja / jedinice za
upravljanje razvojem
(JURA)

Izrada baza podataka o
informacijama i podacima od
interesa investitorima i
privrednicima

Izrada vodiča za investiranje
na području općine

Izrada marketinškog plana
privlačenja investitora

Izrada promotivnih
višejezičnih marketinških
materijala za općinski web
site

Razvoj saradnje sa privatnim
sektorom i uspostava stalnog
savjetodavnog tijela za
ekonomska pitanja
sastavljenog od lokalnih
privrednika

Analiza svih općinskih
internih procesa i procedura
vezanih za usluge / dozvole
privredi i njihovo
unapređenje

Identificiranje potencijalnih
projekta javnog privatnog
partnerstva

Program 3.
Podrška razvoju
poduzetništva i malih i
srednjih preduzeća

Organizacisko,
administrativno normativno
uspostavljanje Centra za
razvoj karijere

Izrada poslovnog plana
Centra za razvoj karijere

Studija izvodivosti uspostave
tehnološkog parka

Studija mogućnosti razvoja
poduzetništva u sektoru
kreativnih i kulturnih
industrija

Program 4.
Razvoj turističke ponude

Izrada gastronomskog vodiča

Organizovanje gastro manifestacija

Organiziranje škola kuhinje kroz koje će
se promovirati gastro ponuda

Projekt promocije Park šume Hum

Projekt promocije spomeničkog
kompleksa Vraca

V.1.4. Procjena očekivanih ishoda sa indikatorima

Svakom cilju ekonomskog razvoja doprinosi jedan ili više programa/projekata ili mjera. Svaki projekat ima svoje pokazatelje realizacije koji objedinjeni formulišu pokazatelje ispunjenja ciljeva lokalnog ekonomskog razvoja. U nastavku su predstavljeni pokazatelji za svaki od ciljeva lokalnog ekonomskog razvoja.

Sektorski cilj	Procjena očekivanih ishoda sa indikatorima
1. Do 2018. godine unaprijediti poslovno okruženje minimalno do nivoa ispunjenja uslova za certifikaciju NALED metodologijom	INDIKATORI: Općina Novo Sarajevo ispunjava sve uvjete certifikacije poslovnog okruženja Uspostavljen sistem upravljanja imovinom i zemljištem
2. Do 2018. godine povećati iskorištenje turističkih kapaciteta za 10%	INDIKATORI: % iskorištenosti kapaciteta % produženja boravka turista
3. Do 2018. godine povećati broj malih i srednjih poduzeća u kreativnim i kulturnim industrijama i visokim tehnologijama za 30%	INDIKATOR: % povećanja broja poduzeća u navedenim industrijama

V.2. Plan društvenog razvoja

V.2.1. Swot analiza – društveni razvoj

<i>SNAGE</i>	<i>SLABOSTI</i>
1. Efikasna, transparenta, odgovorna lokalna uprava, 2. Sjedište administrativnih i obrazovnih institucija (univerzitetski centar, ambasade) 3. Veliki broj raspoloživih visokoobrazovanih kadrova iz svih znanstvenih oblasti 4. Kapaciteti za društveni razvoj (Obrazovni centar za razvoj karijere i biznisa, Centar za zdravo starenje, Sportska dvorana, "Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo") 5. Adekvatna dostupnost obrazovnih usluga (obdaništa, osnovne i srednje škole i fakulteti) 6. Prirodni potencijal Vilsonovog šetališta, Park šume Hum i Spomen parka Vraca za organizovanje kulturnih, rekreativnih i sportskih manifestacija 7. Razvijena strategija prema mladima	1. Slaba vertikalna komunikacija 2. Neadekvatna opremljenost jednog broja JU osnovnih škola za propisane aktivnosti 3. Veliki procenat nezaposlenog i ekonomski neaktivnog radno sposobnog stanovništva, od čega je najveći broj osoba bez kvalifikacija ili sa zastarjelim radnim vještinama. 4. Pojava delikvencije i narkomanije 5. Nepostojanje objekata iz oblasti kulture (kina, pozorišta) 6. Nepokrivenost općine dovoljnim brojem ambulantni primarne zdravstvene zaštite 7. Nedostatak stručnog kadra primarne medicinske zaštite u odnosu na broj stanovnika 8. Nedovoljan broj igrališta za djecu i omladinu 9. Neprepoznatljivost općine zbog nepostojanja prepoznatljivih objekata značajnih za širi region
<i>PRILIKE</i>	<i>PRIJETNJE</i>
1. Mogućnost korištenja međunarodnih fondova 2. Stavljanjem u funkciju sportske dvorane stvorit će se pretpostavke za kvalitetniji razvoj kulturnog i sportskog života 3. Razvoj volonterizma, posebno kod osoba treća životna dobi i mladi 4. Promocija zdrave općine 5. Unaprjeđenje saradnje sa općinama Sarajevske regije, koje čine Sarajevsku razvojnu regionalnu agenciju "Serda", 6. Provođenje odluke Ustavnog suda donošenjem Zakona o pripadnosti javnih prihoda Kantona Sarajevo (u paketu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi) 7. Poboljšanje suradnje sa NVO sektorom 8. Saradnja sa SFF	1. Neadekvatni procesi u donošenju javnih politika i pravnih akata na višim nivoima vlasti i neadekvatna pravna rješenja 3. Neprilagođen sistem socijalne zaštite, definiran na razini entiteta i kantona, prema potrebama socijalno ugrženih kategorija na području općine 7. Nezadovoljstvo građana niskim životnim standardom 9. Loše stanje stambenog fonda kaoposljedica ratnih dejstava, neodržavanja i neadekvatno upravljanje stambenim fondom

V.2.2. Fokusiranje:

Fokusi društvenog razvoja:

1. zdravstveno stanje stanovništva

Starenje stanovništva, veliki broj kroničnih oboljenja nameću potrebu za ciljanim projektima kojim će se raditi na podizanju svijesti o zdravom življenju, prevenciji oboljenja i zaraznih bolesti posebno kod grupa koja su više izložena riziku.

2. dostupnost terena za rekreaciju i sport, i kulturnih sadržaja

U općini ne postoji dovoljan broj igrališta za djecu, sportske aktivnosti, rekreaciju, kao i nedostatak kulturnih sadržaja. Razvojem ovog vida javnih usluga na određenim područjima u općini, koji za ovo imaju izuzetan potencijal, može se doprinjeti smanjenju delikvencije kod mladih i stjecanju zdravih životnih navika.

3. Socijalna uključenost

Velik broj nezaposlenih, te osoba starije životne dobi sa niskim primanjima ili bez primanja, kao i osobe s invaliditetom spadaju u red socijalno ugroženih kategorija. Ciljanim projektima iz oblasti socijalne zaštite treba raditi na podizanju kvalitete života ovih ljudi i njihovoj boljoj socijalnoj uključenosti.

V.2.3. Razvojni ciljevi društvenog razvoja

Ciljevi društvenog razvoja	Veza sa strateškim ciljevima	Veza sa razvojnim ciljevima u drugim sektorima
1. Do kraja 2018. godine poboljšati dostupnost i kvalitetu sportskih, rekreativnih, obrazovnih i kulturnih sadržaja za sve kategorije stanovništva	Strateški cilj općine broj 2: Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Nema povezanosti
2. Do kraja 2018. godine unaprijediti zdravstveno stanje svih kategorija stanovništva	Strateški cilj općine broj 2 : Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život	Zaštita okoliša – sektorski cilj broj 5.
3. Do kraja 2018. godine unaprijediti socijalnu uključenost posebno marginaliziranih skupina stanovništva	Strateški cilj općine broj 2: Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život	Nema povezanosti
4. Do kraja 2018. godine značajno smanjiti pojavu kriminaliteta, nasilja i delikvencije, te poboljšati ukupnu sigurnosnu i bezbjednosnu situaciju u općini	Strateški cilj općine: Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život	Zaštita okoliša: Sektorski cilj broj 2

Integracija sa strateškim dokumentima viših nivoa

Strateški cilj 1. Do 2019. godine poboljšati dostupnost i kvalitetu sportskih, rekreativnih, obrazovnih i kulturnih sadržaja za sve kategorije stanovništva

U direktnoj je vezi sa Strategijom razvoja FBiH 2010-2020 godina , u dijelu VANPRIVREDA –Obrazovanje, Kultura i sport , a koji se odnosi na na reformu obrazovanja u osnovnom i visokobrazovnom nivou , te modernizaciji cjelokupnog obrazovnog sistema , i u oblasti kulture gdje se ulažu znatni naponi na očuvanju kulturne baštine i stvaralaštva , kao i stvaranju boljih uslova i mogućnosti za održavanje brojnih sportskih takmičenja i manifestacija.

Strateški cilj 2. Do 2019. godine unaprijediti zdravstveno stanje svih kategorija stanovništva

U direktnoj je vezi sa Strategijom razvoja FBiH 2010-2020 godina , u dijelu -VANPRIVREDA – zdravstvo , - zdravstvena zaštita koja provodi reformu u oblasti zdravstva ,s ciljem efiksnosti i racionalizacije na zadovoljstvo građana i zdravstvenih radnika.

Strateški cilj 3. Do 2019. godine unaprijediti socijalnu uključenost posebno marginaliziranih skupina stanovništva

Ovaj sektorski cilj jetakođer vezan za Strategiju razvoja FBiH 2010-2020 godina , u dijelu -VANPRIVREDA –socijalna i dječija zaštita , Penzijsko i invalidsko osiguranje , - u vremenu teške ekonomske krize , bitno je unaprijediti kvalitet života i socijalne inkluzije , osigurati da se smanji nezaposlenost , poboljšati socijalnu zaštitu porodica sa djecom , osobe sa invaliditetom , te socijalizirati osobe treće životne dobi.

Strateški cilj 4. Do 2019.godine značajno smanjiti pojavu kriminaliteta i delikvencije, te poboljšati ukupnu sigurnosnu i bezbjednosnu situaciju u općini .

U direktnoj je vezi sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici , a odnosi se na suzbijanje i sprečavanje svih oblika nasilja , te u cilju poboljšanja opće bezbjedonosne situacije sihronozirano povezivanje svih institucija u sistem zaštite.

V.2.4. Programi, projekti i mjere

Za realizaciju plana društvenog razvoja definisani su projekti i mjere grupisanih u 7 programa - 47 projekata:

- **Program 1: Izgradnja i unaprijeđenje sportske infrastrukture**
 - Projekat 1.1.** Izgradnja sportske dvorane-završetak
 - Projekat 1.2.** Rekonstrukcija i dogradnja stadiona Grbavica
 - Projekat 1.3.** Izgradnja bazena u naselju „Hrasno“
 - Projekat 1.4.** Postavljanje reflektora na pomoćnom stadionu Grbavica

- **Program 2: Jačanje zdravstvene sigurnosti**
- **Projekat 2.1.** Uspostava mreže za zdravo starenje - Izgradnja Centra za zdravo starenje Velešići
- Projekat 2.2.** Centar za zdravo starenje
- Projekat 2.3.** Izgradnja ambulate za područje naselja Hrasno Brdo
- Projekat 2.4.** Promocija zdravlja i prevencija oboljevanja u Općini Novo Sarajevo
- Projekat 2.5.** Opremanje osnovnih škola ormarićima za odlaganje udžbenika i druge opreme

- **Program 3: Unaprijeđenje sigurnosti građana**
 - Projekat 3.1.** Izgradnja javne rasvjete
 - Projekat 3.2.** Instaliranje sistema video nadzora

Projekat 3.3. Izgradnja i rekonstrukcija stepeništa u padinskim mjesnim zajednicama radi bezbjednog kretanja učenika i građana

Projekat 3.4. Implementacija smjernica za postupanje sa djecom žrtvama nasilja u osnovnim i srednjim školama Općine Novo Sarajevo

Projekat 3.5. Prevencija nogometnog huliganstva i nereda na sportskim terenima

Projekat 3.6. Prevoz djece sa poteškoćama u kretanju i djece sa mjesnih područja Gornji Kovačići, Hrasno brdo i Vraca

Projekat 3.7. Postavljanje zaštitne ograde oko tramvajske pruge

➤ **Program 4: Program socijalnog uključivanja**

Projekat 4.1. Podrška djeci bez oba roditelja

Projekat 4.2. Edukacija mladih iz socijalno ugroženih porodica

Projekat 4.3. Postavljanje zvučne saobraćajne signalizacije za slijepa i slabovidna lica na području Općine Novo Sarajevo

Projekat 4.4. Socijalizacija oboljelih od cerebralne dječije paralize

Projekat 4.5. Socijalno uključivanje osoba sa invaliditetom - podizanje konkurentnosti na tržištu rada i zapošljavanje

Projekat 4.6. Finansijska podrška boračkim udruženjima

Projekat 4.7. Rekonstrukcija devastiranih stambenih objekata

Projekat 4.8. Pomoć penzionerima

Projekat 4.9. Izgradnja objekta Ivana Gorana Kovačića 17-21

Projekat 4.10. Dodjela užina djeci osnovnih škola slabijeg imovnog stanja

➤ **Program 5: Rekonstrukcija i opremanje osnovnih škola**

Projekat 5.1. Sanacija/rekonstrukcija školskih objekata

Projekat 5.2. Opremanje školskih kabineta

Projekat 5.3. Opremanje školskih biblioteka

➤ **Program 6: Unapređenje uslova obrazovnog procesa i podrška vannastavnim aktivnostima**

Projekat 6.1. Škola plivanja za učenike osnovnih škola

Projekat 6.2. Dan dječije radosti

Projekat 6.3. Dodjela stipendija učenicima i studentima

Projekat 6.4. Općinska sportska takmičenja za učenike osnovnih škola

Projekat 6.5. Škola alpskog i nordijskog skijanja za učenike osnovnih škola

Projekat 6.6. Edukacija u osnovnim i srednjim školama na području Općine Novo Sarajevo o razvoju svijesti povećanja korištenja bicikla, kao prevoznog sredstva

Projekat 6.7. Tradicionalne kulturno zabavne aktivnosti djece i omladine

Projekat 6.8. Projekat "Christine Witcutt" za pomoć djeci i omladini sa umjerenim i težim intelektualnim teškoćama

Projekat 6.9. Svečanost povodom polaska prvačića u školu

➤ **Program 7: Samostalni projekti**

Projekat 7.1. Obnova i rekonstrukcija objekta "Pionirski centar Boško Buha"

Projekat 7.2. Strategija prema mladima

Projekat 7.3. Izgradnja objekta mjesne zajednice "Hrasno Brdo"

Projekat 7.4. Formiranje preduzeća za upravljanje objektima

Projekat 7.5. Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo

Projekat 7.6. Porodični dan

Projekat 7.7. Podrška vjerskim zajednicama

Projekat 7.8. Rekonstrukcija objekta Međunarodnog centra za djecu i omladinu Novo Sarajevo

Projekat 7.9. Izgradnja objekta za predškolski odgoj za MZ Velešići i Gornji Velešići

Projekat 7.10. Stavljanje u funkciju devastiranih objekata u vlasništvu J. U. Djeca Sarajeva

Program 1.
Izgradnja i unaprijeđenje
sportske infrastrukture

Izgradnja sportske
dvorane-završetak

Rekonstrukcija i
dogradnja stadiona
Grbavica

Izgradnja bazena u
naselju "Hrasno"

Postavljanje reflektora
na pomoćnom stadionu
Grbavica

Program 2.
Jačanje zdravstvene
sigurnosti

Uspostava mreže za zravo
starenje - Izgradnja Centra
za zdravo starenje Velešići

Centar za zdravo starenje

Izgradnja ambulante za
područje naselja Hrasno
Brdo

Promocija zdravlja i
prevencija oboljevanja u
Općini Novo Sarajevo

Opremanje osnovnih škola
ormarićima za odlaganje
udžbenika i druge opreme

Program 3.
Unaprijeđenje sigurnosti
građana

Izgradnja javne rasvjete

Instaliranje sistema video
nadzora

Izgradnja i rekonstrukcija
stepeništa u padinskim
mjesnim zajednicama radi
bezbjednog kretanja učenika
i građana

Implementacija smjernica za
postupanje sa djecom
žrtvama nasilja u osnovnim i
srednjim školama Općine
Novo Sarajevo

Prevencija nogometnog
huliganstva i nereda na
sportskim terenima

Prevoz djece sa
poteškoćama u kretanju i
djece sa mjesnih područja
Gornji Kovačići, Hrasno
brdo i Vraca

Postavljanje zaštitne
ograde oko tramvajske
pruge

Program 4.
Program socijalnog
uključivanja;

**Podrška djeci bez oba
roditelja**

**Edukacija mladih iz
socijalno ugroženih
porodica**

**Postavljanje zvučne
saobraćajne signalizacije za
slijepa i slabovidna lica na
području Općine Novo
Sarajevo**

**Socijalizacija oboljelih od
cerebralne dječije paralize**

**Socijalno uključivanje
osoba sa invaliditetom -
podizanje konkurentnosti
na tržištu rada i
zapošljavanje**

**Finansijska podrška
boračkim udruženjima**

**Rekonstrukcija devastiranih
stambenih objekata**

Pomoć penzionerima

**Izgradnja objekta Ivana
Gorana Kovačića 17-21**

**Dodjela užina djeci
osnovnih škola slabijeg
imovnog stanja**

Program 5.
**Rekonstrukcija i opremanje
osnovnih škola**

**Sanacija /rekonstrukcija
školskih objekata**

Opremanje školskih kabineta

Opremanje školskih biblioteka

Program 6.
**Unapređenje uslova
obrazovnog procesa i podrška
vannastavnim aktivnostima**

**Škola plivanja za učenike
osnovnih škola**

Dan dječije radosti

**Dodjela stipendija
učenicima i studentima**

**Općinska sportska
takmičenja za učenike
osnovnih škola**

**Škola alpskog i nordijskog
skijanja za učenike
osnovnih škola**

**Edukacija u osnovnim i
srednjim školama na
području Općine Novo
Sarajevo o razvoju svijesti
povećanja korištenja
bicikla, kao prevoznog
sredstva**

**Tradicionalne kulturno
zabavne aktivnosti djece i
omladine**

**Projekat "Christine Witcutt"
za pomoć djeci i omladini sa
umjerenim i težim
intelektualnim teškoćama**

**Svečanost povodom polaska
prvačića u školu**

Program 7.
Samostalni projekti;

Obnova i rekonstrukcija
objekta "Pionirski centar
Boško Buha"

Strategija prema mladima

Izgradnja objekta mjesne
zajednice "Hrasno Brdo"

Formiranje preduzeća za
upravljanje objektima

Međunarodni centar za
djecu i omladinu Novo
Sarajevo

Porodični dan

Podrška vjerskim
zajednicama

Rekonstrukcija objekta
Međunarodnog centra za
djecu i omladinu Novo
Sarajevo

Izgradnja objekta za
predškolski odgoj za mjesne
zajednice „Velešići“ i „Gornji
Velešići“

Stavljanje u funkciju
devastiranih objekata u
vlasništvu J.U. „Djeca
Sarajeva“

V.2.5. Procjena očekivanih ishoda sa indikatorima

Sektorski cilj	Procjena očekivanih ishoda sa indikatorima
1. Do 2019. godine poboljšati dostupnost i kvalitetu sportskih, rekreativnih, obrazovnih i kulturnih sadržaja za sve kategorije stanovništva	- Povećan broj mladih i djece u van nastavnim i klubskim aktivnostima - Povećana uključenost djece i mladih s posebnim potrebama u sportskim, kulturnim i obrazovnim aktivnostima - Poboljšani uslovi obrazovnog procesa učenika Osnovnih škola
2. Do 2019. godine unaprijediti zdravstveno stanje svih kategorija stanovništva	- Smanjenje novo oboljelih za 5% godišnje
3. Do 2019. godine unaprijediti socijalnu uključenost posebno marginaliziranih skupina stanovništva	- Veća stopa zaposlenosti osoba sa invaliditetom sa područja Općine Novo Sarajevo - Najmanje 50% korisnika projekta za zapošljavanje mladi iz socijalno ugroženih obitelji zaposleno nakon završetka obuke i obrazovanja - Unaprijeđena kvaliteta života osoba s invaliditetom
4. Do 2019.godine značajno smanjiti pojavu kriminaliteta, nasilja i delikvencije, te poboljšati ukupnu sigurnosnu i bezbjednosnu situaciju u općini	- smanjena incidencija huliganstva na sportskim utakmicama - smanjenje nasilja nad djecom - smanjenje delikvencije

V.3. Plan zaštite životne sredine

V.3.1. SWOT analiza - zaštite životne sredine

SNAGE:	SLABOSTI:
1. Većina stambenih objekata Općine(oko 98%) priključeni na centralni vodovodni sistem, 2. Kroz Općinu izgrađeni glavni gradski kolektori za prihvat otpadnih voda, 3. Primarni elektroenergetski sistem većim dijeom izgrađen i zadovoljava potrebe građana i pravnih lica, 4. Područje općine pokriveno javnom rasvjetom (95 do 98 %), 5. Većina stambenih objekata Općine (preko 95%) ima tehničke mogućnosti za korištenje energenata za zagrijavanje putem centralnog gradskog toplifikacionog sistema i sistema gasne mreže, 6. Regionalna sanitarna deponija "Smiljevići" zadovoljava potrebe stanovnika Općine, 7. Povoljna saobraćajna strukturu i gustina mreže saobraćajnica, 8. Dobra pokrivenost prostora općine detaljnom planskom dokumentacijom, 9. Usvojen regionalni projekat "Čista Rijeka Miljacka", 10. Urađen LEAP općine za period 2008-2012 godina, 11. Vilsonovo šetalište, područje Park šume Hum i spomen park Vraca predstavljaju prirodni i kulturno historijski potencijal,	1. Nedostatak građevinskog zemljišta za novu stambenu i privrednu gradnju, 2. Veliki broj bespravno izgrađenih objekata 3. Pojava klizišta usljed nestručne i bespravne gradnje 4. Nedovoljan broj javnih prkinga, 5. Velika zagađenost zraka u zimskom period i dnevna uz linijske saobraćajne tokove, 6. Nedostatak kontinuiranog stacionarnog i mobilnog monitoringa zraka, vode zemljišta i buke, 7. Nepostojanje Plana upravljanja otpadom na području Općine 8. Devastiran šumski fond na području Općine, 9. Nizak nivo znanja i ekološke svijesti građana, 10. Slaba saradnja sa NVO iz oblasti ekologije, 11. Nepostojanje sistema upravljanja općinskom imovinom (plan i program upravljanja stambenim fondom općine, plan i program korištenja javnih površina, plan i program uređanje gradskog građevinskog zemljišta, plan i program upravljanja poslovnim prostorima, plan i program upravljanja cestama) 12. Veliki broj pasa lualica, 13. Veliki gubitci vode za piće u centralnom gradskom sistemu, 14. Neizgrađena kanalizaciona i saobraćajna infrastruktura u padinskim dijelovima Općine
PRILIKE:	PRIJETNJE:
1. Kreiranje novih zakonskih propisa iz oblasti okoliša (promjena i prilagođavanje) 2. Usvajanje propisa kojima se inspekcijski nadzor organizuje na lokalnom nivou (inspekcijski nadzor u oblasti saobraćaja, komunalnih djelatnosti i dr.) 3. Ulaganja u projekte energetske efikasnosti sredstvima EU, 4. Dostupnost sredstava predpristupnih fondova EU, 5. Dostupnost sredstava Fonda za zaštitu okoliša FBiH 6. Saradnja sa općinama iz RS, 7. Jačanje NVO i realizacija zajedničkih projekata u oblasti zaštite okoliša kroz programe i projekte edukacije stanovništva,	1. Zaostajanje BiH u procesu pridruživanja EU, kašnjenje u dobijanju statusa zemlje-kandidata (nemogućnost korištenja fondova za transport, konkurentnost, ekologiju, razvoj ljudskih resursa i ruralni razvoj) 2. Aktiviranje klizišta usljed prirodnih nepogoda 3. Loša koordinacija između viših nivoa vlasti i općine 4. Nepoštivanje pozitivnih zakonskih propisa, 5. Neadekvatan pravni i regulatorni okvir za sprječavanje bespravne gradnje, 6. Zastoj razvoja i kvaliteta usluga kantonalnih komunalnih preduzeća, 7. Nedostatak vode za piće sa izvorišta, 8. Nepovoljni uticaji na javno zdravlje.

8.Rekonstrukcija gradskog sistema za prečišćavanja otpadnih voda 9.Izgradnja sarajevske zaobilaznice i spajanje iste na koridor V C, 10. Izgradnja brzih tranzitnih longitudinalnih pravaca	
---	--

V.3.2. Fokusiranje

Integralno upravljanje zaštitom okoline, smanjenje stepena zagađenja zraka, upravljanje prostorom, i izgradnja i rekonstrukcija infrastrukturnih objekata u funkciji zaštite okoliša su fokusi Strategije razvoja općine.

I Rješavanje problema vodosnabdijevanja i odvodnje otpadnih voda.

Nepostojanje primarne i sekundarne kanalizacione i vodovodne mreže na području čitave Općine otežava privredni i društvenom razvoj Općine, a naročito u bespravnim naseljima ova infrastruktura nije na nivou koji treba da ima glavni Grad BiH. Liderska pozicija u Kantonu Sarajevo nije ugrožena, ali stanovnici Općine zahtijevaju i zaslužuju kvalitetniju uslugu u ovoj oblasti. Planska osnova za izgradnju ove infrastrukture postoji, te će se realizacijom strateških projekata stanje u ovoj oblasti značajno poboljšati a loše indirektno posljedice kao što su klizišta, gubitak građevinskog zemljišta, opća ekološka situacija i stanje javnog zdravstva ublažiti.

II Odgovorno upravljanje prostorom i poboljšanje stanja saobraćaja u kretanju i mirovanju.

Općina ima malu površinu te se upravljanje prostorom nameće kao prioritet. Naročito se ističe problem rješavanja saobraćaja u mirovanju kao i saobraćaja u kretanju. Izgradnjom primarnih saobraćajnih zaobilaznih i tranzitnih pravaca od strane Kantona ili Federacije, rekonstrukcijom i planskim održavanjem lokalnih cesta, i gradnjom objekata za rješavanje saobraćaja u mirovanju od strane općine finansiranjem iz Budžeta, samostalno ili u saradnji sa državnim ili privatnim sektorom, kreditiranjem ili na tržišnim principima, stvorice se uslovi za bolju uslugu javnog prevoza, smanjenje količine emisija štetnih gasova iz izduvnih sistema motornih vozila i osiguraće se veća bezbjednost učesnika u saobraćaju.

III Poboljšanje stanja u oblasti upravljanja otpadom i podizanje javne svijesti.

Općina je u saradnji sa nadležnim komunalnim preuzećem zaokružila proces prikupljanja kućnog otpada, ali poslovi na selektivnom prikupljanju kućnog otpada, kontroli odlaganja građevinskog, opasnog otpada od obrade metala, otpadnih ulja, akumulatora, medicinskog i u zadnje vrijeme sve više zastupljenog elektronskog otpada zahtjeva dodatno angažovanje. Plan upravljanja otpadom na području Općine je prioritetna aktivnost kroz koju se trebaju stvoriti pretpostavke za zaživljavanje projekta "otpad – sirovina" i rješavanje procesa kontrole deponovanje opasnog otpada i tehnološkog otpada.

IV Izgradnja prostora za sport i rekreaciju, revitalizacija zelenih površina, zaštita prirodnog naslijeđa i unaprjeđivanje javnog zdravlja

Na prostoru Općine ne postoje značajni prirodni potencijali te se prema zelenim površinama, parkovskom i drugom drveću treba odgovorno i s pažnjom dobrog domaćina odnositi. Permanentna pažnja treba da su zelene površine unutar naselja, prostor Park šume Hum, Vilsonovo šetalište (spomenik vrtne arhitekture i oblikovane prirode), zaštitno zelenilo oko naselja i uz saobraćajnice. "Spomen park Vraca" - nacionalni spomenik nemjerljive historijske vrijednosti kao prostor sa rijetkom botaničkim vrstama, na žalost nije saniran, mada bi isti mogao predstavljati značajnu destinaciju u turističkoj ponudi Općine - Kantona.

Kroz sve navedene strateške fokuse neizbježna je uloga kontrole kvaliteta življenja građana Općine - Kantona. Zavod za javno zdravstvo zajedno sa stručnim i specijalizovanim službama i ustanovama Kantona Sarajevo prati stanje zraka, vode za piće, vodotoka, hrane, bolesti kod životinja i biljaka i nalaže potrebne radnje i poduzima odgovarajuće mjere u zaštiti u čemu Općina ima značajnu ulogu u prevenciji i učešće u rješavanju štetnih pojava.

V.3.3. Razvojni ciljevi zaštite životne sredine

Ciljevi zaštite životne sredine	Veza sa strateškim ciljevima	Veza sa razvojnim ciljevima u drugim sektorima
SC1: Do kraja 2018. godine poboljšati stanje komunalne infrastrukture u sektoru vodovoda i kanalizacije	STRATEŠKI CILJ 2 STRATEŠKI CILJ 3	EKONOMSKI RAZVOJ Cilj 1. Do 2018. godine unaprijediti poslovno okruženje minimalno do nivoa ispunjenja uslova za certifikaciju NALED metodologijom
SC2: Do kraja 2018 godine poboljšati stanje saobraćajne infrastrukture	STRATEŠKI CILJ 2 STRATEŠKI CILJ 3	EKONOMSKI RAZVOJ Cilj 1. Do 2018. godine unaprijediti poslovno okruženje minimalno do nivoa ispunjenja uslova za certifikaciju NALED metodologijom
SC3: Do kraja 2018 godine povećati nivo energetske efikasnosti i kvaliteta zraka za 15%	STRATEŠKI CILJ 2 STRATEŠKI CILJ 3	EKONOMSKI RAZVOJ Cilj 1. Do 2018. godine unaprijediti poslovno okruženje minimalno do nivoa ispunjenja uslova za certifikaciju NALED metodologijom DRUŠTVENI RAZVOJ Cilj 2. Do kraja 2018 godine unaprijediti zdravstveno stanje svih kategorija stanovništva za 10%
SC4: Do kraja 2018. godine uspostaviti sistem selektivnog prikupljanja otpada	STRATEŠKI CILJ 2 STRATEŠKI CILJ 3	EKONOMSKI RAZVOJ Cilj 1: Do 2018. godine unaprijediti poslovno okruženje minimalno do nivoa ispunjenja uslova za certifikaciju NALED metodologijom

SC5: Do kraja 2018. godine povećati efikasnost upravljanja prirodnim naslijeđem zelenim površinama	STRATEŠKI CILJ 2 STRATEŠKI CILJ 3	DRUŠTVENI RAZVOJ Cilj 1. Do 2018. godine poboljšati dostupnost sportskih, rekreativnih, obrazovnih i kulturnih sadržaja za 20% Cilj 2. Do kraja 2018 godine unaprijediti zdravstveno stanje svih kategorija stanovništva za 10%
--	--	--

Strateški cilj povezan sa sektorom okoliša

Strateški cilj 3.

Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove

Zaštita okoliša i uređenje prostora treba da budu u funkciji povećanja efikasnosti korištenja prostora, adekvatno korištenje svih prirodnih i drugih potencijala u funkciji stvaranja ambijenta za ugodno življenje građana. Cijeneći snage koje se ogledaju kroz: razvijene sve vrste javnog prijevoza putnika, sisteme snabdijevanja energentima, postojanje dobre planske osnove za izgradnju primarne putne mreže, prirodni potencijal Vilsonovog šetališta i Park šume Hum, te Spomen park Vraca kao prostor za organizovanje kulturnih, rekreativnih i sportskih manifestacija, kao i slabosti kroz: bespravnu gradnju, neadekvatno riješen gradski saobraćaj u padinskim dijelovima općine, nedostatak građevinskog prostora za novu stambenu i privrednu izgradnju, neriješen saobraćaj u mirovanju, nedovoljan nivo uređenosti zelenih površina, i nepostojanje programa edukacija stanovništva u stvaranju ekološke kulture, te nepostojanje plana upravljanja čvrstim otpadom, programa uređenja gradskog građevinskog zemljišta i plana korištenja javnih površina, moguće je kroz rekonstrukcija, unapređenje i razvoj transportne, energetske, vodoprivredne i telekomunikacione infrastrukture, poboljšanje stanja saobraćaja u mirovanju, i poduzimanju aktivnosti na unaprijeđenju saobraćajne dostupnosti i povezanosti, zaštiti i uređenje graditeljskog i prirodnog naslijeđa i njegovog uključivanja u razvoj, izradu i implementaciju provedbeno planskih dokumenata, Izgradnju institucija za okoliš općine, ekološka inkluzija stanovništva, stvoriti ambijent ugodnog življenja za sve stanovnike uslove za realizaciju ovog strateškog cilja.

Integracija sa strateškim dokumentima viših nivoa

SC1: Do kraja 2018. godine poboljšati stanje komunalne infrastrukture u sektoru vodovoda i kanalizacije	Strategijom razvoja F BiH za period 2010 do 2020 u poglavlju 6. VODOPRIVREDA date su Temeljna strateška opredjeljenja koja su korespondenciji sa ovim ciljem: - Jačanje pravno-institucionalnih kapaciteta o vodama u skladu sa integriranjem u evropski okvir upravljanja vodama - Obezbjedenje dovoljne količine vode za piće i obuhvata ukupnog stanovništva javnim vodosnadbjevanjem - Integrisanje upravljanja vodama, zaštita voda, zaštita od štetnog djelovanja voda sa sektorom uređenja zemljišta, poljoprivredom, šumarstvom, prometom i komunikacijama
SC2: Do kraja 2018 godine poboljšati stanje saobraćajne infrastrukture	Akcionim planom za smanjenje čestičnih tvari u zraku u Kantonu Sarajevo predložene su urbanističke mjere koje se odnose na ovaj strateški cilj a koje se između ostalog odnose na gradnju objekata sa izgradnjom podzemnih garaža unutar objekta (5.3.7. Uslovljavanje izgradnje objekata za kolektivno stanovanje sa izgradnjom podzemnih garaža).

SC3: Do kraja 2018. godine povećati nivoa energetske efikasnosti i kvaliteta zraka za 15%	Akcionim planom za smanjenje čestičnih tvari u zraku u Kantonu Sarajevo predložene su urbanističke mjere koje se odnose na ovaj strateški cilj a koje se između ostalog odnose na energetske efikasnost u gradnji stambenih i poslovnih objekata
SC4: Do kraja 2018. godine uspostaviti sistem selektivnog prikupljanja otpada	Federalna strategija zaštite okoliša u poglavlju 4.8. govori o prioritetima i temeljnim načelima upravljanja otpadom ; -prevencija - izbjegavanje nastajanja otpada ili smanjivanje količine i štetnosti nastalog otpada kako bi se smanjio rizik po zdravlje ljudi i okoliš i izbjegla okolišna degradacija; -mjere opreznosti - sprečavanje opasnost ili štete po okoliš koju prouzrokuje otpad, preduzimanje mjera, iako nije na raspolaganju potpuna znanstvena podloga; -odgovornost proizvođača otpada - proizvođač je odgovoran za odabir najprihvatljivijeg okolišnog rješenja prema vrsti proizvoda i tehnologiji proizvodnje, uključujući životni ciklus proizvoda i korištenje najadekvatnije raspoložive tehnologije; - princip zagađivač plaća - proizvođač ili vlasnik otpada snosi sve troškove prevencije, tretmana i odlaganja otpada, uključujući brigu nakon upotrebe i monitoring. On je i finansijski odgovoran za preventivne i sanacijske mjere uslijed šteta po okoliš koje je prouzrokovao ili će ih najvjerojatnije prouzrokovati; -blizina - tretman ili odlaganje otpada treba se obavljati u najbližem odgovarajućem postrojenju ili lokaciji, uzimajući u obzir okolišnu i ekonomsku profitabilnost; - regionalnost - razvitak tretmana otpada i izgradnja objekata za njegovo odlaganje treba se obavljati na način pokrića potrebe regije i omogućavanja samoodrživosti izgrađenih objekata.
SC5: Do kraja 2018. godine povećati efikasnost upravljanja prirodnim naslijeđem zelenim površinama,	Akcionni plan za smanjenje čestičnih tvari u zraku u Kantonu Sarajevo je usvojen krajem 2012. godine i dio sektorskog cilja koji se odnosi na revitalizaciju zelenih površina je direktno proizašao iz ovog Akcionog plana (5.7.2. Povećanje zelenih površina), Takođe Strategijom razvoja Grada Sarajeva za period 2012-2020 predviđeni su strateški ciljevi koji se direktno odnose na ovu oblast "SC1: Zaštita, razvoj i promocija historijskih obilježja i kulturnih sadržaja u funkciji izgradnje Sarajeva kao svjetske turističke destinacije"

V.3.4 Programi, projekti i mjere

Za realizaciju plana razvoja okoliša općine Novo Sarajevo definisano je 73 projekta i 1 mjera, a grupisani su u 16 programa:

- **Program 1: Uređenje vodotoka i korištenje vode za javnu potrošnju**
 - Projekat 1.1. Čišćenje i regulisanje dijela rijeke Miljacke, korita i obala
 - Projekat 1.2. Izgradnja javnih česmi
- **Program 2: Izgradnja kanalizacione mreže**
 - Projekat 2.1. Izgradnja separatne kanalizacije u naselju „KANARA“
 - Projekat 2.2. Izgradnja oborinske kanalizacione mreže na području Park šume Hum
 - Projekat 2.3. Izgradnja separatne kanalizacije u ul.Humska 630-744
 - Projekat 2.4. Izgradnja separatne kanalizacije u ul.Humska 174-88
 - Projekat 2.5. Izgradnja separatne kanalizacije u ul.Olovska
 - Projekat 2.6. Izgradnja separatne kanalizacije u ul.Fra Matije Divkovića
 - Projekat 2.7. Rekonstrukcija kanalizacione mreže u naselju Kovačići
 - Projekat 2.8. Izgradnja i rekonstrukcija kanalizacione mreže po programu uređenja građevinskog zemljišta
- **Program 3: Unaprjeđenje snabdijevanja vodom za piće**
 - Projekat 3.1 Unaprjeđenje snabdijevanja vodom za piće u višespratnicama
 - Projekat 3.2. Osiguranje vodozaštitne zone rezervoara
 - Projekat 3.3. Izgradnja distributivnog cjevodovoda u naselju Šanac
 - Projekat 3.4. Izgradnja distributivnog cjevodovoda u naselju Kanara
 - Projekat 3.5. Zamjena azbest cementnih cijevi u vodovodnom sistemu
 - Projekat 3.6. Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže po programu uređenja građevinskog zemljišta
- **Program 4: Izgradnja nedostajućih parking mjesta**
 - Projekat 4.1. Izgradnja novih parkinga
 - Projekat 4.2. Povećenje kapaciteta postojećih parkinga
 - Projekat 4.3. Izgradnja podzemne garaže u ulici Envera Šehovića
 - Projekat 4.4. Izgradnja podzemne garaže u ulici Kolodvorska
 - Projekat 4.5. Izgradnja podzemne garaže u ulici Azize Šaćirbegović
- **Program 5: Izgradnja saobraćajnica**
 - Projekat 5.1. Nastavak izgradnje Sjeverne longitudinalne
 - Projekat 5.2. nastavak izgradnje Južne longitudinalne
 - Projekat 5.3. Nastavak izgradnje I transverzale
 - Projekat 5.4. Nastavak izgradnje IV transverzale
 - Projekat 5.5. Izgradnja saobraćajne veze Pofalići – Velešići
 - Projekat 5.6. Izgradnja saobraćajne veze Pofalići – Kobilja Glava
 - Projekat 5.7. Rekonstrukcija lokalnih cesta
- **Program 6: Izrada strateških i operativnih planova razvoja i održavanja cesta**
 - Projekat 6.1. Izrada Elaborata o stanju lokalnih i nekategorisanih cesta
 - Projekat 6.2. Izrada Elaborata saobraćajne signalizacije
 - Projekat 6.3. Izrada Elaborata o mogućnosti povećanja parking prostora

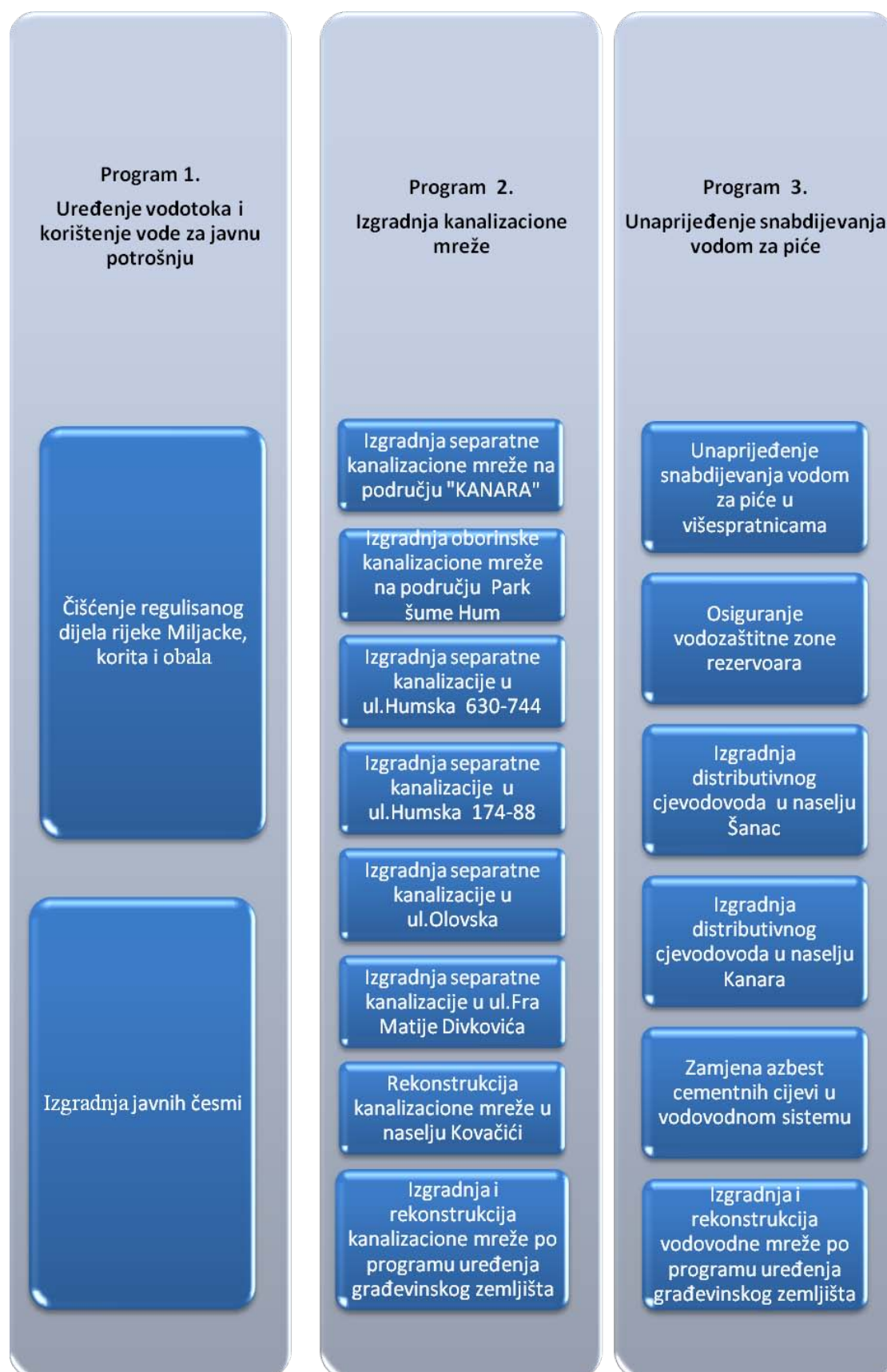
- **Program 7: Izgradnja pješačkih i biciklističkih staza i objekata za pješake**
 - Projekat 7.1. Nastavak izgradnje šetnice lijevom obalom Miljacke
 - Projekat 7.2. Izgradnja biciklističkih staza
 - Projekat 7.3. Postavljanje zaštitne ograde na tramvajskim stajalištima
 - Projekat 7.4. Postavljanje ograde uz obalu rijeke Miljacke
 - Projekat 7.5. Zabrana saobraćaja u ulici Vilsonovo šetalište
- **Program 8: Praćenje stanja i poboljšanje kvaliteta zraka**
 - Projekat 8.1. Mjerenje količine štetnih izduvnih gasova iz motornih vozila
 - Projekat 8.2. Nabavka mobilnih stanica za mjerenje kvalitete zraka
- **Program 9: Energetska efikasnost u zgradarstvu**
 - Projekat 9.1. Utopljavanje fasada javnih objekata (obdaništa, osnovne škole i objekti u vlasništvu Općine
 - Projekat 9.2. Izgradnja energetski efikasne javne rasvjete
 - Projekat 9.3. Projekat sanacije i ozelenjavanja ravnih krovova objekata kolektivnog stanovanja
- **Program 10: Prikupljanje i obrada otpada**
 - Projekat 10.1. Izgradnja natkrivenih niša za prikupljanje otpada
 - Projekat 10.2. Prikupljanje, razdvajanje i reciklaža otpada
 - Projekat 10.3. Izrada Plana upravljanja otpadom
 - Projekat 10.4. Demontaža radioaktivnih antena i gromobranskih instalacija
 - Projekat 10.5. Edukacija i motivacija građana za odvojeno prikupljanje i reciklažu
 - Projekat 10.6. Analiza potreba, mogućnosti i izgradnja podzemnih kontejnera
- **Program 11: Izgradnja i unapređenje stanja javnih zelenih površina**
 - Projekat 11.1. unapređenje stanja zelenih površina
 - Projekat 11.2. Sadnja drveća na klizištima
 - Projekat 11.3. Sanacija stabala u Vilsonovom šetalištu
 - Projekat 11.4. Izgradnja zelenih površina uz saobraćajnice
 - Projekat 11.5. Sadnja zaštitnog bilja uz saobraćajnice
 - Projekat 11.6. Rekonstrukcija i izgradnja parkovskih površina (B.Mutevelića, Željeznička, Envera Šehovića i dr)
 - Projekat 11.7. Postavljanje koševa za pseći izmet
- **Program 12: Promocija i edukacija zaštite okoliša**
 - Projekat 12.1. Eko dan u Vilsonovom
 - Projekat 12.2. Izrada Eko bontona
 - Projekat 12.3. Postavljanje eko panoa
 - Projekat 12.4. Animacija mladih za podizanje eko svijesti
- **Program 13: Zaštita kulturno historijskog i prirodnog nasljeđa**
 - Projekat 13.1. Sanacija spomen parka Vraca
 - Projekat 13.2. Izgradnja memorijalnih centara
- **Program 14: Izgradnja i unapređenje stanja sportskih i rekreativnih sadržaja**
 - Projekat 14.1. Postavljanje novih sprava za razgibavanje
 - Projekat 14.2. Izgradnja novih sportskih igrališta
 - Projekat 14.3. Postavljanje ograde oko dječijih igrališta
 - Projekat 14.4. Izgradnja dječijih igrališta
- **Program 15: Izgradnja objekata na prostoru Park šuma Hum**
 - Projekat 15.1. Uređenje prostora za odmr i rekreaciju na području brda Hum

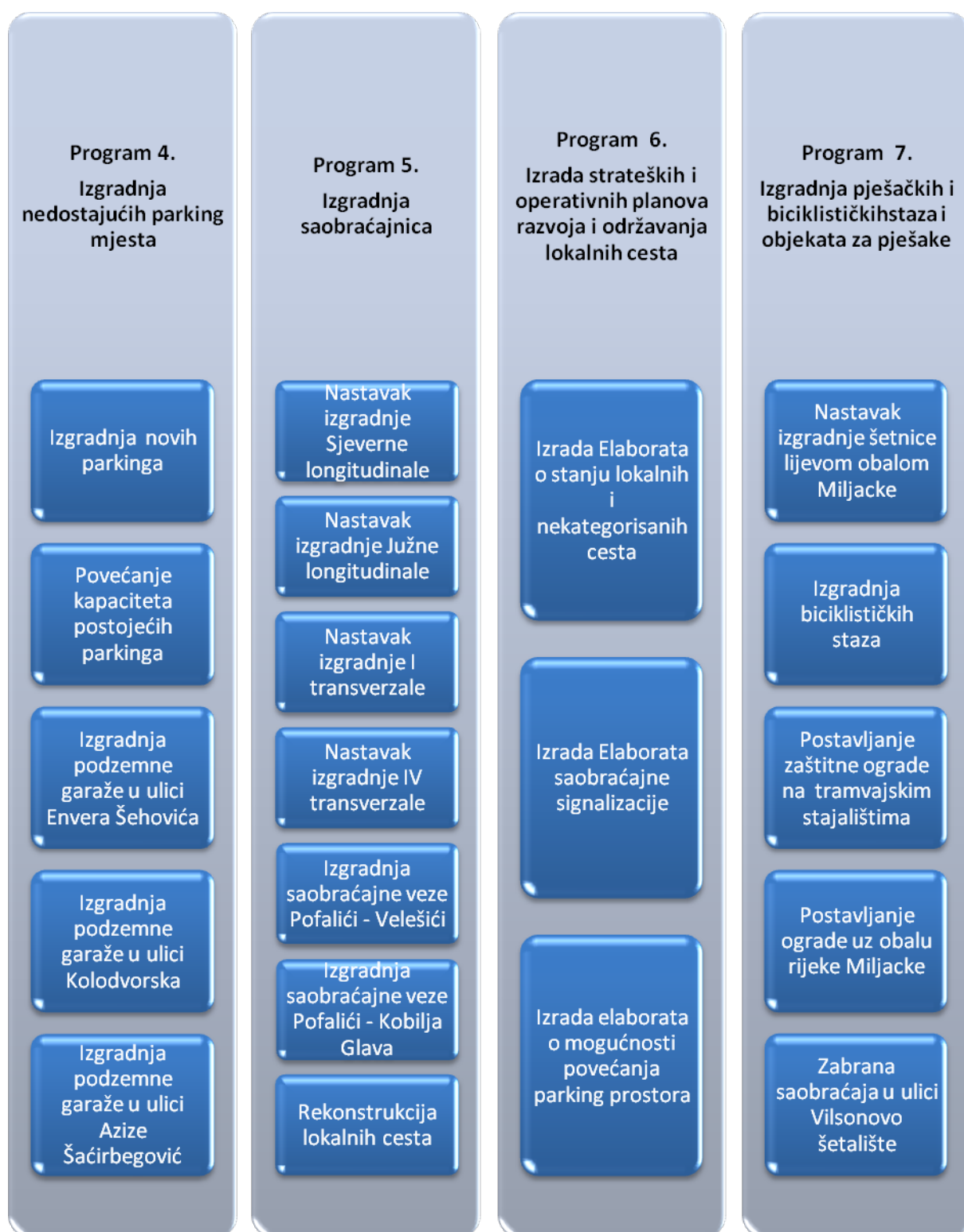
Projekat 15.2. Izgradnja žičare na padinama brda Hum
Projekat 15.3. Izgradnja skijališta na padinama brda Hum
Projekat 15.4. Hortikulturno uređenje prostora Park šume Hum
Projekat 15.5. Izgradnja trim staza i vidikovaca na padinama brda Hum

➤ **Program 16: Projekti izvan programa**

Projekat 16.1. Izrada provedbeno planske dokumentacije
Projekat 16.2. Sanacija i monitoring klizišta
Projekat 16.3. Izgradnja vatrogasnog doma (centar službi zaštite i spašavanja)
Projekat 16.4. Uspostava sistema higijenskog servisa
Mjera 16.5. Pokretanje inicijative da se kroz izmjenu prostorno planske dokumentacije predvidi izmještanje trase auto puta i željezničke pruge van područja Općine

SC1 Do kraja 2018. godine poboljšati stanje komunalne infrastrukture u sektoru vodovoda i kanalizacije

SC3: Do kraja 2018 godine povećati nivoa energetske efikasnosti i kvaliteta zraka za 15%

Program 8.
Praćenje stanja i poboljšanje kvaliteta zraka

Mjerenje količine štetnih izduvnih
gasova iz motornih vozila

Nabavka mobilnih stanica za
mjerenje kvalitete zraka

Program 9.
Energetska efikasnost u zgradarstvu

Utopljanje fasada javnih objekata
(obdaništa, osnovne škole i objekti
u vlasništvu Općine)

Izgradnja energetski efikasne javne
rasvjete

Projekat sanacije i ozelenjavanja
ravnih krovova objekata kolektivnog
stanovanja

SC4: Do kraja 2018. godine uspostaviti sistem selektivnog prikupljanja otpada

Program10.
Prikupljanje i obrada otpada

Izgradnja natkrivenih niša za prikupljanje otpada

Prikupljanje, razdvajanje i reciklaža otpada

Izrada Plana upravljanja otpadom

Demontaža radioaktivnih antena i gromobranskih instalacija

Edukacija i motivacija građana za odvojeno prikupljanje i reciklažu

Analiza potreba, mogućnosti i izgradnja podzemnih kontejnera

SC5: Do kraja 2018. godine povećati efikasnost upravljanja prirodnim naslijeđem i zelenim površinama

Program 14.
Izgradnja i unapređenje
stanja sportskih i rekreativnih
sadržaja

Postavljanje novih
sprava za razgibavanje

Izgradnja sportskih
igrališta

Postavljanje ograde
oko dječijih igrališta

Izgradnja dječijih
igrališta

Program 15.
Izgradnja objekata na
prostoru Park šume Hum

Uređenje prostora za
odmor i rekreaciju na
području brda Hum

Izgradnja žičare na
padinama brda Hum

Izgradnja skijališta na
padinama brda Hum

Hortikulturno uređenje
prostora "park šuma
Hum"

Izgradnja trim staza i
vidikovaca na
padinama brda Hum

Izvan programa

Izrada provedbeno
planske dokumentacije

Sanacija i monitoring
klizišta

Izgradnja vatrogasnog
doma (centar službi
zaštite i spašavanja)

Uspostava sistema
higijenskog servisa

Pokretanje inicijative
da se kroz izmjenu
prostorno planske
dokumentacije predvidi
izmještanje trase auto
puta i željezničke pruge
van područja Općine

V.3.5. Procjena očekivanih ishoda sa indikatorima

Sektorski cilj	Procjena očekivanih ishoda sa indikatorima
SC1: Do kraja 2018. godine poboljšati stanje komunalne infrastrukture u sektoru vodovoda i kanalizacije	Indikatori: ➤ Očišćeni sprudovi u koritu Miljacke kroz kapitalne projekte „Čista rijeka Miljacka“. ➤ Izgrađeno i rekonstruisano 2 km kanalizacione mreže ➤ Broj hidrofora stavljenih u funkciju ➤ Br. km izgrađenog distributivnog vodovodnog cjevovoda ➤ Br. km izmjenjenih azbestnih cijevi
SC2: Do kraja 2018 godine poboljšati stanje saobraćajne infrastrukture	Indikatori: ➤ Izgrađeno 100 novih javnih parking mjesta na otvorenom ➤ Izgrađena podzemna garaža sa 100 p/m ➤ Izgrađeno 3 km novih cesta ➤ Izrađen Elaborat stanja lokalnih cesta i saobraćajne signalizacije ➤ Izgrađeno 1000 metara šetnica i biciklističkih staza
SC3: Do kraja 2018 godine povećati nivoa energetske efikasnosti i kvalitete zraka za 15%	Indikatori: ➤ Broj javnih objekata (škole, obdaništa i lokalna uprava) rekonstruisanih u skladu sa standardima energetske efikasnosti, ➤ % javne rasvjete usklađen sa normama energetske efikasnosti ➤ Izrađena Studija kvalitete ložišta za individualne stambene objekte ➤ Postavljena 1 mjerena stanica za kontrolu kvaliteta zraka,
SC4: Do kraja 2018. godine uspostaviti sistem selektivnog prikupljanja otpada	Indikatori: ➤ Postavljene natkrivene niše na svim mjesnim zajednicama ➤ Postavljeno 120 novih kontejnera za selektivno prikupljanje otpada ➤ % domaćinstava uključenih u selektivno odlaganje otpada ➤ količina selektivno prikupljenog i

	prerađenog otpada
OC5: Do kraja 2018. godine povećati efikasnost upravljanja prirodnim naslijeđem i zelenim površinama	Indikatori: ➤ Rekonstruisane 50.000 m2 zelenih površina, ➤ Zamjenjeno oboljelo i oštećeno drveće u Vilsonovom šetalištu i posađeno 500 sadnica parkovskog i drveća uz saobraćajnice, ➤ Izgrađen memorijalni centar i stavljen u funkciju, ➤ Ograđena sva dječija igrališta uz saobraćajnice i izgrađeno 5 novih savremenih dječijih i sportskih igrališta, ➤ Izgrađene trim staze i vidikovci na padinama brda Hum i prostor za sport i rekreaciju.

VI. Operativni dio

VI.1. Plan implementacije integrisane strategije razvoja

VI.1.1. Orjentacioni pregled prioritetnih projekata za period 2014 – 2016 godina

Plan implementacije 2014 – 2016.						
Sektor 1: Ekonomski razvoj						
Projekti/mjere	Program	Orijentacijski period realizacije (dinamika implementacije)			Nositelji implementacije	Ciljne grupe (korisnici)
		2014.	2015.	2016.		
Projekat 1.1.: Uspostava registra nekretnina Općine Novo Sarajevo	Program 1. Imovinsko pravne i urbanističke pretpostavke za poslovno okruženje	*	*	*	Služba za imovinsko pravne poslove	Općinski organi Investitori Privrednici Građani Općine
Projekat 1.2.: Izrada programa uređenja gradskog građevinskog zemljišta		*	*	*	Služba za prostorno uređenje i urbanizam	Općinski organi Investitori Građani Općine
Projekat 2.1.: Uspostava jedinice za upravljanje razvojem	Program 2. Izgradnja dobrog poslovnog okruženja	*	*		Kabinet Načelnika	Svi građani općine
Projekat 2.2.: Izrada baza podataka o informacijama i podacima od interesa investitorima i privrednicima			*	*	Služba za oblast privrede i finansija	Investitori Privrednici

Projekat 2.3.: Izrada vodiča za investiranje na području općine		*	*		Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma	Investitori Građani Općine Općinske službe
Projekat 2.4.: Izrada marketinškog plana privlačenja investitora			*	*	Služba za oblast privrede i finansija	Investitori Mala i srednja preduzeća
Projekat 2.5.: Izrada promotivnih višjejezičnih marketinških materijala za općinski web site			*	*	Služba za oblast privrede i finansija	Donaći i strani investitori Građani
Projekat 2.6.: Razvoj saradnje sa privatnim sektorom i uspostava stalnog savjetodavnog tijela za ekonomska pitanja sastavljenog od lokalnih privrednika		*	*	*	Služba za oblast privrede i finansija	Služba za privredu Privatni poduzetnici
Projekat 2.7.: Analiza svih općinskih internih procesa i procedura vezanih za usluge / dozvole privredi i njihovo unapređenje		*	*		Služba za oblast privrede i finansija	Općinske Službe Građani
Projekat 2.8.: Identificiranje potencijalnih projekta javnog privatnog partnerstva		*	*		Služba za imovinsko pravne poslove i katastar nekretnina	Služba za privredu Privatni poduzetnici Građani
Projekat 3.1.: Organizaciono, administrativno normativno uspostavljanje Centra za razvoj karijere	Program 3. Podrška razvoju poduzetništva i malih i srednjih preduzeća		*	*	Služba za društvene djelatnosti	Općinske Službe Mala i srednja preduzeća

Projekat 3.2.: Izrada poslovnog plana Centra za razvoj karijere			*		Služba za društvene djelatnosti	Investitori Građani Općine Privredna preduzeća
Projekat 3.3.: Studija izvodivosti uspostave tehnološkog parka				*	Služba za stambene i komunalne poslove.....	Građani Općine Privredna preduzeća
Projekat 4.1.: Izrada gastronomskog vodiča	Program 4. Razvoj turističke ponude		*		Služba za oblast privrede i finansija	Privredni poduzetnici iz oblasti gastronomije Građani
Projekat 4.2.: Organizovanje gastro manifestacija				*	Služba za oblast privrede i finansija	Privredni poduzetnici iz oblasti gastronomije Građani
Projekat 4.3.: Organiziranje škola kuhinje kroz koje će se promovirati gastro ponuda			*		Služba za oblast privrede i finansija	Privredni poduzetnici iz oblasti gastronomije Građani

Sektor 2: Društveni razvoj

Projekti/mjere	Program	Orijentacijski period realizacije (dinamika implementacije)			Nositelji implementacije	Ciljne grupe (korisnici)
		2014.	2015.	2016.		
Projekat 1.1.: Izgradnja sportske dvorane-završetak	Program 1. Izgradnja i unaprijeđenje sportske infrastrukture	*			Služba za stambene i komunalne poslove	Građani Općine, sportska udruženja, učenici osnovnih i srednjih škola

Projekat 1.2.: Rekonstrukcija i dogradnja stadiona Grbavica		*	*	*	Većinski vlasnik	Građani Općine, sportska udruženja, učenici osnovnih i srednjih škola
Projekat 1.3.: Izgradnja bazena u naselju „Hrasno“				*	Služba za stambene i komunalne poslove	Djeca sa posebnim potrebama škole Vladimir Nazor, djeca ostalih osnovnih škola
Projekat 2.1.: Uspostava mreža za zravo starenje	Program 2. Jačanje zdravstvene sigurnosti	*	*		Služba za stambene i komunalne poslove	Građani ONS treće životne dobi
Projekat 2.2.: Centri za zdravo starenje		*	*	*	Služba za rad, zdravstvo, socijalna pitanja.....	Građani ONS treće životne dobi
Projekat 2.3.: Izgradnja ambulate za područje naselja Hrasno Brdo		*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove	građani MZ Hrasno brdo
Projekat 2.4.: Promocija zdravlja i prevencija oboljevanja u općini Novo Sarajevo			*	*	Služba za rad, zdravstvo, socijalna pitanja.....	Stanovništvo svih starosnih dobi
Projekat 3.1.: Izgradnja javne rasvjete	Program 3. Unaprijeđenje sigurnosti građana	*	*	*	Kanton Sarajevo	Građani Općine
Projekat 3.2.:		*	*	*	Služba civilne zaštite	građani Kantona Sarajevo, korisnici

Instaliranje sistema video nadzora						obrazonih i drugih javnih objekata
Projekat 3.3.: Izgradnja i rekonstrukcija stepeništa u padinskim mjesnim zajednicama radi bezbjednog kretanja učenika i građana		*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove	Učenici osnovnih i srednjih škola i drugi građani
Projekat 3.5.: Prevenција nogometnog huliganstva i nereda na sportskim terenima				*	Služba za društvene djelatnosti	Učenici dobi od 12-16 godina, osnovne i srednje škole Kantona
Projekat 3.6.: Prevoz djece sa poteškoćama u kretanju i djece sa mjesnih područja Gornji Kovačići, Hrasno brdo i Vraca		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Učenici sa poteškoćama u kretanju i učenici naselja G. Kovačići, Hrasno brdo i Vraca
Projekat 4.1.: Podrška djeci bez oba roditelja	Program 4. Program socijalnog uključivanja	*	*	*	Služba za oblast boračko-invalidske zaštite	Djeca sa područja Općine bez oba roditelja koja su redovni učenici i studenti
Projekat 4.2.: Edukacija mladih iz socijalno ugroženih porodica			*	*	Kanton Sarajevo	Mladi iz socijalno ugroženih porodica
Projekat 4.3.: Postavljanje zvučne saobraćajne signalizacije za slijepa i slabovidna lica na području Općine Novo Sarajevo			*	*	Služba za stambene i komunalne poslove	Slijepa i slabovidna lica

Projekat 4.4.: Socijalizacija oboljelih od cerebralne dječije paralize				*	Kanton	Članovi Udruženja oboljelih od cerebralne paralize i učenici osnovnih škola
Projekat 4.5.: Socijalno uključivanje osoba sa invaliditetom - podizanje konkurentnosti na tržištu rada i zapošljavanje		*	*	*	Kanton	Nezaposleni sa područja Općine sa invaliditetom 60%do 100%, starosne dobi 18 do 45 godina
Projekat 4.6.: Finansijska podrška boračkim udruženjima		*	*	*	Služba za oblast boračko-invalidske zaštite	Članovi boračkih udruženja i građani iz reda boračke populacije
Projekat 4.7.: Rekonstrukcija devastiranih stambenih objekata		*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove	Izbjegla, raseljena i interno raseljena lica
Projekat 4.8.: Pomoć penzionerima		*	*	*	Služba za rad i socijalna pitanja	Penzioneri Općine
Projekat 4.9.: Izgradnja objekta Ivana Gorana Kovačića 17-21		*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove	Izbjegla, raseljena i interno raseljena lica
Projekat 4.10.: Dodjela užina djeci osnovnih škola koja su slabijeg imovnog stanja		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Učenici novosarajevskih osnovnih škola i škole Vladimir Nazor (590 učenika)
Projekat 5.2.: Opremanje školskih kabineta	Program 5. Rekonstrukcija i opremanje osnovnih škola	*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Nastavno osoblje i učenici novosarajevskih osnovnih škola
Projekat 5.3.:				*	Kanton Sarajevo	Nastavno osoblje i učenici

Opremanje školskih biblioteka						novosarajevskih osnovnih škola
Projekat 6.1.: Škola plivanja za učenike osnovnih škola za učenike od II-IX razreda	Program 6. Unaprijeđenje uslova obrazovnog procesa i podrška vannastavnim aktivnostima	*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Učenici osnovnih škola i Centra Vladimir Nazor
Projekat 6.2.: Dan dječije radosti		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Učenici osnovnih škola od drugog do petog razreda (2.200 učenika)
Projekat 6.3.: Dodjela stipendija učenicima i studentima		*	*	*	Služba za oblast boračko-invalidske zaštite	Učenici i studenti sa područja Općine koji ispunjavaju kriterije
Projekat 6.4.: Općinska školska i sportska takmičenja za učenike osnovnih škola		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Učenici osnovnih škola
Projekat 6.5.: Škola alpskog i nordijskog skijanja za učenike osnovnih škola		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Učenici osnovnih škola
Projekat 6.6.: Edukacija djece u osnovnim školama o razvijanju svijesti za korištenje bicikala kao prevoznog sredstva			*	*	Kanton Sarajevo	Učenici osnovnih i srednjih škola
Projekat 6.7.: Tradicionalne kulturno zabavne aktivnosti djece i omladine		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Učenici osnovnih i srednjih škola
Projekat 6.8.:		*	*	*	Služba za društvene	Djeca i omladina sa umjerenim i težim

Projekat "Christine Witcutt" za pomoć djeci i omladini sa umjerenim i težim intelektualnim teškoćama					djelatnosti	intelektualnim teškoćama
Projekat 6.9.: Svečanost povodom polaska prvačića u školu		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Učenici- prveći novosarajevskih osnovnih škola (oko 590 prvačića)
Projekat 7.1.: Obnova i rekonstrukcija objekta „Pionirski centar Boško Buha“	Program 7. Samostalni projekti	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove	djeca do 16 godina, udruženja iz oblasti kulture, osnovne i srednje škole
Projekat 7.2.: Strategija prema mladima		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Mladi od 15 do 30 godina
Projekat 7.3.: Izgradnja objekta mjesne zajednice "Hrasno Brdo"		*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove	Građani MZ Hrasno brdo
Projekat 7.4.: Formiranje preduzeća za upravljanje objektima			*		Služba za opću upravu	Udruženja građana za oblast kulture, sporta
Projekat 7.5.: Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Djeca i omladina, Javne ustanove iz oblasti obrazovanja, kulture i sporta

Projekat 7.6.: Porodični dan		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Svi građani Općine
Projekat 7.7.: Podrška vjerskim zajednicama		*	*	*	Služba za društvene djelatnosti	Pripadnici svih vjerskih zajednica
Projekat 7.8.: Rekonstrukcija objekta Međunarodnog centra za djecu i omladinu Novo Sarajevo		*			Služba za stambene i komunalne poslove	Djeca i omladina, Javne ustanove iz oblasti obrazovanja, kulture i sporta
Projekat 7.10.: Stavljanje u funkciju devastiranih objekata u vlasništvu J.U. Djeca Sarajeva			*	*	Kanton Sarajevo	Građani MZ Grbavica I i GrbavicaII
Sektor 3: Zaštita životne sredine						
Projekti/mjere	Program	Orijentacijski period realizacije (dinamika implementacije)			Nositelji implementacije	Ciljne grupe (korisnici)
		2014	2015	2016		
Projekat 1.1.	Program 1.		*	*	Grad Sarajevo	Građani Općine, Grada

Čišćenje i regulisanje dijela rijeke Miljacke, korita i obala	Uređenje vodotoka i korištenje vode za javnu potrošnju					Kantona
Projekat 1.3. Izgradnja javnih česmi	Program 1.		*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani Općine korisnici pješačkih staza i dječijih igrališta
Projekat 2.1. Izgradnja separatne kanalizacije u naselju „KANARA“	Program 2. Izgradnja kanalizacione mreže			*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani Mjesne zajednice Hrasno brdo i šire zajednice
Projekat 2.3. Izgradnja separatne kanalizacije u ul.Humska 630-744	Program 2.			*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani Mjesne zajednice pofalici i šire zajednice
Projekat 2.4. Izgradnja separatne kanalizacije u ul.Humska 174-88	Program 2.	*	*		Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani Mjesne zajednice pofalici i šire zajednice
Projekat 2.5. Izgradnja separatne kanalizacije u ul.Olovska	Program 2.	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani Mjesne zajednice hrasno brdo i šire zajednice
Projekat 2.6. Izgradnja separatne kanalizacije u ul.Fra Matije Divkovića	Program 2.	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani Mjesne zajednice Dolac i šire zajednice
Projekat 2.7. Rekonstrukcija kanalizacione mreže u naselju Kovačići	Program 2.			*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani Mjesne zajednice Kovačići i šire zajednice
Projekat 2.8. Izgradnja i rekonstrukcija kanalizacione mreže po programu uređenja građevinskog zemljišta	Program 2.	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Investitori Građani

Projekat 3.1 Unaprijeđenje snabdijevanja vodom za piće u višespratnicama	Program 3. Unapređenje snabdijevanja vodom za piće	*	*	*	Služba civilne zaštite	Građani u višespratnicama
Projekat 3.2. Osiguranje vodozaštitne zone rezervoara	Program 3.		*		Kanton Sarajevo (VIK)	Građani Mjesne zajednice Pofalići I Velešići
Projekat 3.5. Zamjena azbest cementnih cijevi u vodovodnom sistemu	Program 3.			*	Kanton Sarajevo	Građani općine
Projekat 3.6. Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže po programu uređenja građevinskog zemljišta	Program 3.		*	*	Kanton Sarajevo	Investitori Građani općine
Projekat 4.1. Izgradnja novih parkinga	Program 4. Izgradnja nedostajućih parking mjesta	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani mjesne zajednice Čengić vila
Projekat 4.2. Povećanje kapaciteta postojećih parkinga	Program 4.			*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani mjesne zajednice Grbavica
Projekat 4.3. Izgradnja podzemne garaže u ulici Envera Šehovića	Program 4.	*	*	*	Služba za imovinsko pravne poslove	Građani i privrednici mjesne zajednice malta
Projekat 4.4. Izgradnja podzemne garaže u ulici Kolodvorska	Program 4.	*	*	*	Služba za imovinsko pravne poslove	Građani i privrednici mjesne zajednice malta
Projekat 4.5. Izgradnja podzemne garaže u ulici Azize Šaćirbegović	Program 4.	*	*	*	Služba za imovinsko pravne poslove	Građani i privrednici mjesne zajednice hrasno

Projekat 5.2. IzgradnjeJužne longitudinale	Program 5. Izgradnja saobraćajnica	*	*	*	Kanton Sarajevo	Građani općine I Kantona
Projekat 5.4. Nastavak izgradnje IV transverzale	Program 5.			*	Kanton Sarajevo	Građani općine I Kantona
Projekat 5.7. Rekonstrukcija lokalnih cesta.	Program 5.	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani općine I Kantona
Projekat 6.1. Izrada Elaborata o stanju lokalnih i nekategorisanih cesta	Program 6. Izrada strateških i operativnih planova razvoja i održavanja lokalnih cesta	*	*		Služba za stambene i komunalne poslove....	Lokalna zajednica i učesnici u saobraćaju
Projekat 6.2. Izrada Elaborata saobraćajne signalizacije	Program 6.	*	*		Služba za stambene i komunalne poslove....	Lokalna zajednica i učesnici u saobraćaju
Projekat 6.3. Izrada Elaborata o mogućnosti povećanja parking prostora	Program 6.		*		Služba za stambene i komunalne poslove....	Lokalna zajednica i učesnici u saobraćaju
Projekat 7.1. Nastavak izgradnje šetnice lijevom obalom Miljacke	Program 7. Izgradnja pješačkih i biciklističkih staza i objekata za pješake		*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani općine I Kantona
Projekat 7.2. Izgradnja biciklističkih staza	Program 7.			*	Kanton Sarajevo	Građani općine I Kantona

Projekat 7.4. Postavljanje zaštitne ograde uz obalu Miljacke	Program 7.			*	Grad Sarajevo	Građani općine I Kantona
Projekat 8.1. Mjerenje količine štetnih izduvnih gasova iz motornih vozila	Program 8. Praćenje stanja i poboljšanje kvaliteta zraka		*	*	Kanton Sarajevo- MUP	Građani općine I Kantona
Projekat 8.2. Nabavka mobilnih stanica za mjerenje kvalitete zraka	Program 8.			*	Kanton Sarajevo	Građani općine I Kantona
Projekat 9.1. Utopljanje fasada javnih objekata (obdaništa, osnovne škole i objekti u vlasništvu Općine)	Program 9. Energetska efikasnost u zgradarstvu			*	Služba za stambene I komunalne poslove....	Korisnici usluga u javnim objektima i uposlenici u školama obdaništima i javnoj upravi
Projekat 9.2. Izgradnja energetski efikasne javne rasvjete	Program 9.		*	*	Kanton sarajevo	Građani općine
Projekat 10.1. Izgradnja natkrivenih niša za prikupljanje otpada	Program 10. Prikupljanje i obrada otpada	*	*	*	Služba za stambene I komunalne poslove....	Građani općine
Projekat 10.2. Prikupljanje, razdvajanje i reciklaža otpada	Program 10.			*	Kanton Sarajevo (RAD)	
Projekat 10.3. Izrada Plana upravljanja otpadom	Program 10.		*	*	Služba za stambene I komunalne poslove....	Građani I preduzeća
Projekat 10.4. Demontaža radioaktivnih antena i gromobranskih instalacija	Program 10.	*	*		Služba za civilnu zaštitu	Građani I preduzeća

Projekat 10.5. Edukacija i motivacija građana za odvojeno prikupljanje i reciklažu	Program 10.		*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani općine
Projekat 10.6. Analiza potreba, mogućnosti i izgradnja podzemnih kontejnera	Program 10.			*	Kanton Sarajevo (RAD)	Svi građani općine
Projekat 11.1. Unapređenje stanja zelenih površina	Program 11. Izgradnja i unapređenje stanja javnih zelenih površina	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Svi građani općine
Projekat 11.2. Sadnja drveća na klizištima	Program 11.	*	*		Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani u padinskim dijelovima općine
Projekat 11.3. Sanacija stabala u Vilsonovom šetalištu	Program 11.	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani općine I Kantona
Projekat 11.6. Izgradnja i rekonstrukcija parkovskih površina (B.Mutevelića, Željeznička, E Šehovića i dr.)	Program 11.	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani mjesne zajednice Malta
Projekat 11.7 Postavljanje koševa za pseći izmet	Program 11.		*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani općine
Projekat 12.1. Eko dan u Vilsonovom	Program 12. Promocija i edukacija zaštite okoliša		*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani općine I Kantona
Projekat 12.2.	Program 12.			*	Kanton Sarajevo	Građani općine I Kantona

Izrada Eko bontona						
Projekat 12.4. Animacija mladih za podizanje eko svijesti	Program 12.		*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani općine i Kantona
Projekat 13.1. Sanacija spomen parka Vraca	Program 13. Zaštita kulturno historijskog i prirodnog naslijeđa	*	*	*	Kanton Sarajevo	Građani općine i Kantona
Projekat 13.2. Izgradnja memorijalnih Centara	Program 13	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani općine i Kantona
Projekat 14.1. Izgradnja novih i održavanje postojećih sprava za razgibavanje	Program 14. Izgradnja i unapređenje stanja sportsko rekreativnih sadržaja	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani općine i Kantona
Projekat 14.2. Izgradnja sportskih igrališta	Program 14.	*	*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Djeca predškolskog i školskog uzrasta i omladina
Projekat 14.3. Postavljanje ograde oko dječijih igrališta	Program 14.		*	*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Djeca predškolskog i školskog uzrasta
Projekat 15.3. Izgradnja skijališta na padinama brda Hum	Program 15. Izgradnja objekata na prostoru Park šume Hum			*	Služba za društvene djelatnosti	Građani općine i Kantona
Projekat 15.4. Hortikulturno uređenje prostora Park šume Hum	Program 15.			*	Služba za stambene i komunalne poslove....	Građani općine i Kantona
Projekat : 2	Izvan programa	*	*	*	Služba za prostorno	Investitori, javna

Izrada Provedbeno planske dokumentacije					uređenje I urbanizam	preduzeća, građani
Projekat :3 Sanacija i monitoring klizišta	Izvan programa		*	*	Kanton Sarajevo	Građani općine
Projekat : 4 Izgradnja vatrogasnog doma (centar službi zaštite i spašavanja)	Izvan programa			*	Služba civilne zaštite	Službe civilne zaštite, udruženja građana
Mjera 1 Pokretanje inicijative izmjene prostorno planske dokumentacije u cilju izmještanja trase auto puta i željezničke pruge van područja općine	Izvan programa	*	*	*	Služba za prostorno uređenje I urbanizam	Građani općine

VI.1.2. Indikativni plan finansiranja strateških projekata za 2014 – 2016

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat / mjera	Indikatori	Ukupni orijent. izdaci	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora							Nositelji implementacije	Veza sa budžetom (vrsta rashoda u općinskom budžetu)	Opštinsko odjeljenje odgovorno za implementaciju	
				god. I - 2014	god. II - 2015	god. III - 2016	ukupno (I+II+III)	Kredit	Entitet Kanton	Država	Javna poduzeca	Privatni izvori	IPA	Donatori				Ostalo
DRUŠTVENI SEKTOR																		
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 1.1.: Izgradnja sportske dvorane-završetak	Indikator 1: upotreba dozvola Ishod 1: Završena izgradnja sportske dvorane Indikator2: objekat predan na upravljanje Ishod 2: stvoreni uslovi za održavanje sportskih takmičenja i aktivnosti	2,800,000	2,020,000			2,020,000		300,000					480.000		Općina	Program gradskog građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 1.2.: Rekonstrukcija i dogradnja stadiona Grbavica	Indikator1: Korištenje stadiona i pratećih sadržaja po završetku faza Indikator 2: Broj gledalaca na stadionu Ishod2: Izgrađen stadion kapaciteta 21000 gledalaca	8,725,000	100,000	0	0	100,000		2,150,000					1,075,000	5,300,000	Većinski vlasnik	Program gradskog građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 1.3.: Izgradnja bazena u naselju Hrasno	Indikator1: upotrebna dozvola Ishod1: Izgrađen objekat Indikator2: Objekat predan na upravljanje Ishod 2: stvoreni uslovi za održavanje škole plivanja za učenike i za djecu sa posebnim potrebama	600,000			200,000	200,000		400,000							Općina	Program gradskog građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.1.: Uspostava mreže za zdravo starenje	Indikator 1: Završena izgradnja Centra za zdravo starenje Velešići Ishod 1: Otvaranjem Centra Velešići uspostavljena mreža za zdravo starenje	250,000	75,000	175,000		250,000									Općina	Program uređenja gradskog građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.2.: Centri za zdravo starenje	Indikator: Sedmična iskorištenost prostornih potencijala centra Ishod1: Podrška realizaciji redovnih aktivnosti u cilju upotpunjavanja kulturno, edukativnih izabavnih sadržaja treće dobi	120,000	40,000	40,000	40,000	120,000									Općina	Općinski fond	Služba za rad, zdravstvo, socijalna pitanja, izbjeglice i raseljena lica

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.3.: Izgradnja ambulante za područje naselja Hrasno Brdo	Indikator1: upotrebna dozvola Ishod1: Izgrađen objekat Indikator2: Objekat predan Domovima zdravlja Ishod 2: Otvorena ambulanta za stanovnike mjesnog područja	430,000	30,000	0	200,000	230,000		200,000							Općina	Program uređenja gradskog građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.4.: Promocija zdravlja i prevencija oboljevanja u Općini Novo Sarajevo	Indikator : organizirane radionice na temu promocija zdravlja i prevencija oboljevanja Ishod : Organizirano najmanje 6 radionica na godišnjoj razini za ukupno 300 osoba	50,000		5,000	5,000	10,000						40,000			Općina	Opći fond	Služba za rad, zdravstvo, socijalna pitanja, izbjeglice i raseljena lica
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 3.1.: Izgradnja javne rasvjetje	Indikator1: Broj izgrađenih stubova javne rasvjetje Ishod1: Povećanje pokrivenosti teritorije ONS javnom rasvjetom izgradnjom cca 300 stubova javne rasvjetje	360,000	300,000	30,000	30,000	360,000									Kanton Sarajevo	Program uređenja gradskog građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 3.2.: Instaliranje sistema videonadzora	Indikator1: Smanjenje razbojništva u i oko obrazovnih objekata (škole, fakulteti) Ishod1: Umanjenje razbojništva za 10% Indikator2: Smanjenje oštećenja i uništenja javnih površina i mobilijara Ishod 2: Smanjenje oštećenja i uništenja javnih površina i mobilijara za 10% Indikator3: Kontrola saobraćaja u pokretu i mirovanju Ishod 3: Smanjenje otuđenja vozila i smanjenje saobraćajnih prekršaja za 5 % (Podaci druga policijska uprava i J.K.P. Park i Rad)	150,000	50,000	50,000	50,000	150,000												
																	Općina		
																		Program civilne zaštite	
																		Služba civilne zaštite	

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 3.3.: Izgradnja i ekonstrukcija stepeništa u padinskim mjesnim zajednicama radi bezbjednog kretanja učenika i građana	Indikator1: Broj novih i rekonstruisanih stepeništa Ishod1: Izgradnjom 2 novih i rekonstrukcijom postojećih stepeništa na cca 40 lokacija omogućeno je bezbjedno kretanje pješaka u padinskim krajevima	200,000	80,000	60,000	60,000	200,000									Općina	Program uređenja gradskog građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 3.5.: Prevencija nogometnog huliganstva i nereda na sportskim terenima	Indikator1: Broj održanih radionica- edukacija za nastavnike, učenike i pripadnike navijačkih skupina Ishod 1: održano xy radionica	60,000			0	0						60,000			Općina		Služba za društvene djelatnosti

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 3.6.: Prevoz djece sa poteškoćama u kretanju i djece sa mjesnih područja Gornji Kovačići, Hrasno brdo i Vraca	Indikator1: Broj djece sa poteškoćama u kretanju kojima je obezbjeđen prevoz od kuće do škole Ishod 1: Svoj djeci sa poteškoćama u kretanju je obezbjeđen prevoz od kuće do škole Indikator2: Broj padinskih MZ sa čijeg područja je obezbjeđen prevoz djece na relaciji kuća-škola Ishod2: 3?? padinske MZ sa čijeg područja je obezbjeđen prevoz djece na relaciji kuća-škola	160,000	30,000	25,000	25,000	80,000		80,000							Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.1.: Podrška djeci bez oba roditelja	Indikator1: Broj djece bez roditeljskog staranja koja dobijaju podršku Ishod1: 50-60 djece bez roditeljskog staranja prima podršku	198,000	66,000	66,000	66,000	198,000									Općina	Opći fond	Služba za oblast boračko-invalidske zaštite

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.2.: Edukacija mladih iz socijalno ugroženih porodica	Indikator1: Broj održanih radionica- edukacija za mlade iz socijalno ugroženih porodica u cilju njihove zaposlivosti Ishod1: Održane 2 radionica- edukacija za mlade iz socijalno ugroženih porodica u cilju njihove zaposlivosti	30,000		0	0	0		30,000							Kanton Sarajevo		Služba za rad, zdrvtvo, soc pitanja....
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.3.: Postavljanje zvučne saobraćajne signalizacije za slijepa i slabovidna lica na području Općine Novo Sarajevo	Indikator 1: Broj postavljenih uređaja Ishod1: postavljeno 16 uređaja (8 pješačkih prelaza)	95,000		25,000	10,000	35,000		60,000							Ooćina	Program cesta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.4.: Socijalizacija oboljelih od cerebralne dječije paraliza	Indikator1: Broj djece oboljele od cerebralne dječije paralize uključene u program socijalizacije Ishod1: 30 djece (registrovani članovi udruženja) uključeno u program socijalizacije	15,000			0	0		15,000							Kanton		Služba za rad, zdrvtvo, soc pitanja....

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.5.: Socijalno uključivanje osoba sa invaliditetom - podizanje konkurentnosti na tržištu rada i zapošljavanja	Indikator: Osnovan centar za podršku osobama sa invaliditetom Ishod: Stvoreni uslovi za provođenje aktivnosti u cilju podizanja konkurentnosti na tržištu rada i zapošljavanja za osobe sa invaliditetom	420,000	0	0	0	0		420,000							Kanton		Služba za rad, zdravlje, socijalna...
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.6.: Finansijska podrška boračkim udruženjima	Indikator: Broj projekata boračkih udruženja koja dobivaju finansijsku podršku Ishod: 20 projekata boračkih udruženja dobilo finansijsku podršku	250,000	100,000	75,000	75,000	250,000									Općina	Opći fond	Služba za oblast boračko-invalidske zaštite
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.7.: Rekonstrukcija devastiranih stambenih objekata	Indikator: broj objekata za koje je izrađena projektna dokumentacija Ishod1: izrađena projektna dokumentacija i dobijena građevinska dozvola za 1 objekat godišnje	1,710,000	0	30,000	0	30,000		480,000	1,200,000						Općina	Opći fond	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.8.: Pomoć penzionerima	Indikator1: 1 izlet organizovan godišnje Ishod1: 10 % od ukupnog broja penzionera učesnici izleta Indikator2: obezbjeđena sredstva za jednokratnu pomoc Ishod2: 5 % penzionera korisnici jednokratnih pomo	310,000	110,000	100,000	100,000	310,000									Općina	Opći fond	Služba za rad i socijalna pitanja
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.9.: Izgradnja objekta Ivana Gorana Kovačića 17-21	Indikator: izrađena projektna dokumentacija Ishod: dobijena građevinska dozvola	2,380,000	200,000	0	0	200,000		280,000	1,900,000						Općina	Kanton Sarajevo	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.10.: Dodjela užina djeci osnovnih škola koja su slabijeg imovnog stanja	Indikator1: Broj djece iz porodica u stanju socijalne potrebe koje su na evidenciji obrazovne ustanove Ishod1: Omogućiti djeci njih 500, iz socijalno ugroženih porodice užine u školama	150,000	50,000	50,000	50,000	150,000									Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 5.2.: Opremanje školskih kabineta	Indikator1: Broj kabineta opremljeni potrebnom opremom Ishod1: 6 kabineta opremljeni potrebnom opremom	120,000	20,000	0	0	20,000		100,000							Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 5.3.: Opremanje školskih biblioteka	Indikator1: Povećan knjižni fond sa obaveznom ili fakultativnom literaturom Ishod1: Povećanim knjižnim fondom omogućiti većem broju učenika korištenjem 9 biblioteka	30,000			0	0		30,000							Kanton Sarajevo		Služba za društvene djelatnosti
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.1.: Škola plivanja za učenike osnovnih škola	Indikator 1: broj učenika koji je prošao obuku iz plivanja Ishod: 1200 učenika prošlo obuku iz plivanja	60,000	20,000	20,000	20,000	60,000									općina	Građ.	Služba za društvene djelatnosti
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.2.: Dan dječije radosti	Indikator1: Obilježena međunarodna nedelja djeteta Ishod: kulturna manifestacija i pokloni za cca 2000 učenika od 2-5 razreda osnovnih škola	48,000	18,000	15,000	15,000	48,000									općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.3.: Dodjela stipendija učenicima i studentima	Indikator: stimulacija djeci u skolovanju Ishod: dodjela stipendija uenicima i studentima koji ispunjavaju uslove	300,000	100,000	100,000	100,000	300,000									Općina	Opći fond	Služba za boračko invalidsku zaštitu
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.4.: Općinska školska i sportska takmičenja za učenike osnovnih škola	Indikator1: broj učesnika na općinskim sportskim takmičenjima Ishod1: 700 učesnika takmičenja	30,000	10,000	10,000	10,000	30,000									Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.5.: Škola alpskog i nordijskog skijanja za učenike osnovnih škola	Indikator1: Savladavanje tehnika alpskog i nordijskog skijanja Ishod1. Za cca100 učenika osnovnih škola	23,000	10,000	10,000	3,000	23,000									Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove	Projekat 6.6.: Edukacija djece u osnovnim i srednjim školama na području Općine Novo Sarajevo o razvoju svijesti povećanja korištenja bicikla, kao prevoznog sredstva	Indikator1: održana edukacija i organizovana utrka Ishod: jednom godišnje organizovana edukacija i utrka	6,000		0	0	0		6,000							Kanton Sarajevo		Služba za društvene djelatnosti

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.7.: Tradicionalne kulturno zabavne aktivnosti djece i omladine	Indikator: organizovana smotra folklora i festival sevdalinke -broj učesnika Ishod1:organizovana godišnja smotra folklora i festival sevdalinke na kojima je učesvovalo 200 djece	24,000	8,000	8,000	8,000	24,000									Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.8.: Projekat "Christine Witcutt" za pomoć djeci i omladini sa umjerenim i težim intelektualnim teškoćama	Indikator: Podrška djeci i roditeljima djece sa umjerenim i težim intelektualnim teškoćama u savladavanju psiho-socijalnog i obrazovnog procesa Ishod1: 10% djece od ukupnog broja učenika školskog centra Vladimir Nazor	60,000	20,000	20,000	20,000	60,000									Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.9.: svečanost povodom polaska prvačića u školu	Indikator1: održana svečanost i podijeljen školski pribor svim prvačićima Ishod1: održana godišnja svečanost podijeljen školski pribor za cca500 prvačića	45,000	15,000	15,000	15,000	45,000									Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 7.1.: Obnova i rekonstrukcija objekta "Pionirski centar Boško Buha"	Indikator1: upotrebna dozvola Ishod1: obnovljen i rekonstruisan objekat Indikator2: Objekat predan na upravljanje Ishod 2: stvoreni uslovi organizovanje vannastavnih aktivnosti za djecu i mlade	2,200,000	400,000	400,000	400,000	1,200,000		1,000,000							Općina	Program uređenja gradskog građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 7.2.: Strategija prema mladima	Indikator1: Javni poziv objavljen za nevladine organizacije Ishod1 : Podržan aktivizam mladih na osnovu strateških pravaca utvrđenih ovim dokumentom	70,000	40,000	15,000	15,000	70,000									Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 7.3.: Izgradnja objekta mjesne zajednice "Hrasno Brdo"	Indikator1: upotrebna dozvola Ishod1: izgrađen objekat Indikator2: Objekat predan na upravljanje Ishod 2: stvoreni uslovi za bolju komunikaciju građana mjesnog područja sa lokalnom upravom	130,000	30,000	0	100,000	130,000									Općina	Program uređenja gradskog građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.1. Općina Novo Sarajevo povoljno poslovno okruženje	Projekat 7.4.: Formiranje preduzeća za upravljanje objektima	Indikator1: Formirano preduzeće Ishod1: Godišnje pozitivno poslovanje na bazi finansijskih izvještaja	0		0		0									Općina	Opći fond	Služba za opću upravu
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 7.5.: Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo	Indikator1: Sedmična iskorištenost prostornih potencijala centra Ishod1: Podrška realizaciji redovnih aktivnosti u cilju upotpunjavanja kulturno-zabavnih sadržaja djece i omladine	450,000	190,000	130,000	130,000	450,000									Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti
S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 7.6.: Porodični dan	Indikator1: Organizovana manifestacija Porodični dan: Vilsonovo šetalište kao poligon kulturno-zabavnih i sportskih aktivnosti za građane Ishod1: jednom godišnje organizovana manifestacija Porodični dan: Vilsonovo šetalište kao poligon kulturno-zabavnih i sportskih aktivnosti za građane	15,000	5,000	5,000	5,000	15,000									Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti

S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 7.7.: Podrška vjerskim zajednicama	Indikator1: Podrška realizaciji projekata vjerskih zajednica Ishod1: Podržani projekti tri vjerske zajednice	240,000	80,000	80,000	80,000	240,000									Općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove	Projekat 7.8.: Rekonstrukcija objekta Međunarodnog centra za djecu i omladinu Novo Sarajevo	Indikator 1: Tehnički prijemi po fazama Ishod1: Rekonstruisan centar te stvoreni uslovi za kvalitetnije organizovanje vannastavnih aktivnosti za djecu i mlade	270,000	270,000			270,000									Općina	Program uređenja gradskog građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove	Projekat 7.10.: Stavljanje u funkciju devastiranih objekata u vlasništvu J.U. Djeca Sarajeva	Indikator 1: Potpisan sporazum o javno privatnom partnerstvu	0		0	0										Kanton Sarajevo		Služba za društvene djelatnosti
UKUPNO: DRUŠTVENI SEKTOR			23,484,000	4,487,000	1,559,000	1,832,000	7,878,000	0	5,551,000	3,100,000	0	0	100,000	1,555,000	5,300,000			

SEKTOR OKOLIŠA																	
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 1.1: Čišćenje i regulisane dijela rijeke Miljacke, korita i obala	Indikator: Očišćeni sprudovi u koritu Miljacke Ishod: Očišćeno xy m korita Miljacke	125,000			0	0	0	0	0	0	0	0	0	125,000	Grad Sarajevo	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 1.3: Izgradnja javnih česmi	Indikator 1: broj izgrađenih česmi Ishod1: Izgrađene 3 javne česme	100,000		50,000	50,000	100,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.1.:Izgradnja separatne kanalizacije u naselju „KANARA“	Indikator 1: dužina izgrađene i rekonstruisane kanalizaciona mreže Ishod: Izgrađeno i rekonstruisano cca 1800 m kanalizacione mreže	15,000			15,000	15,000	0		0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.3.:Izgradnja separatne kanalizacije u ul. Humska 630-744	Indikator 1: dužina izgrađene i rekonstruisane kanalizaciona mreže Ishod: Izgrađeno i rekonstruisano cca 775 m kanalizacione mreže i priključeno 150 objekata	10,000			10,000	10,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.4.:Izgradnja separatne kanalizacije u ul. Humska 174-88	Indikator 1: dužina izgrađene i rekonstruisane kanalizaciona mreže Ishod: Izgrađeno i rekonstruisano cca 131 m kanalizacione mreže i priključeno 50 objekata	95,000	5,000	0	0	5,000	0	90,000	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.5.:Izgradnja separatne kanalizacije u ul. Olovska	Indikator 1: dužina izgrađene i rekonstruisane kanalizaciona mreže Ishod: Izgrađeno i rekonstruisano cca 1042 m kanalizacione mreže	710,000	10,000	0	0	10,000	0	700,000	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.6.:Izgradnja separatne kanalizacije u ul.F.M. Divkovića	Indikator 1: dužina izgrađene i rekonstruisane kanalizaciona mreže Ishod: Izgrađeno i rekonstruisano cca365 m kanalizacione mreže	255,000	5,000	0	0	5,000	0	250,000	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.7.:Rekonstrukcija kanalizacione mreže u naselju Kovačići	Indikator 1:broj ulica u kojima je izgrađena i rekonstruisana kanalizaciona mreže Ishod: Izgrađena i rekonstruisana kanalizaciona mreža u 10 ulica	20,000			20,000	20,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 2.8.:Izgradnja i rekonstrukcija kanalizacione mreže po programu uređenja građevinskog zemljišta	Izgrađena i rekonstruisana kanalizaciona mreža	750,000	50,000	50,000	50,000	150,000	0	600,000	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 3.1.: Unaprijeđenje snabdijevanja vodom za piće u višespratnicama	Indikator 1:Kontinuirana distribucija vode u višespratnicama Ishod 1: u 6 objekata neće biti noćne redukcije vode	90,000	20,000	30,000	20,000	70,000	0	0	0	0	0	0	0	20,000	Općina	Program civilne zaštite	Služba civilne zaštite

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 3.2.: Osiguranje vodozaštitne zone oko rezervoara	Indikator: izgrađena ograda oko rezervoara Ishod: obezbjeđena zaštita vodnog objekta u cilju obezbjeđenja higijensko tehničke zaštite	40,000		o		o	o	o	o	40,000	o	o	o	o	Vodovod i kanalizacija		Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 3.5.: Zamjena azbest cementnih cijevi u vodovodnom sistemu	Smanjeni gubici u sistemu vodosnabdijevanja	1,600,000			o	o	1,600,000	o	o	o	o	o	o	o	Kanton		Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 3.6.: Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže po programu uređenja građevinskog zemljišta	Smanjeni gubici u sistemu vodosnabdijevanja	100,000		0	0	0	0	100,000	0	0	0	0	0	0	0	Kanton		Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.1.: Izgradnja novih parkinga	Indikator :Izgrađena nova parking mjesta Ishod: povećan broj parking mjesta za xx	185,000	35,000	120,000	30,000	185,000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.2.:Povećanje kapaciteta postojećih parkinga	Indikator :povećan broj parking mjesta Ishod: povećan broj parking mjesta za yx	50,000			50,000	50,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.3.: Izgradnja podzemne garaže u ulici Envera Šehovića	Indikator1: Izrađena Studija opravdanosti izgradnje Ishod 1: Sačinjen plan u skladu sa studijom Indikator2 :Poboljšano stanje saobraćaja u kretanju i mirovanju Izgrađena nova parking mjesta Ishod2: povećan broj parking mjesta za 10 %	1,808,000	8,000	0	0	8,000	0	0	0	0	1,800,000	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za imovinsko pravne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.4.: Izgradnja podzemne garaže u ulici Kolodvorska	Indikator1: Izrađena Studija opravdanosti izgradnje Ishod 1: Sačinjen plan u skladu sa studijom Indikator2 :Poboljšano stanje saobraćaja u kretanju i mirovanju Izgrađena nova parking mjesta Ishod2: povećan broj parking mjesta za 10 %	2,008,000	8,000	0	0	8,000	0	0	0	0	2,000,000	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za imovinsko pravne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 4.5.: Izgradnja podzemne garaže u ulici Azize Šaćirbegović	Indikator1: Izrađena Studija opravdanosti izgradnje Ishod 1: Sačinjen plan u skladu sa studijom Indikator2 :Poboljšano stanje saobraćaja u kretanju i mirovanju Izgrađena nova parking mjesta Ishod2: povećan broj parking mjesta za 10 %	2,008,000	8,000	0	0	8,000	0	0	0	0	2,000,000	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za imovinsko pravne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 5.2.: Nastavak izgradnje Južne longitudinalne	Izgrađeno xy nove ceste	10,000,000	o	o	o	o	o	6,000,000	o	o	o	o	o	o	Kanton - Direkcija za ceste		Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 5.4.: Nastavak izgradnje IV transversale Spoj sa ul. Paromlinska i M.Marulica	Izgrađeno xy nove ceste	600,000			o	o	o	600,000	o	o	o	o	o	o	Kanton - Direkcija za ceste		Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 5.7.: Rekonstrukcija lokalnih cesta	Rekonstruisano xx km lokalnih cesta	266,000	166,000	40,000	60,000	266,000	0		0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.1.: Izrada Elaborata o stanju lokalnih i nekategorisanih cesta	Indikator 1: Izrađen Elaborat Ishod 1: Elaborat u upotrebi i organizovano ažuriranje podataka i na osnovu istog se vrši upravljanje i održavanje cestama	100,000	50,000	50,000		100,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program cesta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.2.: Izrada Elaborata saobraćajne signalizacije	Indikator 1: Izrađen Elaborat Ishod 1: Elaborat u upotrebi i povećana bezbjednost u saobraćaju	90,000	50,000	40,000		90,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program cesta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. . Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 6.3.: Izrada elaborata o mogućnosti povećanja parking prostora	Indikator 1: Izrađen Elaborat Ishod 1: Elaborat u upotrebi i povećan broj parking mjesta	30,000		30,000		30,000									Općina	Program cesta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 7.1.: Nastavak izgradnje šetnice lijevom obalom Miljacke	Indikator : dužina izgrađene šetnice Ishod: Izgrađeno 1.200 m šetnice	1,150,000		400,000	200,000	600,000	0	550,000	0	0	0	0	0		Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 7.2.: Izgradnja biciklističkih staza	Indikator : dužina izgrađene biciklističke staze Ishod: Izgrađeno cca 2000 m biciklističke staze	580,000			80,000	80,000	0	300,000	0	0	0	0	0	200,000	Kanton	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 7 4.: Postavljanje zaštitne ograde uz obalu miljacka	Indikator: Postavljena ograda na obali Miljacke Ishod: Postavljeno Xy m ograde	150,000			o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	150,000	Grad sarajevo		Služba za stambene i komunalne poslove...
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 8.1.: Mjerenje količine štetnih izduvnih gasova iz motornih vozila	Indikator: nabavljeni uređaji za mjerenje i dati MUP-u Ishod: omogućeno mjerenje količine štetnih izduvnih gasova	20,000		o	o	o	o	20,000	o	o	o	o	o	o	o	Kanton - MUP		Služba za stambene i komunalne poslove...

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 8.2.: Nabavka mobilnih stanica za mjerenje kvalitete zraka	Nabavljene mjerne stanice za kontrolu kvalitete zraka	220,000			0	0	0	220,000	0	0	0	0	0	0	Kanton- Ministarstvo prostornog		Služba za stambene i komunalne poslove...
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 9.1.: Utopljavanje fasada javnih objekata (obdaništa, osnovne škole i objekti u vlasništvu Općine)	Indikator: Izrađen Elaborat energetske efikasnosti za javne objekte (škole, obdaništa i lokalna uprava) Ishod: smanjeni računi za energente	620,000			70,000	70,000	0	550,000	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 9.2.: Izgradnja energetski efikasne javne rasvjete	Indikator : Općina uključena u projekte energetske efikasnosti u oblasti javne rasvjete Ishod: smanjenje potrošnje električne energije za 20 do 40%	400,000		50,000	50,000	100,000	0	300,000	0	0	0	0	0	0	Kanton	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 10.1.: Izgradnja natkrivenih niša za prikupljanje otpada	Indikator :Postavljene natkrivene niše u svim mjesnim zajednicama Ishod: postavljeno cca 90 niša u 18 MZ	105,000	80,000	20,000	5,000	105,000	0		0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 10.2.: Prikupljanje, razdvajanje i reciklaža otpada	Indikator: broj postavljenih kontejnera za selektivno prikupljanje otpada Ishod: postavljeno 50 kontejnera godišnje	40,000			0	0	0	40,000	0	0	0	0	0	0	KJKP RAD		Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 10.3 Izrada Plana upravljanja otpadom	Indikator : izrađen općinski plan prikupljanja otpada Ishod: usvojen općinski plan prikupljanja otpada	30,000		20,000	10,000	30,000	0		0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 10.4.: Demontaža radioaktivnih antena i gromobranskih instalacija (materijala sa jonizirajućim zračenjem)	Indikator: Demontirane radioaktivne antene i gromobranske instalacije Ishod: Demontirano 6 radioaktivnih instalacija	20,000	8,000	12,000		20,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program civilne zaštite	Služba civilne zaštite
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 10.5.: Edukacija i motivacija građana za odvojeno prikupljanje i reciklažu	Indikator: organizovanje promocija važnosti selektivnog prikupljanja otpada Ishod: Jednom godišnje se provodi promocija važnosti selektivnog prikupljanja otpada	2,000		1,000	1,000	2,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program javnih površina	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 10.6.: Analiza potreba , mogućnosti i izgradnja podzemnih kontejnera	Indikator : izrađena analiza sa prijedlogom lokacija izgradnje podzemnih kontejnera	20,000			0		0	20,000	0	0	0	0	0	0	0	KJKP RAD		Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 11.1.: unapređenje stanja zelenih površina	Indikator: Unapređeno stanje zelenih površina Ishod: rekonstruisano 30 000 m2 zelenih površina godišnje	150,000	50,000	50,000	50,000	150,000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program javnih površina	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 11.2.: Sadnja drveća na klizištima	Indikator :Posađeno drveće na klizištima Ishod: posađeno 2000 sadnica /ha	40,000	20,000	20,000		40,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program javnih površina	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 11.3.: Sanacija stabala u Vilsonovom šetalištu	Indikator: Zamjenjeno drveće u Vilsonovom šetalištu Ishod: Posađeno 50 cca stabala	60,000	20,000	20,000	20,000	60,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program javnih površina	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 11.6.: Izgradnja i rekonstrukcija parkovskih površina (B. Mutevelića, Željeznička, Envera Šehovića)	Indikator: Rekonstruisane i izgrađene parkovske površine Ishod: Rekonstruisana i izgrađena parkovska površina 1 godišnje	220,000	120,000	50,000	50,000	220,000	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 11.7: Postavljanje koševa za pseći izmet	Indikator: br postavljenih koševa Ishod: 1:Postavljeno 20 koševa za pseći izmet	10,000		5,000	5,000	10,000								Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 12.1.: Eko dan u Vilsonovom	Indikator: Općina organizuje eko dan u Vilsonovom šetalištu i radi na promociji i edukaciji iz oblasti zaštite okoliša Ishod: Jednom godišnje se održava Eko dan	8,000		2,000	2,000	4,000	0	4,000	0	0	0	0	0	0	Općina	Program javnih površina	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 12.2.: Izrada Eko bontona - brošura o značaju okoliša i pravila ponašanja	Indikator: Izrađena brošura Eko bonton Ishod: 2.000 izdatih brošura Indikator: distribuirana brošura Ishod: 90% izdatog materijala distribuirano	5,000			0	0	0	5,000	0	0	0	0	0	0	Kanton		Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 12.4.: Animacija mladih za podizanje eko svijesti	Održana po jedna radionica u svim osnovnim školama	10,000		3,000	3,000	6,000	0	4,000	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 13.1.: Sanacija spomen parka Vraca	Indikator: tehnički prijemi po fazama Ishod: završeni radovi na sanaciji po fazama	850,000	100,000	0	0	0	0	750,000	0	0	0	0	0	0	Kanton Sarajevo		Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 13.2.: Izgradnja memorijalnih centara	Izgrađen 1 memorijalni centar i stavljen u funkciju	460,000	280,000	100,000	0	380,000	0	80,000	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 14.1.: postavljanje sprava za razgibavanje	Indikator1: Izgrađene nove sprave Ishod1: Izgrađeno 20 novih sprava	110,000	50,000	30,000	30,000	110,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 14.2.: Izgradnja sportskih igrališta	Izgrađeno 1 nova sportska igrališta	190,000	10,000	100,000	80,000	190,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 14.3.: Postavljanje ograde oko dječijih igrališta	Indikator 1: Općina ima ograđena dječija igrališta uz saobraćajnice Ishod 1: Općina ima ograđeno 6 dječijih igrališta uz saobraćajnice	140,000		70,000	70,000	140,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za stambene i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 15.3.: Izgradnja skijališta na padinama brda Hum	Indikator: upotrebna dozvola Ishod: Izgrađena staza i postavljena skijališna žičara dužine 200 metara	205,000			5,000	5,000	0	200,000	0	0	0	0	0	0	Općina		Služba za društvene djelatnosti
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 15.4.: Hortikulturno uređenje prostora "Park šuma Hum"	Indikator1: Pošumljen prostor Park šume Hum Ishod 1: Pošumljeno planiranim vrstama i sortimentom 6 ha prostora Park šuma Hum	120,000			50,000	50,000	0	70,000	0	0	0	0	0	0	Općina	Program javnih površina	Služba za stambe i komunalne poslove

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 16.1.: Izrada provedbeno planske dokumentacije	Ažurirana planska dokumentacija	733,000	453,000	70,000	70,000	593,000	0	0	0	0	0	0	0	14,0,000	Općina	Program građevinskog zemljišta	Služba za prostorno uređenje
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 16.2.: Sanacija i monitoring klizišta	Uspostavljen je Indikator: izrađena studija sanacije i projekat monitoringa Ishod: uspostavljen je monitoring na saniranim i po	60,000		30,000	30,000	60,000	0	0	0	0	0	0	0	0	Kanton	Program civilne zaštite	Služba civilne zaštite

S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Projekat 16.3.: Izgradnja vatrogasnog doma (centar službi zaštite i spašavanja)	Indikator 1: Izrađena dokumentacija Ishod 1: stvoreni uslovi za početak gradnje Indikator 2: Izgrađen i stavljen u funkciju objekat Ishod 2: stvoreni uslovi da se vrijeme intervencije u slučaju prirodnih ili dr nesreća smanji za za 20 %	40,000			40,000	40,000	0		0	0	0	0	0	0	Općina	Program civilne zaštite	Služba civilne zaštite
S.C.3. Općina Novo Sarajevo kod zaštite okoliša i uređenja prostora primjenjuje najviše standarde po uzoru na razvijene evropske gradove, S.C.2. Općina Novo Sarajevo sa razvijenim kapacitetima koji će omogućiti progres u stvaranju uslova za kvalitetniji život građana	Mjera 16.5. Pokretanje inicijative izmjene prostorno planske dokumentacije u cilju izmještanja trase auto puta i želj.pruge van područja općine	Indikator: Pokrenuta inicijativa		0	0	0										Općina		Služba za prostorno uređenje i urbanizan
UKUPNO: SEKTOR OKOLIŠA			23,823,000	1,606,000	1,463,000	1,226,000	4,295,000	0	13,953,000	0	40,000	5,800,000	0	0	635,000			

EKONOMSKI SEKTOR																		
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 1.1.: Uspostava registra nekretnina Općine Novo Sarajevo	Uspostavljen registar nekretnina do 2017.godine	50,000	0	50,000	0	50,000									Općina	Program gradskog građevinskog zemljišta	Služba za imovinsko pravne poslove
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 1.2.: Izrada programa uređenje gradskog građevinskog zemljišta	Izrađen program gradskog građevinskog zemljišta	0	0	0	0	0									Općina		Služba za urbanizam
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 2.1.: Uspostava posebnog odjeljenja/jedinice za upravljanje razvojem (JURA)	Izmjenjena sistematizacija i organizovana JURA	0	0	0		0									Općina		Kabinet Načelnika
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 2.2.: Izrada baza podataka o informacijama i podacima od interesa investitorima i privrednicima	Uspostavljena baza podataka	10,000		10,000	0	10,000									Općina	Opći fond	Služba za oblast privrede i finansija
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 2.3.: Izrada vodiča za investiranje na području općine	Izrađen vodič	55,000	30,000	25,000		55,000									Općina	Opći fond	Služba za urbanizam
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 2.4.: Izrada marketinškog plana privlačenja investitora	Izrađen plan	20,000		10,000	10,000	20,000									Općina	Opći fond	Služba za oblast privrede i finansija

S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 2.5.: Izrada promotivnih višjejezičnih marketinških materijala za općinski web site	Izrađen promotivni marketinški plan	20,000		10,000	10,000	20,000									Općina	Opći fond	Služba za oblast privrede i finansija
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 2.6.: Razvoj saradnje sa privatnim sektorom i uspostava stalnog savjetodavnog tijela za ekonomska pitanja sastavljenog od lokalnih privrednika	Formirano stalno savjetodavno tijelo sastavljeno od lokalnih privrednika	10,000		5,000	5,000	10,000									Općina		Služba za oblast privrede i finansija
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 2.7.: Analiza svih općinskih internih procesa i procedura vezanih za usluge / dozvole privredi i njihovo unapređenje	Sačinjena analiza sa prijedlogom mijera za unapređenje pružanja usluga	0	0	0		0									Općina		Služba za oblast privrede i finansija
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 2.8.: Identificiranje potencijalnih projekta javnog privatnog partnerstva	Izrađen prijedlog projekata koji bi se mogli realizirati kroz javno privatno partnerstvo	0	0	0		0									Općina		Služba za imovinsko pravne poslove
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 3.1.: Organizacisko, administrativn o normativno uspostavljanje Centra za razvoj karijere	Izrađeni svi akti i stvorene pretpostavke za početak rada Centra	50,000		25,000	25,000	50,000									općina	Opći fond	Služba za društvene djelatnosti

S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 3.2.: Izrada poslovnog plana Centra za razvoj karijere	Izrađen plan rada i djelovanja Centra	0				0										Opšta uprava		Služba za društvene djelatnosti
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 3.3.: Studija izvodivosti uspostave tehnološkog parka	Izrađena studija izvodljivosti organizovanja tehnološkog parka	15,000			15,000	15,000										Općina	Opći fond	Služba za stambene i komunalne poslove
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 4.1.: Izrada gastronomskog vodiča	Izrađen vodič	10,000		10,000		10,000										Općina	Opći fond	Služba za oblast privrede i finansija
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 4.2.: Organizovanje gastro manifestacija	Organizovana gastro manifestacija	5,000			5,000	5,000										Općina	Opći fond	Služba za oblast privrede i finansija
S.C.1. Općina Novo Sarajevo sa rastućom ekonomijom temeljenom na razvijenim sektorom usluga	Projekat 4.3.: Organiziranje škola kuhinje kroz koje će se promovirati gastro ponuda	Organizovana škola kuhanja	4,000		4,000		4,000										Općina	Opći fond	Služba za oblast privrede i finansija
UKUPNO: EKNOMSKI SEKTOR			249,000	30,000	149,000	70,000	249,000	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
UKUPNO: SVI SEKTORI			47,656,000	6,123,000	3,171,000	3,128,000	12,422,000	0	18,704,000	3,100,000	40,000	5,800,000	100,000	1,555,000	5,935,000				

VI.2. Plan razvoja organizacijskih kapaciteta i ljudskih potencijala

Revidovana Strategija razvoja općine Novo Sarajevo do 2023 . godine od same izrade dokumenta do implementacije je veliki izazov i test za jedinicu lokalne samouprave

MiPRO metodologija predviđa da u implementaciju razvojnih planova budu uključene organizacije iz javnog, poslovnog i nevladinog sektora, institucije višeg nivoa vlasti i građani. Međutim, uloga općinske administracije je ključna i ima najveću obavezu, obzirom na direktnu odgovornost za implementaciju ukupne strategije, za što je potrebno imati adekvatnu organizacionu strukturu i odgovarajuće kadrove.

Osnovne funkcije upravljanja razvojem su: (1) organiziranje zainteresiranih strana i njihovo uključivanje u procese i koordiniranje njihovog rada; (2) prikupljanje podataka relevantnih za razvoj općine, njihova obrada i analiza, vođenje i ažuriranje baza podataka; (3) izrada strategija, planova, programa i projekata; (4) implementiranje projekata, programa, planova i strategija; (5) nadzor i ocjenjivanje napretka implementacije projekata, programa, planova i strategija i izvješćivanje. Ove funkcije treba pridružiti organizacijskim jedinicama i pojedincima koji su ključni učesnici u procesima upravljanja razvojem.

Glavni akteri u realizaciji strategije razvoja su:

- Općinsko vijeće,
- Načelnik općine i Kabinet načelnika
- Komisija za strateško planiranje i razvoj općine,
- Služba za stambene i komunalne poslove, poslove obnove, razvoja i zaštite okoliša,
- Služba za prostorno uređenje i urbanizam urbanizam,
- Služba za imovinsko pravne poslove i katastar nekretnina,,
- Služba za privredu i finansije,
- Služba za društvene djelatnosti,
- Služba za rad, zdravstvo, socijalna pitanja, izbjeglice i raseljena lica,
- Služba za civilnu zaštitu,
- Služba za boračko invalidsku zaštitu,
- Ostale institucije i NVO (institucije kulture, škole, centar za socijalni rad, zdravstvene ustanove, i poslovna udruženja....).

Trenutno, funkcije za upravljanje lokalnim razvojem su raspoređene na slijedeći način:

- Općinsko vijeće usvaja budžet i strategiju razvoja a na prijedlog Načelnika i Komisija općinskog vjeća za strateško planiranje i razvoj općine
- Načelnik predlaže budžet, predlaže rješenje o imenovanju općinskog razvojnog tima, predlaže pridružene članove Komisiji za strateško planiranje tesprovodi i izvršava politike i strategije. Kabinet općinskog načelnika je direktno povezan sa poslovima koordiniranja procese izrade strategije
- Odsjek za razvoj u Službi za stambene i komunalne poslove, poslove obnove, razvoja i zaštite okoliša prati implementiranje projekata koji su planirani budžetom,

Ostale službe učestvuju u procesima kroz prikupljanje podata i vođenje određenih baza podataka i pripremu projektnih ideja i projekata.

Pripreme projektnih prijedloga za razne fondove rade se u pojedinim službama, zavisno na koje teme se odnosi poziv za dostavljanje projekata.

Dataljne informacije o trenutnim funkcijama glavnih učesnika u procesima izrade I implementacije strategije možete pronaći u tabeli analize organizacijskih I ljudskih kapaciteta koja se nalazi u aneksu dokumenta.

Za uspješnu realizaciju razvojne strategije potrebno je prilagoditi postojeće ili uspostaviti nove organizacione strukture i obezbijediti odgovarajuće ljudske kapacitete. Ključni operativni kapacitet za upravljanje razvojem mora biti jasno definisan. Zadatak tog kapaciteta je svakodnevna obaveza praćenje realizacije strategije kao cjeline i svakog projekta pojedinačno, koordinacija svih aktivnosti i aktera, priprema i lansiranje pojedinih projekata, izvještavanja do iniciranja ažuriranja strategije. Nužno je obezbijediti da sve općinske službe intenzivno sarađuju, kako bi se međusektorskom saradnjom obezbjedila odgovarajuća sinergija neophodna za uspješnu realizaciju strategije razvoja. Preduslovi za implementaciju revidovane Strategije razvoja općine Novo sarajevo su:

- Upoznavanje sa Strategijom razvoja, svih subjekata i pojedinaca relevantnim za njenu realizaciju,
- kratkoročno tekuće, srednjoročno i dugoročno planiranje u skladu sa planom implementacije,
- redovno preispitivanje postavki, ciljeva, programa i projekata,
- prilagođavanja organizacionih struktura nosilaca implementacije programa i projekata,
- provođenju Strategije razvoja, te podsticanje operativnog planiranja i analize kod svih subjekata odgovornih za realizaciju

Pitanje implementacije programa i projekata iz Strateškog plana, definiranje rokova kao i imenovanje nosilaca realizacije, kako strateških tako i ostalih aktivnosti, jedno je od ključnih pitanja od kojega najvećoj mjeri zavisi i uspješnost realizacije Strateškog plana.

Obaveza Općine je da u što kraćem roku osposobi stručne službe vezano za implementaciju utvrđenih programa i projekata iz Strateškog plana. Prilikom usavršavanja i modernizacije općinskih službi poseban akcent treba dati na strateško planiranje u svim oblastima. Tokom iduće godine će biti potrebno razmotriti mogućnost za proširenje kapaciteta Kabineta načelnika te mu alocirati funkcije pripreme projektnih prijedloga za fondove, analizu, praćenja, evaluaciju i izvještavanje o impementaciji strategije i strateskih projekata, te koordinaciju rada službi u procesima izrade i implementacije strategije. Općinski načelnik će svojim rješenjem imenovati tim za upravljanje realizacijom strategije i međusektorsku koordinaciji do uspostave planiranih kapaciteta.

Koraci u uspostavljanju organizacionih i ljudskih kapaciteta za sprovođenje strategije su:

- Analiza stanja funkcija, procesa, aktera i uloga u upravljanju lokalnim razvojem, uključujući:
 - a) Pregled minimalnih funkcija upravljanja lokalnim razvojem i
 - b) Pregled procesa, aktera i uloga u planiranju, sprovođenju, praćenju i vrednovanju lokalnih razvojnih strategija,

Analizom trenutno raspoloživih kapaciteta sa kapacitetima potrebnim za implementaciju strategije se dolazi do definisanja potrebnih intervencija u razvoju ljudskih resursa i struktura, kako bi se stvorio kapacitet dovoljan za vođenje implementacije strategije.

- Odlučivanje o upravljanju razvojem/strategijom, uključujući:

- a. Plan unapređenja funkcije upravljanja lokalnim razvojem, definiše se na osnovu rezultata navedenih analiza,
 - b. Odabrali modalitet organizovanja kapaciteta za implementaciju strategije, gdje je jedno od mogućih rješenja odsjek za lokalni razvoj u kabinetu načelnika,
 - c. Definisanje potrebnih kompetencija i analiza postojeće sistematizacije radnih mjesta i postojećih kadrova,
 - d. Pripremiti i usvojiti izmjene i dopune pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u jedinstvenom općinskom organu i prema odabranom modalitetu organizovanja kapaciteta za implementaciju strategije, uključujući definisanje međusobnih odnosa svih aktera unutar lokalne uprave,
- Faza izbora kadrova i obučavanja
 - a) uspostava Tima za upravljanje strategijom do uspostave planiranih rješenja
 - b) Kadrovsko popunjavanje adekvatnim profilom i brojem izvršilaca uz definisanje ostalih aktera koji direktno ili indirektno učestvuju u procesu lokalnog razvoja,
 - c) Sprovođenje odgovarajućih obuka za kadrove koji će biti akteri procesa upravljanja razvojem na definisani način (mjerenje zadovoljstva korisnika javnim uslugama, upravljanje projektnim ciklusom i korištenje donatorskih fondova, modaliteti finansiranja razvojnih projekata, upravljanje lokalnim razvojem i uspostavljanje kapaciteta za upravljanje razvojem)
 - Sprovođenje strategije
 - a) Zaduženi kadrovi za sprovođenje strategije i upravljanje razvojem se angažuju na realizaciji, u skladu sa usaglašenom podjelom zadataka i odgovornosti,
 - b) Kadrovi vrše praćenje realizacije, analizu rezultata i ažuriranje planova.

VI. 3. Praćenje, ocjenjivanje i ažuriranje strategije razvoja

Praćenje i vrednovanje (monitoring i evaluacija) ostvarivanja strategije omogućavaju mjerenje stepena ostvarenja postavljenih ciljeva, dajući takođe mogućnost za preduzimanje pravovremenih mjera u cilju eventualnih korekcija, te ocjenjivanje sveukupne uspješnosti realizacije strategije. Praćenje podrazumjeva sistem prikupljanja i obrade podataka u svrhu upoređivanja postignutih rezultata sa planiranim. Vrednovanje je zasnovano na nalazima praćenja i daje sveukupnu ocjenu ostvarenja postavljenih ciljeva. Da bismo upravljali implementacijom strategije, kao i implementacijom projekata, moramo biti u mogućnosti da mjerimo stepen ostvarenja definisanih ciljeva i rezultata u određenom vremenskom periodu, za šta nam služe objektivno provjerljivi indikatori.

Predloženi najvažniji okvirni indikatori za monitoring i evaluaciju realizacije strategije razvoja su:

- Pобољшanje stanja saobraćajne infrastrukture,
- Pобољшanje stanja komunalne infrastrukture
- Pобољшanje stanja zelenih površina,
- Rast samostalnih zanatskih, ugostiteljskih radnji, malih i srednjih preduzeća,
- Rast udjela osoba sa invaliditetom u ukupnom broju zaposlenih i osoba iz socijalno ugroženih obitelji
- Smanjena stopa delikvencije
- Pобољшani uslovi obrazovnog procesa
- Smanjenje novo oboljelih osoba

- Poboljšana saradnja sa privrednim sektorom i NVO,
- Rast zadovoljstva građana ukupnim kvalitetom života

Praćenje se dakle vrši na osnovu definisanih projektnih i programskih indikatora i plana implementacije. Uspostavljeni mehanizmi za praćenje realizacije strategije razvoja će praćenjem definisanih indikatora kontrolisati ostvarenje ciljeva, tako što će prikupljati i analizirati podatke potrebne za njihovo dokazivanje. Praćenje treba uskladiti sa ciklusom pripreme polugodišnjih i godišnjih izvještaja od strane odgovarajućih statističkih i drugih institucija (statistički zavodi, ministarstva, itd).

Redovno praćenje implementacije projekata će raditi sve službe unutar općinske administracije ovisno o području nad kojim imaju nadležnosti. Izvještaji o napretku implementacije projekata i ostvarenim rezultatima, nakon što je projekt implementiran, svaka služba pojedinačno dostavlja odsjeku za upravljanje lokalnim razvojem a odsjek konsolidira izvještaj i priprema sveobuhvatni izvještaj o implementaciji mjera, projekata i programa i napretku u implementaciju akcionog plana i ostvarivanju sektorskih i strateških ciljeva. Ovaj izvještaj se dostavlja Načelniku i Kabinetu načelnika koji mogu tražiti revidiranje izvještaja. Nakon prihvatanja finalne verzije izvještaja od Načelnika, Načelnik podnosi izvještaj Komisiji općinskog vjeća za strateško planiranje i razvoj općine i Općinskom vijeću.

Okvirni podsjetnik sa kalendarom

Komponenta	Opis i podloge za godišnje ažuriranje	Kada se ažurira	Napomena
Socioekonomska analiza	Uređivanje i ažuriranje postojeće baze podataka	Godišnje ažuriranje samo ključnih parametara kao što su BDP, nezaposlenost i zaposlenost putem izvještaja o realizaciji i baze podataka	Ažurirati prioritetno, između ostalog, promjene koje se odnose na ključne segmente u SEA kao što je zaposlenost i nezaposlenost, kretanje u sferi gospodarstva, socijalnom sektoru i sl.
Sektorski ciljevi	Izvještaji o realizaciji strategije i socio-ekonomski pokazatelji	Nakon tri godine tj. 2017	U sva tri sektora treba ažurirati svaki cilj i po potrebi korigirati.
Projekti i razvojne mjere	Godišnji izvještaji o realizaciji strategije i eventualne promjene konteksta	Svake godine se vrši selekcija projekata putem procesa kreiranja godišnjeg plana implementacije	Ažurirati trogodišnje planove, brisati realizirane i dodavati nerealizirane ili dodavati nove
Godišnji operativni plan implementacije sa projektnim formularima	Postojeći trogodišnji planovi u sva tri sektora. Godišnji izvještaji o realizaciji strategije.	Koncem svake tri godine tj u novembru i decembru tekuće godine	Formulare koristiti za nove projekte i prilagati ih u postojeću bazu formulara kao uredsku bazu Strategije
Praćenje i vrednovanje realiziranih i tekućih projekata	Postojeća strategija i izvještaji o realizaciji strategije.	Praćenje se vrši tijekom cijele godine uz tromjesečne evidencije nastalih promjena	Završno izvješće treba biti gotovo u studenom kako bi se izvješće podnijelo u prosincu i izvršilo potrebno ažuriranje

Veoma je važno da se od početka posao na prikupljanju, obradi i analizi podataka ne tretira kao jednokratna, već da se sistemski zasnjuje. To znači da se postavi tako da se:

- ✓ kreiraju odgovarajuće baze podataka, koje će se godišnje ažurirati,
- ✓ redovno godišnje izvode odgovarajuća direktna ispitivanja grupa aktera/korisnika usluga, prema standardizovanoj metodologiji i instrumentima, kako bi se mogle pratiti promjene i napredak,
- ✓ koristi za praćenje (godišnje) i vrednovanje (nakon 3 godine) ostvarivanja strategije i razvojnih
- ✓ planova.

Neophodno je korištenje odgovarajućih uređenih baza podataka, koje se ažuriraju redovno. Preporučuje se formiranje sljedećih baza sekundarnih podataka:

- Baza demografskih podataka,
- Baza podataka o tržištu rada,
- Baza podataka za socijalne javne usluge,
- Baza podataka za infrastrukturu i komunalne javne usluge,
- Baza podataka lokalne privrede,
- Baza podataka o uslovima odvijanja nastavnog procesa u osnovnim školama
- Baza podataka o stanju životne sredine.
- Baza podataka samostalnih zanatskih, ugostiteljskih radnji, malih I srednjih preduzeća
- Baza podataka o broju učenika osnovnih škola

PRILOG 1
TABELE SA PODACIMA

Tabela 1.1.-Analiza organizacijskih i ljudskih kapaciteta

Potrebe	Trenutno stanje	Potrebe uspostavljanja/	Potrebe obuke
Akteri			
Općinsko vijeće	Regulatorna uloga Usvajanje budžeta Usvajanje planova i strategija Komisija općinskog vijeća za strateško planiranje i razvoj općine (7 članova, Načelnik i predsjedavajući OV) – predlaže općinskom vijeću strategiju na usvajanje - pridruženi članovi iz službi su i članovi ORT-a – razmatra prijedloge strategija, priprema, praćenje i ocjenjivanje ukupnog lokalnog razvoja, Stručne i složene administrativne poslove za pripremu materijala i rad komisije vrše službenici koje odredi načelnik Komisija za budžet i financije: razmatra budžet i daje preporuku vijeću, mjesečno razmatra izvršenje budžetu		Generičke obuke o MiPro metodologiji za članove Komisije općinskog vijeća za strateško planiranje i razvoj općine , implementaciji strategije i monitoringu i evaluaciji implementacije
Općinski Načelnik / kabinet načelnika	Načelnik: Predlaže budžet Predlaže rješenje o imenovanju općinskog razvojnog tima Predlaže pridružene članove Komisiji za strateško planiranje Član Komisije OV za strateško planiranje	uspostaviti funkciju: Pripreme projektnih prijedloga za razne fondove, analize, praćenja, evaluacije i izvještavanja o implementaciji strategije i projekata, koordinacija sa	Generičke obuke za strateško planiranje i razvoj općine , implementaciji strategije i monitoringu i evaluaciji implementacije Upravljanje

	Sprovodi i izvršava politike i strategije	drugim službama Analizirati postojeću sistematizaciju i kadrovske kapacitete na osnovu tih analiza donijeti odluku da li je potrebno novo zapošljavanje ali na način da se obim radnih mjesta u okviru postojeće sistematizacije ne mijenja	projektnim ciklusom Upravljanje rizicima Priprema projekata za predpristupne fondove Strani jezik
Partnerska grupa	Savjetodavno / konzultativno tijelo Komentari, primjedbe sugestije	Definiranje postupaka za unaprijeđenje rada / zainteresiranost članova PG	Nema potreba za obukama
Služba za stambene i komunalne poslove i poslove obnove razvoja i zaštite okoliša –4 odsjeka	Odsjek za razvoj: 4 zaposlenika (šef odsjeka, 2 stručna savjetnici za implementaciju projekata i jedan stručni saradnik, po sistematizaciji planirana još dva djelatnika – nepopunjena mjesta) Priprema i realizacija projekata koji su u budžetu - ne nužno razvojne projekte povezane sa strategijom Odsjek za komunalne poslove: 2 stručni savjetnika za oblast komunalne infrastrukture i saobraćaja i 1 stručni savjetnik za oblast zaštite okoliša Priprema i realizacija	Prilagođavanje organizacije Službe na način da se formiraju odjeljenja koja će vršiti pripremu i implementaciju srodnih projekata Putem sistematizacije radnih mjesta dodati jednom službeniku i poslove prikupljanja podataka i koordinaciju sa nadležnom jedinicom za lokalni razvoj	Potrebno podizanje znanja i vještina u područjima strateškog planiranja, upravljanja projektima nadzora i praćenje implementacije strategije. Specijalističke obuke u područjima ekonomskog razvoja, društvenog razvoja i zaštite okoliša

	projekata iz budžeta		
Služba za privredu i financije	odsjek za javne nabavke- 1 šef odsjeka, 1 stručni saradnik i 2 referenta i odsjek za malu privredu i poslovne prostore 1 šef odsjeka 1 stručna suradnika, 2 referenta za javne nabavke	Nema potrebe za intervencijom u organizacijsku strukturu i ljudske resurse , dodati dodati sistematizacijom radnih mjesta jednom službeniku i poslove realizacije i praćenja projekata iz ekonomskog sektora kao i putem sistematizacije radnih mjesta dodati jednom službeniku i poslove prikupljanja podataka i koordinaciju sa nadležnom jedinicom za lokalni razvoj	Potrebno podizanje znanja i vještina u područjima strateškog planiranja, upravljanja projektima i praćenje
Služba za društvene djelatnosti	2 viša stručna saradnika i 1 stručni savjetnik Praćenje, monitoring i implementacija sektorskog plana društvenog razvoja i strategije za mlade	Nema potrebe za intervencijom u organizacijsku strukturu i ljudske resurse , dodati sistematizacijom radnih mjesta i poslove upravljanja projektima kao i putem sistematizacije radnih mjesta dodati jednom službeniku i poslove prikupljanja podataka i koordinaciju sa nadležnom jedinicom za lokalni razvoj	Specijalističke obuke vezane za područja razvoja društvenog sektora i upravljanja projektima

<i>Služba za rad, socijalna pitanja, zdravlje, izbjeglice i raseljena lica</i>	3 stručna savjetnika, 7 referenata	Nema potrebe za intervencijom u organizacijsku strukturu i ljudske resurse , dodati sistematizacijom radnih mjesta i poslove upravljanja projektima kao i putem sistematizacije radnih mjesta dodati jednom službeniku i poslove prikupljanja podataka i koordinaciju sa nadležnom jedinicom za lokalni razvoj	Specijalističke obuke vezane za područja razvoja društvenog sektora i upravljanja projektima
<i>Služba za poslove civilne zaštite</i>	3 stručna savjetnika, 2 referenta	Nema potrebe za intervencijom u organizacijsku strukturu i ljudske resurse , dodati sistematizacijom radnih mjesta i poslove upravljanja projektima kao i putem sistematizacije radnih mjesta dodati jednom službeniku i poslove prikupljanja podataka i koordinaciju sa nadležnom jedinicom za lokalni razvoj	Specijalističke obuke vezane za područja razvoja društvenog, ekonomskog i zaštite okoliša upravljanja projektima
<i>Služba za prostorno uređenje i urbanizam</i>	Odsjek za prostorno uređenje i urbanizam: Šef odsjeka Sručni savjetnik za poslove iz oblasti urbanizma- 5	Nema potrebe za intervencijom u organizacijsku strukturu i ljudske resurse , dodati sistematizacijom	Specijalističke obuke vezane za područja razvoja društvenog, ekonomskog i zaštite okoliša upravljanja projektima

	izvršilaca Stručni savjetnika za prostorno uređenje – 1 izvršilac Stručni savjetnik za rad u Centru za dozvole – 1 izvršilac- Odsjek za upravno rješavanje u oblasti prostornog uređenja i urbanizma: Šef odsjeka Sručni savjetnik za upravno rješavanje u oblasti urbanizma- 3 izvršioca	radnih mjesta i poslove upravljanja projektima kao i putem sistematizacije radnih mjesta dodati jednom službeniku i poslove prikupljanja podataka i koordinaciju sa nadležnom jedinicom za lokalni razvoj	
Služba za boračko invalidsku zaštitu	2 odsjeka 1 šef odsjeka 2 stručna savjetnika 1 v. saradnik 6 referenata	Nema potrebe za intervencijom u organizacijskzu strukturu i ljudske resurse , dodati sistematizacijom radnih mjesta i poslove upravljanja projektima kao i putem sistematizacije radnih mjesta dodati jednom službeniku i poslove prikupljanja podataka i koordinaciju sa nadležnom jedinicom za lokalni razvoj	Potrebno podizanje znanja i vještina u području strateškog planiranja, upravljanja projektima i praćenje
Služba za imovinsko pravne geodetske poslove i katastar nekretnina	8 stručnih savjetnika 5 referenata	Nema potrebe za intervencijom u organizacijskzu strukturu i ljudske resurse , dodati sistematizacijom radnih mjesta i poslove upravljanja	Potrebno podizanje znanja i vještina u području strateškog planiranja, upravljanja projektima i praćenje

		projektima kao i putem sistematizacije radnih mjesta dodati jednom službeniku i poslove prikupljanja podataka i koordinaciju sa nadležnom jedinicom za lokalni razvoj	
<i>Institucije /obrazovne, socijalne zdravstvene, kulturne, turističke,</i>	Prikupljanja podataka Uključeni u predlaganje i pripremu projektnih ideja	Nema potrebe za novim organizacijskim strukturama i ljudskim resursima	Nema potreba za obukom
<i>Lokalne nevladine organizacije i udruženja</i>	Uslužbi za društvene djelatnosti postoji alocirana funkcija suradnje sa nevladinim sektorom	Nema potrebe za novim organizacijskim strukturama i ljudskim resursima	Specijalističke obuke iz društvenog razvoja i razvoja civilnog društva

TABELE SA PODACIMA ZA SOCIO-EKONOMSKU ANALIZU

Stanovnici/ etnička pripadnost	Srbi	Bošnjaci	Hrvati	ostali	Ukupno
1991	29295	33489	8764	19344	90892
2005	9310	49880	7246	2976	69412
2009	7740	55803	6628	3219	73390
2011	7813	55833	6698	3240	73584

Tabela 1.2- Stanovništvo općine Novo Sarajevo po etničkim skupinama

Naziv Mjesne zajednice	Broj stanovnika po mjesnim zajednicama u 2011.godini	Broj domaćinstava	Prosječna porodica
MZ Č.VILA I	6947	2316	3
MZ MALTA	5234	2116	3
MZ ŽELJEZNIČKA	2970	973	3
MZ Č.VILA II	1907	1745	3
MZ GRBAVICA I	9345	1124	3
MZ HRASNO	3063	990	3
MZ KOVAČIĆI	2554	636	3
MZ KVADRANT	1317	429	3
MZ TRG HEROJA	6391	3115	3
MZ DOLAC	6349	2259	3
MZ POFALIĆI I	3236	1021	3
MZ GORNJI KOVAČIĆI	1287	1227	3
MZ GORNJI VELEŠIĆI	2919	851	3
MZ HRASNO BRDO	3681	439	3
MZ POFALIĆI II	3505	1168	3
MZ VRACA	2729	1079	3
MZ VELEŠIĆI	3374	2130	3
MZ GRBAVICA II	6776	910	3
UKUPNO	73584		

Tabela1.3.- Broj stanovnika po mjesnim zajednicama i broj domaćinstava

Područje	Površina u km ²	Broj stanovnika	Gustina naseljenosti (st/km ²)
Općina Novo Sarajevo	9,9km ²	73584	7432
Kanton sarajevo	1.276,9km ²	438.757	341,9

Tabela 1.4. - Gustina naseljenosti u 2011. godini

2006			2007			2009			2011		
Broj rođenih	Broj umrlih	Prirodni rast	Broj rođenih	Broj umrlih	Prirodni rast	Broj rođenih	Broj umrlih	Prirodni rast	Broj rođenih	Broj umrlih	Prirodni rast
732	678	54	618	687	-69	695	771	-76	729	705	24

Tabela 1.5.- Uporedni priraštaj po godinama

dob	0-14	15-64	65 i više
Broj stanovnika	11408	46457	15719

Tabela 1.6.- Starosna struktura stanovništva 2011. godine

Vrsta djelatnosti	Broj pravnih lica				Broj obrta			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	7	7	6	7	13	12	9	14
Ribarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0
Vađenje ruda i kamena	1	1	1	1	0	0	0	0
Perađivačka industrija	188	189	192	195	188	187	200	206
Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom	6	6	6	7	0	0	0	0
Građevinarstvo	149	150	153	151	56	60	60	60
Trgovina na veliko i malo i održavanje	747	747	759	800	460	465	461	434
Ugostiteljstvo	49	48	59	62	368	394	393	368
Transport, skladištenje i komunikacije	75	76	78	71	247	242	242	244
Finansijsko posredovanje	45	49	52	55	0	0	0	1
Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge	481	530	567	604	266	288	297	313
Javna uprava i odbrana	34	37	38	39	0	0	0	0
Obrazovanje	57	57	56	61	8	8	8	9
Zdravstvo i socijalni rad	53	51	53	57	65	69	77	75
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne aktivnosti	441	504	562	637	168	181	192	208
Djelatnosti domaćinstava	0	0	0	0	0	0	0	0
Eksteritorijalne organizacije i tijela	6	8	8	10	0	0	0	0
Ukupno	2.339	2.460	2.590	2.757	1.839	1.906	1.939	1.932

Tabela 1.7- Broj registriranih pravnih osoba/obrta prema djelatnostima

Novoregistrirana i zatvorena poduzeća	Novoregistrirana		Zatvorena (Odjavljena)	
	2010	2011	2010	2011
	55	104	18	8

Tabela 1.8.- Broj novoregistriranih i zatvorenih/odjavljenih preduzeća po godinama

	2009	2010	2011
Trgovačke radnje	37	36	41
Ugostiteljske radnje	33	72	71
Zanatske radnje	90	68	89
Poljoprivredna djelatnost	2	0	0
Prijevoznici	0	0	1
Taxi - prijevoznici	3	2	4
Ukupno	165	178	206

Tabela 1.9.- Broj registriranih obrta po godinama za period 2009-2011

Područje klasifikacije	Izvoz, 000 KM		Uvoz, 000 KM	
	2009	2010	2009	2010
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	4.944	4.299	78.093	99.134
Vađenje rude i kamena	798	4.247	141.268	140.838
Prerađivačka industrija	473.901	567.665	2.820.371	2.827.754
Proiz. snabdijevanje elek. energijom, plinom, parom i klimat.	180.902	168.046	20.356	25.550
Ostalo	453	460	19.123	30.088
Nerazvrstano po kategorijama			37	4
Ukupno	660.998	744.717	3.079.248	3.123.368

Tabela 1.10.- Izvoz i uvoz po područjima klasifikacije djelatnosti (Kanton Sarajevo)

Sektor	Izvoz, 000 KM			Uvoz, 000 KM		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Hrana i žive životinje	56.174	68.737	71.995	379.320	394.847	407.943
Pića i duhan	17.112	13.991	15.866	125.448	131.508	134.884
Sirove materije nejestive, osim goriva	69.625	127.310	178.134	17.421	17.281	18.615
Mineralna goriva, maziva i srodni proiz.	182.107	172.395	162.675	506.736	565.750	757.202
Masti i ulja životinjskog i biljnog porijekla	4	2	166	24.606	23.996	28.544
Kemijski proizvodi	58.157	66.691	79.351	409.430	401.998	440.505
Proizvodi razvrstani prema materijalu	60.219	73.070	64.984	442.743	414.838	443.027
Mašine i transportna sredstva	102.055	95.591	73.303	821.403	813.718	947.227
Razni gotovi proizvodi	115.543	126.930	139.175	352.097	359.429	370.676
Proizvodi i transakcije d.n.	2	0	1.696	44	3	49
Ukupno	660.998	744.717	787.345	3.079.248	3.123.368	3.548.672

Tabela 1.11.- Izvoz i uvoz po sektorima standardne međunarodne trgovinske klasifikacije (Kanton Sarajevo)

	Broj zaposlenih	Nezaposlene osobe 31.12.2011 godine	Neto plaće u KM
UKUPNO	126.068	69.842	1000,60
Centar Sarajevo	40.414	7.697	1167,01
Novi Grad Sarajevo	21.855	19.283	875,08
Novo Sarajevo	25.206	8.641	1053,37
Stari grad Sarajevo	9.868	6.493	942,58

Tabela 1.12.- Zaposlene, nezaposlene osobe i neto plaće po općinama - godišnji prosjek 2011. godine

VRSTA GOSPODARSKE/ PRIVREDNE DJELATNOSTI	2008	2009	2010	2011
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1346	1339	1231	1251
Ribarstvo	0	0	0	0
Vađenje ruda i kamena	127	133	201	204
Perađivačka industrija	14300	14247	15233	14498
Proizvodnja i opskrba električnom	3304	3138	3105	3113

energijom, plinom i vodom				
Građevinarstvo	8527	8074	8387	7857
Trgovina na veliko i malo i održavanje	22416	22395	24856	25051
Ugostiteljstvo	4934	5306	5673	5649
Transport, skladištenje i komunikacije	10073	10064	10684	10238
Financijsko posredovanje	5045	5131	5673	5628
Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge	7760	7649	8962	9388
Javna uprava i odbrana	12939	13633	14086	14340
Obrazovanje	8822	9180	9183	9637
Zdravstvo i socijalni rad	8512	9029	9049	9132
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne aktivnosti	7414	7470	7692	7803
Djelatnosti domaćinstava	83	0	0	0
Eksteritorijalne organizacije i tijela	1279	889	768	683
Ukupno	116881	117677	124783	124472

Tabela 1.13.- Broj zaposlenih - klasificirani po djelatnostima

Obrazovna struktura	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
NKV	2137	2154	2035	1910	1883	1856	1832
PKV	73	67	67	63	59	53	56
KV	2315	2254	2043	1896	1994	2020	2026
VKV	84	81	77	68	72	71	70
NS	87	78	90	81	74	75	72
SSS	2932	2911	2743	2551	2698	2879	2945
VŠS	275	247	225	200	209	209	189
VSS	585	642	666	756	1037	1273	1452
Magistri, dok.nauka	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno:	8488	8434	7946	7525	8026	8436	8642

Tabela 1.14.- Broj registriranih nezaposlenih osoba prema obrazovnoj strukturi

Starosna struktura	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
15-18	19	15	10	8	9	197	220
18-24	1427	1358	1134	1027	1007	1133	1067
24-30	1504	1532	1476	1406	1660	1489	1571
30-35	1023	973	912	897	982	1101	1155

35-40	1030	945	913	839	848	873	892
40-45	1146	1083	1024	881	927	890	873
45-50	1038	1066	999	946	982	1016	996
50-60	1210	1335	1332	1370	1441	934	1626
60+	91	127	146	151	173	803	241
Ukupno	8488	8434	7946	7525	8029	8436	8641

Tabela 1.15.- Broj registriranih nezaposlenih osoba prema starosnoj strukturi

Dužina čekanja (mjeseci)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
do 6 mjeseci	1314	1221	1162	1317	1321	1327	1335
7-24 mjeseca	2241	2101	1803	1677	2056	2185	2140
25-48 mjeseci	2163	2223	2044	1690	1691	1819	2029
Više od 48 mjeseci	2770	2889	2937	2841	2961	3105	3137
Ukupno	8488	8434	7946	7525	8029	8436	8641

Tabela 1.16.- Dužina čekanja na zaposlenje po godinama

Vrsta mirovine	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011	
	Broj	Prosječna visina mirovine	Broj	Prosječna visina mirovine	Broj	Prosječna visina mirovine	Broj	Prosječna visina mirovine	Broj	Prosječna visina mirovine	Broj	Prosječna visina mirovine	Broj	Prosječna visina mirovine
Starosna	7107	338,97	7115	394,82	7313	451,41	7550	499,44	7731	500,56	7840	504,36	7932	532,46
Invalidska	3203	223,72	3208	265,31	3259	298,14	3262	345,11	3298	344,94	3293	344,9	3259	362,34
Porodična	4241	229,73	4208	264,06	4148	309,86	4116	356,76	4077	357,41	4030	359,24	3973	378,35

Tabela 1.17.- Broj penzionera po vrsti penzije i prosječna penzija po vrstama penzija

R.br.	ŠKOLSKA IGRALIŠTA	ADRESA	Vrsta sporta za koji je namijenjeno	Dimenzije sportskog igrališta/terena
1.	O.Š. „Malta“	Marka Marulića 27	Mali nogomet, košarka, rukomet	26 x 14 metara
2.	O.Š. „Čengić Vila I“, asfaltna ploha i igralište sa umjetnom travom	Fetaha Bećirbegovića 2	M.nogomet, koš. rukomet Mali nogomet	24 x 14 metara 15 x10 metara
3.	O.Š. „Kovačići“	Zagrebačka 22 a	Mali nogomet, košarka, rukomet	35 x 25 metara
4.	O.Š. „Grbavica I“	Grbavička 14	Mali nogomet, košarka	20 x10 metara
5.	O. Š. „Grbavica II“	Behdžeta Mutevelića 34	Mali nogomet	15 x 10 metara
6.	O.Š. „Hrasno“	Porodice Ribar 2	Košarka, odbojka	29 x 15 metara 18 x 9 metara
7.	O.Š. „Velešićki heroji“	Gornji Velešići 2	Mali nogomet, košarka, rukomet	40 x 20 metara
8.	O.Š. „Isa -beg Ishaković“	Kemala Kapetanovća 43	Mali nogomet, košarka, rukomet	37,5 x 18 metara

Tabela 1.18.- Školska igrališta

	Naziv otvorenog sportskog Terena	Lokacija-adresa	Vrsta sporta za koji je namjenjen	Dimenzije
1.	Kompleks terena „Grbavica“ – glavni stadion, stadion sa umjetnom travom, pomoćni teren, malonogometno i košarkaško igralište	Grbavica-Zvornička 27	Nogomet, mali nogomet i košarka	3 hektara, 38 ari, 41 m ²
2.	Igralište „Kvadrant“	MZ „Kvadrant“, Fetaha Bećirbegovića 19a	Mali nogomet i košarka	40x20 metara
3.	Sportski centar „Čengić Vila I“	MZ „Čengić Vila I“, Džemala Bijedića 36	-Mali nogomet, -košarka, -odbojka.	40x20 metara 15x10 metara 15x10 metara
4.	Igralište Centar „Vladimir Nazor“	MZ „Hrasno“, Azize Šaćirbegović	Mali nogomet, košarka, rukomet i odbojka	40x25 metara
5.	Igralište „Grbavica II“	MZ „Grbavica II“, Behdžeta Mutevelića bb	Mali nogomet, odbojka i košarka	40x20 metara
6.	Igralište „Hrasno“	MZ „Hrasno“, Aleja Lipa 47	Mali nogomet, rukomet, košarka	40x20 metara
7.	Igrališta „Grbavica I“	MZ „Grbavica I“ Zagrebačka bb	Mali nogomet, košarka, odbojka	45x20 metara 25x15 metara 20x15 metara
8.	Igrališta Zavoda za vaspitanje muške djece i omladine	MZ „Pofalići I“ Humska 81	Mali nogomet, Košarka	73,30x22,40m 33x14 metara
9.	Igralište „Trg heroja“	MZ „Trg heroja“	Košarka-street basket	14x13 metara
10.	Igralište „Hrasno brdo“	MZ „Hrasno brdo“ Novopazarska do br. 167	Mali nogomet i košarka	20x10 metara

Tabela 1.19.- Pregled stanja otvorenih sportskih terena

1.20. PLAN IMPLEMENTACIJE 2014-2018 godina

Sektor 1: EKONOMSKI RAZVOJ

Program	Projekat /mjera	Veza sa sektorskim ciljevima	Orijentacioni period realizacije*					Izvori finansiranja (BAM)		
			Dinamika implementacije					Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
			2014	2015	2016	2017	2018			
Program 1. Imovinsko pravne i urbanističke pretpostavke za poslovno okruženje	Projekat 1.1.: Uspostava registra nekretnina Općine Novo Sarajevo	<u>Sektorski cilj 1.</u> Do kraja 2018. godine unaprijediti poslovno okruženje minimalno do nivoa ispunjenja uslova za certifikaciju NALED metodologijom	*	*	*			50.000,00		50.000,00
	Projekat 1.2.: Izrada programa uređenja gradskog građevinskog zemljišta	SC1	*	*	*	*	*	-	-	-
Program 2. Izgradnja dobrog poslovnog okružena	Projekat 2.1.: Uspostava posebnog jedinice za upravljanje razvojem	SC1	*	*				-	-	-
	Projekat 2.2.: Izrada baza podataka i o informacijama i	SC1		*	*	*	*	10.000,00		10.000,00

	podacima od interesa investitorima i privrednicima									
	Projekat 2.3.: Izrada vodiča za investiranje na području općine	SC1	*	*				55.000,00		55.000,00
	Projekat 2.4.: Izrada marketinškog plana privlačenja investitora	SC1		*	*			20.000,00		20.000,00
	Projekat 2.5.: Izrada promotivnih višejezičnih marketinških materijala za općinski web site	SC1		*	*			20.000,00		20.000,00
	Projekat 2.6.: Razvoj saradnje sa privatnim sektorom i uspostava stalnog savjetodavnog tijela za ekonomska pitanja sastavljenog od lokalnih privrednika	SC1	*	*	*	*	*	20.000,00		20.000,00
	Projekat 2.7.: Analiza svih općinskih	SC1	*	*				—	—	—

	internih procesa i procedura vezanih za usluge / dozvole privredi i njihovo unapređenje									
	Projekat 2.8.: Identificiranje potencijalnih projekta javnog privatnog partnerstva	SC1	*	*				—	—	—
Program 3. Podrška razvoju poduzetništva i malih i srednjih preduzeća	Projekat 3.1.: Organizacijsko, administrativno normativno uspostavljanje Centra za razvoj karijere	<u>Sektorski cilj 3.</u> Do kraja 2018. godine potpomognut razvoj malih i srednjih preduzeća u kreativnim i kulturnim industrijama i visokim tehnologijama za 30%		*	*	*	*	100.000,00		100.000,00
	Projekat 3.2.: Izrada poslovnog plana Centra za razvoj karijere	SC3		*				—	—	—

	Projekat 3.3.: Studija izvodivosti ustpostave tehnološkog parka	SC3			*	*		15.000,00		15.000,00
	Projekat 3.4.: Studija mogućnosti razvoja poduzet. u skeotru kreativnih i kulturnih industrija	SC3					*	15.000,00		15.000,00
Program 4. Razvoj turističke ponude	Projekat 4.1.: Izrada gastronomskog vodiča	<u>Sektorski cilj 2.</u> Do kraja 2018. godine povećano iskorišćenje turističkih kapaciteta za 10%		*				10.000,00		10.000,00
	Projekat 4.2.: Organizovanje gastro manifestacija	SC2			*	*	*	15.000,00	15.000,00	30.000,00
	Projekat 4.3.: Organiziranje škola kuhinje kroz koje će se promovirati gastro ponuda	SC2		*				4.000,00		4.000,00

	Projekat 4.4.: Projekt promocije Park šume Hum	SC2				*	*	10.000,00	10.000,00	20.000,00
	Projekat 4.5.: Projekt promocije spomeničkog kompleksa Vraca	SC2				*	*	10.000,00	10.000,00	20.000,00
Sektor 2: DRUŠTVENI RAZVOJ										
Program	Projekat /mjera	Veza sa sektorskim ciljevima	Orijentacioni period realizacije*					Izvori finansiranja (BAM)		
			Dinamika implementacije					Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
Program 1. Izgradnja i unaprijeđenje sportske infrastrukture	Projekat 1.1.: Izgradnja sportske dvorane-završetak	<u>Sektorski cilj 1.</u> Do kraja 2018. godine poboljšati dostupnost i kvalitetu sportskih, rekreativnih, obrazovnih i kulturnih sadržaja za 20%	*					2.020.000,00	780.000,00	2.800.000,00
	Projekat 1.2.: Rekonstrukcija i	SC1	*	*	*	*	*	100.000,00	14.375.000,00	14.425.000,00

	dogradnja stadiona Grbavica									
	Projekat 1.3.: Izgradnja bazena u naselju „Hrasno“	SC1			*	*	*	600.000,00	1.200.000,00	1.800.000,00
	Projekat 1.4.: Postavljanje reflektora na pomoćnom stadionu Grbavica	SC1					*	50.000,00	-	50.000,00
Program 2. Jačanje zdravstvene sigurnosti	Projekat 2.1.: Uspostava mreža za zravo starenje- Izgradnja Centra Velešići	<u>Sektorski cilj 2.</u> Do kraja 2018. godine unaprijediti zdravstveno stanje svih kategorija stanovništva za 10%	*	*				250.000,00	-	250.000,00
	Projekat 2.2.: Centri za zdravo starenje	SC2	*	*	*	*	*	280.000,00		280.000,00
	Projekat 2.3.: Izgradnja ambulante za područje naselja Hrasno Brdo	SC2	*	*	*	*		350.000,00	300.000,00	650.000,00

	Projekat 2.4.: Promocija zdravlja i prevencija oboljevanja u općini Novo Sarajevo	SC2		*	*	*	*	20.000,00	80.000,00	100.000,00
	Projekat 2.5.: Opremanje osnovnih škola ormarićima za odlaganje udžbenika i druge opreme	SC1 SC2				*	*	-	80.000,00	80.000,00
Program 3. Unaprijeđenje sigurnosti građana	Projekat 3.1.: Izgradnja javne rasvjete u funkciji bezbjednosti	<u>Sektorski cilj 4.</u> Do kraja 2018. godine poboljšati ukupnu bezbjednosnu situaciju u općini za 15%	*	*	*			360.000,00	-	360.000,00
	Projekat 3.2.: Instaliranje sistema video nadzora	SC4	*	*	*			150.000,00	-	150.000,00
	Projekat 3.3.: Izgradnja i rekonstrukcija stepeništa u padinskim mjesnim zajednicama radi bezbjednog	SC4	*	*	*	*		240.000,00	-	240.000,00

	kretanja učenika i građana									
	Projekat 3.4.: Implementacija smjernica za postupanje sa djecom žrtvama nasilja u osnovnim i srednjim školama Općine Novo Sarajevo	SC4				*	*	-	24.000,00	24.000,00
	Projekat 3.5.: Prevenција nogometnog huliganstva i nereda na sportskim terenima	SC4			*	*	*	-	200.000,00	200.000,00
	Projekat 3.6.: Prevoz djece sa poteškoćama u kretanju i djece sa mjesnih područja Gornji Kovačići, Hrasno brdo i Vraca	SC3	*	*	*	*	*	125.000,00	150.000,00	275.000,00

	Projekat 3.7.: Postavljanje zaštitne ograde oko tramvajske pruge	SC3				*	*		300.000,00	300.000,00
Program 4. Program socijalnog uključivanja	Projekat 4.1.: Podrška djeci bez oba roditelja	<u>Sektorski cilj 3.</u> Do kraja 2018. godine unaprijediti socijalnu uključenost posebno marginaliziranih skupina stanovništva za 20%	*	*	*	*	*	330.000,00	-	330.000,00
	Projekat 4.2.: Edukacija mladih iz socijalno ugroženih porodica	SC3		*	*			-	30.000,00	30.000,00

	Projekat 4.3.: Postavljanje zvučne saobraćajne signalizacije za slijepa i slabovidna lica na području Općine Novo Sarajevo	SC4		*	*	*	*	69.000,00	55.000,00	124.000,00
	Projekat 4.4.: Socijalizacija oboljelih od cerebralne dječije paralize	SC3			*	*	*	-	35.000,00	35.000,00
	Projekat 4.5.: Socijalno uključivanje osoba sa invaliditetom - podizanje konkurentnosti na tržištu rada i zapošljavanje	SC3		*	*	*	*	-	700.000,00	700.000,00
	Projekat 4.6.: Finansijska podrška boračkim udruženjima		*	*	*	*	*	375.000,00	-	375.000,00

	Projekat 4.7.: Rekonstrukcija devastiranih stambenih objekata		*	*	*	*	*	30.000,00	3.200.000,00	3.230.000,00
	Projekat 4.8.: Pomoć penzionerima	SC2	*	*	*	*	*	500.000,00	-	500.000,00
	Projekat 4.9.: Izgradnja objekta Ivana Gorana Kovačića 17-21	SC1	*	*	*			200.00,00	2.180.000,00	2.380.000,00
	Projekat 4.10.: Dodjela użina djeci, osnovnih škola koja su slabijeg imovnog stanja	SC3	*	*	*	*	*	325.000,00	-	325.000,00
Program 5. Rekonstrukcija i opremanje osnovnih škola	Projekat 5.1.: Sanacija/rekonstrukcija školskih objekata	<u>Sektorski cilj 1.</u> Do kraja 2018. godine poboljšati dostupnost i kvalitetu sportskih, rekreativnih, obrazovnih i kulturnih sadržaja				*	*	-	2.000.000,00	2.000.000,00

		za 20%								
	Projekat 5.2.: Opremanje školskih kabineta	SC1	*	*	*	*	*	20.000,00	200.000,00	220.000,00
	Projekat 5.3.: Opremanje školskih biblioteka	SC1			*	*	*	-	50.000,00	50.000,00
Program 6. Unaprijeđenje uslova obrazovnog procesa i podrška vannastavnim aktivnostima	Projekat 6.1.: Škola plivanja za učenike osnovnih škola	<u>Sektorski cilj 2.</u> Do kraja 2018. godine unaprijediti zdravstveno stanje svih kategorija stanovništva za 10%	*	*	*	*	*	100.000,00	-	100.000,00
	Projekat 6.2.: Dan dječije radosti	SC1	*	*	*	*	*	70.000,00	-	70.000,00
	Projekat 6.3.: Dodjela stipendija učenicima i studentima	SC3	*	*	*	*	*	500.000,00	-	500.000,00
	Projekat 6.4.: Općinska školska i sportska takmičenja za učenike novosarajevskih	SC1	*	*	*	*	*	50.000,00	-	50.000,00

	osnovnih škola									
	Projekat 6.5.: Škola alpskog i nordijskog skijanja za učenike osnovnih škola	SC1	*	*	*	*	*	29.000,00	-	29.000,00
	Projekat 6.6.: Edukacija u osnovnim školama o razvijanju svijesti za korištenje bicikala kao prevoznog sredstva	SC2		*	*	*	*	-	10.000,00	10.000,00
	Projekat 6.7.: Tradicionalne kulturno zabavne aktivnosti djece i omladine	SC1	*	*	*	*	*	40.000,00	-	40.000,00
	Projekat 6.8.: Projekat "Crhistine Witcutt" za pomoć djeci i omladini sa umjerenim i težim intelektualnim teškoćama	SC3	*	*	*	*	*	100.000,00	-	100.000,00
	Projekat 6.9.: Svečanost povodom polaska prvačića u školu	SC1	*	*	*	*	*	75.000,00	-	75.000,00

Program 7. Samostalni projekti	Projekat 7.1.: Obnova i rekonstrukcija objekta „Pionirski centar Boško Buha“	<u>Sektorski cilj 1.</u> Do kraja 2018. godine poboljšati dostupnost i kvalitetu sportskih, rekreativnih, obrazovnih i kulturnih sadržaja za 20%	*	*	*			1.200.000,00	1.000.000,00	2.200.000,00
	Projekat 7.2.: Strategija prema mladima	SC3	*	*	*	*	*	100.000,00	-	100.000,00
	Projekat 7.3.: Izgradnja objekta mjesne zajednice "Hrasno Brdo"		*	*	*	*	*	230.000,00	-	230.000,00
	Projekat 7.4.: Formiranje preduzeća za upravljanje objektima			*				-	-	-

	Projekat 7.5.: Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo	SC1	*	*	*	*	*	710.000,00	-	710.000,00
	Projekat 7.6.: Porodični dan	SC1	*	*	*	*	*	25.000,00	-	25.000,00
	Projekat 7.7.: Podrška vjerskim zajednicama		*	*	*	*	*	400.000,00	-	400.000,00
	Projekat 7.8.: Rekonstrukcija objekta Međunarodnog centra za djecu i omladinu Novo Sarajevo	SC1	*					270.000,00	-	270.000,00
	Projekat 7.9 Izgradnja objekta za predškolski odgoj za MZ Velešići i Gornji Velešići	SC1					*	300.000,00		300.000,00
	Projekat 7.10 Stavljanje u funkciju devastiranih objekata u vlasništvu J.U. Djeca Sarajeva	SC1		*	*	*	*	0		0

Sektor 3: ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

Program	Projekat /mjera	Veza sa sektorskim ciljevima	Orijentacioni period realizacije					Izvori finansiranja (BAM)		
			Dinamika implementacije					Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
			2014	2015	2016	2017	2018			
Program 1. Uređenje vodotoka i korištenje vode za javnu potrošnju	Projekat 1.1. Čišćenje i regulisanje dijela rijeke Miljacke, korita i obala	SC1: Do kraja 2018. godine poboljšati stanje komunalne infrastrukture u sektoru vodovoda i kanalizacije			*	*		0	250.000,00	250.000,00
	Projekat 1.3. Izgradnja javnih česmi	SC1		*	*			100.000,00	0	100.000,00
Program 2. Izgradnja kanalizacione mreže	Projekat 2.1. Izgradnja separatne kanalizacije u naselju „KANARA“	SC1:			*	*	*	15.000,00	1.200.000,00	1.215.000,00
	Projekat 2.2. Izgradnja oborinske kanalizacione mreže na području Park šume Hum	SC1				*	*	5.000,00	105.000,00	110.000,00
	Projekat 2.3. Izgradnja separatne kanalizacije u ul.Humska 630-744	SC1			*	*	*	10.000,00	550.000,00	560.000,00
	Projekat 2.4. Izgradnja separatne kanalizacije	SC1	*	*				5.000,00	90.000,00	95.000,00

	u ul.Humska 174-88									
	Projekat 2.5. Izgradnja separate kanalizacije u ul.Olovska	SC1	*	*	*			10.000,00	700.000,00	710.000,00
	Projekat 2.6. Izgradnja separate kanalizacije u ul.Fra Matije Divkovića	SC1	*	*	*			5.000,00	250.000,00	255.000,00
	Projekat 2.7. Rekonstrukcija kanalizacione mreže u naselju Kovačići	SC1			*	*	*	20.000,00	1.200.000,00	1.220.000,00
	Projekat 2.8. Izgradnja i rekonstrukcija kanalizacione mreže po programu uređenja građevinskog zemljišta	SC1	*	*	*	*	*	300.000,00	600.000,00	900.000,00
Program 3. Unapređenje snabijevanja vodom za piće	Projekat 3.1 Unaprijeđenje snabijevanja vodom za piće u višespratnicama	SC1: Do kraja 2018. godine poboljšati stanje komunalne infrastrukture u sektoru vodovoda i kanalizacije	*	*	*			70.000,00	20.000,00	90.000,00
	Projekat 3.2. Osiguranje vodozaštitne zone	SC1		*				0	40.000,00	40.000,00

	rezervoara									
	Projekat 3.3. Izgradnja distributivnog cjevodovoda u naselju Šanac	SC1				*	*	10.000,00	250.000,00	260.000,00
	Projekat 3.4. Izgradnja distributivnog cjevodovoda u naselju Kanara	SC1				*	*	10.000,00	600.000,00	610.000,00
	Projekat 3.5. Zamjena azbest cementnih cijevi u vodovodnom sistemu	SC1			*	*	*	0	2.500.000,00	2.500.000,00
	Projekat 3.6. Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže po programu uređenja građevinskog zemljišta	SC1		*	*			0	100.000,00	100.000,00
Program 4. Izgradnja nedostajućih parking mjesta	Projekat 4.1. Izgradnja novih parkinga	S.C.2: Do kraja 2018 godine poboljšati stanje saobraćajne infrastrukture	*	*	*	*	*	300.000,00	0	300.000,00
	Projekat 4.2. Povećanje kapaciteta postojećih parkinga	SC2			*	*	*	150.000,00	0	150.000,00
	Projekat 4.3. Izgradnja podzemne garaže u	SC2	*	*	*			8.000,00	1.800.000,00	1.808.000,00

	ulici Envera Šehovića									
	Projekat 4.4. Izgradnja podzemne garaže u ulici Kolodvorska	SC2	*	*	*			8.000,00	2.000.000,00	2.008.000,00
	Projekat 4.5. Izgradnja podzemne garaže u ulici Azize Šaćirbegović	SC2	*	*	*			8.000,00	2.000.000,00	2.008.000,00
Program 5. Izgradnja saobraćajnica	Projekat 5.1. Nastavak izgradnje Sjeverne longitudinalne	S.C.2: . Do kraja 2018 godine poboljšati stanje saobraćajne infrastrukture				*	*	0	13.000.000,00	13.000.000,00
	Projekat 5.2. nastavak izgradnje Južne longitudinalne	SC2	*	*	*	*	*	0	10.000.000,00	10.000.000,00
	Projekat 5.3. Izgradnja I transversale	SC2				*	*	0	1.700.000,00	1.700.000,00
	Projekat 5.4. Nastavak izgradnje IV transversale	SC2			*	*	*	0	1.500.000,00	1.500.000,00
	Projekat 5.5. Izgradnja saobraćajne veze Pofalići - Velešići	SC2				*	*	200.000,00	1.100.000,00	1.300.000,00
	Projekat 5.6. Izgradnja saobraćajne	SC2				*	*	200.000,00	1.200.000,00	1.400.000,00

	veze Pofalići – Kobilja Glava									
	Projekat 5.7: Rekonstrukcija lokalnih cesta	SC2	*	*	*	*	*	450.000,00	0	450.000,00
Program 6. Izrada strateških i operativnih planova razvoja i održavanja lokalnih cesta	Projekat 6.1. Izrada Elaborata o stanju lokalnih i nekategorisanih cesta	S.C.2: Do kraja 2018 godine poboljšati stanje saobraćajne infrastrukture	*	*				100.000,00	0	100.000,00
	Projekat 6.2. Izrada Elaborata saobraćajne signalizacije	SC2	*	*				90.000,00	0	90.000,00
	Projekat 6.3: Izrada Elaborata o mogućnosti povećanja parking prostora	SC2		*				30.000,00		30.000,00
Program 7. Izgradnja pješačkih i biciklističkih staza i objekata za pješake	Projekat 7.1. Nastavak izgradnje šetnice lijevom obalom Miljacke	S.C.2: : Do kraja 2018 godine poboljšati stanje saobraćajne infrastrukture		*	*	*		750.000,00	750.000,00	1.500.000,00
	Projekat 7.2. Izgradnja biciklističkih staza	SC2			*	*	*	240.000,00	1.600.000,00	1.840.000,00
	Projekat 7.3. Postavljanje zaštitne ograde na tramvajskim	SC2				*		0	60.000,00	60.000,00

	stajalištima									
	Projekat 7.4 Postavljanje zaštitne ograde uz obalu Miljacke.	SC2			*	*		0	300.00,00	300.000,00
	Projekat 7.1. Zabrana saobraćaja u ulici Vilsonovo šetalište	SC2				*		10.000,00	0	10.000,00
Program 8. Praćenje stanja i poboljšanje kvaliteta zraka	Projekat 8.1. . Mjerenje količine štetnih izduvnih gasova iz motornih vozila	SC3: Do kraja 2018 povećati nivo energetske efikasnosti I kvaliteta zraka za 15%		*	*	*	*	0	40.000,00	40.000,00
	Projekat 8.2. Nabavka mobilnih stanica za mjerenje kvalitete zraka	SC3			*			0	220.000,00	220.000,00
Program 9. Energetska efikasnost u zgradarstvu	Projekat 9.1. Utopljanje fasada javnih objekata (obdaništa, osnovne škole i objekti u vlasništvu Općine)	SC3: Do kraja 2018 povećati nivo energetske efikasnosti I kvaliteta zraka za 15%			*	*	*	270.000,00	1.300.000,00	1.570.000,00
	Projekat 9.2. Izgradnja energetski efikasne javne rasvjete	SC3		*	*	*	*	200.000,00	600.000,00	800.000,00

	Projekat 9.3. Projekat sanacije i ozelenjavanja ravnih krovova objekata kolektivnog stanovanja	SC3					*	0	240.000,00	240.000,00
Program 10. Prikupljanje i obrada otpada	Projekat 10.1. Izgradnja natkrivenih niša za prikupljanje otpada	SC4: Do kraja 2018. godine uspostaviti system selektivnog prikupljanja otpada	*	*	*	*		140.000,00	0	140.000,00
	Projekat 10.2. Prikupljanje, razdvajanje i reciklaža otpada	SC4			*	*	*	0	120.000,00	120.000,00
	Projekat 10.3. Izrada Plana upravljanja otpadom	SC4		*	*			20.000,00	0	20.000,00
	Projekat 10.4. Demontaža radioaktivnih antena i gromobranskih instalacija	SC4	*	*				0	20.000,00	20.000,00
	Projekat 10.5. Edukacija i motivacija građana za odvojeno prikupljanje i reciklažu	SC4		*	*	*	*	5.000,00	0	5.000,00
	Projekat 10.6. Analiza potreba,	SC4			*	*		120.000,00	0	120.000,00

	moгућnosti i izgradnja podzemnih kontejnera									
Program 11. Izgradnja i unapređenje stanja javnih zelenih površina	Projekat 11.1. Unapređenje stanja zelenih površina	SC5: Do kraja 2018. godine povećati efikasnost upravljanja prirodnim nasljeđem I zelenim površinama	*	*	*	*	*	250.000,00	0	250.000,00
	Projekat 11.2. Sadnja drveća na klizištima	SC5	*	*				40.000,00	0	40.000,00
	Projekat 11.3. Sanacija stabala u Vilsonovom šetalištu	SC5	*	*	*			60.000,00	0	60.000,00
	Projekat 11.4. Izgradnja zelenih površina uz saobraćajnice	SC5				*	*	100.000,00	0	100.000,00
	Projekat 11.5. Sadnja zaštitnog bilja uz saobraćajnice	SC5				*	*	60.000,00	0	60.000,00
	Projekat 11.6. Izgradnja i rekonstrukcija parkovskih površina (ulica B. Mutevelića, Željeznička , Envera	SC5	*	*	*	*	*	350.000,00	0	350.000,00

	Šehovića i dr)									
	Projekat 11.7.: Postavljanje koševa za pseći izmet	SC5		*	*	*	*	20.000,00	0	20.000,00
Program 12. Promocija i edukacija zaštite okoliša	Projekat 12.1. Eko dan u Vilsonovom	SC5: Do kraja 2018. godine povećati efikasnost upravljanja prirodnim nasljeđem I zelenim površinama		*	*	*	*	8.000,00	8.000,00	16.000,00
	Projekat 12.2. Izrada Eko bontona	SC5			*	*		0	10.000,00	10.000,00
	Projekat 12.3. Postavljanje eko panoa	SC5					*	25.000,00	0	25.000,00
	Projekat 12.3. Animacija mladih za podizanje eko svijesti	SC5		*	*	*	*	12.000,00	8.000,00	20.000,00
Program 13. Zaštita kulturno historijskog i prirodnog naslijeđa	Projekat 13.1. Sanacija spomen parka Vraca	SC5: Do kraja 2018. godine povećati efikasnost upravljanja prirodnim nasljeđem I zelenim površinama	*	*	*	*		100.000,00	1.280.000,00	1.380.000,00

	Projekat 13.2. Izgradnja memorijalnih centara	SC5	*	*	*	*		380.000,00	80.000,00	460.000,00
Program 14. Izgradnja i unapređenje stanja sportsko rekreativnih sadržaja	Projekat 14.1. postavljanje novih sprava za razgibavanje	SC5: Do kraja 2018. godine povećati efikasnost upravljanja prirodnim nasljeđem I zelenim površinama	*	*	*	*		140.000,00	0	140.000,00
	Projekat 14.2. Izgradnja sportskih igrališta	SC5	*	*	*	*	*	310.000,00	0	310.000,00
	Projekat 14.3. Postavljanje ograde oko dječijih igrališta	SC5		*	*	*		210.000,00	0	210.000,00
Program 15. Izgradnja objekata na prostoru Park šume Hum	Projekat 15.1. Uređenje prostora za odmor i rekreaciju	SC5: Do kraja 2018. godine povećati efikasnost upravljanja prirodnim nasljeđem I zelenim površinama				*	*	50.000,00	1.500.000,00	1.550.000,00
	Projekat 15.2. izgradnja žičare na padinama brda Hum	SC5					*	80.000,00	3.500.000,00	3.580.000,00

	Projekat 15.3. Izgradnja skijališta na padinama brda Hum	SC5			*			5.000,00	200.000,00	205.000,00
	Projekat 15.4. Hortikulturno uređenje prostora Park šume Hum	SC5			*	*		50.000,00	100.000,00	150.000,00
	Projekat 15.5. Izgradnja trim staza i vidikovaca na padinama brda Hum	SC5				*	*	90.000,00	0	90.000,00
Izvan programa	Projekat 16.1. : Izrada provedbeno planske dokumentacije		*	*	*	*	*	540.000,00	280.000,00	820.000,00
	Projekat 16.2 : Sanacija i monitoring klizišta			*	*	*		90.000,00	0	90.000,00
	Projekat 16.3 : Izgradnja vatrogasnog doma (centar službi zaštite i spašavanja)				*	*	*	1.200.000,00	800.000,00	2.000.000,00
	Projekat 16.4 : Uspostava sistema higijenskog servisa					*	*	150.000,00 0	0	150.000,00
	Mjera 16.5. Pokretanje inicijative		*	*	*	*	*	0	0	0

	izmjene prostorno planske dokumentacije u cilju izmještanja trase auto puta i željezničke pruge van područja općine									
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--